कानेपोखरी गाउँपालिकाको पार्श्व चित्र

(२०७५/०७६)

पहिलो भाग

गाउँपालिका पार्श्व चित्र

Village Profile

कानेपोखरी गाउँपालिका , मोरङ्ग

गाउँपालिका पार्श्व चित्र

कानेपोखरी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यलय

मोरङ्ग, प्रदेश नं. १

मेरा दुई शब्द

नेपालको संविधानले नेपालको मूल संरचना संघ प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने र राज्य शक्तिको प्रयोग तीनै तहले संविधान र कानुन बमोजिम गर्ने व्यवस्था गरेको छ । संविधानको अनुसूचि ८ को स्थानीय तहको अधिकारको सूचिको क्रम संख्या ६ मा स्थानीय तथ्यांक तथा अभिलेख संकलन सम्वन्धी अधिकार सूचिकृत गरेको छ । नेपाल सरकारबाट स्विकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनले स्थानीय तथ्यांक सम्वन्धी नीति, कानुन मापदण्ड तर्जुमा साथै आधारभूत तथ्यांक, सम्भाव्य प्राकृतिक, भौतिक र सांस्कृतिक श्रोत साधनको तथ्यांकीय अभिलेख, सूचना प्रविधियुक्त तथ्यांक व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा उल्लेख गरेको छ । यस अनुरुप स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तथ्यांक संकलन तथा अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई तोकेको छ ।

२१ औं शताब्दीको प्रविधि मैत्री युगमा प्रमाणमा आधारित नीति नियम निर्माणको युग हो । यसका लागि गाउँपालिकाका आधारभूत एंव प्राथमिक तथ्यांक अनिवार्य पूर्व शर्तका रुपमा रहन्छन् । गाउँपालिकाका दीर्घकालीन, वार्षिक, क्षेत्रगत एंव रणनीतिक योजना तर्जुमा अध्यावधिक तथ्यांक अति महत्वपूर्ण देखिन्छन् । गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण/पार्श्वचित्र कार्यविधि २०७५ को प्रमुख उद्देश्य स्थानीय तहको विकाश प्रकृया तथा सेवा प्रवाहका लागि नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु तयार गर्न साथै एकरुपता र स्तरियता कायम गर्न सक्ने अपेक्षा लिएको छु । यसै गरी स्थानीय तहका तथ्यांक, सूचनाहरुमा आधारित योजना तर्जुमा तथा निर्णय लिन सहजता ल्याउने विश्वास लिएको छु । तथ्यांक संकलन र विश्लेषणमा Application को प्रयोग गरी तथ्यांक व्यवस्थापनमा दक्षता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्नुका साथै गाउँपालिकाका यथार्थ सूचना र तथ्यांकहरुलाई समेटिएको छ । यसले विभिन्न अनुसन्धानकर्ता, योजनाविद र सरोकारवालहरुको चाहनालाई पुरा गर्ने आशा राखेको छु । यो पार्श्वचित्र गाउँपालिकाको पूर्न संरचना पश्चात्को पहिलो लिखित तथ्यांकीय दस्तावेज भएको कारणले यस पार्श्वचित्रसँग सम्वन्धित सरोकारवालाहरुले अझै केही कमी कमजोरी रहन सक्छन्, त्यस्तो रहेमा विज्ञ, पाठक तथा सरोकारवालाले औंल्याइ दिएमा आगामी दिनमा सुधार गरिने प्रण गर्दछु ।

अन्तमा यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा सहयोग पुर्याउने विराटनगर स्थित सारथी टेक्नो सफ्ट प्रा.लि., गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा गाउँपालिकाबासीहरु जसले आफ्नो अमूल्य समयमा तथ्यांक उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु भयो सबैमा धन्यवाद दिन चाहान्छु । तथ्यांक संकलनका क्रममा गाउँघरमा तथ्यांक संकलकको रुपमा काम गर्ने भाई बहिनीहरु जसको अथक परिश्रमका कारणले यस पार्श्वचित्रलाई यस रुपमा ल्याउन सहयोग पुर्यानु भएको छ वहाँहरु सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद !

श्रीतारा बहादुरकाफ्ले
अध्यक्ष
कानेपोखरी गाउँपालिका

कानेपोखरी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यलय

मोरङ्ग, प्रदेश नं. १

मेरा दुई शब्द

स्थानीय स्वायत्तशासन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ अनुसार प्रत्येक स्थानीयतहहरुले गाउँपालिका क्षेत्रको भौगोलिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, जनसांख्यिक विवरणहरु सूचनाहरु संकलन गरेर दस्तावेजको रुपमा तयार गर्नु पर्ने कानुनी व्यवस्था गरेको छ । नीतिगत तवरबाट गाउँविकास योजना तथा बजेट तर्जुमा २०७४ र स्थानीय निकाय श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४ (संशोधन र परिमार्जन) अनुसार गाउँपालिकाले संकलित तथ्यांकहरु प्रविधि मैत्री बनाउन र सोको अध्यवधिक गर्ने वातावरण मिलाउन व्यवस्था गरेको गाउँपालिकाको विद्यमान स्थितिको विश्लेषण गरी विकाशका प्रयासहरुलाई दिशा निर्देश गर्न आवधिक तथा वार्षिक गाउँविकास योजना तर्जुमा, योजनाको नतिजामूलक अनुगमन तथा गाउँपालिकाका विकासका प्रयासहरुको प्रभावको महत्वपूर्ण र अपरिहार्य आवश्यकता भएको छ ।

गाउँपालिकाका समग्र नेतृत्व, साझेदारी संघसंस्थाहरु, राजनैतिक दल, सेवाकेन्द्रको सहभागितामा आवधिक गाउँविकाश योजनाको पहिलो भागको रुपमा सारथी टेक्नो सफ्ट प्रा.लि.ले तयार गरेको छ । यस पार्श्वचित्रले यस क्षेत्रको विकाशमा मार्गदर्शन साथै कोशे ढुंगा सावित हुने कुरामा विश्वास लिएको छु । गाउँपालिकाको घरधुरी सर्भेक्षण तथा संस्थागत तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण गरी गाउँको भौगोलिक, जनसांख्यिक, आर्थिक सामाजिक भौतिक तथा वातावरणिय र संस्थागत स्थिति विश्लेषण सहित गाउँपालिकाको वस्तुगत चित्रण गर्ने प्रमुख उद्देश्य रहेको छ ।

अन्तमा कानेपोखरी गाउँपालिका पार्श्वचित्र तयारीको कार्यमा सारथी टेक्नो सफ्ट प्रा.लि. विराटनगर र गाउँपालिका तथ्यांक संकलन भाईबहिनीहरुलाई यस पार्श्वचित्रलाई यस रुपमा ल्याउन सहयोग गरिदिनु भएकोमा उच्च कदर गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसका अतिरिक्त गाउँपालिकाका प्रत्येक घरधुरीबाट सहि र सौहार्दपूर्ण वातावरणमा तथ्यांक उपलब्ध गराइदिने सम्पूर्ण गाउँपालिका बासीहरुलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस पार्श्व चित्रलाई अध्ययन गरी यसमा भएका कमी कमजोरीहरु औंल्यायी आगामी दिनमा सुधार गर्नु पर्ने पक्षहरु भएमा सो कुरा औंल्यायी दिनु हुन सम्पूर्ण यससँग सम्वन्धीत सरोकार पक्षलाई अनुरोध गर्दछु ।

धन्यवाद

पुरुषोत्तम धिमिरे
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
कानेपोखरी गाउँपालिका बयरवन, मोरङ्ग

SARATHI TECHNOSOFT PVT LTD
Biratnagar, Morang, Nepal
Tel: +977-21-530850
Email: info@sarathisoft.com
Regd. No. : 194045/075/076

कृतज्ञता

प्रत्येक समाज, गाउँ, वार्ड र नगरको विकाशले मात्र समग्र मूलुकको विकाश सम्भव छ । नेपालमा वि.स. २०१३ सालदेखि योजनाबद्ध विकाशको थालनि भएको हो । जिल्ला, नगर र गाउँ तहको विकाश प्रकृया धेरै पछि मात्र शुरु भएको हो । विगतका स्थानीय स्वायत्तशासन ऐन, २०५५ ले नगरपालिका र गाउँविकाश समितिको वार्षिक तथा अध्यावधिक योजना तर्जुमा सम्वन्धि व्यवस्था गरेको थियो । पछिल्लो पटक नेपाल सरकारले २०७४ साल बैशाख २६ गते एक निर्देशिका जारी गर्दै प्रत्येक गाउँपालिका र नगरपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र विकाशका निम्ती वडास्तरिय बस्तुगत विवरण संकलन गरी पार्श्वचित्र बनाउनु पर्ने निर्देशन जारी गर्‍यो । ऐन नियम र निर्देशनको ठोस कार्यन्वयन अभावमा कतिपय स्थानिय तहले आवधिक योजना निर्माण गरी सन्तुलित विकाश गर्ने प्रयास गर्न सकेका छैनन् । परम्परागत दृष्टिकोणमा विकाश भन्नु केवल भौतिक पूर्वाधारमा सकारात्मक परिवर्तन हुनु हो । यस्तो सोचबाट सन्तुलित विकाश हुन सक्दैन भन्ने मान्यता आधुनिक दृष्टिकोणको रहेको छ ।

अचेत विकाश प्रकृयालाई पनि लागत लाभको दृष्टिकोणबाट अघि बडाउन सकेमा त्यसको प्रतिफल सकारात्मक हुने कुरामा विश्वास गरिन्छ । यसका लागि सम्वन्धित क्षेत्रको बृहत सूचना विश्लेषण हुन जरुरी हुन्छ । सूचना र तथ्याङ्क विना निर्माण गरिएको योजना र तिनिले न्यायोचित र संन्तुलित विकाश गर्न सक्दैन । स्थानीय तह जनताको घर दैलोमा सेवा प्रवाह गर्ने सरकारको तल्लो स्तरको निकाय हो । जग बलियो नबनाइ घर बलियो हुँदैन भनेझै स्थानीय तहको साधन, श्रोत र क्षमताको व्यवस्थापनलाई सुदृढ नगरेसम्म प्रान्तिय र केन्द्रिय सरकारले पनि क्षमता अनुसार काम गर्न सक्दैन ।

प्रस्तुत पार्श्वचित्र तयार पार्ने क्रममा यर्थात र वास्तविक सूचना संकलन हुन सकोस भन्ने अभिप्रायले राष्ट्रिय जनगणनाका तथ्याङ्क र स्थलगत अध्ययनका तथ्याङ्कहरुको आधारमा यसमा समावेश गरिएको छ । अब यस पार्श्वचित्र तयारी संगै यस गाउँपालिकाको सूचनाको आधार स्तम्भ तयार भएको छ । सूचना संकलन विश्लेषणमा एकद्वारा प्रणाली लागू वा विकशित भै नसकेको वर्तमान अवस्थामा कतिपय सूचनाहरु अन्य निकाय वा संस्थाले गरेको विश्लेषणसँग मेल नखान सक्छ । विभिन्न कठिनाइहरुको बावजुद पनि यस कानेपोखरी गाउँपालिकाले पार्श्व चित्र निर्माण गर्ने महत्वपूर्ण कार्य सम्पन्न भएकोमा यो एकदमै प्रशंसनिय काम हो ।

अन्तमा यो पार्श्वचित्र निर्माणका लागी विश्वास गरी जिम्मा दिने यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री तारा बहादुर काफ्ले, कार्यकारी अधिकृत श्री पुरुषोत्तम घिमिरे, वडा अध्यक्ष ज्यूहरु , वडा सचिव ज्यूहरु गाउँपालिकाका कर्मचारीहरु तथा तथ्याङ्क उपलब्ध गराइदिनु हुने सम्पूर्ण गाउँपालिका बासी दाजुभाई दिदी बहिनी हरु सबैमा हृदय देखि नै धन्यवाद दिन चाहान्छु । साथै यस अध्ययन कार्यमा अहोरात्र खटिएर तथ्याङ्क संकलन गर्ने भाइबहिनीहरु लगायत यस पार्श्वचित्रलाई यस रुपमा ल्याउनका लागि श्रीमती अन्जिता पोखरेल, सुश्री आइष्का बस्नेत, सञ्जय कार्की र धिरज प्रधान लगायत सम्पूर्ण लाई हृदय देखि नै धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

सर्भे आयोजक
श्री दिपेश सुवेदी
सारथी टेक्नो सफ्ट प्रा.ली.

Province No. 6
Area: 27,984 km²
Districts:10
Province No. 4
Area: 21,504 km²
Districts:11
Province No. 3
Area: 20,300 km²
Districts:13
Province No. 1
Area: 25,905 km²
Districts:14
Province No. 7
Area: 22,288 km²
Districts: 12
Province No. 5
Area: 9,661 km²
Districts: 8
Province No. 2
Rabindra k chy

मोरङ जिल्ला
(गाउँपालिका/नगरपालिका)

कानेपोखरी गाउँपालिकाको नक्सा

बिषय सूची

परिच्छेद १: परिचय

१.१. अध्ययनको परिचय .....

१.२. उद्देश्य .....

१.३. अध्ययनको महत्व .....

१.४. अध्ययनको आवश्यकता र औचित्य .....

१.५. अध्ययन विधि र प्रकृया .....

१.५.१. घरधूरी सर्भेक्षण (प्राथामिक श्रोत) .....

१.५.२. संस्थागत सर्भेक्षण (दोश्रो श्रोत_ .....

१.५.३. तथ्यांक विश्लेषण र प्रस्तुतिकरण .....

१.५.४. गाउँपालिका वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी .....

१.६. अध्ययनको क्षेत्र र सीमा .....

परिच्छेद २: कानेपोखरी गाउँपालिकाको परिचय

२.१. भौतिक अवस्थिति .....

२.२. ऐतिहासीक चिनारी तथा नामाकरण .....

२.३. राजनितिक अवस्थिति .....

२.४. भू धरातल .....

२.५. भू–उपयोग .....

२.६. सिंचित क्षेत्रफल .....

२.७. पर्यटकिय, सांस्कृतिक, चाडपर्व र मेला .....

२.८. उपलब्ध सेवा तथा सुविधा .....

परिच्छेद ३: जनसांख्यिक विवरण

३.१. पारिवारिक तथा जनसांख्यिक विवरण .....

३.२. वडा अनुसार जनसांख्यिक तुलनात्मक विवरण .....

३.३. लिङ्ग अनुसार तुलनात्मक जनसंख्या विवरण.....

३.४. समूहगत उमेरको जनसंख्या विवरण.....

३.५. जनसांख्यिक बनावट तथा संरचना.....

३.६. अस्थायी बसाइसराइ गर्ने वडागत जनसंख्या .....

३.७. पारिवारीक संरचना सम्वन्धी विवरण.....

३.८. वडा अनुसार निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

३.९. व्यक्तिगत घटनाहरुको विद्यामान स्थिति.....

३.९.१. गाउँपालिकाको जन्मदर्ता तथा मृत्यु दर्ता सम्वन्धित विवरण .....

३.९.२. गाउँपालिकाको विवाह, सम्वन्ध विच्छेद बसाइसराई दर्ता सम्वन्धी विवरण.....

३.९.३. बसाइसराइ तथा जनसांख्यिक गतिशिलता .....

३.९.४. बसाइ सराई तथा जनसांख्यिक गतिशिलता.....

३.१०. जातजाति अनुसार गाउँपालिकाको जनसांख्यिक विवरण .....

३.११. धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण.....

३.१२ मातृभाषाको आधारमा वडा अनुसार जनसंख्या विवरण.....

३.१३.मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण .....

३.१४. उमेर अनुसार बैवाहिक स्थितिको विवरण .....

३.१५. अपाङ्गताको विवरण .....

३.१५.१ अपाङ्गताको किसिम अनुसार जनसंख्याको विवरण .....

३.१५.२. अपाङ्गता परिचय पत्रका आधारमा जनसंख्या विवरण.....

३.१६. पाँच वर्ष भन्दा मुनिको बालबालिकाको जन्मदर्ता .....

३.१७. एकल उमेरका आधारमा जनसंख्या विवरण .....

परिच्छेद ४: आर्थिक स्थिति

४.१ पारिवारिक आम्दानीको विवरवण .....

४.२. पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण .....

४.३. पेशा अनुसार जनसंख्या विवरण .....

४.४ कृषिजन्य उत्पादनहरुको विवरण .....

४.४.१. कृषिजन्य उत्पादनहरुमा खाद्यन्नबाली/अन्नबाली उत्पादनको अवस्था .....

४.४.२. कृषिजन्य दलहनबाली उत्पादनको विवरण .....

४.४.३. कृषि जन्य तेलहनबाली उत्पादनको विवरण .....

४.४.४. कृषिजन्य तरकारी बाली उत्पादनको अवस्था .....

४.४.५. कृषिजन्य उत्पादनमा फलफूल खेतीको अवस्था .....

४.५. बैदेशिक रोजगारीको स्थिति .....

४.५.१. रिमिटेन्स सम्वन्धि विवरण .....

४.६. विमा .....

४.७. खेती गरिएको आधारमा घरधुरी विवरण .....

४.८. सुकुम्वासीको अवस्था .....

४.९. कृषि उपजमा लाग्ने रोग किरा सम्वन्धी जानकारी विवरण .....

४.१०. पशुपक्षिमा लाग्ने रोग .....

४.११. पशुपक्षि धनको अवस्था .....

४.१२. सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण .....

परिच्छेद ५: सामाजिक स्थिति

५.१. शैक्षिक संस्था र शैक्षिक स्थिति .....

५.१.१. साक्षरताको स्थिति .....

५.१.२. वडागत रुपमा साक्षरताको विवरण .....

५.१.३. शैक्षिक स्तर .....

५.१.४. जातिगत आधारमा विद्यार्थीहरुको विवरण .....

५.१.५. विद्यालयमा पहुँचको स्थिति .....

५.१.६. सिप मूलक तालिम प्राप्त मानव संशाधनको विवरण .....

५.१.७. जनचेतनामूलक तालिम सम्वन्धि विवरण .....

५.२. स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी विवरणहरु .....

५.२.१. दीर्घ रोग र जनसंख्या विवरण .....

५.२.२. नजिकको स्वास्थ्य संस्था सम्मको दुरी सम्वन्धी विवरण .....

५.२.३. गाउँघर क्लिनिक .....

३.२.४. सरकारी स्वास्थ्य संस्था .....

५.२.५. प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरु .....

५.२.६. स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको स्थिति .....

५.२.७. सुरक्षित मातृशिशु सेवाको स्थिति .....

५.२.८. खोप सम्वन्धी विवरण .....

५.२.९. स्वास्थ्य सम्वन्धी ज्ञान र अवधारणा .....

५.२.१०. गाउँपालिकाका वडाहरुमा झुलको अवस्था .....

५.३. खानेपानी तथा सरसफाई .....

५.३.१. खानेपानी .....

५.३.२. खानेपानी सुरक्षित बनाउने घरपरिवार सम्वन्धी विवरण .....

५.३.३. खानेपानी सुरक्षित बनाउने तरिका सम्वन्धी विवरण .....

५.४. चर्पी तथा सरसफाइको अवस्था .....

५.४.१. फोहोर मैला व्यवस्थापन .....

५.४.२. घरबाट निस्कने फोहोरको व्यवस्थापन .....

५.५. महिला बालबालिका लक्षित वर्ग तथा सामाजिक शसक्तिकरण .....

५.५.१ बालश्रमिकको स्थिति .....

५.५.२. संघसंस्थामा आवद्धता सम्वन्धी विवरण .....

५.६. धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा .....

परिच्छेद ६: भौतिक विकाशको अवस्था

६.१. घरायसी विवरण .....

६.२. घरको प्रकार अनुसार घरधुरी विवरण .....

६.३. घरपरिवारले प्रयोग गरेको घरको भित्ताको प्रकार सम्वन्धी विवरण .....

६.४ घरपरिवारले प्रयोग गरेको भूईको प्रकार ..... [illegible]

६.५. खाना पकाउन उपयोग हुने मुख्य उर्जाको श्रोत ..... [illegible]

६.६. सूचना तथा संञ्चार ..... [illegible]

६.७. यातायातका साधनहरुको विवरण ..... [illegible]

६.८. घरायसी सरसामानहरुको विवरण ..... [illegible]

परिच्छेद ७: गाउँपालिकाका आधारभूत सेवाहरु

७.१. स्थानीय तहहरुको कार्यलय ..... [illegible]

७.२. सुरक्षा निकाय ..... [illegible]

७.३. स्वास्थ्यको अवस्था ..... [illegible]

७.४. गाउँघर क्लिनिक ..... [illegible]

७.५. वैक तथा वित्तिय संस्था ..... [illegible]

७.६. कृषी सेवा केन्द्र ..... [illegible]

७.७. सहकारी संस्था ..... [illegible]

७.८. खेलमैदान ..... [illegible]

७.९. स्थानीय बजारमा पहुचको अवस्था ..... [illegible]

७.१०. सामूदायिक भवन ..... [illegible]

७.११. शवदहा गर्ने स्थानमा पहुचको अवस्था ..... [illegible]

७.१२. हुलाक सेवा केन्द्र ..... [illegible]

परिच्छेद ८: वन तथा वातावरणिय स्थिति

८.१. वन क्षेत्रको अवस्था ..... [illegible]

८.२. जैविक विविधता र वातावरणीय अवस्था ..... [illegible]

८.३. प्राकृतिक प्रकोप र विपदको अवस्था ..... [illegible]

परिच्छेद ९: गाउँपालिका बासीको चाहाना

९.१. आवश्यक्ताको स्तरिकरण ..... [illegible]

९.२. विकाश निर्माणको प्राथमिकीकरण ..... [illegible]

९.३. वडा नं २ को आवश्यकताको स्तरीकरण ..... [illegible]

९.४. वडा नं ३ को आवश्यकताको स्तरीकरण ..... [illegible]

९.५. वडा नं ४ को तत्कालको आवश्यकताको स्तरीकरण ..... [illegible]

९.६. वडा नं ५ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

९.७. वडा नं ६ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

९.८. वडा नं ७ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

परिच्छेद १०: संस्थागत तथा सु शासनको स्थिति

१०.१. सरकारी कार्यलय सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

१०.२. गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न समूह सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

१०.३. विकाश साझेदार गैरसरकारी संघसस्था ..... [illegible]

१०.४. गाउँपालिकाको आय सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

१०.५. गाउँपालिकाका व्यय सम्वन्धी विवरण ..... [illegible]

तालिका

तालिका[illegible]:भौतिक अवस्थिति .....

तालिका[illegible]:भू–उपयोग.....

तालिका [illegible]: सिंचित क्षेत्रफल .....

तालिका[illegible]: स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेलाहरु .....

तालिका [illegible]: वडा अनुसार लिङ्गका आधारमा जनसंख्या विवरण.....

तालिका[illegible]: उमेर र लिङ्ग समूह अनुसार जनसंख्या विवरण प्रतिशत .....

तालिका [illegible]: वडा अनुसार जनसंख्याको वनावट तथा संरचना सम्वन्धी विवरण .....

तालिका[illegible]:वडा अनुसार अस्थायी बसाइ सराइ गर्नेको विवरण .....

तालिका[illegible]: पारिवारीक संरचना सम्वन्धी विवरण .....

तालिका[illegible]: वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसांख्यिक विवरण.....

तालिका [illegible] यसैगरी वर्डा नं. २ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका [illegible]: वर्डा नं. ३ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका[illegible]: वर्डा नं. ४ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका [illegible]: वर्डा नं. ५ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका [illegible]:वर्डा नं. ६ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका [illegible]: वर्डा नं. ७ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका[illegible]: निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण .....

तालिका[illegible]: जन्मदर्ता तथा मृत्युदर्ता सम्वन्धी विवरण .....

तालिका [illegible]: विवाह र सम्वन्ध विच्छेद सम्वन्धी विवरण .....

तालिका [illegible]: वार्ड अनुसार अस्थायी बसाइसराइ गर्नेहरुको जनसंख्या विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]कानेपोखरी गाउँपालिका वडा अनुसार स्थायी रुपमा बसाइसरेको घरपरिवार विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: जात जातियताको आधारमा जनसंख्या विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: वडागत रुपमा धर्मका आधारमा जनसंख्या विवरण .....[illegible]

तालिका[illegible] : मातृभाषाको आधारमा वडा अनुसार जनसंख्या विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: मातृभाषा लिङ्गका आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible] : उमेर अनुसार बैवाहिक स्थितिको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: वडा र लिङ्गका आधारमा अपाङ्गताको विवरण .....[illegible]

तालिका[illegible]: अपाङ्गतको किसिम अनुसारको जनसंख्या विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible]: ५ वर्ष मुनीको बालबालिकाको जन्मदर्ताको विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: एकल उमेर समूहको जनसंख्या.....[illegible]

तालिका [illegible] औषतमा पारिवारिक वार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible] : औषतमा पारिवारीक खर्चको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:पेशा अनुसार जनसंख्या विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible] : कृषिजन्य उत्पादनहरुको विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: अन्नबाली उत्पादनको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible] : दलहनबाली उत्पादनको अवस्था .....[illegible]

तालिका [illegible]: तेलहनबाली उत्पादनको अवस्था .....[illegible]

तालिका[illegible] : कृषिजन्य तरकारीबाली उत्पादनको विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: फलफूल बालीको उत्पादनको विवरण .....[illegible]

तालिका.[illegible]: बैदेशिक रोजगारीमा गएकाको संख्या.....[illegible]

तालिका .[illegible]रिमिटेन्स सम्वन्धि विवरण.....[illegible]

तालिका ..: वडा अनुसार जीवन विमा सम्वन्धि विवरण.....[illegible]

तालिका.[illegible]: खेती गरिएको जग्गा जमिनको आधारमा घरपरिवार.....[illegible]

तालिका..: वडा अनुसार जग्गा जमिन नहुनेको विवरण.....[illegible]

तालिका.[illegible]:कृषिबालीमा लाग्ने रोग किरा सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका .[illegible]: पंक्षीमा लाग्ने रोग.....[illegible]

तालिका .[illegible]:पशुमा लाग्ने रोग.....[illegible]

तालिका..:पशुपंक्षिहरुको विवरण.....[illegible]

तालिका .[illegible]: सहकारी संस्था सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible]: शैक्षिक संस्थाहरु सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible] कानेपोखरी गाउँपालिकामा कार्यरत शिक्षक विवरण(सामुदायिक, संस्थागत, मदरर्सा, गुम्बा) ...[illegible]

तालिका[illegible]: शैक्षिक छात्रबृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:निश्चित उमेर समूह अनुसार साक्षरता प्रतिशत.....[illegible]

तालिका[illegible]: तहगत रुपमा विद्यार्थी संख्या सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: वडागत साक्षताको स्थिति.....[illegible]

तालिका [illegible]: शैक्षिक स्तर सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: जातिगत आधारमा विद्यार्थीको संख्या.....[illegible]

तालिका [illegible]: विद्यालयमा पुग्न लाग्ने समय अनुसार घरधुरी.....[illegible]

तालिका[illegible]:गाउँपालिकाका दक्ष सिप मूलक तालिम प्राप्त मानव संसाधनको वडागत विवरण.....[illegible]

तालिका , ▪:खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जनस्थलसम्वन्धी विवरण ..... ▲▲

तालिका, ■:यूवा क्लब सम्बन्धी विवरण..... ▲_

तालिका , _:बालक्लब विवरण ..... ▲▼

तालिका, ♠: दक्ष जनचेतना मूलक तालिम प्राप्त मानवसंसाधनको वडागत विवरण ..... _▪

तालिका, . : वडा अनुसार उपचारका लागि जाने घरधुरी विवरण ..... _-

तालिका , ▪:वडा अनुसार दीर्घरोगका किसिम र जनसंख्या विवरण..... _♠

तालिका , , : स्वास्थ्य संस्थाको खोप केन्द्र पुग्न लाग्ने समय अनुसार घरधुरी विवरण ..... _.

तालिका, ▲: गाउँघर क्लिनिक पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरधुरी विवरण ..... _▪

तालिका , _: सरकारी स्वास्थ्य संस्थासम्मको दुरी सम्वन्धी विवरण ..... _,

तालिका, ▼: प्रमुख स्वास्थ्य समस्या र उपचार सम्वन्धी विवरण ..... _▲

तालिका▲▪: मातृशिशु स्वास्थ्य विवरण..... __

तालिका ▲■परिवार नियोजन साधनको प्रयोग सम्बन्धी विवरण ..... _▼

तालिका▲_: खोपको उपयोग सम्वन्धी विवरण..... ▼▪

तालिका ▲♠:वडा अनुसार मच्छडको टोकाइबाट बच्ने उपाय सम्वन्धी विवरण ..... ▼■

तालिका▲. : वार्ड अनुसार घरपरिवारसँग मच्छडदानी झुलको स्थिति ..... ▼_

तालिका▲▪:वडाअनुसार खानेपानीको श्रोतको वर्गिकरण ..... ▼♠

तालिका▲, : खानेपानी सुरक्षित बनाउने घरपरिवार सम्वन्धी विवरण..... ▼.

तालिका▲▲:खानेपानी सुरक्षित बनाउने तरिका सम्वन्धी विवरण ..... ▼▪

तालिका ▲_:वार्ड अनुसार घरपरिवारले प्रयोग गर्ने चर्पिको प्रकार ..... ▼,

तालिका▲▼:घरबाट निस्कने फोहोरलाई छुट्याउने र नछुट्याउने घरधुरी विवरण ..... ▼▲

तालिका-[illegible]: घरबाट निस्कने फोहोरको व्यवस्थापन सम्वन्धी घरधुरी विवरण.....[illegible]

तालिका-[illegible]वार्ड अनुसार बालश्रमको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: संघ संस्थामा आवद्ध भएकाहरुको विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेलाहरु.....[illegible]

तालिका [illegible]: घरको स्वामित्वका आधारमा घरधुरी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:वडा अनुसार घरको छानोको विवरण.....[illegible]

तालिका-[illegible] :वडा अनुसार घर परिवारले प्रयोग गरेको घरको भित्ताको विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]:वडा अनुसार घर परिवारले प्रयोग गरेको भूईको प्रकार.....[illegible]

तालिका [illegible]: वडा अनुसार खाना पकाउने मुख्य इन्धनको श्रोत सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: सूचना तथा संञ्चार साधनहरुको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:यातायातका साधनहरुको विवरण .....[illegible]

तालिका[illegible] घरायसी आधारभूत सामग्रीहरुको विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible]: वनजंगल सम्बन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:बासस्थानका आधारमा प्रमुख जनवार तथा चराचुरुङ्गीको विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]: प्रकोपको आधारमा क्षतिको आर्थिक विवरण.....[illegible]

तालिका[illegible]: वार्ड नं. १ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण .....[illegible]

तालिका[illegible] : वार्ड नं. २ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण .....[illegible]

तालिका [illegible]: वार्ड नं. ३ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण .....[illegible]

तालिका[illegible]: वार्ड नं. ४ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका [illegible]:वार्ड नं. ५ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण.....[illegible]

तालिका ११: वार्ड नं. ६ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण ११

तालिका १२: वार्ड नं. ७ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण १२

तालिका १३: सरकारी कार्यलयसँग सम्वन्धीत विवरण १४

तालिका १४: गाउँपालिकामा भएका विभिन्न समूहहरुको विवरण १५

तालिका १५ :विकाश साझेदार गैरसरकारी संघसस्था १५

तालिका १६:बैक तथावित्तिय संस्थानहरु १५

तालिका १७ :औद्योगिकतथा व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धि विवरण १५

तालिका १८: गाउँपालिकाको आय सम्वन्धी विवरण १९

तालिका १९: गाउँपालिकाका व्यय सम्वन्धी विवरण १९

बृत्त चित्र

बृत्त चित्र: जनसांख्यिक विवरण .....

बृत्त चित्र: घरमूलीका आधारमा जनसंख्या विवरण .....

बृत्त चित्र:धर्मका आधारमा जनसंख्या .....

बृत्त चित्र : अपाङ्गको किसिमको आधारमा जनसंख्याको विवरण .....

बृत्त चित्र: परिचयपत्र अनुसार अशक्तताको विवरण .....

बृत्तचित्र : पारिवारिक वार्षिक आम्दानीको विवरण .....

बृत्त चित्र: पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण .....

बृत्त चित्र : पेशाको आधारमा जनसंख्याको विवरण .....

बृत्त चित्र : कृषि जन्य उत्पादनहरुको विवरण .....

बृत्त चित्र : अन्नवाली वर्गको उत्पादनको प्रतिशत .....

बृत्त चित्र दलहनबाली वर्गको उत्पादनको प्रतिशत .....

बृत्त चित्र: तेलहनबाली उत्पादनको अवस्था .....

बृत्त चित्र: तरकारी खेतीबाट भएको उत्पादनको अवस्था .....

बृत्त चित्र : फलफूल खेतीबाट भएको उत्पादनको अवस्था .....

बृत्त चित्र: फोहोरको प्रकार अनुसार सड्ने र नसड्ने छुट्याउने घरधुरीको प्रतिशत .....

बृत्त चित्र : फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी प्रतिशतका आधारमा घरधुरी .....

बृत्त चित्र :स्थानीय तहहरुको कार्यलयमा पहुँचको अवस्था .....

बृत्त चित्र :स्थानीय स्तरमा सुरक्षा निकायमा पहुँचको अवस्था .....

बृत्त चित्र : खोपकेन्द्रमा पहुँचको अवस्था .....

बृत्त चित्र : गाउँघर क्लिनिकमा स्थानीय को पहुँचको स्थिति .....

बृत्त चित्र वैक तथा वित्तिय संस्था पहुँचको स्थिति .....

बृत्त चित्र: कृषि सेवा केन्द्रमा स्थानीय को पहुँच .....

बृत्त चित्र : सहकारी संस्थामा पहुँचको अवस्था .....

बृत्त चित्र : खेलमैदानमा पहुँचको अवस्था .....

बृत्त चित्र -[illegible]:स्थानीय बजारमा पहुँचको अवस्था ..... [illegible]

बृत्त चित्र-[illegible] : सामूदायिक भवनमा पहुँचको अवस्था..... [illegible]

बृत्त चित्र-[illegible]: शवदहा गर्ने स्थानमा पहुँचको अवस्था ..... [illegible]

बृत्त चित्र -[illegible]: हुलाक सेवा केन्दमा पहुँचको अवस्था ..... [illegible]

परिच्छेद१:परिचय

यस परिच्छदमा गाउँपालिका पार्श्वचित्र तयारीका आधार,उद्देश्य,विधी प्रकृया र विश्लेषण विधिहरु समावेश गरिएको छ ।

१.१. अध्ययनको परिचय

गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण वा गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र भनेको यसको प्रतिविम्ब हो । जसरी मानिसले आफूलाई ऐनाको अगाडी उभिएर आफ्नो मूल्यांकन गर्छ । जस्तो मेरो रंग अलि कालो छ । अनुहारमा डण्डिफोर छ, त्यसको दाग पनि छ । कपाल लामो छ । आँखा अलि चिम्सो छ । नाक थेप्चो छ भनी आफ्नो वर्णन आफै गर्छ । त्यसरी नै यस गाउँपालिका प्रोफाइल वा गाउँपालिकाका पार्श्वचित्रले सो गाउँपालिकाको तथ्याङ्कीय भाषामा सबै कुरा उल्लेख गर्छ । जस्तोकी यति जनसंख्या यति उमेर समूहको, यति महिला, अपाङ्गको संख्या आदी । त्यसैले यो वस्तुगत विवरण सहितको दस्तावेज भनेको गाउँपालिकाको लागि हिन्दु धर्म मान्नेका लागि 'गीता', क्रिस्चियनका लागि 'वाइवल', किरातका लागि 'मुन्धुम', बौद्धका लागि 'त्रिपिटक' भने जस्तै हो । त्यसैले यस पार्श्वचित्र स्थानीय सरकारको लागि ऐना जत्तिकै हो ।

नेपालको सन्दर्भमा गाउँपालिका ग्रामीण भेगको स्थानीय सरकार हो । यसले स्थानीय स्तरमा जनतालाई तोकिएको सेवाहरु प्रवाह गर्दछ । नेपालमा रहेका गाउँपालिकाहरु स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन तथा यस (यस अन्तर्गत जारी भएका) नियमावलीद्वारा निर्देशित भएका छन् । यस नियमावलीमा गाउँपालिकाहरुले वस्तुगत विवरण तयार गरी यसैका आधारमा योजना छनौट गर्नुपर्ने व्यवस्था उल्लेख गरिएको छ । वस्तुगत विवरण तयारीका लागि सूचना संकलन र विश्लेषण गर्नुपर्दछ । संकलन गरिएका सूचाङ्कलाई यथार्थपरक ढंगले राखी वस्तुगत विवरण तयार गर्दा त्यसले गाउँपालिका लगायत अन्य सरोकारवालाहरुलाई विकास क्रियाकलाप संचालन गर्न ठूलो सहयोग पुऱ्याउने आशा राखिएको हुन्छ । कुनैपनि व्यक्ति, घटना, प्रकृया वा संस्था बारेको तथ्य वा विस्तृत विवरणलाई सामान्यतः सूचना भनिन्छ । सूचनाहरु संकलनका आधार २ प्रकारका हुन्छन् - प्राथमिक र द्वितीय सूचना, प्राथमिक सूचना संकलनकर्ता आफैले सम्बन्धित क्षेत्रमा गएर संकलन गरिन्छ भने, अरुले संकलन गरेको सूचनालाई द्वितीय सूचना भनिन्छ । यी सूचनालाई संकलन, प्रशोधन (तालिकीकरण, व्याख्या वा विश्लेषण) तथा प्रकाशन गर्ने सम्मका सर्म्पूण कार्यहरु सूचना व्यवस्थापन अन्तर्गत पर्दछ । आवश्यकता अनुसार चाहिएको मात्रामा र समयमा सूचना प्राप्त गर्न सकियोस् भन्ने उद्देश्यले सूचना व्यवस्थापन गरिन्छ । व्यवस्थित गरिएको सूचनालाई आवश्यक मात्रामा निकाल्ने र प्रयोग गर्न सकिने हुनुपर्छ । सूचनाहरु व्यवस्थापन नगरी सबै वा अनावश्यक मात्रामा दिदा मुख्य विषय छुट्ने वा ओझेलमा पर्ने सम्भावना हुन्छ । त्यसकारण सूचनाको व्यवस्थापन आवश्यक हुने गर्दछ ।

गाउँको विकास निर्माण र सार्वजानिक सेवा प्रवाहमा स्थानीय निकायको भूमिका बढिरहेको सन्दर्भमा गाउँविकास सम्वन्धी सूचना व्यवस्थापन गाउँपालिकाले गर्नुपर्ने एक महत्वपूर्ण कार्य हो । गाउँपालिकाहरुमा वस्तुगत

विवरणहरु राज्यको पुर्नसंरचना, स्थानीय निकाय र तहहरुको स्वरुपमा भएको फेरबदलले गर्दा वस्तुगत विवरणहरु अपूर्ण छन् भने तिनीहरुमा एकरुपताको अभावका कारण योजना निर्माणका कार्यमा कठिनाई उत्पन्न भएको देखिन्छ । गाउँपालिकाका विविध पक्षहरुको वास्तविक स्थितिको तथ्यांक र सूचना विना कुनैपनि योजनाको सहि छनौट हुन सक्दैन । तसर्थ वस्तुगत विवरणको आधारमा प्राथमिकता निर्धारण गरी वास्तविक आवश्यकता र जनताको चाहनामा आधारित कार्यक्रम संचालन गर्न तथा भविष्यका लागि पूर्व तयारी गर्न समेत यसले सहयोग गर्नेछ ।

गाउँको भौगोलिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक इत्यादि सम्पूर्ण पक्षहरु जस्तै, गाउँपालिकाको वार्ड अनुसार जनसंख्याको स्थिति, महिला, पुरुष तथा बालबालिका, अपाङ्गताको अवस्था बसाइसराइको अवस्था के कस्तो अवस्था छ एवं विकासका पूर्वाधारहरुको अवस्था के कस्तो रहेको छ भन्ने पक्षलाई प्रस्तुत गाउँपालिका पार्श्वचित्रमा समेट्ने प्रयास गरिएको छ । यहाँ छरिएर रहेका तथा अव्यवस्थित रुपमा रहेका गाउँपालिकाका सूचनाहरुलाई व्यवस्थित गर्न तथा एकिकृत गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

स्थानीय तहको पूर्नसंरचना भए पश्चात् करिब २० वर्षपछि निर्वाचित भई निर्बाचित जनप्रतिनिधिहरु स्थानीय तहमा वाहाल भएर काम गर्न थालेको अवस्था छ । यस स्थानीय तहलाई व्यवस्थित ढंगले संञ्चालन गर्नका लागी, स्थानीय सरकारको काम, कर्तब्य र अधिकारलाई व्यवस्थित गर्न स्थानीय सरकार संञ्चालन ऐन २०७४ लागू भैसकेको छ । जस अनुसार ऐनको दफा-११ उपदफा २ को च, ड, र थ मा जनसाङ्खिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, प्राकृतिक, रोजगारी अवस्था, कुल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आम्दानी राजस्व तथा आयव्यय, मानव विकास सूचांक जस्ता सूचनाका INDICATORद्वारा तथ्याङ्क सङ्कलन गरि त्यसलाई अध्यावधिक रुपमा सूचना प्रणालीमा राख्नुपर्ने स्थानीय सरकारलाई दायित्व छ । स्थानीय तहको योजना तर्जुमा, बजेट, कार्यक्रम छनौट र विनियोजन गर्दा भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, तथा पूर्वाधार लगायत क्षेत्रको यर्थात स्थिति आकलन गरि मात्र विनियोजन गर्न निर्देशन प्राप्त छ ।

केन्द्रीकृत शासन प्रणालीबाट प्रादेशिक (संघात्मक) शासन प्रणालीमा रुपान्तरण भएपछि हाम्रो देशको प्रशासनिक, राजनैतिक, संरचनागत स्वरुपमै परिवर्तन भएको छ । सोहि अनुरुप विगतमा रहेका केन्द्र, विकास क्षेत्र, जिल्ला तथा गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाको संरचनाहरुमा परिवर्तन भै केन्द्र प्रदेश र स्थानीय तहको रुपमा वर्गीकरण गरिएको हालको हाम्रो देशको संरचना केन्द्र-१, प्रदेश–७ र स्थानीय तह-७५३ निर्धारित छ । स्थानीय तह र निकायमा नेपालमा महानगरपालिका-६, उपमहानगरपालिका-११, नगरपालिका–२७६ र गाउँपालिका-४६० रहेका छन् ।

कानेपोखरी गाउँपालिका मोरङ्ग जिल्लाको सदरमुकामबाट ४३ किलोमिटरको दुरीमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाले पूर्वमा पथरी, शनिश्चरे नगरपालिका पूर्व दक्षिणमा सुनवर्सी नगरपालिका उत्तरमा लेटाङ्ग नगर पालिका पश्चिममा बेलबारी नगरपालिका र दक्षिण भेग रंगेली नगरपालिकासँग यसको सिमाना जोडिएको छ ।

यस कानेपोखरी गाउँपालिका राज्यको पुर्नसंरचना भैसके पछाडी यसको पनि संचरना, आकार र क्षेत्रफल बृद्धि भै हाल पहिलाको होक्लाबारी, केरौना र बयरवनको सम्पूर्ण क्षेत्रहरु मिलेर ७ वटा वडाहरुमा अवस्थित रहेको छ । घरघुरीको संख्या यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत ९ हजार ४ सय ६७ घरघुरीहरु रहेको यस अध्ययनका क्रममा पाइएको छ भने ९९ घरधूरीअध्ययनका क्रममा भेटिएका थिएनन् घरमा तालाचावी लगाएको तथा हाम्रो यस २ महिना भन्दा बढी को स्थलगत सर्भेक्षणका क्रममा भेट्न नसकिएको थियो ।

१.२. उद्देश्य

यस गाउँपालिकासंग सम्वन्धित सामाजिक, आर्थिक, शैक्षिक, भौगोलिक तथा स्वास्थ्य र जनसंख्यिक अवस्था झल्कने विवरणहरु तयार गर्दै योजना छनौट, कार्यन्वयन र तर्जुमा तथा अनुगमन र मुल्यांकनलाई सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले अध्ययन केन्द्रित मुख्य उद्देश्य पनि रहेको थियो । जसलाई निम्न वुँदाहरुमा उल्लेख गरिएको छ ।

- गाउँपालिकाको वडागत जनसांख्यिक विवरणको आंकलन गर्ने ।
- शैक्षिक अवस्थाको सूचना संकलन गर्ने ।
- सामाजिक, सांस्कृतिक अवस्थाबारे जानकारी लिने ।
- आर्थिक अवस्थाको बारेमा जानकारी संकलन गर्ने ।

यिनै उद्देश्यहरुको सेरोफेरोमा रहेर यस अध्ययन विषयगत तथ्याङ्कहरुलाई तथ्याङ्कीय भण्डारणको रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.३. अध्ययनको महत्व

विकासका प्रतिफलहरु जनता समक्ष पुऱ्याउन र साझेदारहरुलाई अनुभूत गराउन एंव सवै वर्गले उपयोग गर्न सक्ने वातावरणको श्रृजना गर्नका लागि स्थानीय तहको वास्तविक वस्तुस्थिति र आवश्यकताको पहिचान गर्नु आजको सन्दर्भमा प्रमुख आवश्यकता रहेको छ । आजको विश्वव्यापिकरण(Globalization)को युगमा समय सापेक्ष ढंगले समानुपातिक विकासका प्रकृयाहरुलाई अगाडी बढाउन सम्वन्धित क्षेत्रको वस्तुगत र विश्लेषणात्मक अध्ययन हुनु जरुरी पर्दछ । यस अध्ययनले सम्वन्धित क्षेत्रको बास्तविकता, वस्तुस्थिति पहिचान गरि भविष्यका विकास योजना र रणनितिहरु तर्जुमा गर्न विशेष महत्व राख्ने छ । यस अतिरिक्त प्रस्तुत गाउँपालिका Profile सम्वन्धित क्षेत्रका संस्था, अनुसंन्धानकर्ता, योजनाकार, विकास चिन्तक, समाजसेवी लगायत जिज्ञासु महानुभावहरुलाई समेत उपयोगी हुने भएकोले यस अध्ययनको महत्व अति नै व्यापक रहेको छ ।

१.४.अध्ययनको आवश्यकता र औचित्य

नेपाल सरकारले स्थानीय निकाय अन्तर्गत गाउँपालिकाहरुलाई दिदै आएको विकाश अनुदानमा बर्षेनि बढ्तरी भै रहेको छ । केन्द्र सरकारले गाउँपालिकाहरुको न्यूनतम शर्त मापनका सूचांकहरु लागु पनि गरेको हुँदा ति सूचांकहरु मध्ये हरेक गाउँपालिकाहरुले आफ्नो क्षेत्रको वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने अनिवार्य व्यवस्था मिलाएको छ । जसका कारण प्रत्येक आर्थिक वर्षमा यसको मुल्यांकन गरीने हुँदा वस्तुगत विवरण अध्ययनको आवश्यकता भएको हो । गाउँपालिकाले वस्तुगत विवरणका आधारमा श्रोत साधनको व्यवस्थापन र उचित कार्यक्रमहरुको तर्जुमा कार्यन्वयन एंव अनुगमन र मूल्यांकन का साथै नीति नियम तर्जुमामा सहयोगी हुने हुँदा पनि यस अध्ययन अपरिहार्य हुन गएको छ ।

१.५. अध्ययन विधि र प्रकृया

उपलब्ध कानुनी र नीतिगत व्यवस्था विभिन्न गाउँपालिकाहरुले अभ्यास गरेका र संघीय मामिला स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जारी गाउँपालिका वस्तुगत विवरण ढाँचा अनुसार यस गाउँपालिकको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यस गाउँपालिका वस्तुगत विवरण आवधिक गाउँपालिका योजना तर्जुमाका लागि आधार रेखा र गाउँपालिका योजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकनका लागी आधारभूत सूचनाको आधार सहित देहायका विधि तथा प्रकृया जनगणनाको आधारमा पुरा गरिएको थियो । यस जम्मा १४ जना गणकले ६३ दिन फिल्डमा स्थलगत घरधुरी सर्भेक्षण गरेका थिए । ती गणकहरुलाई यस सर्भेक्षण सम्वन्धि ४ दिनको तालिम पहिला Paperworkतालिमबाट सिकाएर Software Application निर्माण गरि Tabletमा data collection गराइएको थियो । यस Software र गणकहरुलाई तथ्यांक संकलन गर्नु पूर्व २ दिनको पूर्व परिक्षण समेत गरी दक्ष बनाई सर्भेक्षण कार्यका लागि यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको ७ वटा वडाहरुमा २ वटा टिम बनाइ खटाइएको थियो ।

१.५.१. घरधूरी सर्भेक्षण (प्राथामिक श्रोत)

स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जारी गाउँपालिका बस्तुगत विवरणको ढाँचा, गाउँ विकास योजनाको आधार सूचनाको ढाँचा अनुसार घरघूरी सर्भेक्षणबाट सूचना संकलन गरिएको थियो । साथै घरधुरी सर्भेक्षणका लागि तथ्यांक विवरणहरु विभिन्न अध्ययन सर्भेक्षण र प्रतिवेदनबाट सूचाङ्कहरुको आधार तयार गरि अर्थात् प्रश्नावली बनाई अध्ययन सर्भेक्षण कार्य गर्नु भन्दा अगाडी पूर्वपरिक्षण (Pre-Testing) गरि पूर्व परिक्षण गरी सके पश्चात् यसलाई प्रयोगमा ल्याइएको थियो । यसरी घरधुरी सर्भेक्षणका लागी तयार भएका प्रश्नावलीका माध्यमबाट सूचना संकलन गर्न जनगणना विधि अपनाई स्थानीय गणकहरुलाई तालिम प्रदान गरी घरधुरी सर्भेक्षणबाट प्राथमिक तथ्यांक संकलन गरिएको थियो ।

१.५.२. संस्थागत सर्भेक्षण (दोश्रो श्रोत)

पेशागत विज्ञहरु र प्राविधिक टोलीहरुले संस्थागत श्रोत तथा अध्ययन र प्रतिवेदन जस्ता श्रोतहरुबाट आवश्यक तथ्यांक, सूचना विवरणहरु संकलन गरिएको छ । यस गाउँपालिका वस्तुगत विवरणमा दोश्रो श्रोतमा संस्थागत तथा अध्ययनका लागि आवश्यक विवरणहरु लिनका लागि सूची तयार गरिएको थियो । जसमा गाउँपालिका

स्वास्थ्य संस्था विद्यालय सेवाकेन्द्र तथा संघ संस्थामा उपलब्ध तथ्यांक समावेश गरिएको छ । यसैगरी राष्ट्रिय जनगणना, नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण, आर्थिक सर्भेक्षण, कृषि गणना तथा विभिन्न उपलब्ध विषयगत अध्ययन प्रतिवेदनहरुलाई समावेश गरिएको छ ।

१.५.३. तथ्यांक विश्लेषण र प्रस्तुतिकरण

घरधुरी सर्भेक्षणका तथ्यांकहरुलाई Computer Softwear तयार गरि प्रत्येक घरधुरीको संकलित तथ्यांकलाई Computerप्रणालीबाटै प्रशोधन गरि तथ्यांकशास्त्रीय विधिद्वारा तथ्यांक विश्लेषण गरिएको छ । विश्लेषित तथ्यांकहरुलाई गाउँपालिका वस्तुगत विवरणमा उल्लेख गरिएको छ । दोश्रो श्रोतबाट प्राप्त तथ्यांकलाई प्राविधिक विषयका विज्ञहरुले विश्लेषण गरि उपयोग गरि दोश्रो श्रोतबाट प्राप्त तथ्यांकलाई घरधुरी सर्भेक्षणबाट उपलब्ध या प्राप्त हुन नसक्ने गाउँविकासको वस्तुगत चित्रण गर्ने तथा दुई समयावधिका तुलनात्मक विवरण झल्काउने गरि प्रस्तुत गरिएको छ । प्राथमिक तथ्यांकको विश्लेषणका लागि घरधूरीलाई मुख्य गरेर, वार्ड, जनसंख्या, उमेर, लिङ्ग र जातियताका आधारमा वर्गिकरण पनि गरिएको छ । तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्ने क्रममा प्राप्त सूचनालाई तालिका, वृत्त चित्र ग्राफमा समेत प्रस्तुत गरिएको छ । यसै क्रममा घरधुरी सर्भेक्षणबाट प्राप्त सूचनालाई बर्णानात्मक तथ्यांकीय विधिबाट विश्लेषण गरिएको छ ।

१.५.४. गाउँपालिका वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

गाउँपालिका स्तरीय साझेदारी, सरोकारवालाबाट प्राप्त राय सल्लाह सुझाब समावेश गरी यस प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको छ । यसका लागी Reflecting workshopstakeholder माझ गराई Dataको प्रमाणिकरण गरिएको छ । यस सर्भेक्षणबाट प्राप्त नतिजा/तथ्याङ्कहरुलाई सूचना प्रविधिको प्रयोग हुने भविष्यमा Digitization process को प्रकृयामा समावेश गराउन सहज र सरल हुने गरी व्यवस्थापन गरिएको छ ।

१.६. अध्ययनको क्षेत्र र सीमा

प्रस्तुत प्रोफाइलको अध्ययन क्षेत्र विस्तृत भएको हुँदा अध्ययनको उद्देश्यले दर्शाएका विषय वस्तुलाई नै मुख्य क्षेत्रको रुपमा लिइएको छ । गाउँपालिका वस्तुगत विवरणलाई सङ्घीय मामिला मन्त्रालय तथा विगतमा गाउँपालिकाले स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जारी गरेका ढाँचा अनुसार यो गाउँपालिका प्रोफाइल तयार भएको हो । यो गाउँपालिका वस्तुगत विवरण स्थानीय तहको पूर्नसंरचना पश्चातको पहिलो लिखित दस्तावेज भएको कारणले केही कमी कमजोरीहरु रहन सक्ने सम्भाव्यतालाई नर्कान नसकिने हुँदा यसलाई आगामी दिनमा परिमार्जन गर्दै लान सकिने रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

परिच्छेद २:कानेपोखरी गाउँपालिकाको परिचय

यस परिच्छेदमा भौगोलिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति, ऐतिहासिकता पर्यटकिय अवस्थितिका साथै मनोरम स्थलहरुका विवरण, तथ्यांक र विश्लेषणहरु समेटिएका छन् ।

२.१. भौतिक अवस्थिति

कानेपोखरी गाउँपालिका मोरङ्ग जिल्लाको नक्सा सदरमुकामबाट पूर्वि उत्तर भागमा अवस्थित रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको नक्सामा हेर्दा लम्वाकार रुपमा ढाडो आकारमा रहेको देखिन्छ । कानेपोखरी गाउँपालिकाको अक्षांश २६.६२ र देशान्तर ८७.५१ रहेको यस क्षेत्रफल ८२.८३ वर्ग किलोमिटर मा फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा पथरी शनिश्चरे नगरपालिका, पूर्व दक्षिणमा रंगेली नगरपालिकासँग यसको सिमाना जोडिएको छ । यस गाउँपालिकामा मुख्यगरी रमाइलो, मंगलबारे कानेपोखरी, बयरवन, जहदा,खोरीया, केरौना आदि यहाँका प्रमुख बजार क्षेत्रहरु हुन । जमिनको भूबनोट अनुसार यस गाउँपालिकाको सबै जमिन तराई क्षेत्रभित्र नै पर्दछ । उष्ण, उपोषणा र समशितोष्ण हावापानी भएको यस गाउँपालिकामा गर्मीयाममा अधिकतम ४३ ं सेल्सीयस र जाडो मौसममा न्यूनतम तापक्रम ४ ं सेल्सीयस सम्म पुग्ने गरेको छ । समुन्द्र सतह भन्दा ७५ मिटर देखि १२४ मिटर सम्म उचाइ भएको भूधरातल रहेको छ । यस गाउँपालिकाको लगभग २५ प्रतिशत भूभाग वन जंगल, नदीनाला, पोखरी र आवास क्षेत्रले ढाकेको पाईन्छ भने ७५ प्रतिशत भूभागमा कृषियोग्य जमिन रहेको देखिन्छ । भौगोलिक अवस्थितिका आधारमा यस गाउँपालिकाको अवस्थिति निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ४ भौतिक अवस्थिति

वार्ड नं.	समावेश भएका गा.वि.स.	साविक वडाहरु	पूर्वि देशान्तर	उत्तर अक्षांश
१	होक्लाबारी	१–९	२६.५४	८७.४३
२	केरौना	३,४,५,६,७,८, र ९	२६.५७	८७.४८
३	वयरवन	१–५	२६.५९	८७.४४
४	वयरवन	६ र ७	२६.५९	८७.४४
५	केरौना	१,२ र ५	२६.५७	८७.४८
६	वयरवन	८	२६.५९	८७.४४
७	वयरवन	९	२६.५९	८७.४४

श्रोत :– संघिय मामिला मन्त्रालय वेव साइड

२.२. ऐतिहासीक चिनारी तथा नामाकरण

कानेपोखरी नाम आफैंमा ऐतिहासिक छ । मोरङ्ग जिल्लाको कानेपोखरी गाउँपालिकाको नामाकरण विराट राजाको पालामा उसको दरवारमा गाई भैंसी चराउने गोठालो काने भन्ने मानिसको नामबाट नामाकरण भएको किम्वदन्ती रहको छ । त्यो काने भन्ने मानिस गाई भैंसी चराउन हालको कानेपोखरीको आसपासको जंगलमा आउने गरेका थिए । यस आसपास पहिला गाई भैंसीलाई पानी खुवाउने ठाउँ नभएका कारण उसले एउटा पोखरी बनाउन लगाएका थिए । त्यही काने भन्ने मानिसको नाम (काने) र उसले बनाएको पोखरीको सयुक्त नामबाट कानेपोखरी नामाकरण भै पछि त्यसै ऐतिहासीकतालाई मानेर गाउँपालिकाको नाम रहन गएको हो भन्ने किम्वदन्ति छ । यो पोखरी यस गाउँपालिकाको उत्तरतिर कानेपोखरी बजार देखि केहि दक्षिणमा जंगल भित्र अवस्थित छ । हाल आएर स्थानीय धिमाल समुदाय मानिसहरुले यसलाई काने महाराजको थान भएको क्षेत्र मान्ने गर्दछन् । विराट राजा महाभारत कालखण्डका पात्र थिए । तसर्थ तिनका गाई तथा गोठाला को प्रसंग यहाँको पोखरीसँग जोडेको खण्डमा यसको ऐतिहासिकता महाभारत कालसम्म पुग्ने गर्दछ । तसर्थ यस भेगको इतिहास आजभन्दा ३ हजार देखि ३२ सय वर्ष अगाडिसम्म पुग्ने गर्दछ ।

यस गाउँपालिका मोरङ्ग जिल्लाको बीच भागमा पर्दछ । यो गाउँपालिकाको उत्तरी भागमा चरकोशे झाडी छ भने त्यही भागबाट पूर्व पश्चिम महेन्द्र राजमार्ग पनि गएको छ । यस गाउँपालिकाको उत्तरी भाग पूर्वपश्चिम राजमार्ग भन्दा करिव ४ किलो मिटर फैलिएको छ । यहाँ बन जंगल र जलस्रोत प्रशस्तै भएका कारणले प्राकृतिक दृष्टिकोणले यस गाउँपालिका निकै सम्पन्न छ । प्राकृतिक श्रोत वनजंगल भएको कारणले यहाँबाट मलिलो माटो दक्षिणतर्फ बग्ने हुँदा कृषिको लागि उर्वर मानिएको यस कानेपोखरीमा धान, गहुँ, मकै, फापर, दलहन बाली तथा तेलहन बाली आदि सबै किसिमका खेतीहरुबाट राम्रो उत्पादन हुने गाउँपालिका रुपमा चिनिन्छ ।

२.३. राजनितिक अवस्थिति

मोरङ्ग जिल्लाको विकाशन्मुख गाउँपालिकाको रुपमा अधि बढी रहेको यस कानेपोखरी गाउँपालिका राजनितिमा चासो राख्ने व्यक्तिहरुको संख्या भने यहा कम देखिन्दैन । विभिन्न आन्दोलनका क्रममा यहाका बासिन्दाहरुको प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा संलग्नता रहेको पाइन्छ । २०४६ सालको प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका निम्ति संगठित रुपमै यहाका जनताहरुको संलग्न रहेको बताउदछन् । तत्कालिन द्वन्द समयताका यहाका बासिन्दाहरुले अविश्मरणीय घटनाहरुको सामना गर्नु परेको तथा ससाना बालबालिका देखि बुढापाकाहरुमा समेत यहाँ घटेका घटना विभिन्न जनयुद्धका घटनाहरुको स्मरण अझै मानसपटलमा ताजै देखिन्छ । यिनै घटनाहरुले गर्दा यहाका मानिसहरुमा राजनैतिक प्रतिको चासो र चेतनाको स्तर बढेर गएको देखिन्छ ।

२.४. भू धरातल

भू सूचना प्रणाली (Geographical Information System (GIS) अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको भू अवस्थिति/धरातल तराइको समथर भूमीका रुपमा विद्यमान रहेको छ । यद्यपी खोला नाला खोल्सा

तथापोखरीहरुले यस क्षेत्रको धरातलिय स्वरुपमा एकरुपता आउन दिइएको छैन । समथर भूभागको आधारमा हेर्दा २६ ° डिग्री देखि ८७ ° सम्मको समथर जमिन यो गाउँपालिका अवस्थित छ । यस गाउँपालिका समुन्द्र सतहबाट करिव ७५ मिटरको उचाइ देखि १२४ मिटरसम्म अवस्थित छ ।

२.५. भू–उपयोग

कृषि यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशा हो । समथर उब्जाउ, चिम्ट्याइलो, दोमट र बलौटे माटो भएकाले यस क्षेत्रमा कृषि उत्पादनको अझ बढी सम्भावना बोकेको देखिन्छ । कृषि अन्तर्गत खाद्यन्न, दलहन, तेलहन, नगदेबाली, तरकारी खेती, फलफूल खेती, माछापालन र पशुपालनका परम्परागत तथा आधुनिक अभ्यासहरु मार्फत भू उपयोग गरिएको छ । चिसाङ्ग खोला र यहाका दक्षिणी भेगबाट चतरा सिंचाई नहरले यस गाउँपालिकाका ठूलो हिस्सा सिंचाइको सुविधा पुगेको छ । अन्य ससाना खोला, खोल्सीहरुबाट परम्परागत रुपमा संञ्चालनमा आएका सिंचाइका कुलाहरु मार्फत यस गाउँपालिकाका कृषि योग्य भूमिमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफललाई हेर्दा २५ प्रतिशत जति भूभाग वनजंगल, नदीनाला, आावास, पोखरी, सिमसार सडक संजाल र औद्योगिक क्षेत्र आदिले ढाकेको छ । बाँकी भूमि कृषि योग्य जमिनको रुपमा देखिन्छ ।

यस भू उपयोग अवस्थितिलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .: भू–उपयोग

क्र.स	भू उपयोग	क्षेत्रफल ° हेक्टर	प्रतिशत
१	कृषियोग्य जमिन	६२१२.२५	७५
२	वन तथा चरण क्षेत्र	८.२८३	०.१
३	आवास क्षेत्र	९९३.९६	१२
४	नदिनालाले ओगटेको क्षेत्र	८.२८३	०.१
५	ताल तलैया	४१.४१५	०.५
६	सिमसार क्षेत्र	८.२८३	०.१
७	औद्योगिक क्षेत्र	२८९.९०५	३.५
८	सडकले ओगटेको क्षेत्र	२८९.९०५	३.५
९	अन्य	४३०.७१६	५.२
जम्मा		**८२८३**	**१००**

श्रोत : कृषि कार्यलय विराटनगर

२.६. सिंचित क्षेत्रफल

कानेपोखरी गाउँपालिकामा थुप्रै खोलाहरु, सिमसार क्षेत्र, ससाना खोल्सा तथा पोखरीहरुले गर्दा यहाँ सिंचाईका लागि निकै महत्वपूर्ण छन् । यहाँको सिमसार क्षेत्र कालिकोशी बाट यस गाउँपालिकाका थुप्रै वडाहरु सिंचित भएका छन् । जसलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: सिंचित क्षेत्रफल

क्रस	विवरण	क्षेत्रफल
१	सालैभर सिंचित	२८५० हे.
२	मौसमी सिंचित	९४० हे.
३	कूल सिंचित क्षेत्रफल	३७९० हे.
४	असिंचित जमिन	११२३ हे.
५	खेतियोग्य जमिन	४९१३ हे.
६	खेति गरिएको जमिन	४४०० हे.

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यलय

यस गाउँपालिकाको विभिन्न भागहरुमा अनेक नहर र कुलाले सिंचित छन् । यहाँको दक्षिण तिरबाट चतरा नहर गएको छ । जसले यस गाउँपालिकाको ठूलो हिस्सामा सिंचाईको सुविधा पुगेको छ । उत्तर तिरबाट कालिकोशी सिमसारले सिंचाईको सुविधा पुर्याएको छ । बाँकी अन्य सिमसार र कुलोबाट सिंचाई सुविधा पुगेको छ ।अन्य ठाउँमा भने आकाशे पानीमा निर्भर रहेको देखिन्छ ।

२.७. पर्यटकिय, सांस्कृतिक, चाडपर्व र मेला

यस गाउँपालिका अन्तर्गत पर्यटकिय, सांस्कृतिक, चाडपर्व, मेला र जात्राहरु त्यति विशेष उल्लेख्य रुपमा रहेको देखिदैनन् । विशेष गरी यहाका आदिबासी जनजातीहरुका नाच, जात्रा र पर्वहरु उल्लेख्य मानिन्छन् । यसका साथ साथै हिन्दु, किरात, बौद्धहरुको पनि आ आफ्नै प्रकारको पर्व जात्रा र मेलाहरु रहेको गाउँपालिकामा पाइने गरेको छ । यसलाई निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .: स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेलाहरु

जात जाति	मनाइने चार्डपर्व	जात्रा	मेला
ब्राम्ह्ण, क्षेत्री र दशनामी	दशैँ, तिहार, चैते दशै, तीज, शिवरात्री, कृष्ण जन्माअष्टमी, माघे संक्रान्ती, जनैपूर्णिमा, नागपञ्चिमी, आदि	विभिन्न वडाका हाटबजार	विभिन्न वडाका हाट बजारहरुमा लाग्ने मेला
तराई जनजाति तथा अन्य सबै	काली थान मेला, दलेली धान मेला, ढंगढंगे मेला, चण्डि पूर्णिमा, कालीकोशी, माघी, सिरुवा	सन्थाल जात्रा	सन्थाल मेला मकर मेला
बौद्धमार्गि/किराँत	ल्होसार, बुद्धजयन्ती,चण्डी पूर्णीमा		कालीथान मेला

श्रोत:– गाउँपालिका २०७५

२.८. उपलब्ध सेवा तथा सुविधा

कानेपोखरी गाउँपालिकामा स्थानीय सरकारको रुपमा गाउँकार्यपालिकाको कार्यलय, स्वास्थ्य चौकी, हुलाक कार्यलय, विद्यालयहरु रहेका छन् । सहकारी संस्थाहरु मार्फत विभिन्न प्रकार वित्तिय सेवा उपलब्ध रहेका छन् । यहाँ विभिन्न 'ख' 'ग' र घ वर्गका बैकिङ्ग कारोबार गर्ने बैकहरुले पनि यस गाउँपालिकामा आफ्नो सेवा प्रवाह गरी रहेको अवस्था देखिन्छ ।

परिच्छेद ३:जनसांख्यिक विवरण

यस परिच्छेदमा समग्र गाउँपालिकाको जनसंख्या बनौट, वडागत जनसांख्यिक विवरणहरुलाई ग्राफ, चार्ट, टेवलका माध्यमद्वारा प्रस्तुतगरिएको छ ।

३.१. पारिवारिक तथा जनसांख्यिक विवरण

गाउँपालिकाको घरधुरी तथा जनसंख्याको अवस्थालाई हेर्दा वडागत दृष्ट्रिकोणबाट विविधता रहेको पाईन्छ । कानेपोखरी गाउँपालिका २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणनाको तुलनामा यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा गाउँपालिकाको घरधुरी संख्या र जनसंख्यामा बृद्धि भएको पाईन्छ ।२०६८ सालको कुल जनसंख्या ३८०३३ रहेको यस गाउँपालिकामा जनसंख्या बृद्धिदर औषतामा २.२५ प्रतिशत रहन गएको छ । यस सम्वन्धी थप विस्तृत विवरण देहायको बृत्तचित्र र टेवलमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ☛ जनसांख्यिक विवरण

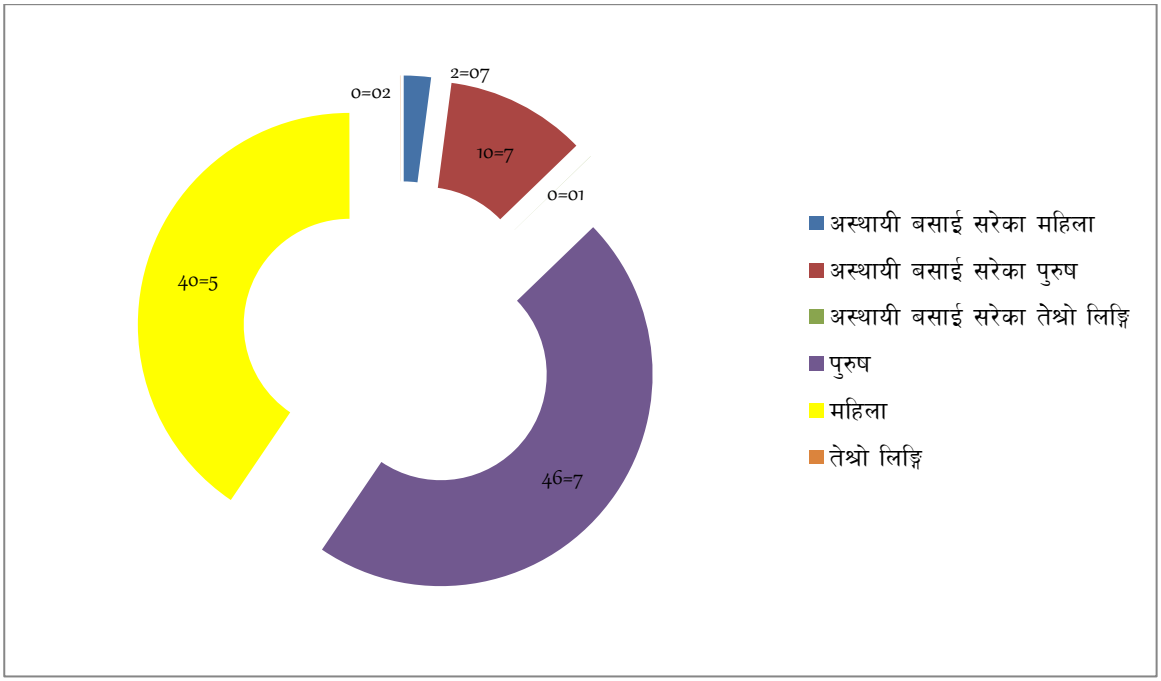

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको बृत्तचित्रमा यस गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये स्थायी बसोवास गर्नेको संख्या हेर्ने हो भने पुरुषहरुको तुलनामा महिलाहरुको संख्या धेरै देखिन्छ । यस गाउँपालिकाबाट अस्थायी रुपमा विभिन्न कारणहरुले गर्दा हाल गाउँपालिकामा उपस्थित नभएको जनसंख्या ५६९२जना बाहिर बसोबास गर्ने गरेको देखिन्छ ।ति अस्थायी जनसंख्या यस कानेपोखरी पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा अनुपस्थित भएका देखिन्छ ।

३.२. वडा अनुसार जनसांख्यिक तुलनात्मक विवरण

वि.स. २०६८ सालको जनगणना र हालको बस्तुगत विवरण संकलनका क्रममा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणको तथ्यांकलाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा जनसंख्या ६४८३ जना बद्धि भएको देखिन्छ । यसैगरी घरधुरी राष्ट्रिय जनगणनामा भन्दा यस सर्भेक्षणमा ७८४ घर थपिएको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस सर्भेक्षणमा क्रममा यस गाउँपालिमा घरमा ताला लगाएको तथा घरधुरीमा जानकारी दिने व्यक्ति नभेटीएका घरधुरीहरुको संख्या पनि रहेको छ । गाउँपालिकाको ७ वटा वार्डहरुमा सर्भेक्षणको दौरानमा यसरी घरधुरीमा जानकारी संकलनका क्रममा उत्तरदाता नभेटिएको घर धुरी जम्मा ९९ वटा घरहरु पाइएको थियो । पारिवारिक तथा जनसांख्यिक विवरणमा कानेपोखरी गाउँपालिकाको विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ः: वडा अनुसार लिङ्गका आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	२०७५ सर्भेक्षण				अस्थायी बसाइ सर्नेको जनसंख्या			कुल जनसंख्या	घरधुरी	जनसंख्या २०६८			जनसंख्या बृदिदर २०७५
	घरधुरी	जनसंख्या २०७५			पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी			महिला	पुरुष	जम्मा	
		पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी									
१	११३९	२१६३	२४८४	२	५५४	१४४	०	५३४७	११२१	२२८१	२५४९	४८३०	१.४६
२	१५२२	२८५९	३१६४	०	८३९	१५६	१	७०१९	१३६८	२७५८	३१८३	५९४१	२.३८
३	१२७५	२४४२	२८२०	०	७३२	१११	१	६१०६	११७४	२४४९	२७८३	५२३२	२.२१
४	१३१२	२४९१	२९३२	०	६९४	१११	२	६२३०	११७४	२३६३	२८७९	५२४२	२.४७
५	१७१६	३३३५	३७७७	०	७८३	१४२	१	८०३८	१५५८	३१०७	३६६९	६७७६	२.४४
६	१४२६	२६६५	३१२१	०	७४२	१९२	०	६७२०	१३४०	२६१८	३१५३	५७७१	२.१८
७	१०७७	२०७५	२४९३	१	४१४	७३	०	५०५६	९४८	१९१६	२३२५	४२४१	२.५१
जम्मा	**९४६७**	**१८०३०**	**२०७९१**	**३**	**४७५८**	**९२९**	**५**	**४४५१६**	**८६८३**	**१७४९२**	**२०५४१**	**३८०३३**	**२.२५**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा देखाइए बमोजिम यस गाउँपालिकाको वडागत रुपमा जनसंख्या वि.सं. २०६८ सालको जनगणना विवरणमा भन्दा हाल वार्ड १ देखि सबै अन्य वडाहरुमा जनसंख्या बढेको देखिन्छ ।

३.३. लिङ्ग अनुसार तुलनात्मक जनसंख्या विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई तुलनात्मक रुपमा हेर्ने हो भने विगतको राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तुलनामा हाल लिङ्ग अनुसार जनसंख्या कुन रुपमा बृद्धि भएको छ र कस्तो अवस्था छ भन्ने कुराको जानकारी निम्न तलको ग्राफमा देखाइएको छ ।

ग्राफ ४: लिंग अनुसार २०७५ साल र २०६८ सालको जनसांख्यिक अवस्था

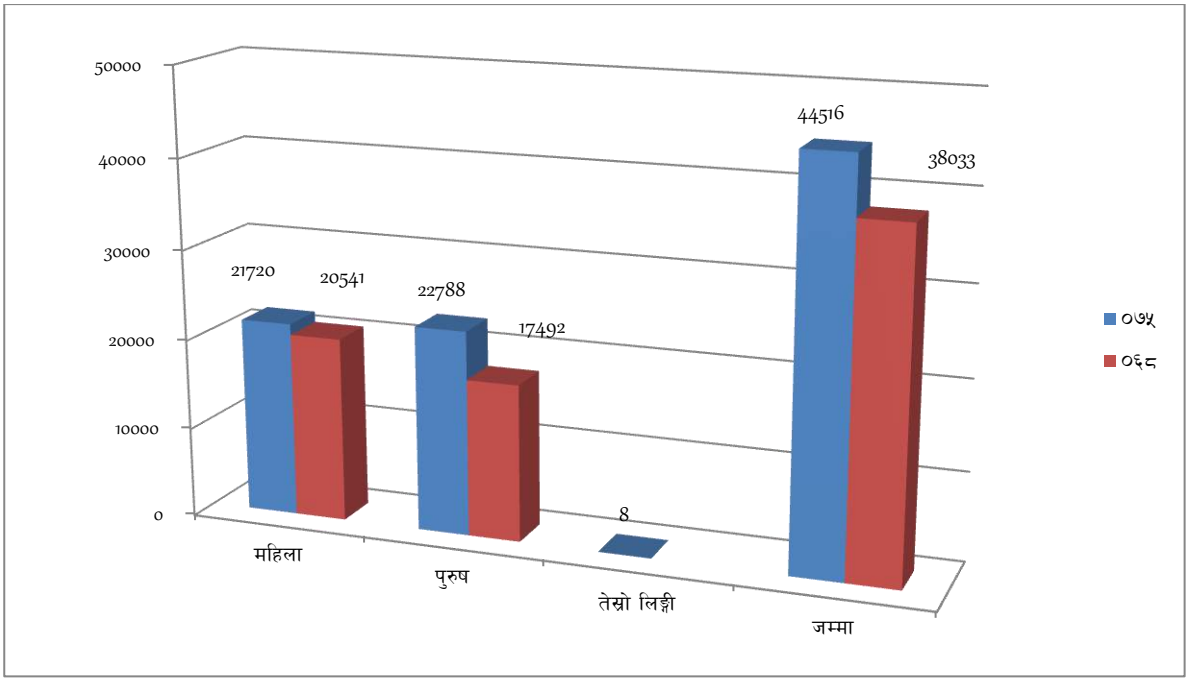

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको ग्राफमा हेर्दा यस गाउँपालिकामा जनसंख्या अन्य गाउँपालिकाहरुको दाँजोमा उल्लेख्य रुपमा बृद्धि भएको देखिन्दैन । पहिला २०६८ सालको जनगणनामा यस गाउँपालिकामा महिलाहरु पुरुषहरुको दाँजोमा बढी देखिएको तथ्यांकले देखाउछ तर यस पल्ट बसाइ सराइको अवस्थालाई गहन रुपमा विश्लेषण गर्दा अस्थायी रुपमा यस गाउँपालिकाबाट विभिन्न रुपमा बाहिर जाने र समय समयमा तथा केहि निश्चित समय पश्चात यसै गाउँपालिकामा फर्कनेहरुको संख्यालाई पनि हालको कानेपोखरी गाउँपालिकाको जनसंख्या मान्नुपर्ने देखिएकोले यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा यहाँ महिलाहरुको दाजोमा पुरुषहरुको संख्या १०६८ जनाले बढी देखिएको छ । यसैगरी वि.स. २०६८ सालमा पहिचान नखुलेको तेश्रो लिङ्गिहरुको संख्या नदेखिएको तर हाल यस सर्भेक्षणका क्रममा ८ जना पाइएको छ ।

३.४. समूहगत उमेरको जनसंख्या विवरण

जनसंख्यिक विश्लेषणमा समूहगत उमेरको जनसंख्याको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । यस गाउँपालिकाको जनसांख्यिक विवरणको ढाँचालाई वर्गिकरण गरेर कुन उमेर समूहको जनसंख्या कति छ ? कुन उमेर समूह बसी खाने आश्रित समूहमा पर्छ भन्ने कुरा सो विश्लेषण निर्भर गर्छ । यस गाउँपालिकामा २५ वर्ष देखि ४० वर्ष उमेर समूहका जनसंख्या अन्य उमेर समूहमा भन्दा बढी प्रतिशतमा रहेको तथ्यांकले देखाउछ । यस उमेर समूहमा महिला पुरुष र तेश्रो लिङ्गी समेत गरेर जम्मा २१.१५ प्रतिशत जनसंख्या रहेको तथ्यांकले देखाउछ । यसैगरी ७५ वर्ष भन्दा माथिको यस गाउँपालिकामा रहेको जनसंख्या हेर्दा समग्र जनसंख्याको २.४८ प्रतिशत रहेको पाईन्छ । यसरी हेर्दा यस गाउँपालिकामा श्रम गरी कमाइ गर्ने अर्थात् उत्पादकत्व उमेर समूहका

जनसंख्या बढी रहेको देखिन्छ । यस समूहगत उमेर समूहको जनसांख्यिक विश्लेषणलाई निम्न लिखित तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका . : उमेर र लिङ्ग समूह अनुसार जनसंख्या विवरण प्रतिशत

क्र.स.	उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
		महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी
१	१ वर्ष भन्दा मुनिको	२४१	२८४	०	०.६२	०.७३	०
२	१–५ वर्ष सम्म	१६४८	१७९६	०	४.२४	४.६३	०
३	६–१० सम्म	१७१२	१७५५	०	४.४१	४.५२	०
४	११–१५ सम्म	१९३४	१९२६	०	४.९८	४.९६	०
५	१६–२४ सम्म	३३८८	२६१२	०	८.७३	६.७३	०.०१
६	२६–४० सम्म	५५७१	३८४४	१	१४.३५	९.९	०.०१
७	४१–६० सम्म	४०७६	३६२१	१	१०.५	९.३२	०.०१
८	६१–७४ सम्म	१६६२	१६४७	१	४.२८	४.२३	०.०१
९	७५ भन्दा माथि	५५९	५४५	०	१.४४	१.४	०
	जम्मा	**२०७९१**	**१८०३०**	**३**	५३.५५	४६.४२	०.०३

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा यस गाउँपालिकाबाट अस्थायी रुपमा बसाइसरी हाल यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा नभएको जनसंख्या समावेश गरिएको छैन ।

३.५. जनसांख्यिक बनावट तथा संरचना

कानेपोखरी गाउँपालिकाको जनसांख्यिक बनावटलाई हेर्दा सरदर परिवारको आकार ५ जना रहेको देखिन्छ । कुल घरधुरी ९४६७ रहेको यस गाउँपालिकामा महिला घरमूली संख्या ३०४२ र पुरुष घरमूली हुने परिवार संख्या ६४२२ तथा तेश्रो लिङ्गिहरु ३ वटा घरमा घरमूली रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस संरचना सम्वन्धि अन्य थप विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका▲: वडा अनुसार जनसंख्याको वनावट तथा संरचना सम्वन्धी विवरण

वडा नं.	घरमूली अनुसार घरमूली			जम्मा घरधुरी	परिवारको आकार
	महिला घरमुली	पुरुष घरमुली	तेश्रो लिङ्गी घरमुली		
१	३०४	८३३	२	११३९	४६४९
२	५१३	१००९	०	१५२२	६०२३
३	३५३	९२२	०	१२७५	५२६२
४	४१७	८९५	०	१३१२	५४२३
५	५८१	११३५	०	१७१६	७११२
६	४७१	९५५	०	१४२६	५७८६
७	४०३	६७३	१	१०७७	४५६९
जम्मा	**३०४२**	**६४२२**	**३**	**९४६७**	**३८८२४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा देखाइए बमोजिम यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा अस्थायी रुपमा बसाइ सराइ गरेको जनसंख्या हालको यस ठाउँमा बसोबास नरहेकोले गर्दा हाल वास्तविक रुपमा यस गाउँपालिकामा औषतमा ५ मात्र जनसंख्या प्रति घरपरिवार कायम रहेको छ। भविष्यमा यस गाउँपालिकामा हाल अस्थायी विविध कारणले घर बाहिर रहेको जनसंख्या पनि यस गाउँपालिका नै आफ्नो चल अचल सम्पत्ति रहेको र उनिहरु यहाँ आउने कुरा निविर्वाद सत्य रहेको हुँदा छुटै शिर्षकमा सो जनसंख्यालाई देखाइएको छ।

बृत्त चित्र .: घरमूलीका आधारमा जनसंख्या विवरण

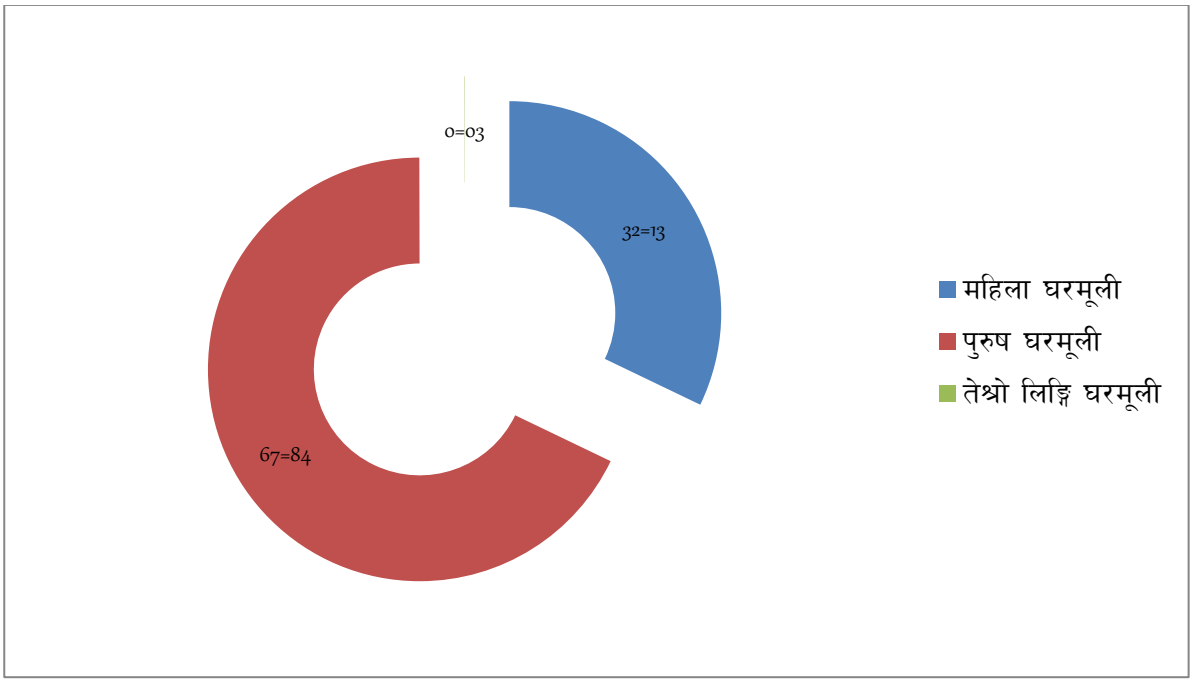

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.६. अस्थायी बसाइसराइ गर्ने वडागत जनसंख्या

कानेपोखरी गाउँपालिकामा अस्थायी रुपमा बसाइ सर्ने जनसंख्या पनि उल्लेख्य रुपमा रहेको देखिन्छ । यि जनसंख्या पनि यस गाउँपालिकाको समग्र जनसंख्याको गणनामा उल्लेख गर्नुपर्ने हुन जान्छ । जसले भोलिका दिनमा यहि गाउँपालिकामा आउन सक्ने भएका कारणबाट वडागत रुपमा यस्तो जनसंख्याको विवरण आवश्यक पर्न जान्छ । यस्ता अस्थायी बसाइ सर्ने जनसंख्यालाई निम्नानुसार वडागत रुपमा तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .: वडा अनुसार अस्थायी बसाइ सराइ गर्नेको विवरण

वार्ड नं.	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	१४४	५५४	०	६९८
२	१५६	८३९	१	९९६
३	१११	७३२	१	८४४
४	१११	६९४	२	८०७
५	१४२	७८३	१	९२६
६	१९२	७४२	०	९३४
७	७३	४१४	०	४८७
जम्मा	**९२९**	**४७५८**	**५**	**५६९२**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत ७ वटा वडाहरुबाट अस्थायी रुपमा बसाइ सर्नेहरु जम्मा ५६९२ जना महिला, पुरुष र तेश्रो लिङ्गी गरेर देखिन्छ । सबैभन्दा बढी वडा नं. २ बाट ९९६ जना व्यक्तिहरु अस्थायी बसाइ सरेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. ७ बाट ४८७ जना देखिन्छ ।

३.७. पारिवारीक संरचना सम्वन्धी विवरण

परिवारमा बस्ने सदस्यहरुको संख्या हाल कुन रुपमा रहेका छन् र हाल पारिवारीक संरचना कसरी अगाडी बढ्दै छ । आधुनिक कालखण्डसम्म आइपुग्दा हाम्रो पारिवारीक संरचनामा कस्तो पविवर्तन आउदै छ भन्ने कुरा संरचना सम्वन्धी विवरणमा उल्लेख गर्नु पर्ने हुन्छ । हाम्रा पिता पूर्खाबाट अभ्यास हुँदै आएको पारिवारिक संरचना संयुक्त परिवारबाट एकल परिवारमा कसरी रुपान्तरीत हुदै गएको छ । तथापी आज हाम्रो समाजमा संयुक्त परिवार प्रथा पनि कायम नै रहेको देखिन्छ । यहि संरचनागत विवरणलाई यस गाउँपालिकाको जनसंख्याको बनावट तथा संरचनाको पक्षमा विश्लेषण गर्दा परिवारको आकार जनसंख्या र घरधुरी पनि महत्वपूर्ण हुन जान्छ । यहाँ पनि जनसाख्यिक विवरणहरुलाई हेर्दा १ जना परिवार हुने घरधुरी देखि लिएर यस गाउँपालिकामा कति कति घर परिवारमा कति कति संख्यामा बसोबास गर्दछन् भन्ने कुरा देखाउन निम्न लिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: पारिवारीक संरचना सम्वन्धी विवरण

परिवारको आकार	परिवार संख्या	जनसंख्या
१	३६७	३६७
२	१३६२	२७२४
३	२०१४	६०४२
४	२३५०	९४००
५	१५९७	७९८५
६	९३६	५६१६
७	४३१	३०१७
८	२०२	१६१६
९	१०३	९२७
१०	६२	६२०
११	१९	२०९
१२	११	१३२
१३	७	९१
१४	३	४२
१५	०	०
१६	१	१६
१७	०	०
१८	०	०
१९	०	०
२०	१	२०

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.८. वडा अनुसार निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा जनसांख्यिक विवरणहरुको विश्लेषण गर्ने क्रममा यहाँ ७ वटा वडामा कुन कुन उमेर समूहका मानिसहरुको अवस्थिति कुन रुपमा छ । तिनिहरुको विश्लेषण महत्वपूर्ण हुन जान्छ । वडागत रुपमा यस उमेर समूह अर्थात बाल बच्चा १२ महिना भन्दा कमको संख्या वा ६० वर्ष भन्दा माथिको संख्या यति हो भन्ने हुन्छ । कुन वडामा कुन उमेर समूहको बाहुल्यता छ भन्ने कुरा पनि सहज ढंगबाट देखाउन सकिन्छ । यहाँ कानेपोखरी गाउँपालिकाको वडागत उमेर समूहका जनसंख्यालाई तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ❖: वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसांख्यिक विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
	१ वर्ष भन्दा मुनीको	३२	४०	०	७२
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२०८	२०७	०	४१५
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२००	१९९	०	३९९
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	२२७	२०१	०	४२८
वार्ड नं.	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	३८०	३०३	०	६८३
१	२५वर्ष देखि –४०सम्म	६५६	४६४	१	११२१
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	५०६	४९१	१	९९८
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	२१२	१९३	०	४०५
	७५ वर्ष माथी सबै	६३	६५	०	१२८
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१४४	५५४	०	६९८
	जम्मा	**२६२८**	**२७१७**	**२**	**५३४७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ❖: यसैगरी वर्डा नं. २ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
	१ वर्ष भन्दा मुनीको	३७	५०	०	८७
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२१७	२८०	०	४९७
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२७२	३०२	०	५७४
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	३१६	३१०	०	६२६
वार्ड नं.	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	४९३	४१९	०	९१२
२	२५वर्ष देखि –४०सम्म	८४५	५५२	०	१३९७
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	६३९	५९०	०	१२२९
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	२६१	२७०	०	५३१
	७५ वर्ष माथी सबै	८४	८६	०	१७०
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१५६	८३९	१	९९६
	जम्मा	**३३२०**	**३६९८**	१	**७०१९**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ❧: वर्डा नं. ३ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
	१ वर्ष भन्दा मुनीको	४६	४८	०	९४
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२३२	२६७	०	४९९
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२२१	२२९	०	४५०
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	२४७	२५१	०	४९८
वार्ड नं. ३	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	४८३	३४७	०	८३०
	२५वर्ष देखि –४०सम्म	७५०	४९९	०	१२४९
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	५३७	५०६	०	१०४३
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	२३०	२१९	०	४४९
	७५ वर्ष माथी सबै	७४	७६	०	१५०
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१११	७३२	१	८४४
	जम्मा	**२९३१**	**३१७४**	१	**६१०६**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ❧: वर्डा नं. ४ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
	१ वर्ष भन्दा मुनीको	३४	३३	०	६७
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२३५	२६३	०	४९८
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२५७	२६१	०	५१८
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	२५२	२५५	०	५०७
वार्ड नं. ४	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	४९०	३६०	०	८५०
	२५वर्ष देखि –४०सम्म	८२३	५४१	०	१३६४
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	५६३	४८०	०	१०४३
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	१९९	२१९	०	४१८
	७५ वर्ष माथी सबै	७९	७९	०	१५८
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१११	६९४	२	८०७
	जम्मा	**३०४३**	**३१८५**	२	**६२३०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ४: वर्डा नं. ५ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
वार्ड नं. ५	१ वर्ष भन्दा मुनीको	३४	४६	०	८०
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	३१०	३२१	०	६३१
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२९२	३०३	०	५९५
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	३४४	३५१	०	६९५
	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	६५२	५०८	०	११६०
	२५वर्ष देखि –४०सम्म	९७९	७३३	०	१७१२
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	७६१	६८४	०	१४४५
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	३०७	२९२	०	५९९
	७५ वर्ष माथी सबै	९८	९७	०	१९५
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१४२	७८३	१	९२६
	जम्मा	**३९१९**	**४११८**	**१**	**८०३८**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ४: वर्डा नं. ६ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
वार्ड नं. ६	१ वर्ष भन्दा मुनीको	४७	५६	०	१०३
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२३८	२६०	०	४९८
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२६२	२६९	०	५३१
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	३१३	३२१	०	६३४
	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	४८०	३७०	०	८५०
	२५वर्ष देखि –४०सम्म	८३४	५६५	०	१३९९
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	५९४	४७५	०	१०६९
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	२६३	२६६	०	५२९
	७५ वर्ष माथी सबै	९०	८३	०	१७३
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	१९२	७४२	०	९३४
	जम्मा	**३३१३**	**३४०७**	०	**६७२०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ४: वर्डा नं. ७ को वडागत निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
वार्ड नं. ७	१ वर्ष भन्दा मुनीको	११	११	०	२२
	१ वर्ष देखि –५ सम्म	२०८	१९८	०	४०६
	६ वर्ष देखि –१० सम्म	२०८	१९२	०	४००
	११वर्ष देखि –१५ सम्म	२३५	२३७	०	४७२
	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	४१०	३०५	०	७१५
	२५वर्ष देखि –४०सम्म	६८४	४९०	०	११७४
	४१वर्ष देखि –६०सम्म	४७६	३९५	०	८७१
	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	१९०	१८८	१	३७९
	७५ वर्ष माथी सबै	७१	५९	०	१३०
	अस्थायी बसाई सराई जनसंख्या	७३	४१४	०	४८७
	जम्मा	**२५६६**	**२४८९**	**१**	**५०५६**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका ५: निश्चित उमेर समूहको जनसंख्या विवरण

क्र.सं.	निश्चित उमेर समूह	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	१ वर्ष भन्दा मुनीको	२४१	२८४	०	५२५
२	१ वर्ष देखि –५ सम्म	१६४८	१७९६	०	३४४४
३	६ वर्ष देखि –१० सम्म	१७१२	१७५५	०	३४६७
४	११वर्ष देखि –१५ सम्म	१९३४	१९२६	०	३८६०
५	१६वर्ष देखि –२४ सम्म	३३८८	२६१२	०	६०००
६	२५वर्ष देखि –४०सम्म	५५७१	३८४४	१	९४१६
७	४१वर्ष देखि –६०सम्म	४०७६	३६२१	१	७६९८
८	६१वर्ष देखि –७५ सम्म	१६६२	१६४७	१	३३१०
९	७५ वर्ष माथी सबै	५५९	५४५	०	११०४
जम्मा		**२०७९१**	**१८०३०**	**३**	**३८८२४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.९. व्यक्तिगत घटनाहरुको विद्यामान स्थिति

कानेपोखरी गाउँपालिकामा व्यक्तिगत घटनासँग सम्वन्धित विवरणहरुलाई समूदाय र लिङ्गका आधारमा हेर्दा कस्तो स्थिति रहेको छ । यस क्षेत्रमा गतवर्ष भएका जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्वन्ध विच्छेद र बसाइसराई सम्वन्धी घटना कुन रुपमा रहेका छन् भन्ने बारेमा तथ्यांक निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.९.१. गाउँपालिकाको जन्मदर्ता तथा मृत्यु दर्ता सम्वन्धित विवरण

गाउँपालिकामा जन्म तथा मृत्यु जस्ता व्यक्तिगत घटना सम्वन्धि विवरणहरु प्रत्येक दिन महिना र साल अध्यावधिक गरि राखिन्छ । त्यस तथ्यांकले लिङ्ग, जात, जाति, समुदायका आधारमा व्याख्या र विश्लेषण गरेर हेर्ने गरेको पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा गत आर्थिक वर्ष भित्रमा जन्मदर्ता गर्ने पुरुषहरुको संख्या यति महिलाहरुको संख्या यति भनी बताइन्छ । यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा यस गाउँपालिकाको विवरण देहाय बमोजिम रहेको देखिन्छ ।

तालिका ५: जन्मदर्ता तथा मृत्युदर्ता सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	जन्म दर्ता संख्या						मृत्यु दर्ता						
	कुल संख्या			जातिगत जनसंख्या			कुल संख्या				जातिय संख्या		
	केटा	केटी	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	महिला	पुरुष	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य
१	–	–	१४६	–	–	–	–	–	–	२६	–	–	–
२	–	–	२८०	–	–	–	–	–	–	५९	–	–	–
३	–	–	१५०	–	–	–	–	–	–	२५	–	–	–
४	–	–	२४६	–	–	–	–	–	–	६४	–	–	–
५	–	–	२४१	–	–	–	–	–	–	६५	–	–	–
६	–	–	१९०	–	–	–	–	–	–	२०	–	–	–
७	–	–	४२३	–	–	–	–	–	–	३७	–	–	–
जम्मा	–	–	१६७६	–	–	–	–	–	–	२९६	–	–	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

३.९.२. गाउँपालिकाको विवाह, सम्वन्ध विच्छेद बसाइसराई दर्ता सम्वन्धी विवरण

व्यक्तिगत घटना भन्नाले जन्म, विवाह, बसाइसराई, सम्वन्ध विच्छेद र मृत्यु गरी पाँच घटनालाई जनाउछ । यस सम्वन्धी विवरणलाई हेर्दा समुदायमा वा वार्डहरुमा फरक फरक स्थिति देखिने गर्दछ । गत वर्षको तथ्यांकलाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा निम्न अनुसारको विवरण देखिन्छ ।

तालिका ❦: विवाह र सम्वन्ध विच्छेद सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	विवाह दर्ता जोडी				सम्वन्ध विच्छेद घटना			
	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा
१	–	–	–	३८	–	–	–	०
२	–	–	–	९३	–	–	–	०
३	–	–	–	४३	–	–	–	१
४	–	–	–	८८	–	–	–	०
५	–	–	–	८३	–	–	–	१
६	–	–	–	९४	–	–	–	६
७	–	–	–	६५	–	–	–	२
जम्मा	–	–	–	**५०४**	–	–	–	**१०**

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५/०७६

३.९.३. बसाइसराइ तथा जनसांख्यिक गतिशिलता

नेपालमा बसाइसराइ एकदमै प्रचलित छ । नेपाल मै भएको एक राष्ट्रिय स्तरको सर्भेक्षणको नतिजा अनुसार लगभग आधा जसो ४७ प्रतिशत घर परिवारहरुले कम्तिमा १ जना सदस्य विगत १० वर्षको अवधिमा बसाइसरेको अध्ययनमा बताएका थिए ।सोहि अध्ययनमा १० पुरुष मध्ये ८ जना विगत २ वर्षमा कुनै न कुनै रुपमा घर बाहिर बसोबास गरेका उल्लेख गरेको छ ।

कानेपोखरी गाउँपालिकामा जिल्ला भित्र र जिल्ला बाहिर नेपाल भित्र तथा विभिन्न तेश्रो देशहरुमा पनि आफ्नो थातथलो छोडेर विभिन्न उद्देश्य राखि रोजगारीको लागि, शिक्षा, स्वास्थ्यको लागि बसाई सराई गर्नेहरु प्रशस्तै रहेको देखिन्छ । वडागत रुपमा यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको अस्थायी रुपमा बसाइ सराइ गर्नेहरुको वडागत विवरण निम्नानुसार तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका-१: वार्ड अनुसार अस्थायी बसाइसराइ गर्नेहरुको जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	जम्मा जनसंख्या	प्रतिशत
१	६९८	१३
२	९९६	१५
३	८४४	१४
४	८०७	१३
५	९२६	१२
६	९३४	१४
७	४८७	१०
जम्मा	**५६९२**	**१३**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा वडा नं. २ वटा सबैभन्दा बढी जनसंख्याले अस्थायी रुपमा आफ्नो बसोबासको अवस्था परिवर्तन गरेको देखिन्छ । यसै वडाबाट ९९६ जना पुरुष र महिलाहरु हालको अवस्थामा सो गाउँपालिका कै स्थायी बासिन्दा भए पनि अन्यत्र अस्थायी रुपमा बसोबास गरेको तथ्यांकबाट देखिन्छ ।

यसैगरी यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको ७ वटा वडाहरुबाट स्थायी रुपमा यस ठाउँलाई छोडेर अन्य नेपाल कै कुनै ठाउँमा आफ्नो विविध कारणले पूर्ण रुपमा यस ठाउँलाई छोडी अन्यत्र बसोबास गर्न जानेहरुको संख्या पनि यहाँ उल्लेख्य रुपमा रहेको देखिन्छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिका भित्र रहेर विगत २०७० साल यता ५ वर्षको दौरानमा यहाँको बसोबासको अवस्था छोडी अन्यत्र नजिकैका गाउँपालिका, जिल्ला तथा नेपाल कै कुनै भूभागमा गएर पनि बसोबास गरेको तथ्यांकमा रहेका छ । विगत ५ वर्षमा यस गाउँपालिकाबाट विभिन्न कारणहरुले गर्दा जस्तो की विवाह भएर गएको, सुरक्षाको कारणबाट पलायन भएको , परिवारै उठेर गएको, अन्य कारणले गर्दा गएको संख्या निम्न तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका -: कानेपोखरी गाउँपालिका वडा अनुसार स्थायी रुपमा बसाइसरेको घरपरिवार विवरण

वार्ड नं.	जनसंख्या विवरण	प्रतिशत
१	२८५	६
२	४२६	६
३	१६४	३
४	१५४	३
५	२०५	३
६	४९३	८
७	५८	२
जम्मा	**१७८५**	**४.००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार सबैभन्दा बढी वडा नं. ६ बाट ४९३ जना व्यक्ति गाउँपालिका बाहिर बसोबासका लागि गएको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. ७ वटा ५८ जना विगत ५ वर्षको दौरानमा स्थायी रुपमा अन्यत्र गएको तथ्यांक देखिन्छ ।

३.९.४. बसाइ सराई तथा जनसांख्यिक गतिशिलता

यसरी नै बसाइ सर्ने विभिन्न माध्यम वा कारणहरु हुन सक्छन् । मानिस सामाजिक प्राणी भएका कारणले गर्दा समाजमा आफूलाई स्थापित गराउन बढी दौडधुप गर्छ । आफू र आफ्ना सन्तानहरुको भविष्य, आर्थिक र सामाजिक रुपले स्थापित भएर बस्ने चहाना मानव जो कोहीको पनि हुन सक्छ । बसाइ सर्नु कसैको बाध्यता पनि हुन सक्छ भने मूलतः आम मानिसहरुको उद्देश्य भनेको उन्नत भविष्य को चहाना नै प्रमुख हुन सक्छ । यि यस्ता बसाई सर्नुको कारण के हो भनि यस अध्ययनमा खोजिएको थियो । जसलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २२ वडा अनुसार बसाइसराइ गर्नुको कारणहरुको विवरण

वार्ड नं.	काम गर्न	पढाइ गर्न	विवाह भएर	परिवार सँग गएको	सुरक्षाको कारण	अन्य	थाहा छैन
१	५१७	१८१	१७	२५५	०	१३	०
२	८२३	१६९	८०	३०९	४	३४	३
३	७१३	१३०	२	१५७	१	४	१
४	७२७	८०	२७	११९	०	२	६
५	७९७	१२९	४९	११५	०	३९	२
६	७७६	१५४	५३	४००	४	१४	२६
७	४५१	३६	२७	२५	०	६	०

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा देखाइए अनुसार यस गाउँपालिकामा मुख्य रुपमा मानिसहरु रोजगारीका लागि शिक्षाका लागि आफ्नो थालथालो स्थायी/अस्थायी रुपमा छाड्ने गरेको पाइन्छ । आफ्नो र परिवारको स्वास्थ्य स्थिति

तथा अन्य अवसर लगायतका र आधुनिकताका प्रभाव विस्तार भएका वा शहरीकृत स्थलहरुमा जाने परम्पराको विकाश यहाँ पनि भएको देखिन्छ ।

३.१०. जातजाति अनुसार गाउँपालिकाको जनसांख्यिक विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न जातिका मानिसहरुको बसोबास रहेको देखिन्छ । यिनिहरु मध्ये यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी संख्यामा कुन जातिको बाहुल्यता छ भन्ने कुरा तल दिइएको तालिकाबाट अझ स्प्रष्ट हुन सकिन्छ ।

तालिका ..: जात जातियताको आधारमा जनसंख्या विवरण

सि.नं.	जात जातियत	पुरुष		महिला		तेश्रो लिङ्गि		जम्मा	
		जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
१	पहाडी ब्राम्हण	२२३४	५.७५	२५८४	६.६६	०	०	४८१८	१२.४०
२	क्षेत्री	४४७९	११.५४	५१८८	१३.३६	०	०	९६६७	२४.९०
३	गुरुङ्ग	३४५	०.८९	३९१	१.००	०	०	७३६	१.८७
४	लिम्बु	१२०८	३.११	१४३१	३.६८	०	०	२६३९	६.७८
५	नेवार	३९४	१.०१	४७८	१.२३	१	०.००२५	८७३	२.५५
६	दर्जी	५४१	१.३९	६२३	१.६०	०	०	११६४	२.९९
७	राई	१३६४	३.५१	१५५९	४.०१	०	०	२९२३	७.५३
८	तराई जाति	६७४	१.७४	६९३	१.७८	०	०	१३६७	३.५२
९	धिमाल	७७५	२.००	८९८	२.३१	०	०	१६७३	४.३१
१०	राजवंशी	६३७	१.६४	७०८	१.८२	०	०	१३४५	३.४६
११	सन्थाल	७९६	२.०५	८७०	२.२४	०	०	१६६६	४.२९
१२	माझी (दनुवार)	५०६	१.३०	६१०	१.५७	०	०	१११६	२.८७
१३	चौधरी/ थारु	१२७७	३.२९	१५०९	३.८९	२	०.००५१	२७८८	७.१८
१४	शेर्पा	४२	०.११	४२	०.११	०	०	८४	०.२२
१५	मगर	४१७	१.२२	५१५	१.३३	०	०	९३२	२.४०
१६	अन्य दलित	२८१	१.०७	१८०	०.४६	०	०	४६१	१.१९
१७	तमाङ्ग	६९०	१.७८	८६६	२.२३	०	०	१५५६	४.००
१८	जनजाति	२०५	०.५३	२३१	०.५९	०	०	४३६	१.१२
१९	विश्वकर्मा	६२०	१.६०	७३८	१.९०	०	०	१३५८	३.५०
२०	उराव	१४८	०.३८	१६४	०.४२	०	०	३१२	०.८०
२१	सार्की	२४७	०.६४	३३०	०.८५	०	०	५७७	१.४८
२२	अन्य	१५०	०.३९	१८३	०.४७	०	०	३३३	०.८६
		१८०३०		२०७९१		३		३८८२४	

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.११. धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

धर्म अनुसारको जनसंख्या हेर्दा यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न धर्म सम्प्रदायका मानिसहरुको बसोबास रहेको देखिन्छ । विशेष गरी हिन्दु धर्मालम्वीहरुको यस गाउँपालिकामा बाहुल्यता रहेको देखिन्छ । यसैगरी

सवैभन्दा कम जैन धर्म सम्प्रदायका व्यक्तिहरु यहाँ रहेको देखिन्छ । यसलाई अझ विस्तृत रुपमा निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका–१: वडागत रुपमा धर्मका आधारमा जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	हिन्दु	बौद्ध	मुस्लिम	क्रिष्चियन	किरात	जैन	प्रकृति	अन्य
१	४२०९	८६	५४	२६२	१८	०	११	१०
२	५४४८	१४३	३८	६०	७५	०	२५४	६
३	४५४०	१०७	६०	७२	४५३	०	२९	१
४	३८३८	५८४	५	१०९	४३१	९०	३६३	३
५	५१६४	६५०	१	१८३	७९४	१०	२९४	१८
६	४३९८	५७१	०	११८	६८२	१	८	९
७	३४९३	३०४	०	११४	६५०	०	८	०
जम्मा	**३१०९०**	**२४४५**	**१५८**	**९१८**	**३१०३**	**१०१**	**९६७**	**४७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाहरुमा मान्ने धर्मका आधारमा जनसंख्या देखाइएको छ । यस तालिकामा अस्थायी रुपमा वसाई सराई गरी हाल यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा यहाँ नभएको जनसंख्या समावेश गरिएको छैन ।

धर्मका आधारमा यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा जनसंख्यालाई प्रतिशतको आधारमा हेर्दा निम्नानुसारको देखिन्छ ।बृत्त चित्र १: धर्मका आधारमा जनसंख्या

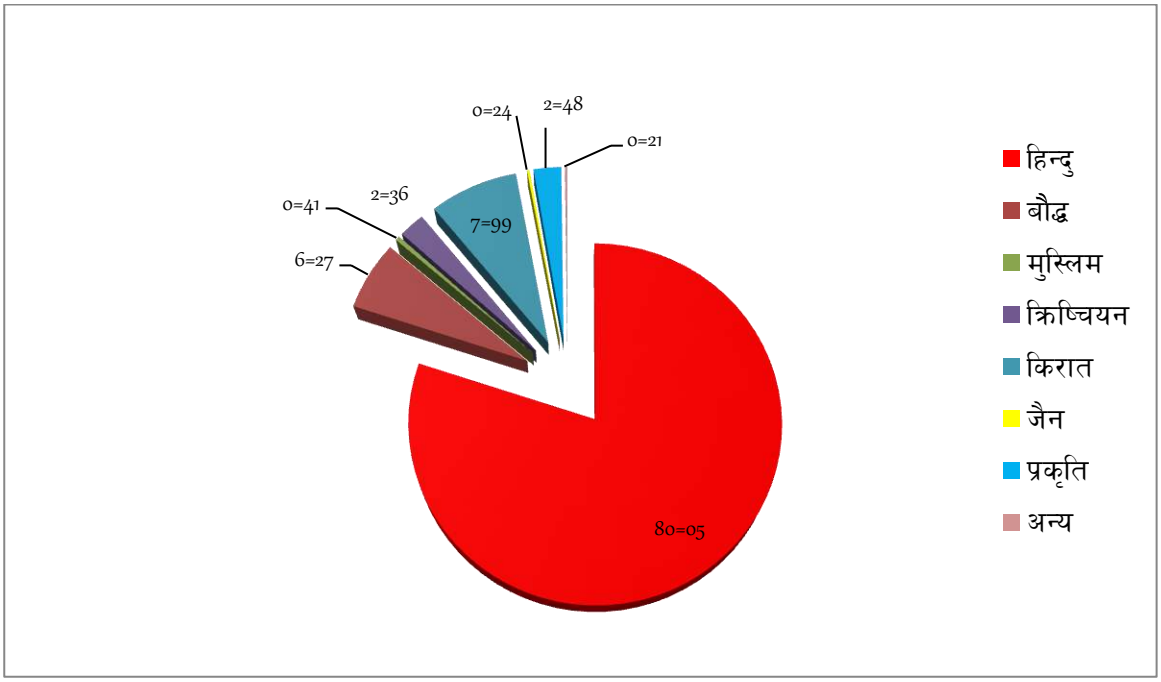

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा हिन्दु धर्म सबैभन्दा बढी ८०.०५ प्रतिशत जनसमूदायले मान्ने गरेको देखिन्छ भने सबै भन्दा कम जैन धर्मालम्वीहरु यस गाउँपालिकामा रहेको देखिन्छ । उनिहरुको संख्या १०१ जना मात्र रहेको छ । प्रकृति धर्म अर्थात प्रकृतिमा भएको रुख बोट विरुवाहरुको पुजाआजा गर्ने सम्प्रदाय भित्र पर्दछ । उनिहरु पनि यस गाउँपालिकामा ९६७ जना रहेको माथिको तालिकामा देखाइएको छ ।

३.१२ मातृभाषाको आधारमा वडा अनुसार जनसंख्या विवरण

यस गाउँपालिकामा विभिन्न भाषाभाषी बोल्ने मानिसहरुको बसोवास रहेको छ । यहा विविध भाषा बोलचालमा आउने भए पनि आफ्नो जातियता अनुसार मानिसहरुले आफ्नो घर व्यवहार र घरपरिवार भित्र बोलिने भाषालाई मातृभाषाको रुपमा अपनाउने र बोलिचालीमा प्रयोगमा ल्याउने गर्दछन् । यस गाउँपलिकामा यसरी हेर्दा मातृ भाषाको रुपमा सबैभन्दा बढी बोलीचालीमा आउने भाषा नेपाली नै भएको तथ्यांकमा देखिन्छ । त्यसपछि अन्य भाषाहरुमा मैथली भाषा, चौधरी, उरावहरुको क्रमैसँग १९४९, १९३५ र १५०४ बोलचाल गर्ने गर्दछन् । यस तथ्यांकलाई वडा अनुसार निम्न लिखित तालिकामा देखाउन सकिन्छ ।

तालिका ..: मातृभाषाको आधारमा वडा अनुसार जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	मातृभाषा																
	नेपाली	चौधरी	मैथली	लिम्बु	सन्थाल	राजवंशी	थिमाल	राई	तामाङ्ग	उराव	मगर	माझि	भोजपुरी	अन्य	नेवार	शेर्पा	जम्मा
१	३३२५	१६४	१५७	२	–	०	१	५	१	–	४	०	१६	४४	३	१	४६५०
२	३२४६	७६६	६९४	८०	–	६११	१७९	१५	१५	–	५६	५५	२६	४०	२	१३	६०२४
३	२५४१	६७६	७८४	३३६	–	२५१	१४	१०९	६२	–	६८	७०	११	६	१४	०	५२६२
४	३८७२	२९२	१६६	२०१	–	१८०	२०५	१४०	१२६	–	३९	११०	३३	०	११	३७	५४२३
५	५६३२	४८९	११२	८१	–	१११	३६८	१६३	६४	–	१७	१३	४०	४	४	०	७११४
६	५०२४	२५	३२	२२९	–	४	५६	१४८	१५४	–	६४	७	१	०	१५	१०	५७८७
७	४०६९	१	१	३१६	–	१	०	९२	५९	–	२	१	१	१३	१२	०	४५६९
जम्मा	**१७७०९**	**२४१३**	**१९४८**	**१२४५**	**११९२**	**११५८**	**८२३**	**६७२**	**४८१**	**३१२**	**२५०**	**२५६**	**१२८**	**१०७**	**६१**	**६१**	**३८८२४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा देखाइए बमोजिम यस गाउँपालिकामा नेवार र शेर्पा भाषा बोल्ने मानिसहरुको संख्या जम्मा ६१ जना मात्र देखिन्छ । सबैभन्दा बढी मातृभाषाको रुपमा नेपालीलाई नै मानेको देखिन्छ ।

३.१३.मातृभाषा र लिङ्गका आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

माथि दिइएको तालिकामा मातृभाषाका आधारमा जनसंख्याको विश्लेषण गरिएको थियो भने यस शिर्षकमा लिङ्गका आाधारमा मातृभाषाको अवस्थालाई देखाउन खोजिएको छ । नेपाली भाषालाई मातृभाषाको रुपमा दैनिक प्रयोजनमा ल्याउने महिला १४९२१ जना र पुरुष १२७८५ तथा तेश्रो लिङ्गि ५ जना देखिएको छ । यस तालिकामा अस्थायी रुपमा बसाइसराई गर्ने जनसंख्या समावेश गरीएको छैन । यसैलाई अझ विस्तृत रुपमा देहायको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ..: मातृभाषा लिङ्गका आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

क्र.स.	मातृभाषा	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा	प्रतिशत
१	नेपाली	१४९२१	१२७८५	०	२७७०६	७१.३६
२	चौधरी	१३०२	११०९	२	२४१३	६.२२
३	लिम्बु	६६३	५८२	०	१२४५	३.२१
४	नेवार	३३	२८	०	६१	०.१६
५	तामाङ्ग	२६२	२१९	१	४८२	१.२४
६	राई	३६३	३०८	०	६७१	१.२४
७	भोजपुरी	६०	६८	०	१२८	१.७३
८	मैथली	९९४	९५५	०	१९४९	०.३३
९	धिमाल	४३०	३९३	०	८२३	२.१२
१०	राजवंशी	६१८	५४०	०	११५८	२.१२
११	उराव	१४८	१६४	०	३१२	०.८०
	सन्थाल	६३८	५५४	०	११९२	३.०७
१२	माझि	१३९	११७	०	२५६	३.८७
१३	शेर्पा	२९	३२	०	६१	४.९९
१४	मगर	१३६	१२४	०	२६०	०.६७
१५	अन्य	५५	५२	०	१०७	०.२८

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.१४. उमेर अनुसार बैवाहिक स्थितिको विवरण

विवाहको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको नारा अनुसार विहावारी २० वर्ष पारी भन्ने जुन नारा लिएर गाउँघर तिर सचेतना फैलाउने गरिन्छ । यस गाउँपालिकामा पनि विहावारीको अवस्था कस्तो छ । कति उमेर समूहमा बैवाहिक जोडिहरुबाधिन्छन् । सो कुरा हेर्न आवश्यक हुन्छ । यस गाउँपालिकामा १५ वर्ष भित्र विवाह गर्ने पनि अभ्यास तथ्यांकले देखाउछ । झण्डै ९६ जना १५ वर्ष भित्रमा विवाह गरेको देखिन्छ ।यस गाउँपालिकाको बैवाहिक स्थितिको थप विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यस तालिकामा अस्थायी रुपमा बसाइ सर्ने महिला तथा पुरुषहरुको संख्या समावेश गरिएको छैन ।

तालिका ..: उमेर अनुसार बैवाहिक स्थितिको विवरण

क्र.स.	उमेर समूह	अविवाहित		विवाहित		पारपाचुके		एकल (श्रीमान्/श्रीमती नभएका)		बहुविवाह	
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	१० वर्ष देखि १५ वर्ष सम्म	१८६९	१८८१	४९	४७	०	०	०	०	०	०
२	१६ वर्ष देखि २४ वर्ष सम्म	१७५४	१६८७	१५४७	१६७९	२	५	४	५	०	०
३	२५वर्ष देखि ४० वर्ष सम्म	३१३	२८५	४९५७	५१७३	१२	१२	७९	८२	०	०
४	४१वर्ष देखि ६०वर्ष सम्म	९६	१०२	३४६९	३५०६	१५	१४	४०७	४४३	०	०
५	६१ वर्ष देखि७५ वर्ष सम्म	१६	१६	११७८	१११५	३	६	५८७	६३०	०	०
६	७६ वर्ष माथी	६	८	२१२	१७८	०	०	३४३	३७२	०	०
जम्मा		**४०५४**	**३९७९**	**११४१२**	**११६९८**	**३०**	**३७**	**१४२०**	**१५३२**	**०**	**०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

उपरोक्त तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा १० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समूहका महिला/पुरुषहरुमा वैवाहिक अवस्थामा बारेमा प्रश्न सोधिएको थियो । जस अनुसार १० देखि १५ वर्ष उमेर समूह भित्र पनि पुरुष ४९ जना र महिला ४७ जना विवाह भै सकेको तथ्यांकले देखाउँछ । भने एकल श्रीमान वा श्रीमती नभएको

जनसंख्या पनि यस गाउँपालिकामा उल्लेख्य संख्यामा रहेको देखिन्छ । यस तालिकामा यस्तो एकल श्रीमान/श्रीमतीहरुको संख्या २९५२ जना र पारपाचुके गरेर जिवन विताइ रहेका महिला र पुरुषहरुको संख्या ६७ जना रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

३.१५. अपाङ्गताको विवरण

यस गाउँपालिकामा विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका मानिसहरु बसोबास गर्ने गरेको देखिन्छ । यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा यस गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाहरुमा अपाङ्गताको अवस्था कस्तो छ । यस गाउँपालिकाका वडा अनुसार लिङ्गका आधारमा अपाङ्गताको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका -▲: वडा र लिङ्गका आधारमा अपाङ्गताको विवरण

वार्ड नं.	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	३९	४७	०	८६
२	५३	६५	०	११८
३	३०	३७	०	६७
४	३५	३६	१	७२
५	५३	६४	०	११७
६	६५	६०	०	१२५
७	३८	५४	०	९२
जम्मा	**३१३**	**३६३**	**१**	**६७७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालकामा देखाइए अनुसार यस गाउँपालिकाको वडा नं. २ र ६ नं. वडाहरुमा अपाङ्गताको संख्या क्रमश ११८ र १२५ रहेको छ भने सबैभन्दा कम वडा नं. १ मा ८६ जना मात्र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको बसोबास देखिन्छ । लिङ्गका आधारमा हेर्दा यस गाउँपालिकामा पुरुषहरुको दाजोमा भन्दा महिलाहरु बढी अपाङ्गताको अवस्थामा रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यसैगरी तेश्रो लिङ्गी–१ जना अपाङ्गता भएको पाइएको थियो ।

३.१५.१ अपाङ्गताको किसिम अनुसार जनसंख्याको विवरण

यस शिर्षक अन्तर्गत मानिस जन्मजात वा जन्म पश्चात् विभिन्न आकस्मिक घटना, दुर्घटना वा भवितव्य मा परेर अपाङ्गताको कुन अवस्थामा कस्तोअपाङ्गता हो भन्ने उसको अपाङ्गता परिचय पत्र वा डक्टरको रिपोर्ट अनुसार देखिने हो । यस सर्भेक्षणमा यिनै कुराहरुलाई तथा Observation का आधारमा पनि अपाङ्गता भएको व्यक्ति पुरुष महिला वा तेश्रो लिङ्गी के हो भन्ने कुरा देहायको तालिकामा विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

तालिका ..:अपाङ्गतको किसिम अनुसारको जनसंख्या विवरण

क्र.स.	अपाङ्गतको किसिम	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	शारिरिक अपाङ्ग/विकलाङ्ग	१२१	१७२	१	२९४
२	दृष्ट्रि विहिन/न्यून दृष्ट्री	२९	३८	०	६७
३	स्वर बोलाई/बोल्न नसक्ने	५१	७४	०	१२५
४	सुस्त श्रवण	३५	३२	०	६७
५	बौद्धिक अपाङ्ग/सुस्त मनस्थिति	५१	३१	०	८२
६	श्रवण विहिन	८	६	०	१४
७	अटिजम	०	०	०	०
८	हेमोफोलिया	०	०	०	०
९	मनोसामाजिक	१२	९	०	२१
१०	अन्य	६	१	०	७
जम्मा		**३१३**	**३६३**	**१**	**६७७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा शारिरिक रुपका अपाङ्गता भएका जनसंख्या २९४ जना देखिन्छ भने स्वर बोलाइ सम्वन्धी अपाङ्गता पनि यहा १२५ जना रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस तालिकालाई निम्नानुसार वृत्त चित्रमा पनि देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र .: अपाङ्गको किसिमको आधारमा जनसंख्याको विवरण

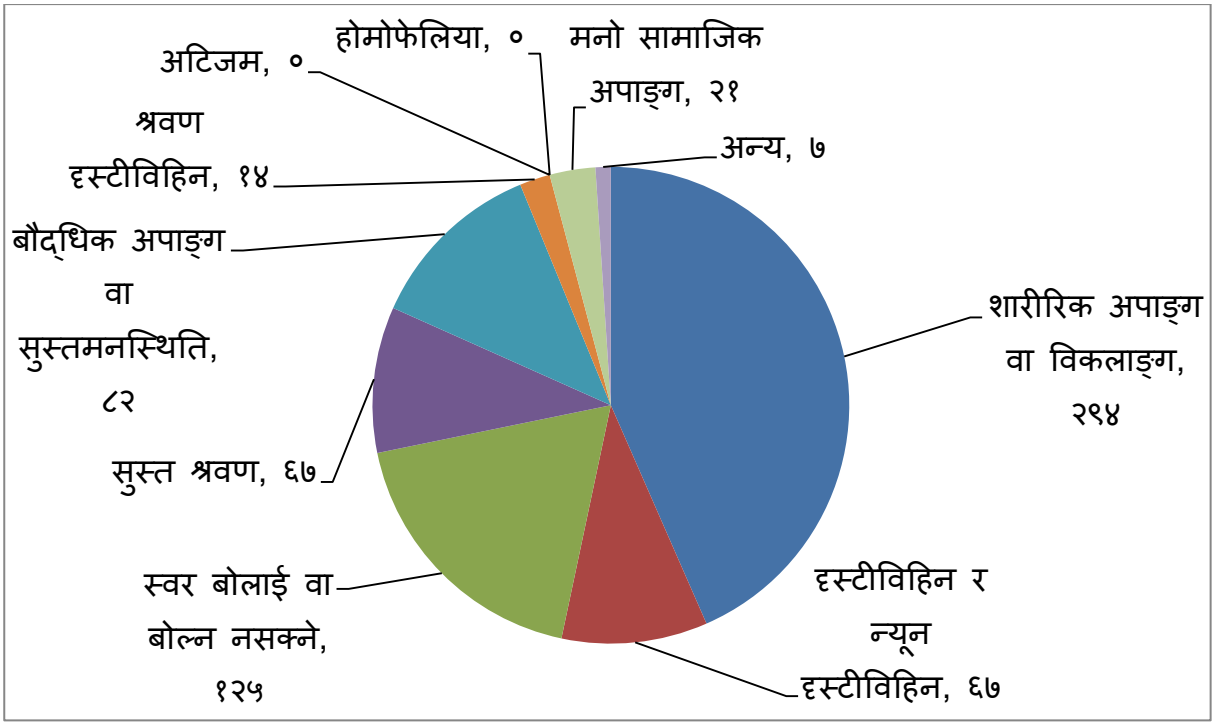

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

३.१५.२. अपाङ्गता परिचय पत्रका आधारमा जनसंख्या विवरण

अपाङ्गता भएका महिला पुरुषहरुलाई नेपाल सरकारले अपाङ्गताको अवस्था अनुसार परिचय पत्र प्रदान गरेको हुन्छ । जुन परिचय पत्रले सो व्यक्ती कस्तो प्रकारको अपाङ्ग हो र उसको अपाङ्गताको स्तर के हो भन्ने कुरा स्प्रष्ट रुपमा खोलेको हुन्छ । यस गाउँपालिकाबाट वितरण भएको र यस अध्ययनका क्रममा प्रत्येक घरधुरीबाट लिइएको अपाङ्गताको कार्ड सहितको विवरण देहायको बृत्तचित्रमा दिइएको छ ।

बृत्त चित्र ५:परिचयपत्र अनुसार अशक्तताको विवरण

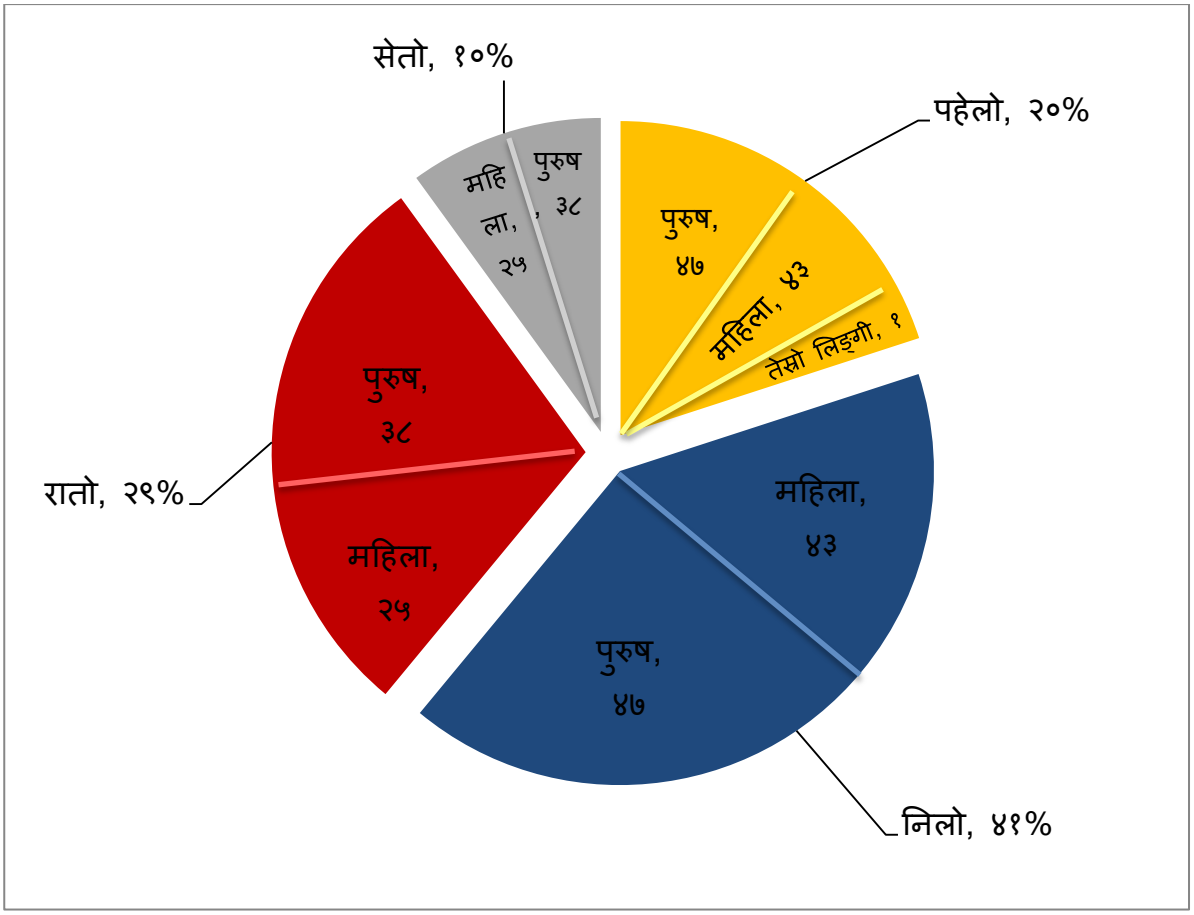

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको बृत्तचित्रमा हेर्दाखेरी यस गाउँपालिकामा पूर्ण रुपमा असक्तता रातो कार्डका अपाङ्गता भएका जम्मा नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको रेकर्डको आधारमा ६३ जना देखिन्छ भने सामान्य खालको सेतो रङ्गको असक्तताको कार्ड प्राप्त जनसंख्या यस गाउँपालिकामा २१ जना रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस तथ्यांक संकलनका दौरानमा जम्मा ६७७ जना अपाङ्गता भएका जनसंख्या देखिएका छन् भने कार्ड प्राप्त २०७ जना मात्र तथ्यांकमा देखिन्छ । अझ पनि यस गाउँपालिकामा अपाङ्गता कार्ड विहिन अवस्थामा रहेको तथ्यांकले देखाउछ ।

३.१६. पाँच वर्ष भन्दा मुनिको बालबालिकाको जन्मदर्ता

गाउँपालिकामा बालबालिकाको जन्मदर्ता सम्वन्धि विवरण एउटा महत्वपूर्ण सूचकको रुपमा रहने गर्दछ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा ५ वर्षभन्दा मुनिका कति बालबालिकाको जन्मदर्ता गरिएको थियो । समग्रमा हेर्दा गाउँपालिका ७ वटा वडाहरुको अवस्था हेर्दा ६८.४९ प्रतिशत मात्र बालबालिकाले जन्म दर्ता गराएको पाइएको छ । यसलाई अझ विस्तृत रुपमा वडा अनुसार देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका -१: ५ वर्ष मुनीको बालबालिकाको जन्मदर्ताको विवरण

वार्ड नं.	कुल जनसंख्या		जन्म दर्ता		जन्मदर्ता प्रतिशत
	केटा	केटी	केटा	केटी	
१	२४७	२४०	१५१	१४९	६१.६०
२	३३०	२५४	२२९	१५८	६६.२७
३	३१५	२७८	१८५	१७७	६१.०४
४	२९६	२६९	२२९	१९८	६४.२१
५	३६७	३४४	२६६	२५३	७२.९९
६	३१६	२८५	२१८	२०३	६१.८२
७	२०९	२१९	१४४	१५८	७०.५६
जम्मा	**२०८०**	**१८८९**	**१४२२**	**१२९६**	**६८.४९**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वार्ड नं. १ देखि ७ सम्म ६८.४९ प्रतिशत बालबालिका जन्मदर्ता गराएको देखिन्छ भने ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरु जन्म दर्ताबाट अझ पनि बञ्चित रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यसरी हेर्दा समग्र गाउँपालिकाको ७ वटै वडाहरुको तथ्यांक अनुसार १२५१ जना ५ वर्ष मुनिका बच्चाहरु जन्मदर्ता नगरिएको देखिन्छ ।

३.१७. एकल उमेरका आधारमा जनसंख्या विवरण

यस अध्ययनमा कानेपोखरी गाउँपालिकाको समग्र जनसंख्यामा एकल उमेर समूह अर्न्तगतको जनसंख्याको विश्लेषण महत्वपूर्ण हुन जान्छ । यहाँ निश्चित उमेरका महिलाको संख्या साथै पुरुषहरुको संख्या यति भनेर भन्न सकिन्छ । विभिन्न किसिमका जनसंख्यासँग सम्वन्धित कार्यक्रमहरुलाई लक्षित गर्दा यस्तो एकल उमेर समूहको जनसंख्याको आवश्यकक्ता पर्ने गर्दछ । यसले आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या र परनिर्भर जनसंख्या जस्ता सुचकहरु निकाल्न सहज हुन्छ । यस खण्डमा अस्थायी रपमा बसाईसराई गर्ने जनसंख्याहरुलाई समावेश गर्न सकिएको छैन । यसलाई निम्न लिखित तालिकामा विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

तालिका ४: एकल उमेर समूहको जनसंख्या

उमेर	लिङ्ग			
	महिला	पुरुष	तेश्रो.लिङ्गि	जम्मा
०–३ वर्ष सम्म	११५५	१३१४	०	२४६९
४	३४५	३६५	०	७१०
५	३८९	४०१	०	७९०
६	३५०	३३३	०	६८३
७	३३४	३५८	०	६९२
८	३१७	३५७	०	६७४
९	३३७	३३१	०	६६८
१०	३७४	३७६	०	७५०
११	३०३	३१३	०	६१६
१२	४१५	३७६	०	७९१
१३	४११	३८०	०	७९१
१४	३८८	४०५	०	७९३
१५	४१७	४५२	०	८६९
१६	३७८	३५२	०	७३०
१७	३५४	३२३	०	६७७
१८	३७७	३५१	०	७२८
१९	३४१	२८८	०	६३०
२०	३९३	२८४	०	६७७
२१	३४७	२४१	०	५८८
२२	४७७	३१६	०	७९४
२३	३७५	२४१	०	६१६
२४	३४६	२१६	०	५६२
२५	५६६	३२६	०	८९२
२६	३७६	२२३	०	५९९
२७	३५३	२१२	०	५६६
२८	३३५	२३७	०	५७२
२९	२५९	१८१	०	४४०

३०	५४३	३५९	१	९०३
३१	२३३	१८०	०	४१३
३२	३२३	२२८	०	५५१
३३	२८२	२०६	०	४८८
३४	२२१	१५७	०	३७८
३५	६०९	३८७	०	९९६
३६	२९०	२१४	०	५०४
३७	२२६	१९६	०	४२२
३८	२४५	२०९	०	४५४
३९	२११	१७०	०	३८१
४०	४९९	३५९	०	८५८
४१	१५५	१४१	०	२९६
४२	२३६	१८७	०	४२३
४३	१८३	१७१	०	३५५
४४	१२७	१००	०	२२७
४५	४६३	३४२	०	८०५
४६	१६१	१४५	०	३०६
४७	२२३	१८८	०	४११
४८	१७०	१५४	०	३२४
४९	१९६	१६१	०	३५७
५०	४२१	३५५	०	७७६
५१	१४६	१३९	०	२८५
५२	१६१	१६१	०	३२२
५३	१७०	१७६	०	३४६
५४	१११	१०७	०	२१८
५५	२९९	२७८	०	५७७
५६	१५०	१५५	१	३०६
५७	१३७	१४९	०	२८६
५८	१३१	१३५	०	२६६
५९	१३७	१२६	०	२६३

६०	२९९	१५१	०	५५०
६१	१२९	१०९	१	२३९
६२	१३१	११७	०	२४८
६३	१३०	१५५	०	२८५
६४	११२	१०२	०	२१४
६५	२२६	२३६	०	४६२
६६	१०६	१२६	०	२३२
६७	८६	८८	०	१७४
६८	१३८	११८	०	२५७
६९	९४	१०९	०	२०३
७०	१८५	१७२	०	३५७
७१	८२	८३	०	१६५
७२	१११	८८	०	१९९
७३	६४	७१	०	१३५
७४	६८	७३	०	१४१
७५	१०८	१०३	०	२११
७६	२८	५३	०	८१
७७	३७	३५	०	७२
७८	२४	२८	०	५२
७९	२८	२८	०	५६
८०	५६	६३	०	११९
८१	२२	१९	०	४१
८२	१९	२८	०	४७
८३	२५	२२	०	४७
८४	३४	२१	०	५५
८५	४३	४२	०	८५
८६	२४	२७	०	५१
८७	१३	१४	०	२७
८८	७	१२	०	१९
८९	६	७	०	१३

९०	२१	१३	०	३४
९१	११	७	०	१८
९२	१३	८	०	२१
९३	६	७	०	१३
९४	३	३	०	६
९५	८	१	०	९
९६	५	१	०	६
९७	८	०	०	८
९८	१	१	०	२
९९	०	१	०	१
१००	२	१	०	३
१०१	०	०	०	०
१०२	३	०	०	३
१०३	०	०	०	०
१०४	०	०	०	०
१०५	२	०	०	२
१०६	०	०	०	०
१०७	१	०	०	१
१०८	०	०	०	०
१०९	०	०	०	०
११०	१	०	०	१
जम्मा	**२०७९१**	**१८०३०**	**३**	**३८८२४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

एकल उमेर समूहको आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या हेर्ने हो भने यहाँ ११० वर्ष सम्म जिवित रहेको महिला १ जना तथ्यांकमा देखिन्छ । त्यसैगरी ९५ वर्ष भन्दा माथी ११० बर्ष उमेर पुगेका बृद्धबृद्धाहरुको संख्या यस गाउँपालिकामा ३६ जना रहेको देखिन्छ ।

परिच्छेद ४: आर्थिक स्थिति

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको कृषि, उद्योग पर्यटन, रोजगारी लगायतका आर्थिक क्षेत्रसँग सम्वन्धित विविध विषयहरु समावेश गरिएको र तिनीहरुलाई तथ्यांकिय रुपमा देखाइएको छ ।

४.१ पारिवारिक आम्दानीको विवरण

यस क्षेत्रका बासिन्दाहरुले विभिन्न किसिमका पेशा व्यवसाय मार्फत जिविको पार्जनमा आयआर्जन गरेको देख्न सकिन्छ । जसमा मुख्य गरी यस गाउँपालिकाको मुख्य आम्दानीको श्रोत हाल बैदेशीक रोजगारी शिर्षक अन्तर्गत आम्दानी भएको देखिन्छ । यस शिर्षकबाट भएको आम्दानीको कुल हिस्साको २८.१४ प्रतिशत रहने गरेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको समग्र आम्दानीको शिर्षकहरुको बारेमा तथ्यांक सम्वन्धी थप विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४: औषतमा पारिवारिक वार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण

क्र.स.	आम्दानी विवरण	औषत आम्दानी	प्रतिशत
१	कृषि (सवै कृषि वालीको उत्पादन र विक्री)	९२२४६.४९	२३.६१
२	पशुपालन (सवै पशुपालनको उत्पादन र विक्री)	२४४४१.७५	६.२६
३	व्यापार तथा उद्योग	२८६०९.६	७.३२
४	नोकरी तथा पेन्सन	२६६००.७६	६.८१
५	वैदेशिक रोजगारी	१०९९३०.८५	२८.१४
६	कृषि ज्याला मजदुरी	२१९३०.९५	५.६१
७	गैर कृषि ज्याला मजदुरी	१२८७५.०९	३.३
८	अन्य	७४०१२.४२	१८.९५
जम्मा		**३९०६४७.९**	**१००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा आम्दानीको श्रोत मुख्य रुपमा बैदेशिक रोजगार २८–१४ प्रतिशत कृषिबाली उत्पादन र विक्रिबाट २३.६१ प्रतिशत तथा अन्य शिर्षकबाट १८.९५ प्रतिशत दोहोरो अंकको आम्दानी देखिन्छ भने अन्य विभिन्न माथीका श्रोतबाट पनि अम्दानी भएको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस तालिकालाई प्रतिशतका आधारमा देहायअनुसारको बृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र .: पारिवारिक वार्षिक आम्दानीको विवरण

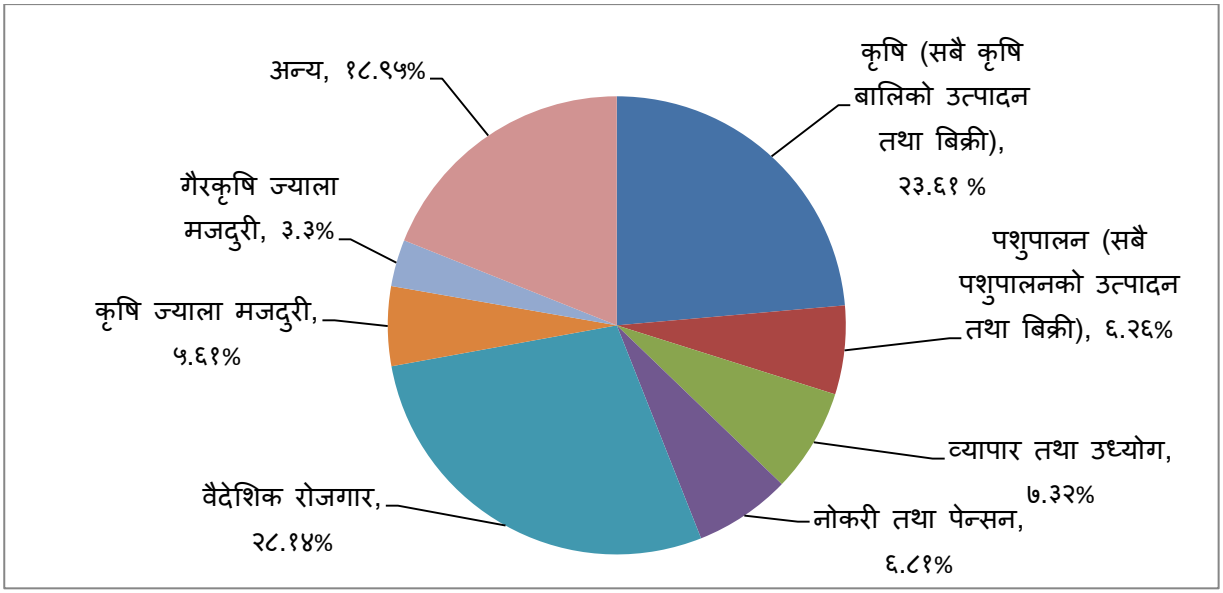

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.२. पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न शिर्षकहरुमा गरी औषत वार्षिक खर्च रकम रु.१९१०९८.०६ रहेको देखिन्छ । खर्चको विभिन्न शिर्षकहरु मध्ये खाना शिर्षकमा २९.०१ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ/यस गाउँपालिकामा विवाह तथा सामाजिक संस्कारको ७.३२ प्रतिशत तथा स्वास्थ्यको १४.८८ प्रतिशत खर्च भएको रकम घटाउन सकेको खण्डमा प्रति घर परिवार आम्दानी वचत हुन सक्ने छ ।यहाँ वार्षिक रुपमा भएको खर्चलाई तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ५.: औषतमा पारिवारीक खर्चको विवरण

क्र.स.	खर्चको विवरण	औषत खर्च	प्रतिशत
१	खाना खर्च	५५४४१.१४	२९.०१
२	लत्ता कपडा	१६२०५.१२	८.४८
३	शिक्षा	२६६६०.५८	१३.९५
४	स्वास्थ्य उपचार	२८४३०.२२	१४.८८
५	चाडपर्व तथा मनारञ्जन	२३६९०.४५	१२.४
६	कृषि तथा अन्य	१२४४०.८९	६.५१
७	यातायात	१००८२.६४	५.२८
८	विवाह र सामाजिक संस्कार	१३९८१.८४	७.३२
९	अन्य शिर्षक	४१६५.१८	२.१८
जम्मा		**१९१०९८.०६**	**१००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

उपरोक्त तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाको खर्चका विविध शिर्षकहरुको खर्चको प्रतिशत हेर्ने हो भने अनुत्पादक शिर्षकहरुमा खर्च भएको देखिन्छ । चाडपर्व तथा मनोरञ्जनमा १२.४ प्रतिशत खर्च, विवाह तथा सामाजिक संस्कारको ७.३२ प्रतिशत तथा स्वास्थ्यको १४.८८ प्रतिशत खर्च रकम घटाउन सकेको खण्डमा प्रति घरपरिवार आम्दानी बचत हुन सक्ने र सो वचत भएको रकमलाई अन्य उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगानी गर्न सकेको खण्डमा गाउँपालिकाका आम जनमानसमा एउटा सकारात्मक प्रतिफल प्राप्त हुने देखिन्छ । यसलाई वृत्तचित्रमा देहाय अनुसार देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ▲: पारिवारिक वार्षिक खर्चको विवरण

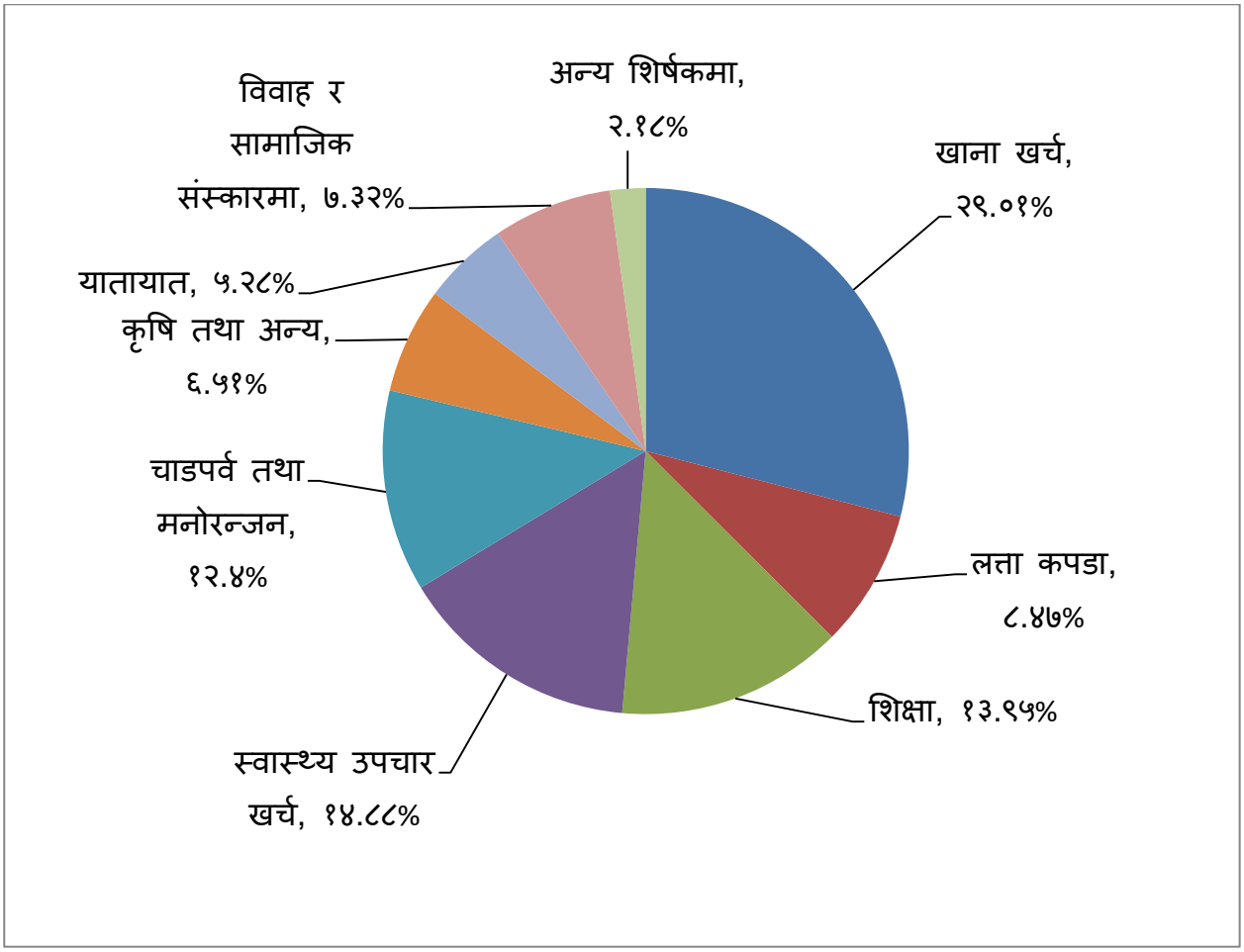

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.३. पेशा अनुसार जनसंख्या विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिका क्षेत्रमा विविध पेशामा आवद्ध रहेका मानिसहरु बसोवास गर्ने गरेका छन् । यहाँको मुख्य पेशा भनेको कृषि र पशुपालन नै रहेको देखिन्छ । यस पार्श्वचित्र निर्माणका लागि गरिएको घरधुरी सर्भेक्षणमा १० वर्षभन्दा माथिको उमेर समूह व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरेर मुख्य पेशाका बारेमा जानकारी संकलन गरिएको थियो । उमेर समूह अनुसार पेशा अवलम्वन गर्नेहरुको थप विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।यस तालिकामा

अस्थायी रुपमा बसाईसराई गर्नेहरुको पेशा वा व्यवसाय बारे उल्लेख गरिएको छैन । उनीहरु हाल के कहाँ र कस्तो पेशा व्यवसाय गरिरहेका छन् सो कुरा यस सर्भेक्षणमा प्राप्त नभएको हुदाँ यहाँ रहेकाको विवरण मात्र उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ११: पेशा अनुसार जनसंख्या विवरण

पेशा	उमेर अनुसारको जनसंख्या विवरण												
	१०–१५		१६–२४		२५–४०		४१–६०		६१ माथि		जम्मा		
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	जम्मा
कृषि र पशुपालन	२१	१३	१०३४	४३३	३१२३	१२५२	२७५६	२१००	१०४८	१२८१	७९८२	५०७९	१३०६१
नोकरी/जागिर	३	१	११२	१२१	२५६	४०४	४९	२३९	४	२९	४२४	७९४	१२१८
उद्योग तथा व्यापार	२	१	९७	८०	५०७	५२१	३००	३६९	५७	११४	९६३	१०८५	२०४८
ज्याला मजदुरी	२४	५७	२६६	६५३	५७३	१०७३	३९७	७२९	९६	१९४	१३५६	२७०६	४०६२
बैदेशिक रोजगार	०	०	४	९३	३२	४२८	५	६७	२	२	४३	५९०	६३३
व्यवसायिक कार्य (पत्रकार,वकिल)	०	०	२	०	३	१	१	१०	०	२	६	१३	१९
धार्मिक कार्य	०	१	०	२	२	५	२	१२	३	२१	७	४१	४८
अध्ययन	१८६६	१८३७	१२५०	११४७	३०	५४	३	१	३	२	३१५२	३०४१	६१९३
गृहणी	५	१	५६४	८	९७४	१४	४४६	७	२२९	६	२२१८	३६	२२५४
अशक्त/बृद्ध	३	३	३	१४	१८	१३	८०	३८	७०८	४६४	८१२	५३२	१३४४
अन्य	६	१०	५३	६२	४४	६९	३०	४१	६७	७०	२००	२५२	४५२
जम्मा	**१९३०**	**१९२४**	**३३८५**	**२६१३**	**५५६२**	**३८३४**	**४०६९**	**३६१३**	**२२१७**	**२१८५**	**१७१६३**	**१४१६९**	**३१३३२**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा कृषि तथा पशुपालन सम्वन्धी पेशा अंगालेर बस्ने घरधुरी र जनसंख्या अधिक रुपमा रहेका छन् । यस विवरणलाई पेशागत रुपमा कति प्रतिशत मानिसहरु महिला र पुरुषले कुन पेशा अंगालेका रहेछन् भन्ने बारेमा निम्न बृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र .: पेशाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

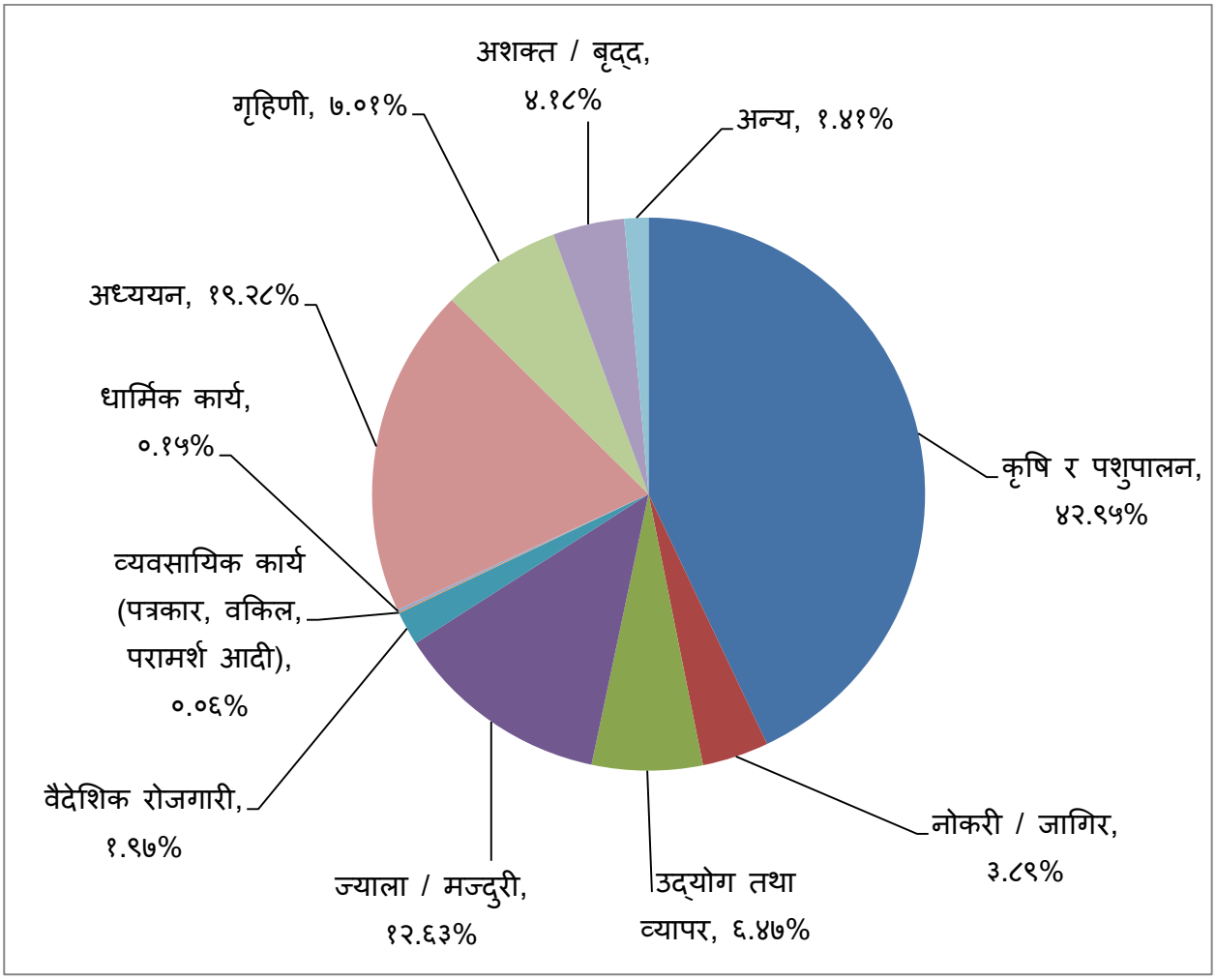

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४ कृषिजन्य उत्पादनहरुको विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिका कृषिको लागि उर्वर भूमि रहेको छ । यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा घरधुरी सर्भेक्षण गर्दा कृषि बाली सँग सम्वन्धित प्रश्नहरु सोधिएको थियो । कृषि जन्य उत्पादनको अवस्थालाई हेर्दा अन्नवाली, दलहनबाली, तेलहनबाली, तरकारी खेती र फलफूल खेतीहरु गरिएको यस क्षेत्रमा सवैभन्दा बढी अन्नबाली र तेलहनबाली रहेको देखिन्छ । कृषि उत्पादनको उत्पादकत्व सम्वन्धी अन्य विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४: कृषिजन्य उत्पादनहरुको विवरण

क्र.सं.	बाली विवरण	उत्पादन क्विन्टलमा
१	अन्नबाली	२२८२६१
२	दलहनबाली	३४६७.२८
३	तेलहन बाली	९८८४
४	तरकारी खेती	९०३८.५२
५	फलफूल	३०२६४.२६

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा कृषि जन्य उत्पादनमा मुख्य हिस्सा अन्नवाली अर्थात् धान, गहुँ, मकै, कोदो, फापर, जौ जस्ता बालीहरु रहेको देखिन्छन् । यसलाई तलको वृत्त चित्रमा पनि प्रस्तुत गरिएको छ ।

बृत्त चित्र ४: कृषि जन्य उत्पादनहरुको विवरण

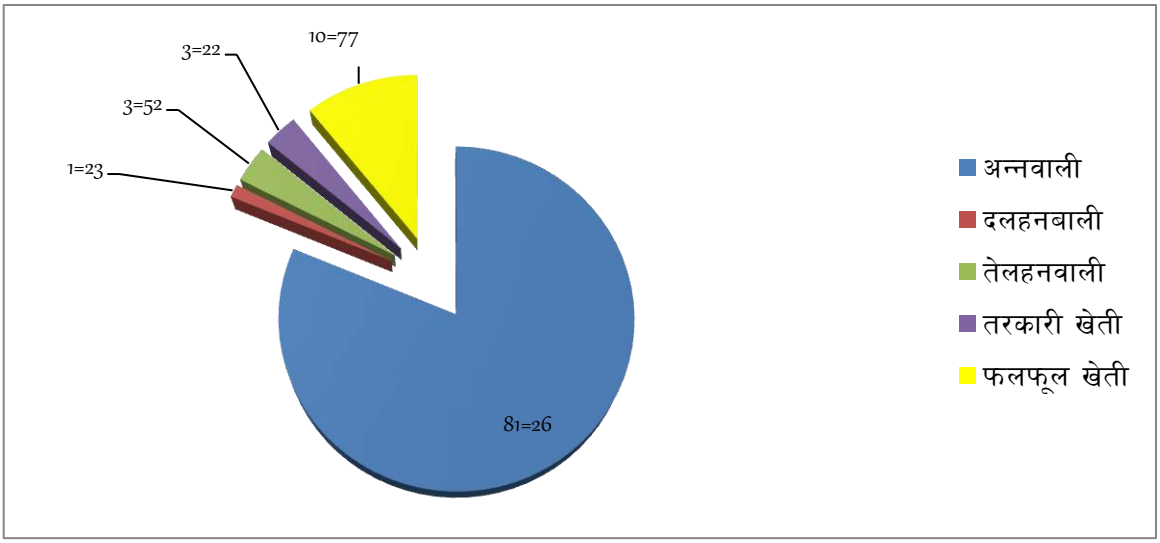

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४.१. कृषिजन्य उत्पादनहरुमा खाद्यन्नबाली/अन्नबाली उत्पादनको अवस्था

खाद्यन्नबाली अर्थात अन्नबाली वर्ग भित्र पर्ने धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, फापर जस्ता बालीहरुको समग्र गाउँपालिकामा उत्पादनको अवस्था कस्तो छ । कुन उत्पादन कस्तो उत्पादकत्व रहेको छ भन्ने कुरा विस्तृत रुपमा देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ४: अन्नबाली उत्पादनको विवरण

क्र.स.	बाली विवरण	क्विन्टलमा
१	धान	२२१२८२
२	गहुँ	५४०
३	मकै	५३०५
४	कोदो	९०४
५	जौ	६४
६	फापर	१७२

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

यसैगरी यसलाई प्रतिशतको आधारमा हेर्दा अन्नवाली वर्गभित्र पर्ने बाली नालीहरुको समग्र प्रतिशतमा कति भाग कुन वर्गले ओगटेको छ भन्ने कुरा स्प्रष्ट हुन्छ । जसलाई देहायको वत्तचित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ४: अन्नवाली वर्गको उत्पादनको प्रतिशत

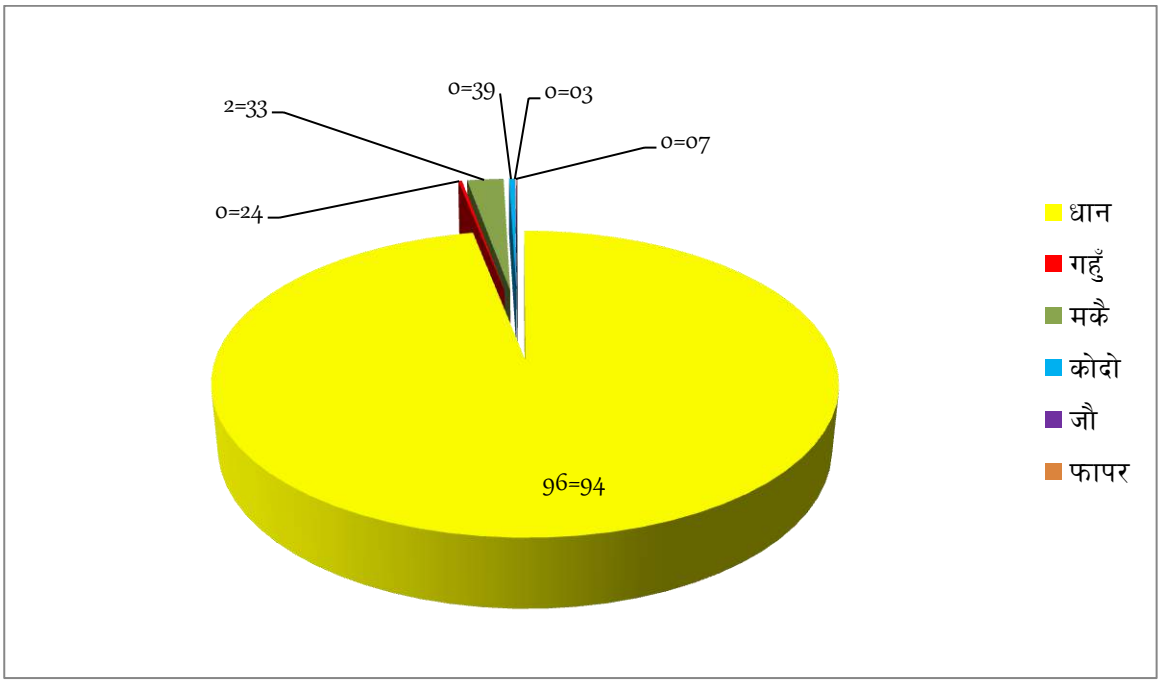

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४.२. कृषिजन्य दलहनबाली उत्पादनको विवरण

कृषि उत्पादनमा दहलनबाली अर्न्तगत गेडागुडी वर्गका बाली नालीहरु पर्ने गर्दछन् । गेडागुडीबाली भित्र मास, दाल, बोडी, सिमी, मस्याङ्ग, रहर, मुसुरो, चना, मटर, केराउ जस्ता बस्तुहरुको उत्पादनको अवस्था यस

शिर्षकमा देखाइएको छ । यस गाउँपालिकामा दलहन बाली भित्र सबै भन्दा राम्रो उत्पादनको अवस्था मसुरोको रहेको देखिन्छ । यसलाई अझ विस्तृत रुपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ४ : दलहनबाली उत्पादनको अवस्था

क्र.स.	बाली विवरण	उत्पादन क्विन्टलमा
१	मास, बोडी, सिम, मस्याङ्ग	११२५
२	रहर	८७.२
३	मसुरो	७३७५
४	चना, मटर, केराउ	८१

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

दलहन बाली वर्ग भित्र पर्ने विभिन्न उत्पादनहरुको उत्पादनको समग्र प्रतिशतलाई हेर्दा मुख्य रुपमा मसुरो, मासदाल, सिमि, मस्याङ्ग जस्ता बाली नालीहरुको उत्पादनको प्रतिशत प्रमुख रहेको देखिन्छ । यसलाई तलको बृत्तचित्रमा विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ४: दलहनबाली वर्गको उत्पादनको प्रतिशत

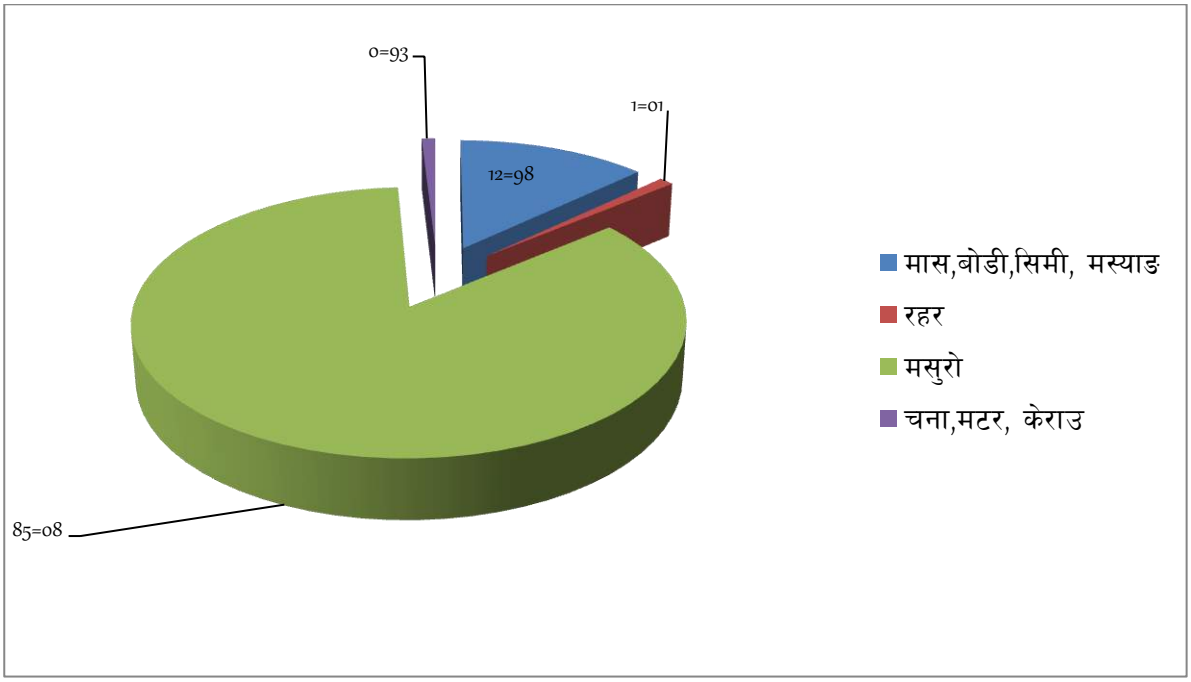

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४.३. कृषि जन्य तेलहनबाली उत्पादनको विवरण

तेलहनबाली वर्गभित्र तोरी, रायो, सर्स्यू, सूर्यमुखी जस्ता उत्पादनको अवस्था यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुमा कस्तो छ भन्ने कुरा निम्न तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ४: तेलहनबाली उत्पादनको अवस्था

क्र.स.	तेलहनबाली विवरण	उत्पादन क्विन्टलमा
१	तोरी	१००३७.६
२	रायो, सर्स्यू	६०.४
३	सूर्यमुखी	०

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार गाउँपालिकामा तेलहनबाली भित्र तोरीको उत्पादन राम्रो देखिएको छ भने सूर्यमुखी खेतीको उत्पादन '०' देखिन्छ । यसलाई प्रतिशतमा राखेर हेर्दा देहाय बमोजिम बृत्तचित्रमा देखिन्छ ।

बृत्त चित्र ४: तेलहनबाली उत्पादनको अवस्था

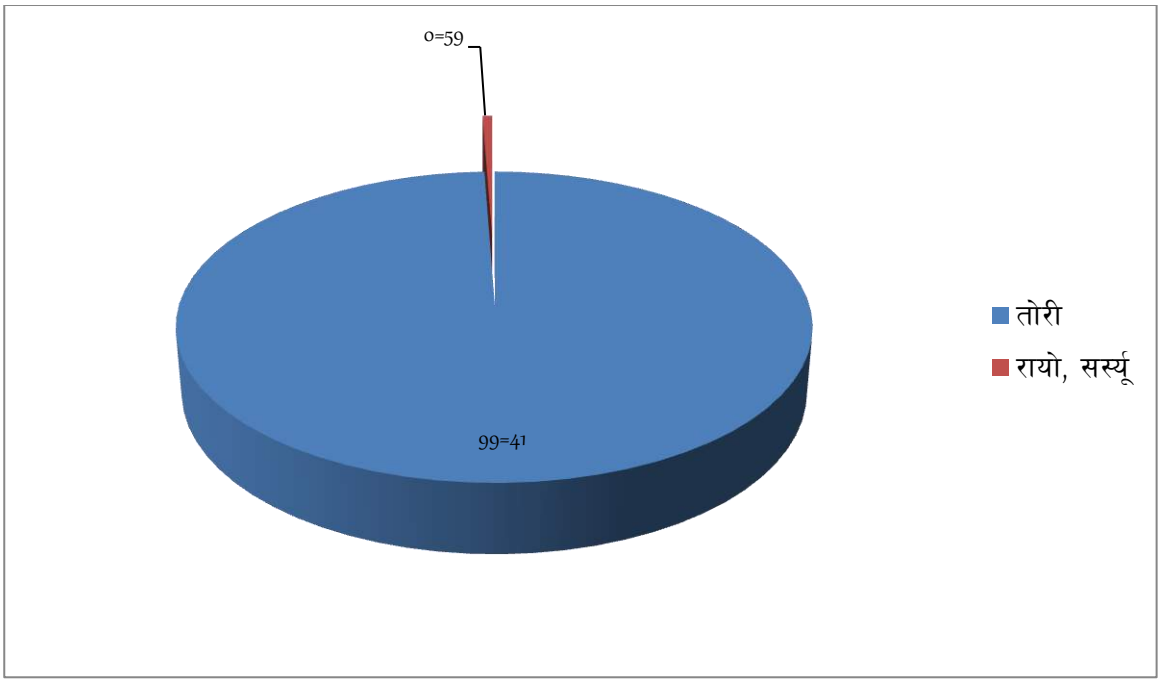

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४.४. कृषिजन्य तरकारी बाली उत्पादनको अवस्था

तरकारी खेतीभित्र हाल मौसमी र बेमौसमी खेती प्रणाली विकाश भएसँगै नगदेबालीका रुपमा खेती गर्ने प्रचलन बढेको छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा तरकारी खेतीको अवस्था हेर्दा उत्पादन राम्रो अवस्थामा देखिन्छ । यहाँका मानिसहरुले तरकारी खेतीबाट मनग्य आम्दानी गर्न सक्ने अवस्था देखिन्छ । मुख्य रुपमा यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा निम्नबालीहरुमा केन्द्रीत रहि तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । जसलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: कृषिजन्य तरकारीबाली उत्पादनको विवरण

क्र.स.	बाली विवरण	क्विन्टलमा
१	आलु	१६४६३
२	प्याज	३६१.३
३	लसुन	८५७.५
४	गोलभेडा	९०९.९
५	काउली	५८२.३५
६	मुला	४५५.६५
७	तोरी (साग)	१९४७
८	बन्दा	२६२.३
९	रामतोरी (भिण्डी)	१६४.४
१०	खुर्सानी	१३७.२
११	इस्कुस	८.६
१२	काक्रा	३८७.१
१३	अन्य	६०

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार मुख्य रुपमा आलुको उत्पादन तरकारी बाली अन्तर्गत मुख्यबालीको रुपमा रहेको देखिन्छ भने इस्कुस प्रायः यदाकदा घरायसी प्रयोजनका लागी मात्र उत्पादन भएको देखिन्छ । यसलाई प्रतिशतको आधारमा हेर्दा तरकारी खेतीको अवस्था निम्न अनुसार दखिन्छ ।

बृत्त चित्र ❖: तरकारी खेतीबाट भएको उत्पादनको अवस्था

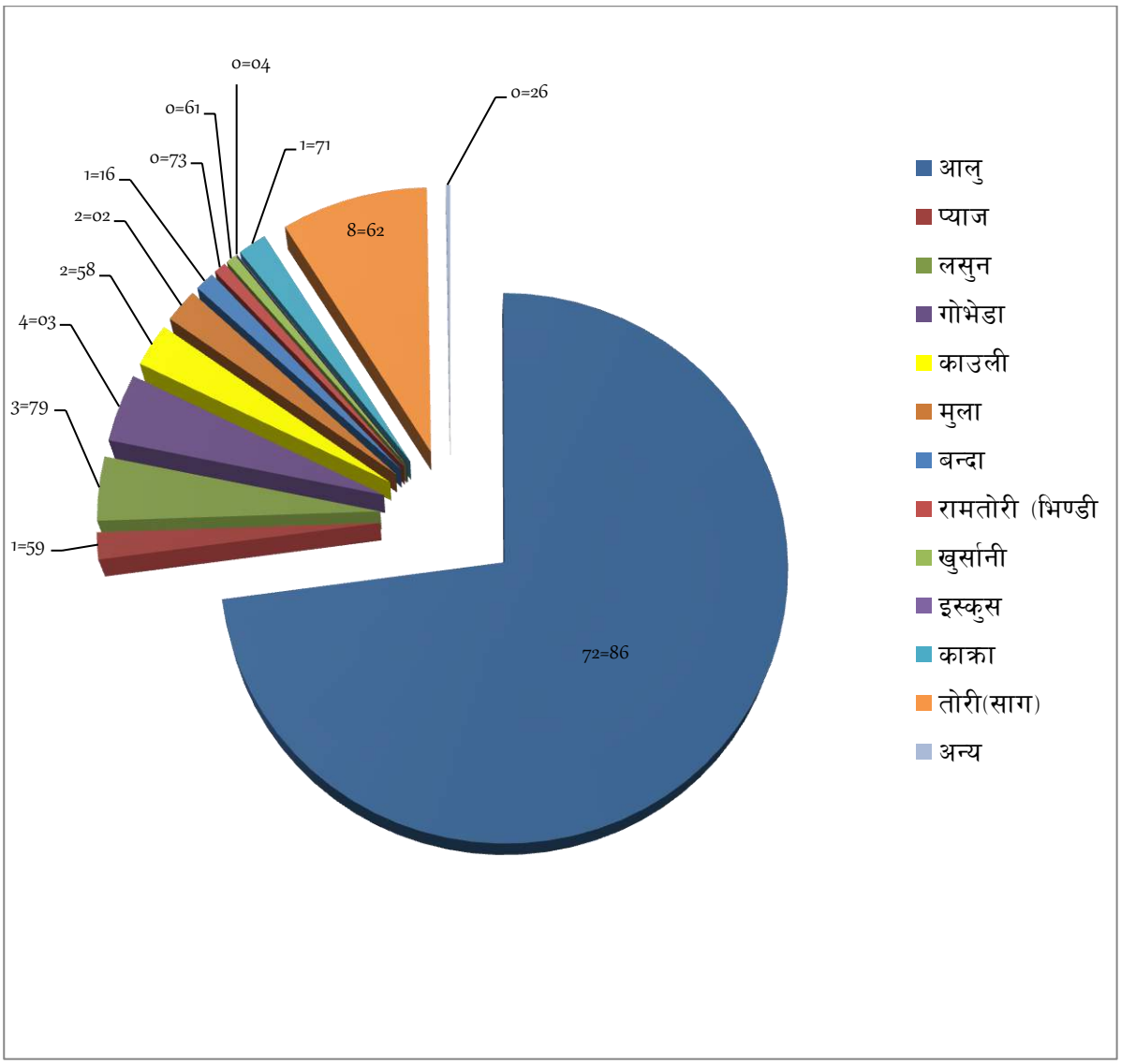

श्रोत :स्थलगत अध्ययन २०७५

४.४.५. कृषिजन्य उत्पादनमा फलफूल खेतीको अवस्था

फलफूल खेती अन्तर्गत कानेपोखरी गाउँपालिकामा मुख्य रुपमा केरा, आँप, जस्ता फलफूलहरुको उत्पादन राम्रो देखिएको छ । यहाँ तथ्यांक संकलन गर्ने क्रममा मुख्य रुपमा फलफूल खेतीमा केरा, आँप, कागती, ज्यामिर, अम्बा जस्ता फलफूलहरुको उत्पादनको अवस्था देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका ४: फलफूल बालीको उत्पादनको विवरण

क्र.सं.	फलफूलको विवरण	उत्पादन मनमा
१	केरा	६२४१९ (घरी)
२	आँप	२२५४.१५
३	कागती, ज्यामिर	१८४.१
४	अम्बा	७७.६
५	अन्य	१०७२५.८

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार फलफूल खेतीमा केरा घरीमा उत्पादन भएको र अन्य मनमा उत्पादन रहेको देखिन्छ । यस तालिकामा अन्य शिर्षकमा लिच्ची, कटहर, मेवा, अनार, भूइकटहर, सरिफा, तरबुजा,आरु, जामूना जस्ता फलफूलहरुको उत्पादन समेटिएको छ । फलफूल खेतीबाट भएको उत्पादनलाई प्रतिशतको आधारमा निम्नानुसार देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ४: फलफूल खेतीबाट भएको उत्पादनको अवस्था

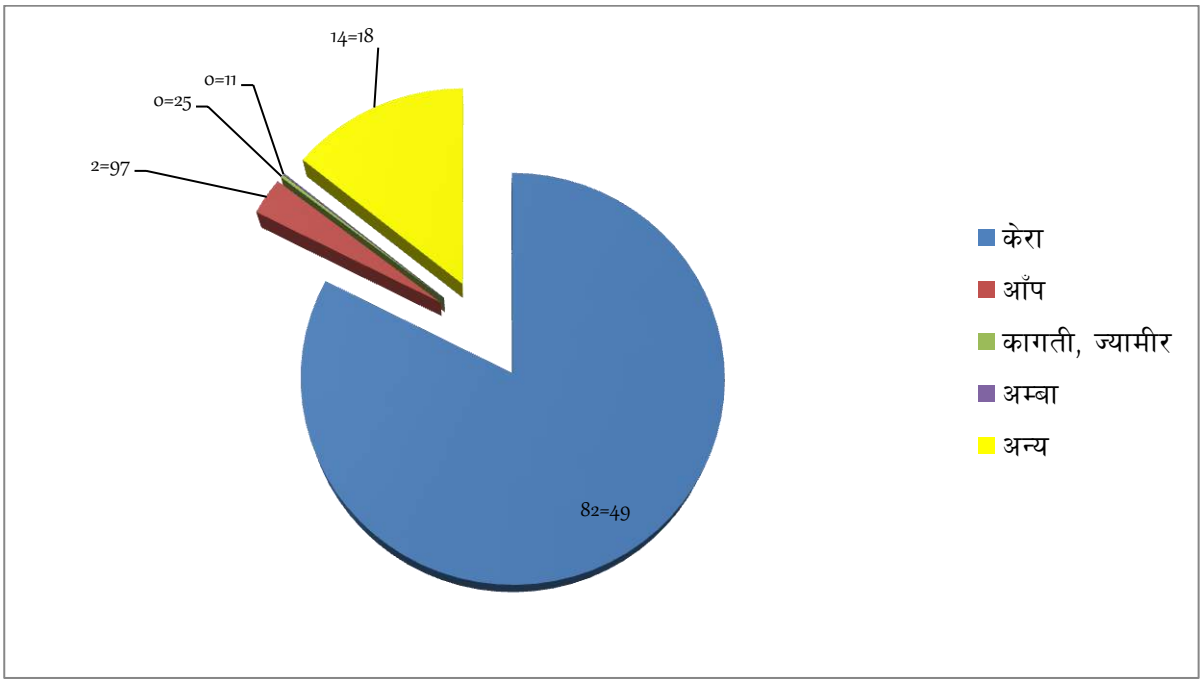

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.५. बैदेशिक रोजगारीको स्थिती

बैदेशिक रोजगारी हाम्रो देशको सन्दर्भमा आय आर्जनको प्रमुख श्रोतको रुपमा देखिन थालेको छ । नेपालबाट विशेष गरी खाडी मूलुक लगायत भारत र अन्य पश्चिमा मूलुकहरुमा जाने र त्यहाँबाट रिमिटेन्सको रुपमा भित्रिएको पैसाले घरव्यवहार देखि लिएर ठूला ठूला आर्थिक उपार्जनका क्षेत्रमा लगानी बढ्न थालेको छ । यसै सन्दर्भमा कानेपोखरी गाउँपालिकामा पनि बैदेशिक रोजगारी नै आफ्नो पेशा भएको बताउने युवा तथा युवतीहरुको जमात निकै ठूलो देखिन्छ । यस गाउँपालिकाबाट वडाअनुसार देहाय बमोजिमका महिला पुरुष र तेश्रो लिङ्गिहरु बैदेशिक रोजगारीमा गएको तथ्यांकले बताउछ ।

तालिका .५: बैदेशिक रोजगारीमा गएकाको संख्या

वार्ड नं.	महिला	पुरुष	तेश्रो लि.	गएको मूलक		
				भारत	खाडी मुलुक	अन्य देश
१	६१	४५६	०	३७	२७९	२०१
२	९५	७२७	१	१००	४७३	२५०
३	५६	६५६	१	८३	४०५	२२५
४	८१	६४४	२	४०	४९२	१९५
५	८३	७१३	१	५३	६०१	१४३
६	१२५	६५१	०	४९	५१८	२०९
७	५५	३९६	०	२६	३४०	८५
जम्मा	**५५६**	**४२४३**	**५**	**३८८**	**३१०८**	**१३०८**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वैदेशिक रोजगारीमा गएकाको कुल संख्या ४८०४ मध्ये खाडी मुलुकमा मात्र ३१०८ जना गएको देखिन्छ । यसैगरी भारतमा ३८८ जना र अन्य मुलुक अमेरिका, अस्ट्रेलिया, युरोप, जापान र कोरिया जस्ता मुलुकहरुमा जानेहरुको संख्या पनि उल्लेख नै रहेको देखिन्छ ।

४.५.१. रिमिटेन्स सम्वन्धि विवरण

बैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुले विभिन्न माध्यमबाट पैसा पठाउने गर्दछन् । यसरी पठाएको पैसालाई रिमिटेन्सको रुपमा लिइने गरिन्छ । माथिको तालिकामा देखाइए अनुसार वैदेशिक रोजगारीका लागि जाने महिला पुरुषहरु कुल ४८०४ जनाले स्वदेशमा आफ्ना/आफन्तलाई पैसा कति सम्म पठाउछन् भनेर यस अध्ययनमा ५ वटा अवस्था समावेश गरी तथ्यांक लिइएको थियो । जसलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .: रिमिटेन्स सम्वन्धि विवरण

क्र.सं.	विवरण	पठाउनेको संख्या
१	५ लाख भन्दा कम	४०३३
२	५ देखि ७ लाख सम्म	१२४
३	८ देखि १० लाख सम्म	१३
४	१० लाख भन्दा माथी	१०
५	पैसा नै पठाएको छैन	६२३

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार ५ लाख भन्दा कम रिमिटेन्सको रुपमा पैसा पठाउनेको संख्या ४०३३ जना देखिन्छ भने १० लाख भन्दा माथि पैसा पठाउनेको संख्या १० जना रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । ६२३ जनाले हाल सम्म पैसा नै पठाएको छैन भन्ने तथ्यांक आएको छ । पैसा नै नपठाउनेहरुमा अधिकांश हाल सालै मात्र रोजगारीमा गएको कारणले गर्दा पैसा आएको देखिन्दैन ।

४.६. विमा

मानव समूदायको इच्छा आकांक्षा सुरक्षित भविष्यको कामना पनि हो । मानिसले आज जे काम गरी आर्जन गर्छ सो उसका लागी भोली सुरक्षित पार्ने माध्यम बन्न जान्छ । यहा कुनै घर परिवार, समाज यस्तो पनि हुन्छ जुन भोलीको लागि सोच्दैन आज नै उसका लागि महत्व राख्दछ । यस्तो यदाकदा र अपवाद मात्र हो । अधिकांश घर परिवार, समाज, गाउँटोल सवैले भोलीको सुख दुःखमा केहि गरौं आज जे भयो भोलीका लागि राम्रो होस भन्ने आकांक्षा राखेको हुन्छ । विभिन्न खालका दुर्घटना वा भविष्यमा पर्ने अकल्पनिय घटनालाई मध्यनजर राखेर विभिन्न रुप र स्वरुपमा व्यक्तिको, घरको तथा घरपालुवा जनावरहरुको पनि हाल विमा गर्ने प्रचलन पाइन्छ । यस कारणकी भविष्यमा पर्न सक्ने घटनाहरुलाई हेरेर त्यसबाट सुरक्षित रहनका लागि विमा गरिने हो । यस गाउँपालिकामा पनि जीवन विमा अर्थात मानवलाई लक्षित गरेर कति घरपरिवारले जीवन बिमा थाहा पाएका र कति घरपरिवारले जीवन विमा गराएका रहेछन् भन्ने तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । यसबाट के देखिन्छ भने अहिलेका २१ औं शताब्दीमा आएर पनि मानिसहरुले आफूमा पर्ने विभिन्न किसिमका दुर्घटनाहरुबाट आफू र आफ्नो परिवारलाई सुरक्षित राख्न खोजे पनि भवितव्य के र कस्तो पर्छ भन्ने अनुमान लाउन सकिन्दैन । यसै कुरालाई आधार बनाएर कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तगर्त ७ वटा वडाहरुमा जीवन विमासंग सम्वन्धित भई तथ्यांक लिइएको थियो । जसलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ..: वडा अनुसार जीवन विमा सम्वन्धि विवरण

वार्ड नं.	स्वास्थ्य जीवन विमाको अवस्था		जम्मा घरधुरी
	विमा गरेको छ	विमा गरेको छैन	
१	२३९	९००	११३९
२	४१८	११०४	१५२२
३	५०	१२२५	१२७५
४	३०६	१००६	१३१२
५	५३४	११८२	१७१६
६	२४८	११७८	१४२६
७	७५४	३२३	१०७७
जम्मा	**२५४९**	**६९१८**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकाका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुको जम्मा ९४६७ घरधुरी मध्ये २६.९२ प्रतिशत मात्र घरधुरीले जीवन विमाको बारेमा सुनेको र विमा गरेको देखिन्छ । सवैभन्दा वढी वार्ड नं. ७ मा ७५४ जनाले विमा गराएको तथ्यांकमा देखिन्छ भने सबै भन्दा कम वार्ड नं. ३ मा ५० वटा मात्र घरधुरीले विमा गराएको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

४.७. खेती गरिएको आधारमा घरधुरी विवरण

नेपाल कृषी प्रधान देश हो । यहाँको अधिकांश मानिसहरुको मुख्य पेशा कृषि नै रहेको छ । नेपालमा भएका विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानका रिपोर्टहरुका तथ्यांकले पनि यहाँ एक तिहाई मात्र कृषि बाहेकका पेशा अंगालेको तथ्यांक प्रस्तुत गरेको छन् । कृषि प्रधान देश भएता पनि यहाँका अधिकांश कृषकहरुको आफ्नो नाममा सिमित मात्रामा खेतीयोग्य जग्गा जमिन छ । कृषिमा उन्नत तरिका नअपनाउने वा हाम्रो परम्परागत कृषि प्रणाली मै खेतीपाति गर्ने गरिएको कारणले गर्दा कृषि क्षेत्रमा आशा लाग्दो ढंगबाट देशलेप्रगती गर्न सकेको छैन । गाउँले परिवेशमा हुर्केको पढेको व्यक्ति गाउँमै बसेर कृषि पेशा अंगाल्न चाहान्दैन । यो नेपाली संस्कार नै भै सकेको छ । हाम्रो पूर्खाहरुले भन्ने गरेको उखान 'उत्तम खेती मध्यम व्यापार र तुच्छ जागिर' हाल उल्टो अर्थात विपरित भएको छ । हामीले कृषिमा उचित लगानी र आधुनिकिकरण गर्न नसक्दा, उन्नत विऊ विजन कृषक माझ पुर्याउन नसक्दा देशमा कृषी क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण बन्न सकेको छैन । नेपालको अधिकांश भागमा कृषि योग्य जमिनहरु चक्लावन्दी भएको छ । घर घडेरीका कारणले प्लटिङ्ग हुन थालेको छ । यसले गर्दा दुरदराजका जग्गा जमिन र असिंचित भू भागमा मात्र कृषि कार्य गर्ने गरिन्छ । जहाँ आधुनिक ढंगबाट नभई परम्परागत तरिकाले खेती गरिन्छ । यसले गर्दा जुन रुपमा कृषिको ग्राहस्त उत्पादन बढ्नु पर्ने हो सो रुपमा बढ्न सकिरहेको छैन ।

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा कृषि पेशामा ५२.५२ प्रतिशत भन्दामाथी मानिसहरु आवद्ध रहेका छन् । यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा गरिएको स्थलगत घरधुरी सर्भेक्षणका क्रममा ९४६७ घरधुरी मध्ये कति घरधुरी खेतीपाति गर्ने गर्दछन् कति अरुद्वारा खेतीपाती गर्ने गर्दछन्, कतिजना खेती नगर्ने अन्य पेशा गर्ने गर्दछन् भनी तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । यसलाई वडागत रुपमा निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .*: खेती गरिएको जग्गा जमिनको आधारमा घरपरिवार

वार्ड नं.	आफ्नो जग्गा आफैंले कमाएको	अरुको जग्गा कमाएको	खेतीपाती नगर्ने
१	६४१	९१	४११
२	७९३	९९	६३२
३	६४८	५४	५७४
४	५०७	१५६	६५०
५	५८९	९८	१०३०
६	७९०	२८	६०८
७	४५५	२३	५९९
जम्मा	**४४२३**	**५४९**	**४४९५**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार कानेपोखरी गाउँपालिकामा आफ्नो जग्गा आफैंले खेतीपाति गर्नेहरु ४४२३ घरधुरी रहेछन् तथ्यांकमा देखिन्छ । यसरी नै यस गाउँपालिकामा खेतीपाति नगर्नेहरुको संख्या ४४९५ घरधुरी उल्लेख्य रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

४.८. सुकुम्वासीको अवस्था

यस गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुमा वसोवास गर्ने घरधुरी मध्ये कति घरधुरी यस्ता पनि छन् जुन घरधुरीको आफ्नो नाममा जग्गा जमिन तथा घडेरी पनि नभएको अवस्था छ । यस्ता आफ्ना नाममा नेपाल अधिराज्य भरिमा कहि कतै खेती योग्य जग्गा, घर घडेरी पनि नभएको परिवारलाई सुकुम्वासी भन्ने गरेको छ । यस गाउँपालिकामा आफ्नो नाममा जग्गा जमिन नभए पनि उनिहरुको आम्दानीको बाटो ज्याला मजदुरी, अर्काको घरमा काम गर्ने कामदार तथा अन्यको खेती पाती अधिया, ठेक्का वन्धकीको रुपमा गर्ने र त्यसको उत्पादनबाट आफ्नो गर्जो टार्ने गरेको बताएका थिए । कोहीकोही ढुंगा गिट्टी बालुवाको काम गर्ने र त्यस वापत आएको श्रोतले दैनिक गुजारा गर्ने गरेको पाइएको थियो । यस गाउपालिकामा सुकुम्वासीहरुको वडागत विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ..: वडा अनुसार जग्गा जमिन नहुनेको विवरण

वार्ड नं.	जग्गा जमिन हुने	जग्गा जमिन नहुने	जम्मा	प्रतिशत
१	८९७	२४२	११३९	२१.२४
२	१२००	३२२	१५२२	२१.१५
३	९४२	३३३	१२७५	२६.११
४	८८४	४२८	१३१२	३२.६२
५	११७५	५४१	१७१६	३१.५२
६	१३०८	११८	१४२६	८.२७
७	८७६	२०१	१०७७	१८.६६
जम्मा	**७२८२**	**२१८५**	**९४६७**	**१००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा हेर्दा नेपाल अधिराज्य भरीमा कहिकतै आफ्नो नाममा लालपुर्जा नभएको घरधुरी यस गाउँपालिकामा २१८५ रहेको तथ्यांकले देखाउछ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको ७ वटै वडामा रहेका घरधुरीहरु मध्ये २३.८ प्रतिशत घरधुरीहरुको आफ्नो नाममा लालपुर्जा नभएको यस पार्श्वचित्रनिर्माणका लागी भएको स्थलगत अध्ययनका क्रममा पाइएको छ ।

४.९. कृषि उपजमा लाग्ने रोग किरा सम्वन्धी जानकारी विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा कृषि र पशुपालनसँग सम्वन्धित विभिन्न उत्पादनहरुको कुरा माथि नै गरि सकिएको छ । यस शिर्षकमा कृषि तथा पशुपंक्षि पालन गर्दा के कस्ता रोग र किराहरुको प्रकोप यस ठाउँमा रहेको छ भन्ने बारेमा विवरणहरु दिइएको छ । यस क्षेत्रमा देखापर्ने यस्ता रोग तथा किराहरुको विवरण बाली अनुसार देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका .८: कृषिबालीमा लाग्ने रोग किरा सम्वन्धी विवरण

तरकारी बालीमा लाग्ने रोगको नाम	फलफूल खेतीमा लाग्ने रोगको नाम	दलहनबालीमा लाग्ने रोग किराको नाम	खाद्यन्न बालिमा लाग्ने रोकिराको नाम	नगदेवाली लाग्ने रो किराको नाम
ओइल्याउने रोग	ऐनथ्राक्नोज	डडुवा	डडुवा	डडुवा
अल्टर नेरिया	सेतो ढुसी	ब्लाट	खैरोथोप्ले	
क्लवरट	डाइ ब्याक		कालोपोके र सिन्दुरे	
ड्याम्पिङ्ग अफ	जरा कुहिने		डाठ र घोग कुहिने	
जरा कुहिने	ओइलाउने		कालोपोके	

श्रोत : कृषि कार्यलय विराटनगर २०७५

४.१०. पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग

कानेपोखरी गाउँपालिकामा मौसमअनुसार लाग्ने विभिन्न प्रकारका रोगहरुले बेलावखतमा धेरै नै ठूलो क्षति पुर्‍याउने गर्दछ । जसको कारण पशुपंक्षी जन्य व्यवसाय र उत्पादनमा ठूलो असर पुर्‍याउने गरेको छ । यस्ता रोग व्याधीलाई कतिपयले घरमै त कतिपयले भेटनरी संगै उपचार गराउने गर्दछन । यस क्षेत्रमा देखा पर्ने रोग तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ..: पंक्षीमा लाग्ने रोग

क्र.सं.	पंक्षीमा लाग्ने रोग
१	रानीखेत
२	गम बोरो
३	सि.आर.डी.
४	कक्सीडियोसिस
५	वर्डफ्लु

श्रोत : पशुसेवा कार्यालय विराटनगर २०७५

तालिका .▲: पशुमा लाग्ने रोग

क्र.सं.	पशुमा लाग्ने रोग		
	गाईवस्तु भैंसीमा लाग्ने रोग	बाखा खसी	सुंगुर बंगुर
१	भ्यागुते	पिपिआर	स्वाइन फिभर
२	चरचरे	इन्टेरियो टक्सिमिया	स्वाइन फ्लु
३	पटके	कुमरी	
४	खोरेत		

श्रोत : पशुसेवा कार्यालय विराटनगर

४.११. पशुपक्षि धनको अवस्था

यस गाउँपालिका भित्र के कस्ता पशुपंक्षीहरु पाल्ने गर्दछन र तिनिहरुको संख्या कति छ भन्ने बारेमा यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । विविध जातका उन्नत तथा व्यवसायिक रुपमा यसको फर्म कै रुपमा विकशित हुँदै गएको पनि उदाहरण यहाँ पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा विविध जातका चौपाय र पंक्षीहरु पालेर यहाँका बासिन्दाहरुले राम्रै आर्थिक आम्दानी पनि गरेको देखिन्छ । गाउँपालकाका ७ वटा वडाहरुमा के कस्ता पशुधन तथा पंक्षीहरु कति संख्यामा पालेका रहेछन् भन्ने विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ..: पशुपंक्षिहरुको विवरण

क्र.सं.	पशुपंक्षीको विवरण	जम्मा संख्या
१	गाई/गोरु	९८०६
२	भैंसी/राँगा	२७२७
३	घोडा/खच्चर/गधा	५७
४	बाखा/पाठा	१७८३४
५	कुखुरा	६५२५२
६	हाँस	३१८२
७	सुँगुर/बंगुर	४६५६

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

४.१२. सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

यस गाँउपालिकामा आफ्नो कार्य क्षेत्र बनाई वित्तिय कारोबार गर्ने विविध प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरु रहेका छन् । महिला, कृषि, बचत तथा ऋण लगायतका सहकारीहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका .[illegible]: सहकारी संस्था सम्वन्धी विवरण

सहकारी संस्थाको नाम	ठेगाना वार्ड न	दर्ता मिति	रजिष्ट्रेसन नं.	फोन नं	इमेल
अजम्वरी महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८१९०५०१३४	Morang211@gmail.com
अनुग्रह कृषि सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०४८२०७	Morang196@gmail.com
अमर सहिद बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०५६७५७	Morang212@gmail.com
आदर्श बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	०२१-६९३५११	Morang213@gmail.com
आफ्नै बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२१३११६७४	Morang214@gmail.com
उत्प्रेरणा तरकारी तथा फूलफूल सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०२४३८५	Morang208@gmail.com
कल्पतरु बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२१०३८०४	Morang233@gmail.com
गहना बचत तथा ऋण सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८१७३३५७१६	Morang217@gmail.com
जनएकता बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका ६	२०७६/०२/१९	[illegible]	०२१५८५००२	janaekatasaccos@gmail.com
जनचेतना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२२४३८८७	Morang220@gmail.com
जनज्योती कृषि सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२२४३५६७	Morang198@gmail.com
जनमुखी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका, ७, बरगाछी	२०७६/०२/१९	१ क १ (१८) ०५०/०५१	०२१५८५१४५	janamukhisaccos72@gmail.com
जनविकास बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८११३८६६५०	Morang222@gmail.com
जनसम्पर्क बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८०४३१३४११	Morang223@gmail.com

जमघट सम्वृद्धि बहुउद्देश्यीय सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]		Morang234@gmail.com
जागृति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०६५६६९	Morang224@gmail.com
दिगोपन सामाजिक उधमी महिला सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका ७	२०७६/०२/१९	८७९(१२०)०६८/०६९	०२१५८५११७	rukminikarki42@gmail.com
न्यून देउराली कृषक सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका, बयरवन	२०७६/०२/१९	[illegible]	०२१-६९२७२५	Morang200@gmail.com
पालुवा सम्वृद्धी बहुउद्देश्यीय सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]		Morang235@gmail.com
बांसवारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२२२६७५५	Morang226@gmail.com
भौसावारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८५२०३०९२३	Morang227@gmail.com
मातृभूमी कृषि सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२१३१३७५	Morang201@gmail.com
मुक्ति कृषि सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०३६०७३	Morang202@gmail.com
मेहनती कृषि सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२०६७३७३	Morang203@gmail.com
रमाईलो बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	कानेपोखरी गाँउपालिका ६, रमाइलो	२०७६/०२/१९	३३०/०५०/०५१	०२१५८५०८५	ramailosaccos@yahoo.com
लगनशिल कृषि सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४१३६८१०३	Morang204@gmail.com
वयरवन महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	१ क) १-३-[illegible]	९८४३१२२९३१	Morang229@gmail.com
सम्पदा जडिबुटी उत्पादन सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४१८१६३७२	Morang207@gmail.com
सम्मान अपांगता कृषि सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२२२८६१३	Morang205@gmail.com
साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४१३६८१०३	Morang193@gmail.com
साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२१३१०९१	Morang194@gmail.com

साना किसान सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२४३६३०४	Morang195@gmail.com
सामर्थ महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	०२१-६९१२०१	Morang231@gmail.com
सिंहदेवी दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८४२२६३९४२	Morang210@gmail.com
सुनकोशी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]		Morang232@gmail.com
होक्लावारी कृषि सहकारी स.लि.	कानेपोखरी गाँउपालिका	२०७६/०२/१९	[illegible]	९८५२०४८०२५	Morang206@gmail.com

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५/०७६

परिच्छेद ५: सामाजिक स्थिति

यस परिच्छेदमा शिक्षा, स्वास्थ्य तथा मानव संसाधनको क्षेत्रसँग सम्वन्धित विवरणहरु समावेश गरीएका छन् ।

५.१. शैक्षिक संस्था र शैक्षिक स्थिति

नेपालको सन्दर्भमा सरकारी, सार्वजनिक र निजि गरी तिन प्रकारका शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् । विद्यालय र महाविद्यालय शिक्षाका ज्योती छर्ने केन्द्रका रुपमा छन् । देशका विभिन्न भागमा शैक्षिक संस्थाहरु खुल्ने क्रम ज्यादै छ । शहर बजार केन्द्रित मात्र नभएर दुर दराजका गाँउघरमा पनि शैक्षिक संस्थाहरु निजि रुपमा खुल्ने र जनसंख्याको बढ्दो अवस्था हेरेर सामूदायिक र सरकारी शैक्षिक संस्थाहरु पनि विस्तार हुने गरेको पाईन्छ । यस कानेपोखरी गाँउपालिकामा २०७५ सालको तथ्यांक अनुसार निम्नानुसारका विद्यालयहरु रहेका देखिन्छ ।

तालिका ५: शैक्षिक संस्थाहरु सम्वन्धी विवरण

क्र. स.	विद्यालयको नाम	विद्यालय रहेको ठेगाना	वार्ड नं.	संचालित कक्षा	प्र.अ.को नाम,थर	सर्म्पक नं.
१	श्री माध्यामिक विद्यालय	होक्लावारी–कानेपोखरी	१	१–१२	श्री रामचन्द्र पण्डित	९८४२०३२८०१
२	श्री सिद्धार्थ प्राथमिक विद्यालय	होक्लावारी–कानेपोखरी	१	१–५	श्री भुवन कुमार श्रेष्ठ	९८०७३१६११४
३	श्री मैनावारी प्राथमिक विद्यालय	दलेली–कानेपोखरी	२	१–४	श्री विनोद कार्की	९८४२२७८६८०
४	श्री शिक्षा विकाश माध्यमिक विद्यालय	दलेली–कानेपोखरी	२	१–१०	श्री रुद्र वहादुर निरौला	९८१४७८३३९५
५	श्री सरस्वती निम्न माध्यमिक विद्यालय	केरौना–कानेपोखरी	६	१–५	श्री चन्द्र मगर	९८४२०६८३४२
६	श्री बलदेव निम्न माध्यमिक विद्यालय	केरौना–कानेपोखरी	२	१–८	श्री जीवन प्रसाद चापागाई	९८४२०२८११७
७	श्री प्रेम लक्ष्मी निम्न माध्यमिक विद्यालय	कालीथान–कानेपोखरी	२	१–८	श्री तेज बहादुर रायमाझी	९८४२३५८०४२
८	श्री बाल माध्यमिक विद्यालय	माथिल्लो हरकपुर–कानेपोखरी	३	१–१०	श्री रमेश प्रसाद साह	९८५२०२२६६२
९	श्री शिक्षा सदन माध्यमिक विद्यालय	तल्लो हरकपुर–कानेपोखरी	३	१–१०	श्री नारायण प्रसाद काफ्ले	९८४२०९२२०८
१०	श्री लक्ष्मी प्राथमिक विद्यालय	हरकपुर–कानेपोखरी	३	१–५	श्री भोलामान बस्नेत	९८४२०७७०७८
११	श्री सूर्योदय आधारभूत	हात्तीडुवा–कानेपोखरी	४	१–१२	श्री गंगाराम	९८४२०२८६८५

	विद्यालय				अधिकारी	
१२	श्री पंञ्चकन्या प्राथमिक विद्यालय	मिलन चोक–कानेपोखरी	४	१–५	श्री भरतकुमार राजबंशी	९८४२१०५३५४
१३	श्री थानेश्वर प्राथमिक विद्यालय	नारायण चोक–कानेपोखरी	४	१–५	श्री मिना खड्का	९८६२९३१३४०
१४	श्री जनता निम्न माध्यमिक विद्यालय	बयरवन–कानेपोखरी	४	१–८	श्री रमेश राउत	९८४२०९०५१६
१५	श्री जनता प्राथमिक विद्यालय	चिसाङ्ग–कानेपोखरी	५	१–५	श्री बिन्देश्वर रजक	९८६०१०२४८४
१६	श्री माध्यामिक विद्यालय, भौसावारी	भौसावारी–कानेपोखरी	५	१–१०	श्री गंगाराम फुयाल	९८४२५७२८६८
१७	श्री सिंहदेवी माध्यमिक विद्यालय	जहदा–कानेपोखरी	५	१–१०	श्री धर्मराज थापा	९८४२०९३९७४
१८	श्री जनमत सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	कानेपोखरी	२	१–८	श्री गंगा काफ्ले	९८४२१९५७८८
१९	श्री पंञ्चज्योती निम्न माध्यमिक विद्यालय	विहिवारे–कानेपोखरी	६	१–८	श्री माधव तामाङ	९८६२०२६८३४
२०	श्री सुन्तोली प्राथमिक विद्यालय	दहिधाप–कानेपोखरी	६	१–५	श्री धनञ्जय फूयाल	९८४२१४४८८२
२१	श्री जनसेवा माध्यमिक विद्यालय	रमाइलो–कानेपोखरी	६	१–१२	श्री दामोदर सिग्देल	९८४२२४४४४४
२२	श्री जनकल्याण माध्यमिक विद्यालय	आइतवारे–कानेपोखरी	७	१–१०	श्री पुष्प सुवेदीद्दज्ञत्र	९८६५०९०६८०
२३	श्री सगरमाथा आधारभूत वि.	होक्लाबारी–कानेपोखरी	१	१–५	श्री नर्वदा मगर	९८१५३८४८४९

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५/०७६

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा प्राथमिक विद्यालय देखि माध्यमिक तह सम्मका शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् । यहा कुल २३ वट शैक्षिक संस्थाहरु ७ वटा वडाहरुमा रहेका छन् ।

शैक्षिक क्षेत्रमा आम जनचासो बढे सँग सँगै लगानीका वातावरण पनि बढ्न थालेको छ । शिक्षामा लगानी गरे भविष्य उज्वल हुन्छ भन्ने भनाई पुष्टी गर्ने गरी विभिन्न नाराहरु नेपाल सरकारले ल्याउने गरेको छ । जस्तो 'शिक्षा मा लगानी भविष्यमा आम्दानी' यसबाट के देखिन्छ भने लगानी कर्ताले पनि शिक्षा क्षेत्रमा लगानी गरी राम्रा राम्रा शैक्षिक संस्थाहरु खोल्ने क्रम जारी छ भने अविभावकहरु पनि आफ्ना सन्ततिलाई शिक्षामा जोड दिइ रहेको पाईन्छ । विहान बेलुका हात मुख जोर्न धौ धौ पर्ने परिवारहरुलाई पनि लक्षित गरेर विभिन्न खालका कार्यक्रमहरु, शिक्षा प्रति जनचासो बढाउने खालका कार्यक्रमले आम जनसमूदायमा सकारात्मक प्रभाव पारेका

देखिन्छ । हाल आएर माध्यमिक स्तरसम्म सवैलाई सर्वसुलभ ढंगबाट शिक्षा दिनु सरकारको दायित्व हो । विद्यालयको भौतिक संरचना, शिक्षाको गुणस्तर, शिक्षकको अवस्था आदी कुराहरुलाई पनि मध्यनजर गर्दै सरकारले विद्यालय शिक्षा सुधारका कार्यक्रमहरु अघि सारेको छ । विद्यालय जाने उमेर समूहका छात्रछात्रा तथा अविभावकहरुलाई लक्षित गरी नियमित स्कूल जाने वातावरण बनाउदै गएको छ । तर पनि यस पक्षमा अझ धेरै कार्यहरु गर्न बाँकी रहेको छ ।

तालिका ः कानेपोखरी गाउँपालिकामा कार्यरत शिक्षक विवरण(सामुदायिक, संस्थागत, मदरर्सा, गुम्बा)

विद्यालयको नाम	वडा नं	विद्यालयको किसिम(सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	स्विकृत दरवन्धी	राहत अनुदान र प्राविधिक धारका शिक्षकहरु	जम्मा	कार्यरत शिक्षक संख्या			महिला शिक्षक संख्या			विषयगत शिक्षक संख्या			जम्मा
						पुरुष शिक्षक	महिला शिक्षक	जम्मा	आधार भूत	माध्यमिक	जम्मा	अंग्रजी	गणित	विज्ञान	
श्री माध्यामिक विद्यालय	१	सामुदायिक	१३	३	१६	१२	४	१६	३	१	४	१	१	१	३
श्री सिद्धार्थ प्राथमिक विद्यालय	१	सामुदायिक	४	०	४	४	०	४	१	०	१	०	०	०	०
श्री मैनावारी प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१	१	२	१	१	२	१	०	१	०	०	०	०
श्री शिक्षा विकाश माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	९	३	१२	१२	०	१२	०	०	०	१	१	१	३
श्री सरस्वती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	३	०	३	२	१	३	१	०	१	०	०	०	०
श्री बलदेव निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	५	२	७	६	१	७	१	०	१	१	१	१	३
श्री प्रेम लक्ष्मी निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	५	२	७	५	२	७	२	०	२	१	१	१	३
श्री बाल माध्यमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	१४	१	१५	१३	२	१५	१	१	२	१	१	१	३

श्री शिक्षा सदन माध्यमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	८	३	११	१०	१	११	०	१	१	१	१	१	
श्री लक्ष्मी प्राथमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	१	२	३	२	१	३	१	०	१	०	०	०	०
श्री सूर्योदय आधारभूत विद्यालय	४	सामुदायिक	५	०	५	३	१	४	१	०	१	०	०	०	०
श्री पंञ्चकन्या प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	२	१	३	२	१	३	१	०	१	०	०	०	०
श्री थानेश्वर प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	२	०	२	१	१	२	१	०	१	०	०	०	०
श्री जनता निम्न माध्यमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	८	१	९	६	३	९	३	०	३	१	१	१	३
श्री जनता प्राथमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	१	१	२	१	१	२	०	०	०	०	०	०	०
श्री माध्यामिक विद्यालय, भौसावारी	५	सामुदायिक	७	४	११	९	२	११	२	०	२	१	१	१	३
श्री सिंहदेवी माध्यमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	८	२	१०	८	२	१०	२	०	२	१	१	१	३
श्री जनमत सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	५	१	६	५	१	६	१	०	१	०	०	०	०
श्री पंञ्चज्योती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	५	०	५	४	१	५	१	०	१	०	०	०	०
श्री सुन्तोली प्राथमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	३	०	३	२	१	३	१	०	१	०	०	०	०
श्री जनसेवा माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	३२	८	४०	२९	९	३८	४	५	९	१	१	१	३
श्री जनकल्याण माध्यमिक विद्यालय	७	सामुदायिक	१८	२	२०	१५	५	२०	४	१	५	१	१	१	३
श्री सगरमाथा आधारभूत वि.	१	सामुदायिक	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा			**१५९**	**३७**	**१९६**	**१५२**	**४१**	**१९३**	**३२**	**९**	**४१**	**११**	**११**	**११**	**३३**

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाका २३ वटा सामूदायिक विद्यालयहरुमा शिक्षक, शिक्षिका, स्विकृत दरबन्दी, राहात अनुदान र प्राविधिक क्षेत्रका शिक्षक शिक्षीकाहरुको विस्तृत विवरण दिइएको छ । यहाँ हाल कार्यरत शिक्षकहरु महिलातथा पुरुष तर्फका शिक्षक र शिक्षिका तथा विषयगत शिक्षण पेशामा आवद्ध भएकाहरुको विवरण विस्तृत रुपमा दिइएको छ ।

कानेपोखरी गाउँपालिका अर्न्तगत रहेका २३ वटा सामूदायिक विद्यालयहरुमा छात्रबृत्ति तथा अपाङ्गताको बृत्ति जस्ता पक्षहरुको समग्र स्थिति निम्न अनुसारको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ८.:शैक्षिक छात्रबृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण

,	विद्यालयको नाम	वडा नं.	विद्यालयको किसिम(सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	छात्रबृत्ति किसिम अनुसार								
				दलित			छात्रा			अपाङ्ग		
				कक्षा १–१०			कक्षा १–			कक्षा १–१०		
				छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	श्री माध्यामिक विद्यालय	१	सामुदायिक	९७	७९	१७६	१०३	०	१०३	१	१	२
२	श्री सिद्धार्थ प्राथमिक विद्यालय	१	सामुदायिक	२	४	६	८	०	८	०	०	०
३	श्री मैनावारी प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१२	९	२१	१५	०	१५	०	०	०
४	श्री शिक्षा विकाश माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	७५	८२	१५७	१२०	०	१२०	२	०	२
५	श्री सरस्वती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	१	३	४	१६	०	१६	०	०	०
६	श्री बलदेव निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१५	१५	३०	४४	०	४४	०	२	२
७	श्री प्रेम लक्ष्मी निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१३	७	२०	८१	०	८१	०	०	०
८	श्री बाल माध्यमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	८	४	१२	३५	०	३५	१	०	१
९	श्री शिक्षा सदन माध्यमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	३१	४१	७२	३६	०	३६	०	०	०
१०	श्री लक्ष्मी प्राथमिक	३	सामुदायिक	३	६	९	९	०	९	०	०	०

	विद्यालय											
११	श्री सूर्योदय आधारभूत विद्यालय	४	सामुदायिक	७	५	१२	९	०	९	०	०	०
१२	श्री पंञ्चकन्या प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	३	३	६	४	०	४	०	०	०
१३	श्री थानेश्वर प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	१	२	३	२०	०	२०	०	०	०
१४	श्री जनता निम्न माध्यमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	२२	१७	३९	८३	०	८३	०	०	०
१५	श्री जनता प्राथमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	१०	१०	२०	२०	०	२०	१	०	१
१६	श्री श्री माध्यामिक विद्यालय	५	सामुदायिक	१६	१४	३०	१४८	०	१४८	३	१	४
१७	श्री सिंहदेवी माध्यमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	६७	३७	१०४	१०३	०	१०३	०	१	१
१८	श्री जनमत सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१	४	५	३१	०	३१	०	२	२
१९	श्री पंञ्चज्योती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	१९	२०	३९	३७	०	३७	३	१	४
२०	श्री सुन्तोली प्राथमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	२	२	४	१२	०	१२	०	०	०
२१	श्री जनसेवा माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	३८	३९	७७	२२२	०	२२२	५	०	५
२२	श्री जनकल्याण माध्यमिक विद्यालय	७	सामुदायिक	२५	२२	४७	१२८	०	१२८	४	३	७
२३	श्री सगरमाथा आधारभूत वि.	१	सामुदायिक	५	४	९	१०	०	१०	०	०	०
	जम्मा			**४७३**	**४२९**	**९०२**	**१२९४**	**०**	**१२९४**	**२०**	**११**	**३१**

श्रोत : गाउँपालिकाको कार्यलय २०७६

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिका अर्न्तगत रहेका सामूदायिक विद्यालयहरुमा छात्रबृत्ति सम्वन्धी अवस्था कुन कुन विद्यालयमा कस्तो कस्तो अवस्थामा छात्रा, छात्र तथा अपाङ्गता र दलितहरुले प्राप्त गरेका छन् भन्ने कुरा विस्तृत रुपमा दिइएको छ ।

५.१.१. साक्षरताको स्थिति

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा शिक्षाको अवस्था कस्तो छ । कति प्रतिशत साक्षर छन् भन्ने कुरा महत्वपूर्ण हुन जान्छ । यस पार्श्वचित्र निर्माण क्रममा स्कूल जाने निश्चित उमेर समूहका घरधुरी सदस्यहरुमा गरिएको अध्ययन अनुसार देहायको अवस्था देखिन्छ ।

तालिका ५: निश्चित उमेर समूह अनुसार साक्षरता प्रतिशत

क्र.स.	उमेर समूह	साक्षरको संख्या	प्रतिशत	निरक्षरको संख्या	निरक्षर प्रतिशत
१	५ देखि १०	३४४९	९.८५	१८	०.०५
२	११ देखि १५	३८२५	१०.९२	२७	०.०८
३	१६ देखि २४	५८४१	१६.६८	१५३	०.४४
४	२५ देखि ४०	८४७७	२४.२१	९१९	२.६२
५	४१ देखि ६०	४९६८	१४.१९	२७१४	७.७५
६	६१ देखि ७५	१५०९	४.३१	२०११	५.७४
७	७५ भन्दा माथी	३११	०.८९	७९२	२.२६
जम्मा		**२८३८०**	**८१.००**	**६६३४**	**१९.००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिकामा हेर्दा यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको साक्षरता ८१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने निरक्षर १९ प्रतिशत रहेका छन् । निश्चित उमेर समूहमा स्कूल जाने उमेर समूह हेर्ने हो भने कानेपोखरी गाउँपालिकाको स्थिति राम्रो देखिन्छ ०.०५ प्रतिशत मात्र केटाकेटी स्कूल नजाने देखिन्छ , विद्यालय जाने र शिक्षा आर्जन गर्ने उमेरले असर नगर्ने भए पनि मूलत ५–१५ वर्ष भित्रमा पर्ने उमेर समूह स्कूल जाने र शिक्षा आर्जन गर्ने समूह भित्र राखेर हेर्ने हो भने ४५ जना मात्र अर्थात ०.१२ प्रतिशत मात्र विद्यालय शिक्षाबाट वञ्चित रहेको देखिन्छ ।

५.१.२.तहगत रुपमा विद्यार्थी संख्या

यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सामूदायिक विद्यालयहरुमा हाल पूर्वप्राथमिक, आधारभूत, कक्षा अर्थात १–८ सम्म त्यसैगरी माध्यमिक स्तर अर्थात कक्षा ९–१२ सम्मको अवस्था कस्तो रहेको छ । छात्रा, छात्रहरुको विस्तृत विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ५.:तहगत रुपमा विद्यार्थी संख्या सम्वन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	विद्यालयको किसिम(सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	पूर्व प्राथमिक			आधार भूत (१–८०			माध्यमिक ९–१२			जम्मा		
				छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	श्री माध्यामिक विद्यालय	१	सामुदायिक	१९	१३	३२	१५५	१५३	३०८	१६२	१४१	३०३	३३६	३०७	६४३
२	श्री सिद्धार्थ प्राथमिक विद्यालय	१	सामुदायिक	०	१	१	१०	६	१६	०	०	०	१०	७	१७
३	श्री मैनावारी प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	२३	४७	७०	२७	२७	५४	०	०	०	५०	७४	१२४
४	श्री शिक्षा विकाश माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	१८	२२	४०	१७१	१८४	३५५	७४	७३	१४७	२६३	२७९	५४२
५	श्री सरस्वती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	१२	७	१९	१७	१८	३५	०	०	०	२९	२५	५४
६	श्री बलदेव निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	९	७	१६	५९	५४	११३	०	०	०	६८	६१	१२९
७	श्री प्रेम लक्ष्मी निम्न माध्यमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	९	७	१६	९४	६४	१५८	०	०	०	१०३	७१	१७४
८	श्री बाल माध्यमिक	३	सामुदायिक	९	९	१८	३९	४०	७९	२०	३१	५१	६८	८०	१४८

	विद्यालय														
९	श्री शिक्षा सदन माध्यमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	३७	२२	५९	६२	७६	१३८	२६	१८	४४	१२५	११६	२४१
१०	श्री लक्ष्मी प्राथमिक विद्यालय	३	सामुदायिक	६	७	१३	१२	१०	२२	०	०	०	२८	१७	३५
११	श्री सूर्योदय आधारभूत विद्यालय	४	सामुदायिक	०	०	०	१६	९	२५	०	०	०	१६	९	२५
१२	श्री पंञ्चकन्या प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	३	१	४	७	१०	१७	०	०	०	१०	११	२१
१३	श्री थानेश्वर प्राथमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	७	०	७	२१	१९	४०	०	०	०	२८	१९	४७
१४	श्री जनता निम्न माध्यमिक विद्यालय	४	सामुदायिक	८	१०	१८	१०४	८१	१८५	०	०	०	११२	९१	२०३
१५	श्री जनता प्राथमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	१६	९	२५	३०	२८	५८	०	०	०	४६	३७	८३
१६	श्री माध्यामिक विद्यालय	५	सामुदायिक	१२	१५	२७	१६१	१४७	३०८	७३	६०	१३३	२४६	२२२	४६८
१७	श्री सिंहदेवी माध्यमिक विद्यालय	५	सामुदायिक	६	१०	१६	१५५	१४४	२९९	६०	४०	१००	२२१	१९४	४१५
१८	श्री जनमत सरस्वती प्राथमिक विद्यालय	२	सामुदायिक	२३	१६	३९	३४	५९	९३	०	०	०	५७	७५	१३२
१९	श्री पंञ्चज्योती निम्न माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	१३	१६	२९	६६	४९	११५	०	०	०	७९	६५	१४४
२०	श्री सुन्तोली प्राथमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	१०	१०	२०	१४	१८	३२	०	०	०	२४	२८	५२

२१	श्री जनसेवा माध्यमिक विद्यालय	६	सामुदायिक	२४	१७	४१	२४१	२३३	४७४	४२७	२६६	६९३	६९२	५१६	१२०८
२२	श्री जनकल्याण माध्यमिक विद्यालय	७	सामुदायिक	३०	१८	४८	१५७	११५	२७२	८१	६७	१४८	२६८	२००	४६८
२३	श्री सगरमाथा आधारभूत वि.	१	सामुदायिक	१८	७	२५	१५	७	२२	०	०	०	३३	१४	४७
	जम्मा			**३१२**	**२७१**	**५८३**	**१६६७**	**१५५१**	**३२१८**	**९२३**	**६९६**	**१६१९**	**२९०२**	**२५१८**	**५४२०**

श्रोत : गाउँपालिकाको कार्यलय २०७६

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा हाल पूर्वप्राथमिक स्तरमा छात्रा ३१२, छात्र २७१ जना अध्ययनरत रहेको देखिन्छ भने आधारभूत स्तरमा अर्थात कक्षा १ देखि ८ कक्षासम्म छात्रा र छात्रको संख्या क्रमसंगै १६६७ र १५५१ देखिन्छ ।

५.१.२. वडागत रुपमा साक्षरताको विवरण

परिवार शिक्षित भएपछि घर टोल, समाज, वडा तथा राष्ट्र नै शिक्षित हुन्छ भन्ने अवधारणा राष्ट्रिय शिक्षा नीतिमा छ । अझ महिला शिक्षामा जोड दिदै १ महिला १ परिवार घर शिक्षित हुने वातावरण रहन्छ भन्ने मान्यता पनि आज भोली समेट्ने गरेको छ । महिलाले घर व्यवहार, शिक्षा दिक्षा लालन र पालन समेत समेट्ने गरेको हुन्छ । त्यसैले महिला शिक्षामा जोड दिइएको पाईन्छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको वडागत साक्षरताको अवस्था स्कूल जाने उमेर देखि माथिको जनसंख्यामा कस्तो अवस्था छ भन्ने बारेको तथ्यांक निम्न तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ५: वडागत साक्षताको स्थिति

वार्ड नं.	निरक्षर जनसंख्या			जम्मा	साक्षर जनसंख्या			जम्मा	साक्षरता			साक्षरता प्रतिशत
	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी		पुरुष	महिला	तेश्रोलिङ्गी		पुरुष	महिला	तेश्रोलिङ्गी	
१	२७९	६११	१	८९१	१६३७	१६३३	२	३२७२	३९.२३	३९.३२	०.०५	७८.६
२	३६८	७२१	०	१०८९	२१६१	२१८९	१	४३५१	४०.२४	३९.७२	०.०२	७९.९८
३	३२६	६४४	०	९७०	१८०१	१८९८	०	३६९९	४०.६५	३८.५७	०	७९.२२
४	२०७	५६०	०	७६७	१९८८	२१०३	०	४०९१	४३.२९	४०.९२	०	८५.२१
५	३६०	८३१	०	११९१	२६०८	२६०२	२	५२१२	४०.६४	४०.७३	०.०३	८१.४
६	३०१	७२४	०	१०२५	२०४८	२११२	१	४१६१	४०.७३	३९.४९	०.०२	८०.२४
७	१५२	४००	१	५५३	१७१४	१८७४	०	३५८८	४५.२५	४१.३९	०	८६.६५

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार २०६८ सालको जनगणनाको साक्षरताको गणनाको आधारमा हेर्दा यस गाउँपालिकामा यस समयसम्म आई पुग्दा १० प्रतिशत ले साक्षरता अवस्थामा सुधार आएको देखिन्छ । वडागत रुपमा पनि क्रमिक सुधार हुँदै गरेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

५.१.३. शैक्षिक स्तर :

शिक्षाको स्तरमा उर्तिण कक्षाका आधारमा कस्ले कतिकक्षा उर्तिण गरेको छ भन्ने सूचांक एकदमै महत्वपूर्ण मानिन्छ । यस शिर्षकमा सोही सूचांकको विश्लेषण वडा अनुसार गरिएको छ । यसमा पूर्व प्राथमिक स्तर देखि लिएर विद्यावारधी सम्म तथा प्राविधिक एस. एल.सी. सम्मको स्तर देखाइएको छ । त्यसैगरी साधारण लेखपढ अर्थात साक्षरताको अवस्था र संख्याका साथै निरक्षरताको विवरण पनि वडागत रुपमा निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६ : शैक्षिक स्तर सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	पूर्व प्राथमिक तह	आधारभूत तह	माध्यमिक तह	स्नातक तह	एम.ए./ एम.फिल	विद्यावारिधी तह	प्राविधिक एस. एल. सि	साक्षर	निरक्षर
१	७०८	११७९	६६५	१२०	११	१	६	५८१	८९१
२	९१२	११७५	१३६२	१०५	२८	०	६	७५७	१०८९
३	८५४	१८९७	१८२	७६	४	१	१	६७८	९७०
४	९४६	१८२९	४१३	११३	१७	१	६	७५४	७६७
५	११२३	१४७४	१०९१	१७६	२५	१	२५	१२७६	११९१
६	१०८७	१८३६	५७५	१११	२५	३	३	५१८	१०२५
७	७७९	६२४	५७६	१६३	२२	५	४२३	९८९	५५३
जम्मा	**६४०९**	**१००१४**	**४८६४**	**८६४**	**१३२**	**१२**	**४७०**	**५५५३**	**६४८६**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार कानेपोखरी गाउँपालिकामा वार्ड अनुसार पूर्व प्राथमिक तह १ देखि ७ सम्म जम्मा ६४०९ जना विद्यार्थीहरु अध्ययन गरेका देखिन्छन् । यसैगरी आधारभूत तहमा १००१४ छ भने निरक्षरताको संख्या ६४८६ जना रहेको देखिन्छ अर्थात यस गाउँपालिकामा निरक्षरताको प्रतिशत १९ रहेको देखिन्छ । विगतको एक अध्ययन अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको साक्षरता प्रतिशत ७२ रहेको देखाइएको थियो ।

५.१.४. जातिगत आधारमा विद्यार्थीहरुको विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिका अनेकतामा एकता जातिगत र भाषिक रुपमा विविधता रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा दलित जनजाति तथा अन्य समूदायका महिला/पुरुषहरुले अध्ययन गर्ने गर्दछन् । जातिगत आधारमा यस गाउँपालिकामा विद्यार्थीहरुको अध्ययन गर्ने गर्दछन् । जातिगत आधारमा यस गाउँपालिकामा विद्यार्थीहरुको संख्या कस्तो अवस्थामा छ भन्ने थप विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५: जातिगत आधारमा विद्यार्थीको संख्या

वार्ड नं.	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा
१	२०	२७८	२९७३	३२७१
२	२२	१९९	४१२४	४३४५
३	९७	४०६	३१९०	३६९३
४	७६	२२३	३७८०	४०७९
५	२०	४१८	४७५३	५१९१
६	३	४५७	३६९८	४१५८
७	७९	२९०	३२१२	३५८१
जम्मा	**३१७**	**२२७१**	**२५७३०**	**२८३१८**

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५

माथि दिइएको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाको समग्र जनसंख्याको अनुपातमा जातिगत विद्यार्थीहरुको संख्यामा दलित७ वटै वडाहरुमा जम्मा ३१७ तथा जनजातीको संख्या २२७१ रहेको देखिन्छ ।

५.१.५. विद्यालयमा पहुँचको स्थिति

उच्च माध्यमिक सम्मको शैक्षिक संस्थाहरु रहेको यस गाउँपालिकामा सामूदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरु छन् । यस्ता शैक्षिक संस्थाहरुमा त्यहाको अवस्था अनुसार धेरै जसोले प्रयोग गर्ने (Means of transpotation) अर्थात साइकल, बस, पैदल जस्ता माध्यममा बढी जसो जुन प्रयोगमा आउँछ त्यसलाई आधार बनाई यस स्थलगत घरधुरी सर्भेक्षणमा प्रश्न सोधिएको थियो । जस अनुसार बढीजसो घरधुरीले पैदल हिंडेर लाग्ने समयलाई आधार बनाई दिइएको तथ्यांक अनुसार ०–१५ मिनेट भित्र देखि १५ मिनेटको अन्तरालमा समय विभाजन गरी सोधिएको आधारमा आएको तथ्यांकलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५.: विद्यालयमा पुग्न लाग्ने समय अनुसार घरधुरी

वार्ड नं.	०–१५ मि	१६–३० मि.	३१–४५ मि.	४६ देखि माथी	जम्मा घरधुरी
१	७६१	३३८	३७	१	११३९
२	११७१	३२०	२१	४	१५२२
३	९६१	२७३	२०	०	१२७५
४	७५७	५०७	२५	१२	१३१२
५	१२४३	४०९	३५	१७	१७१६
६	१०६५	३०१	४३	१५	१४२६
७	३६६	३५१	२४९	९८	१०७७
जम्मा	**६३२४**	**२४९९**	**४३०**	**१४७**	**९४६७**

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाको शिक्षा तर्फको आधारभूत सेवा प्राप्त गर्नका लागि ७ वटा वडा मध्ये सवैलाई पायक पर्ने स्थलमा ५ नं. वडा रहेको र सवै भन्दा बढी समय लाग्ने वडामा ७ नं. लाग्ने गरेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

५.१.६. सिप मूलक तालिम प्राप्त मानव संशाधनको विवरण

विभिन्न विषयमा फरक फरक समयवधीका सीप मूलक तालिम लिएका जनशक्तिको अवस्था कस्तो छ । गाउँपालिकामा दक्ष जनशक्ति वडा नं. अनुसार कहाँ कहाँ कति जना छन् । उनीहरुले कस्तो खालको सीप लिएको हो भन्ने कुरा महत्वपूर्ण हुन्छ । यस्तो सीप मूलक तालिम लामो, छोटो दुवै प्रकारको हुने गर्दछ । गाउँपालिकामा विभिन्न संघ संस्था तथा गाउँ स्तरमा कार्यरत रहेका सामूदायिक कार्यलयहरुले गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न किसिमका सिपमूलक तालिमहरु सञ्चालन गर्ने गर्दछन् । यसका साथ साथै कसैले आफ्नै प्रयासमा पनि यस्ता खालका तालिम लिएको हुन सक्छ । सीप विकाश र सीपमूलक तालिम प्राप्त जनशक्तिले कुनै पनि कार्य गर्दा पूर्णतया सहि ढंगबाट र दीर्घकालिन सोचको भावनाले कार्य गर्न सक्दछन् । अर्धदक्षवा अदक्ष कामदारबाट गुणस्तरिय कामको आशा राख्न सकिन्दैन । त्यसैले गाउँपालिकामा विभिन्न विधा वा शिर्षक अन्तर्गत सिप आर्जन गरेका जनशक्ति कति छ भन्ने कुरा गाउँपालिकाका लागी महत्वपूर्ण हुन जान्छ । गाउँपालिकाले आफूसँग भएका त्यस्ता दक्ष मानव संसाधनलाई व्यवस्थित तरिकाबाट उपयोगमा ल्याउनु पर्छ

भन्ने आजको आवश्वकता पनि हो । विभिन्न सिपयुक्त मानव श्रम शक्तिको श्रम बजार व्यापक बन्न सक्छ । उसले आफ्नो क्षेत्रमा मात्र होइन अन्य क्षेत्रमा पनि अवसरहरु पाउन सक्छ । सीप मूलक तालिम प्राप्त जनशक्तिहरु यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा कति छ भन्ने बारेमा यस पार्श्व चित्र निर्माण क्रममा ११ वटा क्षेत्रहरुको अवस्था हेरिएको थियो ।

यस कानेपोखरी पोखरी गाउँपालिकामा कति जना महिला पुरुषहरु सीपयुक्त तालिम लिएका रहेछन भन्ने विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: गाउँपालिकाका दक्ष सिप मूलक तालिम प्राप्त मानव संसाधनको वडागत विवरण

वार्ड नं.	डकर्मी		सिकर्मी		सिलाइबुनाई		मेकानीक		कम्प्युटर		विद्युतजजडान		कृषि		पशुपालन		ड्राइभिङ्ग		प्लम्विङ्ग		व्युटिसियन		जम्मा	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	२	४	०	६	२४	१	०	२	२	१	०	३	२	२	१	१	०	५	०	१	०	०	३१	२६
२	०	५	१	१०	४२	३	०	६	१	०	०	७	५	८	३	७	१	१३	०	१	०	०	५३	६०
३	०	०	०	०	१८	०	०	२	५	२	०	१	२	१	०	०	०	१	०	०	०	०	२५	७
४	०	०	०	०	७	०	०	०	१	३	०	३	१	०	१	०	०	२	०	०	०	०	१०	८
५	०	३	१	३	३२	०	०	३	२	२	०	५	७	५	०	४	०	९	०	१	०	०	४२	३५
६	०	१	०	१	२९	०	०	०	१४	१०	०	५	१	६	०	७	१	११	०	१	०	०	४५	४२
७	०	०	०	०	८	०	०	२	१	०	०	१	३	०	०	०	०	२	०	०	०	०	१२	५
जम्मा	२	१३	२	२०	१६०	४	०	१५	२६	१८	०	२५	२१	२२	५	१४	०	४३	०	४	०	०	२१८	१८३

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा महिला र पुरुष जम्मा गरेर ४०१ जना विभिन्न क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको वार्ड नं. ४ र वार्ड नं. ७ मा सबैभन्दा कम मात्रामा दक्ष जन शक्ति रहेको यस तथ्यांकमा देखिन्छ ।

५.१.७. जनचेतनामूलक तालिम सम्वन्धि विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न संघ संस्था तथा गाउँस्तरमा कार्यरत रहेका सामूदायिक कार्यलयहरुले गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न किसिमका सूचनामूलक तालिमहरु सञ्चालन गर्ने गर्दछन् । यस्ता सूचनामूलक तालिमहरुले दीर्घकालिन रुपमा विकाश, नेतृत्व क्षमता, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा अन्य सामुदायिक क्रियाकलापहरु प्रति गहकिलो छाप छोड्न सक्छ । जसका कारणले गाउँपालिका अन्तर्गत भएका स्वास्थ्य, शिक्षा तथा विकाशसँग सम्वन्धित कुराहरुमा जनसमुदायलाई सकारात्मक सोच तथा पिछडीएको वर्गको उत्थान गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको सूचनामूलक/जनचेतनामूलक जनशक्तिको ७ वटै वडाहरुको अवस्था कस्तो छ भन्ने बारेको तथ्यांक महत्वपूर्ण हुन जान्छ । सूचनामूलक विभिन्न खालका तालिम मध्ये हाल दीर्घकालिन रुपमा प्रभाव छोड्न सफल तालिमका शिर्षकहरुमा आधारित भएर लिइएको तथ्यांकलाई निम्न तालिकामा विस्तृत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१.८ खेलकुद र मनोरञ्जन सम्वन्धी विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत युवा तथा वालबालिकाहरुलाई खेलकुद प्रति आकर्षित गर्ने तथा शारिरीक मानसिक रुपमा दक्ष जनशक्ति निर्माणको दिशामा अग्रसर बनाउने नीति लिए पनि यहाँ भने जसरी खेलकुद र मनोरञ्जनका क्षेत्रमा कार्यहरु भएको यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा पाइन्दैन । यस गाउँपालिकामा खेलकुद मैदानको अवस्था कस्तो छ र वडागत रुपमा कहाँकहाँ छन् भन्ने कुरा देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका .:खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जनस्थलसम्वन्धी विवरण

वडा नम्बर	स्थलको नाम	उपयोग(१.खेलकुद, २. प्रर्दशनी, ३. मनोरञ्जन, ४. पिकनिक)	क्षेत्रफल/आकार (वर्ग मि.)	स्वामित्व (सरकारी, सामुदायिक, निजी, पब्लिक लि. वा अन्य)	आम्दानी (वार्षिक रु)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (बार्षिक)
१	रमाइलो खेल मैदान	१	–	सरकारी	–	–
२	जहदा	१	–	सरकारी	–	–
३	आइतवारे	१	–	सरकारी	–	–
४	विहिबारे	१	–	सरकारी	–	–
५	छनकपुर	१	–	सरकारी	–	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा वडा नं. ६ र ७ देखि बाहेक अन्य वडाहरुमा खेलकुद मैदान रहेको र ति सबै उपयोगका दृष्ट्रिबाट हेर्दा प्रयोगमा आइ रहेको देखिन्छ ।

५.१.९. युवा क्लब सम्वन्धी विवरण

देश निर्माणमा भोलीका दिनका कर्णबाट भनेकै युवापुस्ता हुन संघिय सरकारका विभिन्न कार्यक्रम तथा नीतिहरुमा युवा युवतीहरुलाई लक्षित गरी राष्ट्रिय स्तरका धेरै कार्यक्रमहरु संचालनमा आएका पनि छन् । युवा युवतीहरुबाट देशले ठूलो आशा राखेको पनि हुन्छ । युवा युवतीहरुको विदेश पलायन रोक्न यहाँ विभिन्न माध्यमबाट उनिहरुलाई एकजुट गराउनु आजको आवश्यकता पनि हो । युवा युवतीहरुलाई सामाजिक कार्यहरुमा अग्रसर गराउने माध्यमको रुपमा विभिन्न खालका युवा/युवती क्लबहरुको निर्माण गरी उनिहरुमा एकजुट हुने परिपाटीको विकाश लाई यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत के भई रहेको छ भन्ने बारे यहाँका युवायुवती सम्वन्धी क्लबहरुको अवस्था कस्तो छ भन्ने कुराले दर्शाउँछ । यसलाई निम्न लिखित तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .५:युवा क्लब सम्बन्धी विवरण

युवा क्लवको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या संख्या		मुख्य कार्य
		युवा	युवती	
रमाइलो युवा परिवार	कानेपोखरी–६	–	–	–
मितेरी युवा क्लब	कानेपोखरी–७	–	–	–
हिमालय स्पोटिङ्ग क्लब	कानेपोखरी–६	–	–	–
बयरवन युवा क्लव	कानेपोखरी–४	–	–	–
भौसावारी युवा क्लव	कानेपोखरी–५	–	–	–
नव प्रगती शील सेवा समाज क्लव	कानेपोखरी–५	–	–	–
केरौना युवा क्लव	कानेपोखरी–२	–	–	–
हस्तिनापुर सेवा समाज क्लव	कानेपोखरी–४	–	–	–
संयुक्त गुम्वा क्लव	कानेपोखरी–४	–	–	–
मातृभूमि समाज सेवा क्लव	कानेपोखरी –४	–	–	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय

५.१.१०. बालक्लब सम्वन्धी विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा जसरी युवायुवतीहरुसँग सम्वन्धीत विभिन्न क्रियाकलाप हुन्छन् त्यसैगरी बालबालिकाहरुलाई पनि लक्षित गरी समाज विकाश र समाज निर्माणका लागी पहल कदमी आवश्यक हुन्छ । एउटा निश्चित वर्गले मात्र देश निर्माण र विकाशमा सहयोग गर्न र दिगो विकाशका लक्ष्य प्राप्त गर्न सक्दैन त्यसैले समग्र पक्षलाई दृष्ट्रिगत गर्दै समाजका सबै वर्ग, क्षेत्र र उमेर समूह अनुसार सबैको समान अधिकारको प्रत्याभूत हुने खालका कार्यक्रम गर्नु र ल्याउन सक्नु नै दिगो विकाशका लागी सहज हुन सक्छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा बालबालिकाका अधिकार उनीहरुलाई सानै उमेरबाट समाज र राष्ट्र प्रति जागरुक बनाउने खालका गतिविधी संचालनमा रहेका देखिन्छन् । बालक्लबहरुको निर्माण गर्दै अघि बढेमा बालबालिकालाई समाज प्रति उत्तरदायी बनाउन सकिन्छ । यस गाउँपालिकामा बालक्लबहरुको अवस्था कस्तो छ । भन्ने बारेमा निम्नानुसारको तालिका देखाइएको छ ।

तालिका ..:बालक्लब विवरण

वाल क्लवको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या संख्या	
		वालक	वालिका
मिना बाल अधिकार चेतना समूह	वार्ड –६	–	–
उज्वल भविष्य बाल क्लब	वार्ड –४	–	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय

तालिका .: दक्ष जनचेतना मूलक तालिम प्राप्त मानवसंसाधनको वडागत विवरण

वार्ड नं.	स्वास्थ्य सम्वन्धि तालिम		लैङ्गिक विकाश		खानेपानी तथा सरसफाई		नेतृत्व विकास		बचत तथ ऋण		सीप विकास सम्वन्धी		वन व्यवस्थापन सम्वन्धी		विभिन्न उपभोक्ता तालिम		अन्य		जम्मा	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	४	२	१	०	०	०	४	२	२	१	०	१	०	०	०	०	२	२	१३	८
२	१९	८	१०	१	१	०	८	१	५	३	०	०	०	०	०	१	१	२	४४	१६
३	७	४	१	०	०	०	१	१	२	२	०	०	०	०	१	०	०	०	१२	७
४	०	१	०	०	०	०	२	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	२
५	७	३	६	१	०	०	०	१	०	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१४	७
६	३	५	१	१	०	०	५	५	१	३	०	०	०	०	०	२	२	१	१२	१७
७	२	२	१	२	०	०	०	०	०	१	०	२	०	०	०	०	०	१	३	८
जम्मा	**४२**	**२५**	**२०**	**५**	**१**	**०**	**२०**	**११**	**१०**	**११**	**०**	**३**	**०**	**०**	**१**	**३**	**६**	**७**	**१००**	**६५**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका हेर्दा कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गतका ७ वटा वडाहरुमा सबै विधाका सूचनामूलक/जनचेतनामूलक तालिम प्राप्त जनशक्ति भए पनि वन व्यवस्थापनमा शुन्य देखिन्छ । यसैगरी वडा नं. ४ र ७ मा तालिम प्राप्त जनशक्ति ज्यादै नगन्य रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । पुरुषहरुको दाँजोमा महिलाहरु बढी संख्यामा तालिम प्राप्त रहेको देखिन्छ ।

५.२. स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी विवरणहरु

सवैमा समान सहज र सरल ढंगबाट स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने नेपाल सरकारको प्रमुख दायित्व हो । आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु सरकारले निःशुल्क प्रदान गर्नु पर्छ । आफ्नो हैसियत अनुसार मानिसले आफूलाई पर्दा स्वास्थ्य उपचारका लागी कसैले निजि त कसैले सरकारी अस्पताल लिएर जाने गर्दछन् । स्वास्थ्य रहि जीवन ज्ञापन गरुन, कसैको अकालमा मृत्यु नहोस् भन्ने उद्देश्यले सरकारले विभिन्न स्वास्थ्य केन्द्रहरुबाट विशेषज्ञता अनुसार सेवा प्रदान गर्ने वातावरण मिलाएको हुन्छ । स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य सेवाका लागि सरकारको तल्लो तहमा प्राथमिक उपचारका तथा परामर्श र स्वास्थ्य वातावरणका लागी महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुबाट शुरु हुने सरकारको स्वास्थ्य सेवा माथिल्लो निकायमा पुग्दा विशेषज्ञ दक्षता हासिल गरेका दक्ष डक्टरको सेवा सम्म पुग्छ । यिनै स्वास्थ्य सेवा जनता सम्म पुर्याउन जनमानसमा स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी चेतना अभिबृद्धि गर्न, नेपाल सरकारले विभिन्न नीतिहरु निर्माण गरेको छ । यिनै नीति मध्ये प्रत्येक नेपाली जनताले ३० मिनेट भित्र आफूलाई पायक पर्ने स्थानमा स्वास्थ्य सेवा लिन सकुन भनेर नेपाल अधिराज्य भरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा कानेपोखरी गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाका घरपरिवारहरुमा स्वास्थ्य सेवा र उपचार खोज्ने बानी व्यवहोरा कस्तो छ ? पहिलो प्राथमिकतामा कुन स्वास्थ्य प्रदायककोमा जान रुचाउछन् ? भन्ने बारेमा विभिन्न सूचांकहरु निर्माण गरी प्रश्न सोधिएको थियो । निम्न तालिकामा वडा अनुसार स्वास्थ्य उपचारका लागि जाने घरधुरी विवरण देखाइएको छ ।

तालिका ..: वडा अनुसार उपचारका लागि जाने घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	लामा,धामी, झाक्री र ज्योतिष	स्वास्थ्य चौकी	निजि अस्पताल	सरकारी अस्पताल	स्थानीय मेडिकल	अन्य	जम्मा
१	१७	५८०	१४७	६०	३२४	११	११३९
२	६	५९९	५४	८३	७४१	३९	१५२२
३	३३	९२२	९८	४०	१८१	०	१२७४
४	२१	६६१	३४१	४९	२४०	०	१३१२
५	९७	६१९	२७६	१६	७०७	०	१७१५
६	३३	८९	२२०	११	१०७३	०	१४२६
७	३५	३७	४४	१९४	७६५	२	१०७७
जम्मा	**२४२**	**३५०७**	**११८०**	**४५३**	**४०३१**	**५२**	**९४६५**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका हेर्दा उपचार खोज्ने बानी व्यवहोरामा यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा अझ पनि मानिसहरु परम्परागत शैली लामा धामी झाक्री माथी विश्वास टुटी नसकेको देखिन्छ । अन्य शिर्षकमा विशेष गरेर आफ्नो आफन्त स्वास्थ्य कार्यकर्ता रहेको र उ सगै पहिला परामर्श तथा उपचार खोज्नेहरु पनि गाउँपालिकामा देखिन्छ । समग्रमा भन्दा पहिलाको तुलनामा हाल आएर परम्परागत उपचार पद्धती प्रति भन्दा हालको आधुनीक उपचार पद्धतीमा विश्वास गरेर उपचार लिने बानी व्यवहोरामा परिवर्तन आएको देखिन्छ ।

५.२.१. दीर्घ रोग र जनसंख्या विवरण

स्वास्थ्य जनसंख्या, स्वास्थ्य जनशक्ति निर्माण होस्, सरकारी स्तरबाट कुनै पनि रोगका विरामीहरुले उपचारबाट बञ्चित हुनु नपरोस् भन्ने उद्देश्यका साथ नेपाल सरकारका स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रमहरु बन्ने गरेको छन् । सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा आउने जुनसुकै रोगीका विरामीहरुका लागी उपचार सम्भव छ भनी सरकारी वडापत्रमा उल्लेख छ । यहि नीति तथा कार्यक्रम हुँदा हुँदै पनि मानव स्वास्थ्यमा हिजो आज विभिन्न खानपान, नया आधुनिक खानपान शैली तथा सुविधा भोगी चालचलनको अनुशरणले दीर्घरोगका विभिन्न प्रकारहरु पनि देखा पर्ने गरेका छन् । यस अध्ययनमा त्यस्ता विभिन्न दीर्घ रोगहरुको अवस्था के छ भनी गाउँपालिकाको तथ्यांक यस सर्भेक्षण पश्चात पाइएको नतिजालाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका .ः वडा अनुसार दीर्घरोगका किसिम र जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	एचआइभी /एड्स	मलेरिया	पक्षघात	दम	बाथ	क्षयरोग	क्यान्सर	सुगर/ चिनिरोग	मुटुरोग	किड्नी	उच्च रक्तचाप	जम्मा
१	३	०	३	६९	६९	७	६	८०	३८	१७	१३४	१०४
२	०	०	६	१११	८२	७	३	९४	४६	१७	१९८	१३२
३	०	१	२	६४	६१	२५	३	६४	३६	४	१३२	८०
४	०	०	३	७५	७५	८	४	९५	२१	१०	११६	५५
५	१	०	१३	७४	१२३	१९	१२	१०३	४१	३६	२२०	५४
६	०	०	२	९७	४९	१०	२	११२	५०	३१	१९१	२०६
७	१	०	२	५३	५८	२	१	१०४	४७	१३	१५५	४३
जम्मा	**५**	**१**	**३१**	**५४३**	**५१७**	**७८**	**३१**	**६५२**	**२७९**	**१२८**	**११४६**	**६७४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

यसरी माथीको तालिकामा हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा दम,बाथ, चिनी रोग(सुगर), मुटुरोग तथा किड्नी र उच्च रक्तचापका रोगीहरु अत्याधिक देखिन्छ । विशेष गरेर यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा लामो समय सम्म घरपरिवारका सदस्यहरुले औषधी सेवन गरि रहेको आधारमा तथ्यांक लिइएको थियो । कुनै कुनै दीर्घ रोगहरु लामो समय सम्म नियमित रुपमा औषधी सेवनबाट ठीक पनि हुन्छन् भने अधिकांश दीर्घरोगहरु औषधीका माध्यमबाट आयु लम्बियाउने खालका मात्र पाइन्छन् । एच. आई. भी. र मलेरियामा जस्ता रोगीका संख्या पनि यस गाउँपालिकामा देखिएको कारणले गर्दा सर्तकता अपनाउनु पर्ने देखिन्छ ।

५.२.२. नजिकको स्वास्थ्य संस्था सम्मको दुरी सम्वन्धी विवरण

यस गाउँपलिकाको क्षेत्रमा स्वास्थ्य सेवा र सुविधाका लागी यहा भएका विभिन्न क्षेत्रहरु पहिला स्थापना भएका गाउँपालिकाका स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक जस्ता ठाउँहरुमा स्वास्थ्य उपचारका लागी जाने घर परिवारको दुरीलाई लिइएको छ । यसमा त्यहाँ चल्ने गरेको अर्थात बढी भन्दा बढी मानिसहरुले प्रयोग गर्ने गरेको साधन वा पैदल दुरीलाई आधार मानिएको छ , यस गाउँपालिकाको ७ वटा वडाहरुका केन्द्रमा रहेको स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्थललाई आधार बनाएर तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । यसलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ..: स्वास्थ्य संस्थाको खोप केन्द्र पुग्न लाग्ने समय अनुसार घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	०–१५ मिनेट	१६–३० मिनेट	३१–४५ मिनेट	४५मिनेट भन्द माथी
१	६१०	४५३	७२	४
२	९०७	५३०	६४	९
३	६३	९८७	१४२	३
४	६७७	५६२	४१	८
५	९८८	५५२	११८	२५
६	९३०	४०९	६२	२४
७	२१७	४०७	७३	२६
जम्मा	**४३९२**	**३९००**	**५७२**	**९९**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा रहेका खोपकेन्द्र सम्मको दुरी गाउँपालिकाबासीहरुको लागि कति टाडा कति नजिक रहेछ भन्ने कुरा देखाउछ । अझ पनि यहाँ ५०४ घरधुरीले हाम्रो समूदाय नजिकै यस्तो खोपकेन्द्र नभएको तथ्यांक दिइएको पाइएको छ । अर्थात १ घण्टाभन्दा माथी समय लाग्नेहरुले हाम्रो सहज यहाँ खोपकेन्द्र नभएको बताएका थिए । त्यस्ता घरधुरीलाई यहा समावेश गरिएको छैन ।

५.२.३. गाउँघर क्लिनिक

नेपाल सरकारको तल्लो स्तरमा सेवा प्रदान गर्ने सरकारी स्वास्थ्य संस्थाको एउटा ठाउँ गाउँघर क्लिनिक हो । यसले सेवा ग्राहीहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नुका साथै गर्भवती, प्रसुती तथा नवजात शिशुहरुसँग सम्बन्धित भै आफ्नो सेवा प्रवाह गर्दछ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा गाउँघर क्लिनिकको अवस्था कस्तो छ कति दुरितय गरेर यहाँका सेवाग्राहीहरु गाउँघर क्लिनिक पुग्दछन् भन्ने बारेमा समय निर्धारण गरी तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । जसलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका .▲: गाउँघर क्लिनिक पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	०–१५ मिनेट	१६–३० मिनेट	३१–४५ मिनेट	४५मिनेट भन्द माथी
१	६०५	४२९	६८	९
२	९३२	४७६	६४	६
३	६८१	५२६	४५	०
४	६३२	२६०	२४	४
५	८५८	२०४	२८	७
६	९५६	२७६	३९	२५
७	२०८	२६५	३८	८
जम्मा	**४८७२**	**२४३६**	**३०८**	**५९**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार नेपाल सरकारको तल्लो स्वास्थ्य प्रदायक निकाय गाउँघर क्लिनीक सम्म यस गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुबाट पहुँचको स्तर कस्तो रहेछ भन्ने कुरा समयावधी अनुसार जान्न सकिन्छ । यस तालिकामा १७९४ घरधुरीले अझ पनि हाम्रो समूदायमा गाउँघर क्लिनिक नभएको तथा गाउँघर क्लिनीक नै नभएको वताएका थिए ।

३.२.४. सरकारी स्वास्थ्य संस्था

कानेपोखरी गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने सरकारी स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको अवस्था पनि यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा महत्वपूर्ण सूचांकको रुपमा लिएर तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । जसअनुसार सरकारी स्वास्थ्य सेवा लिनका लागि गाउँघर टोलबाट कति समय लाग्छ भन्ने विषयलाई यस तालिकाले प्रस्तुत गरेको छ ।

तालिका ..: सरकारी स्वास्थ्य संस्थासम्मको दुरी सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	०–१५ मिनेट	१६–३० मिनेट	३१–४५ मिनेट	४५मिनेट भन्द माथी
१	३७२	४६४	२१८	६७
२	२५५	८२८	२१९	१८३
३	६३	९४५	१७४	५
४	५८१	४५५	५५	४६
५	७११	६३४	९६	६४
६	२४०	७३	१०७	१००४
७	५०	१०६	९७	१५५
जम्मा	**२२७२**	**३५०५**	**९६६**	**१५२४**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार अझ पनि गाउँपालिकाका १२०० घरधुरीहरुले हामीलाई पायक पर्ने ठाउँमा गाउँपालिका अन्तर्गतको स्वास्थ्य प्रदायक संस्था नभएको वताएका थिए । उनीहरुले हाम्रो घर, गाउँ, टोल, समाजबाट सरकारी स्वास्थ्य स्वास्थ्य संस्था टाडा भएको पनि बताएका थिए । यसरी हेर्दा अझ पनि १५२४ घरधुरी सरकारी स्वास्थ्य संस्था सम्मको पहुँचकै लागि पनि ४५ मीनेट भन्दा माथीको दुरी पैदल हिड्नु पर्ने अवस्था तथ्यांकमा देखिन्छ ।

५.२.५. प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरु

समय समयमा आउने विभिन्न महामारीका अतिरिक्त सरुवा तथा नसर्ने रोगले जनस्वास्थ्यमा ठूलो प्रभाव पार्ने गरेको छ । यस गाउँपालिकाको स्थलगत अध्ययनको क्रममा पाइएको रोगहरुका प्रकारहरुलाई हेर्ने हो भने यहाँ झाडापखाला, निमोनिया, ग्यास्ट्रीक रक्तचाप जस्ता रोगहरु प्रमुख रुपमा देखिएको छ । यसैलाई आधार बनाएर गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका ७ वटा वडाहरुको स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्थलहरुमा रहेको तथ्यांकलाई निम्न रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका .४: प्रमुख स्वास्थ्य समस्या र उपचार सम्वन्धी विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	संस्थाको प्रकार✶	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलव्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)						
			स्विकृत दरबन्दी	कार्यरत		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि
बयरवन स्वास्थ्य चौकी	४	स्वास्थ्य चौकी	८	८	०	छ	छ	–	–	छ	–	–
केरौन स्वास्थ्य चौकी	५	स्वास्थ्य चौकी	६	४	०	–	–	–	–	छ	छ	–
होक्लावारी स्वास्थ्य चौकी	१	स्वास्थ्य चौकी	७	५	०	–	छ	–	–	छ	छ	–

श्रोत: गाउँपालिकाको कार्यलय २०७५/०७६

माथिको तालिका यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा हाल वडा नं. ४, ५ र १ मा स्वास्थ्य चौकी रहेको देखिन्छ भने १७ जना स्वास्थ्य कर्मीहरु कार्यरत रहेको देखिन्छ तर त्यस ३ वटा स्वास्थ्य चौकीमा दरबन्दी २१ जना रहेको छ। यस गाउँपालिकामा Birthing centarको रुपमा वयरवन स्वास्थ्य चौकी रहेको देखिन्छ।

५.२.६. स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको स्थिति

स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको अवस्था कस्तो छ भन्ने बारेको अध्ययन अनुसन्धान एकदमै गहन कार्य भएका कारणले प्राथमिक श्रोतको तथ्यांक यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा लिन नसकिने/सम्भव नहुने भएकाले गर्दा द्वितिय श्रोतका तथ्यांकलाई आधार बनाई यस पार्श्व चित्रमा समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ। गाउँपालिका अन्तर्गत रहेको स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्थलहरुबाट तथा अन्य गैरसरकारी स्तरबाट पनि यस क्षेत्रमा कार्यहरु भए गरेको पाइएको छ। तिनै स्वास्थ्य सेवा र पोषणको अवस्थामा भए गरेका कार्यहरुबाट पोषणको अवस्थाको आधारभूत जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ भन्ने उद्देश्यका साथ यहाँ खोपको अवस्था, मातृशिशुको स्वास्थ्यको अवस्थाका बारेका तथ्यांकहरु मात्र उल्लेख गरिएको छ।

५.२.७. सुरक्षित मातृशिशु सेवाको स्थिति

सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्थाहरुले प्रदान गर्ने गर्भवती महिलाहरुको नियमित ४ पटक सम्मको गर्भजाँच, दक्ष स्वास्थ्य कर्मीबाट प्रसुति सेवा, गर्भ अवस्थामा दिइने आइरन चक्किको प्रयोग, जुका र भिटामिन 'ए' का औषधी साथ साथै सुत्केरी महिलाको जाँच र छ हप्तासम्म आइरन चक्की वितरण सेवाहरुका

आधारमा पोषणको अवस्थाको आधारभूत जानकारी लिन सकिन्छ । यस क्षेत्रमा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम तथा नीति अनुसार नजिकमा रहेका स्वास्थ्य संस्था तथा आवश्यक्ता र क्षमता अनुसार स्तरिय स्वास्थ्य संस्थाबाट यस्तो सुविधा लिने गरेको देखिन्छ । सुरक्षित मातृत्व सम्वन्धी सुविधा लिएका महिला तथा शिशु सम्वन्धी विवरणहरु देहायको तालिकामा रहेको छ ।

तालिका ४: मातृशिशु स्वास्थ्य विवरण

वडा नम्बर	गत बर्षको गर्भवती/प्रसुती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसुती भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
१	७०	–	–	७५	–	–	–
२	६४	३२	३२	–	–	–	–
३	२	–	३८	४५	१	–	–
४	–	–	६२	७९	–	–	–
५	१२७	४८	४८	–	–	–	–
६	१	३७	३९	१	–	–	–
७	–	–	३४	१३	–	–	–

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५

माथिको तालिका अनुसार ३ वटा स्वास्थ्य प्रदायक निकाय लगायत आसपास तथा अन्य निजि तथा सरकारी स्तरका सेवाहरु यस क्षेत्रका सेवाग्राहीहरुले लिने गरेका देखिन्छ । सुरक्षित मातृत्व अर्थात सुनौलो हजार (१०००) दिन बच्चा गर्भमा आएपछिका विभिन्न समयमा विभिन्न रुपमा मातृत्व सम्वन्धी स्वास्थ्य सेवालाई सहज सुलभ र सर्वव्यापी बनाउन विभिन्न दातृ निकायहरुसँग सहकार्यमा सरकारले बच्चा तथा आमाको स्वास्थ्य अवस्थालाई मध्य नजर गरेर अति राम्रा स्वास्थ्य सम्वन्धी विवरण माथीको तालिकामा दिइएको छ ।

यसैगरी यस क्षेत्रका महिला र पुरुष्हरुमा परिवार नियोजनको अवस्थाका बारेमा निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ▲:परिवार नियोजन साधनको प्रयोग सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
	महिला		पुरुष		
	स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
१	–	–	–	१४	८
२	–	६४	–	–	६
३	–	२६	–	–	–
४	३	५९	–	–	५
५	–	८५	–	–	३
६	–	१९	–	–	१
७	१	१४	–	–	१

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा हाल परिवार नियोजन प्रयोगकर्ताहरु एकदमै कम रहेको देखिन्छ । संस्थागत भन्दा प्राइभेट क्लिनिकहरुमा साधनहरुको बारेमा जानकारी लिने गरेको भन्ने कुराहरु स्थलगत अध्ययनको क्रममा पनि पाइएको थियो ।

५.२.८. खोप सम्वन्धी विवरण

नेपाल सरकारले बालबालिकाहरुको अकालमा मृत्यु नहोस् भनेर विभिन्न प्रकारका खोप सेवाहरु निःशुल्क रुपमा आफ्नो तल्लो तहका निकायहरुका जन्मेदेखि २३ महिना भित्रमा लगाउन उत्प्रेरीत गर्ने गरेको छ । बालबच्चाहरुमा देखिने विभिन्न प्रकारका संक्रमण तथा रोगहरुबाट मुक्ती दिलाउन दिइने, बिसिजि, डिपिडि पेन्टाभ्यालेन्ट, हेप बी. हिप/जस्ता खोप तथा पोलियो, दादूरा र जेइ जस्ता खोपहरुका आधारमा पनि बाल बालिकाको पोषण अवस्था पत्ता लगाउन सहज हुने हुँदा यी यस्ता सेवाहरुको अवस्था यस गाउँपालिकामा कस्तो

छ । खोपको Coverage हेर्नका लागि पनि यस्ता तथ्यांकले सहयोग पुर्‍याउने छ ।यहाँ गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सेवा प्रवाह हुने स्थलहरुबाट विगत १ वर्षमा खोपको अवस्थाको बारेमा तथ्यांक दिइएको छ ।

तालिका ५.: खोपको उपयोग सम्वन्धी विवरण

वडा नम्बर	बालबालिका संख्या			खोप लिने बालबालिका संख्या					५ बर्ष मुनीका बालबालिका	
	१ बर्ष मूनीका	२ बर्ष मूनीका	५ बर्ष मूनी	विसिजि	पेण्टाभ्या लेण्ट*	पोलियो तेश्रो	दादुरा /रुबेला	जापानिज इन्सफलाइटिस (जे.ई.)	बृद्धी अनुगमन गरिएका	बृद्धी अनुगमन गरिएका मध्ये कुषोषित
१	११४	२२७	५२४	११०	९६	९६	१०४	९४	१५९	१०
२	१४०	२७८	६६२	१४७	१०५	१०५	९९	१२४	७६१	३
३	१६०	३१७	७२३	११४	१२१	१२१	१३०	१३१	८७२	१
४	१२४	२४६	५७१	१३३	८५	८५	८८	८९	२८८	१
५	१२४	२४६	५७१	१०२	१०८	१०८	१०९	१२६	२१४	१
६	१३७	२७२	६०६	८६	१११	१११	११५	९६	१७९	–
७	१००	१९९	४०५	७६	५९	५९	६३	६०	९५	२

श्रोत : गाँउपालिका कार्यलय २०७५

५.२.९. स्वास्थ्य सम्वन्धी ज्ञान र अवधारणा

नेपालमा स्वास्थ्य सम्वन्धी ज्ञान अवधारण कस्तो छ भन्ने बारेमा विभिन्न खालका भनाइहरु बाहिर आउने गर्दछन् । विभिन्न खालका अध्ययन अनुसन्धानका प्रतिवेदनहरुले स्वास्थ्य सम्वन्धी जनचेतनाको स्तर मापन गर्नका लागी विभिन्न सूचकहरु बनाएर प्रयोग गर्ने गरेको पाईन्छ । यस पार्श्वचित्रको निर्माणका क्रममा पनि यहाँका मानिसहरुको चेतनाको स्तर कस्तो छ भन्ने बारेमा जानकारी लिनका लागी एउटा साधारण तराइमा व्यापक रुपमा लाग्ने मच्छडको टोकाइबाट आफूलाई कसरी सुरक्षित राख्न सकिन्छ भनेर प्रश्न सोधिएको थियो । यहाँको मानिसहरुको स्वास्थ्य चेतनाको स्तरको मापन निम्न तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ▲: वडा अनुसार मच्छडको टोकाइबाट बच्ने उपाय सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	झुलको प्रयोग गरेर	मलम लगाए	कोइला बालेर	गुड्नाइट प्रयोग गरेर	सुई लगाएर	ब्याट प्रयोग गरेर	किटनाशक औषधी छरेर	पंखाको प्रयोग गरेर	उचित सरसफाई	अन्य	थाहा छैन
१	१११४	४	१८	२७	०	३	९	१	४८	५	५
२	१४२५	६	६७	२४	०	१०	४	३९	१२६	१९	२
३	१२०२	१९	२	२	०	१	२	२१	९३१	०	८
४	१३६१	६	१७	१३	१	२	३	३	५१८	०	१०
५	१६०४	७	५०	१३५	०	७	१२	११०	१४१	४	५६
६	१३९१	४	२६	४३	०	२	३	८१	१४१	१	८
७	१०३२	१८	६४	१२०	७	३	१६	४	३०	२	२

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिका तालिकामा दिइएको तथ्यांक अनुसार यस सूचांक बहुउत्तरका रुपमा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो अर्थात् मच्छडको टोकाइबाट आफूलाई सुरक्षित राख्ने के के गर्न सकिन्छ भनेर त्यसैले वडा अनुसार यहाँ वढी उत्तर सम्भव देखिएको छ । माथिको तालिकाको विश्लेषण गर्दा के देखिन्छ भने स्वास्थ्य सम्वन्धी जनचेतनाको स्तरमा अझ पनि मानिसहरुको स्वास्थ्य शिक्षाको चेतना बृद्धि जुन रुपमा हुनु पर्ने हो त्यसरी भएको पाइन्दैन । मच्छडको टोकाइबाट सुरक्षित हुन सर्व प्रथम सरसफाइमा धेरै भन्दा धेरै उत्तर आउनु पर्ने हो तर त्यसो हुन नसकेको देखिन्छ ।

५.२.१०. गाउँपालिकाका वडाहरुमा झुलको अवस्था

यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत ७ वटा वडाहरुमा मच्छडको एकदमै ज्यादै प्रकोप रहेको कुरा उल्लेख भएको कारणले गर्दा यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा कति घरधुरी मच्छडको टोकाइबाट आफूलाई सुरक्षित राख्न झूलको प्रयोग गर्दछन् र कति परिवारसँग झूल छैन भन्ने बारे तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । यो Indicator महत्वपूर्ण नभए पनि यहाँको मानिसहरुको Knowledge सम्वन्धी Health indicatorमच्छडसँगसम्वन्धीत भएकाले सन्दर्भ अनुसार यहाँ झुलको अवस्थाका बारेमा प्रश्न सोधिएको थियो । त्यसलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५.: वार्ड अनुसार घरपरिवारसँग मच्छडदानी झुलको स्थिति

वार्ड नं.	मच्छडदानी छ	मच्छडदानी छैन	जम्मा
१	११०२	३७	११३९
२	१३७४	१४८	१५२२
३	११८२	९३	१२७५
४	१२५६	५६	१३१२
५	१५६९	१४७	१७१६
६	१३७२	५४	१४२६
७	९९५	८२	१०७७
जम्मा	**८८५०**	**६१७**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार ९४६७ घरधुरी मध्ये ६.५० प्रतिशत घरधुरीमा अझै पनि एउटै मच्छडदानी झुल नभएको वताएका थिए । उनिहरुले आफूलाई पर्दा पुराना कपडाहरुको झुल बनाउने गरेको बताएका थिए ।

५.३. खानेपानी तथा सरसफाई

यस शिर्षक अन्तर्गत खानेपानी, शौचालय र सरसफाइ सम्वन्धीत गाउँपालिकामा भएका अभ्यासहरु यस खण्डका विवरणहरुमा शिर्षक उपशिर्षक अन्तर्गत रहि विविध पक्षहरुको सम्वन्धमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.३.१. खानेपानी

नेपालको एक अध्ययनको रिपोर्टमा उल्लेख गरे बमोजिम ९५ प्रतिशत घरपरिवारले सुरक्षित खानेपानी श्रोतमा पहुँच पुगेको उल्लेख गरेको छ (NDHS - 2016) । यसरी हेर्दा केहि हदसम्म नेपालीहरुको स्वच्छ खानेपानी खानपाउने नैसर्गिक अधिकार प्राप्त गरेको देखिन्छ । तर नेपालको सबै भागमा यस्तो खानेपानीको सुरक्षित पहुँच र व्यवस्था हुन सकेको छैन । तराइमा ट्युवेलको पानी, पहाडमा र हिमाली जिल्लामा अस्थाई पाइप जोडेको

पानी स्वास्थ्यकर भए नभएको कुरा परिक्षण नगरीकन स्वस्थ्यकर मान्ने कि नमान्ने भन्ने प्रश्न छ । सबै तिर ट्युवेलको पानी अस्थाइ पाइप जोडेको पाइपको पानी परिक्षण गरेको पाईन्दैन जुन स्वास्थ्यका लागि लाभदायक छ या खान योग्य छैन भन्ने कुरा उल्लेख भएको पाइन्दैन । अन्य विकल्प नभएसम्म मानिसहरुले यस्तो पानी खान बाध्य हुने गर्दछन् । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा पनि मुख्य रुपमा ट्युवेल र बोरिङ्गको पानीमा आश्रित भएको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा खानेपानीको पानी पाइपको माध्यमबाट वितरण भएको जम्मा ३५३ घरधुरी मा मात्र वितरण भएको पाइन्छ । यसैगरी यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको खानेपानीको श्रोतको वडागत रुपमा निम्न अनुसार घरधुरी विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: वडाअनुसार खानेपानीको श्रोतको वर्गिकरण

वार्ड नं.	पाइपको पानी	ट्युवेल/ बोरिङ्ग	इनारको पानी	वर्षा/आकाशको पानी	नदी, कुलो, नहर, पोखरीको पानी	जार/बोतल	अन्य	जम्मा
१	०	११२५	१४	०	०	०	०	११३९
२	६	१५१६	०	०	०	०	०	१५२२
३	२	१२७३	०	०	०	०	०	१२७५
४	१९	१२८५	८	०	०	०	०	१३१२
५	२७	१६७०	१७	०	०	२	०	१७१६
६	१५४	१२१५	२७	०	२८	२	०	१४२६
७	१४५	९२८	१	०	३	०	०	१०७७
जम्मा	**३५३**	**९०१२**	**६७**	**०**	**३१**	**४**	**०**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा व्यवस्थित खानेपानीको श्रोतको अभाव देखिन्छ । यस क्षेत्रका बासिन्दाले शुद्ध खानेपानीको श्रोत ट्युवेल/बोरिङ्गको पानीलाई नै मानेको देखिन्छ । इनार नछोपिएको खुल्ला, नदी, कुलो, तालको पानी पनि यस गाउँपालिकामा श्रोतको रुपमा उपभोग हुने गरेको तथ्यांकले देखाउछ । जसबाट के देखिन्छ भने यहाँ शुद्धताको स्तर मापनका कार्यहरु नभएको देखिन्छ । स्वास्थ्यको दृष्ट्रिकोणबाट हेर्ने हो भने खानेपानी खुल्ला रहेको पानीको श्रोतलाई राम्ररी व्यवस्थापन नगरीएसम्म स्वस्थकर मानिन्दैन ।

५.३.२. खानेपानी सुरक्षित बनाउने घरपरिवार सम्वन्धी विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा खानेपानीलाई सुरक्षित बनाउने अभ्यास कति घर परिवारले गर्दा रहेछन् भनेर पार्श्वचित्र निर्माण क्रममा तथ्यांक लिइएको थियो । सुरक्षित खानेपानी स्वास्थ्यको दुष्ट्रिकोणबाट सबैभन्दा पहिलो

चरणमै हेरिने सूचांक भएको कारणले गर्दा यहाँ श्रोतको सुरक्षा र माध्यमको सुरक्षा दुवैलाई महत्वका साथ हेर्नुपर्ने हुन्छ । पहिलो त खानेपानी सुरक्षित श्रोतबाट थापेर ल्याउने र त्यसलाई सुरक्षित ढंगबाट छोपेर राख्ने कुरा हो भने, दोश्रो जुन कुरामा वा भाडामा त्यसलाई थापेर प्रयोग गरिन्छ । त्यो पनि सुरक्षित हुनुपर्छ भन्ने मान्यता रहेको देखिन्छ । त्यसैले यहाँका विवरणमा कति घरपरिवारले पानी थापेर ल्याए पछि पानी शुद्धिकरण गर्दछन् भन्ने तथ्यांक प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५ : खानेपानी सुरक्षित बनाउने घरपरिवार सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	सुरक्षित बनाउने	सुरक्षित नबनाउने	जम्मा
१	१०८	१०३१	११३९
२	४१६	११०६	१५२२
३	४८६	७८९	१२७५
४	६०१	७११	१३१२
५	६४२	१०७४	१७१६
६	४६९	९५७	१४२६
७	२१४	८६३	१०७७
जम्मा	**२९३६**	**६५३१**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा खानेपानीलाई शुद्धिकरण गर्नुपर्छ । जुन रुपमा श्रोतबाट पानी थापेर ल्याएको हुन्छ त्यही रुपमा खानको लागी प्रयोग गरिनु हुदैन भन्ने चेतनाको स्तर अझ पनि विकाश भएको देखिन्दैन । यहाँ खाने पानीलाई सुरक्षित बनाउने घरपरिवार भन्दा सुरक्षित नवनाउने घरपरिवारको संख्या धेरै देखिन्छ ।

५.३.३. खानेपानी सुरक्षित बनाउने तरिका सम्वन्धी विवरण

खानेपानीलाई विभिन्न चरणमा सुरक्षित बनाउन सकिन्छ । यसरी चरणबद्ध रुपमा सुरक्षित र शुद्ध बनाए पछि मात्र पानीको सेवन गर्नु स्वास्थ्यको दुष्टिकोणबाट लाभदायक मानिन्छ । मूल वा श्रोतबाट लिइएको पानीलाई सुरक्षित बनाउन फरक फरक घर परिवारले फरक फरक ढंग वा तरिका अपनाउने गर्दछन् । कसैले फिल्टरको प्रयोग गर्दछन्, कसैले उमाल्ने पनि गर्दछन् । यसरी नै कसैले कपडाले छान्ने गर्दछन् भने कसैले थापेर ल्याएको पानीलाई सुरक्षित बनाउन थिग्रियाउने गर्दछन् । यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा खानेपानीलाई कस्तो रुपबाट शुद्धिकरण गरिन्छ भन्ने बारेमा पनि तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । जसलाई निम्नानुसारको ताालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ▲▲: खानेपानी सुरक्षित बनाउने तरिका सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	उमाल्ने	ब्लिचिङ,क्लोरिन,पिउस वा वाटर गार्डको प्रयोग	कपडाले छान्ने	फिल्टरको प्रयोग गर्ने	थिग्रिन दिने	थाहा छैन	अन्य	जम्मा
१	१३	२	४	९४	२	०	०	११५
२	८१	३	५	३७८	१३	०	०	४८०
३	६	१०	२	३९०	८३	१	०	४९२
४	५३	४	८	५३६	५१	०	१	६५३
५	१८२	५	३९	६११	३३	०	०	८७०
६	३०	९	१८	४३३	८	०	०	४९८
७	१४०	५	४	१७५	५	०	०	३२९

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा खानेपानीलाई सुरक्षित बनाउने माध्यमहरु मध्ये सबैभन्दा बढी फिल्टरको प्रयोग गर्ने प्रचलन रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ । कुनै कुनै घरपरिवारले हाम्रो परम्परागत शैली अर्थात श्रोतबाट पानी थाप्दा नै कपडाले छानेर शुद्धिकरण गर्ने अभ्यास कायम रहेको बताएका छन् । यसरी पानी कपडाले छानेर थाप्दा पानीमा किरा तथा बाहिरी वातावरणबाट परेका झारपातका साथै वालुवा जस्ता कुराहरु मात्र शुद्धिकरणबाट हुन्छ आँखाले देख्न नसकिने पानीमा रहेका किटाणुहरु यसबाट शुद्धिकरण हुदैनन् ।

५.४. चर्पी तथा सरसफाइको अवस्था

अव्यस्थित भएमा मानव स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर पुर्याउने मानवबाट नै श्रृजित हुने दिशा पिसावले विभिन्न किसिमका महामारी रोगहरु निम्त्याउने गर्दछन् । त्यसैले विगतका वर्षहरुबाट नेपाल सरकारले खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र कायम गर्नका लागि विभिन्न दाता तथा दातृ निकायहरुको सहयोगमा कार्यक्रमहरु सञ्चालनमा ल्याएको छ । यस गाउँपालिकाले पनि आफ्नो क्षेत्रलाई विगत मा नै खुल्ला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा गरी सकेको अवस्था छ । शौचालयको अव्यवस्थापनले जन स्वास्थ्यमा गम्भीर प्रकारको प्रभाव पार्ने गर्दछ । दिशाबाट मानिसहरुमा हैजा आउँ तथा अन्य विभिन्न प्रकारका सरुवा रोगहरु फैलने गर्दछ । अझ यसको उचित व्यवस्थापन नगरिएको खण्डमा यसले जलवायु र जमिन सबैमा प्रदुषण गराउँछ । तसर्थ शौचालयको व्यवस्थापनलाई पनि गाउँपालिकाहरुले महत्वपूर्ण Indicatior का रुपमा लिने गरेका छन् । कानेपोखरी गाउँपालिकामा पनि विकाशको खुड्किलोमा उक्लदै गर्दा र केहि वडाहरु शहरीकृत वडामा उन्मुख भै रहेको अवस्थामा अझ पनि केहि परिवारहरु खुल्ला दिशामुक्त गरी रहेको अवस्था यस अध्ययनका क्रममा पाइएको छ । यस अध्ययनमा गाउँपालिकामा शौचालयको अवस्थालाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ▲: वार्ड अनुसार घरपरिवारले प्रयोग गर्ने चर्पिको प्रकार

वार्ड नं.	फ्लस सेफ्टी ट्यांकी	खाल्डे	सुधारिएको हावादारी	बस्नेठाउँ भएको खाल्डे	दिशा कम्पोष्ट हुने, गोवर ग्यास	चर्पी छैन झाडी/खेत मा	अन्य
१	४३५	५६	३३९	१९७	१९	९३	०
२	१३४०	४०	७१	५१	३९	८१	०
३	७३४	२०२	२९२	३	०	४४	०
४	४८५	१३०	१५७	४९६	२६	१८	०
५	६४१	२६४	२१५	४८८	४७	६१	०
६	११७	३२	४९४	७३९	२१	२३	०
७	८९२	४७	७६	४४	४	१४	०
जम्मा	**४५४४**	**७७१**	**१६४४**	**२०१८**	**१५६**	**३३४**	**०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका हेर्दा यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा खुल्ला रुपका खाल्डे चर्पिहरुको संख्या अझ पनि उल्लेख्य रहेको देखिन्छ । जुन स्वास्थ्यको दृष्ट्रिकोणबाट हेर्ने हो भने त्यसलाई सुरक्षित शौचालय मान्न नसकिने देखिन्छ । त्यसैगरी यहाँ ३३४ घर परिवार शौचालय विहिन देखिन्छ । खुल्ला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा भए पनि कुनै घरपरिवार शौचालय बन्ने क्रममा रहेको र कसैको घर छुट्टिएको कारणले आफ्नो नभएको हुँदा शौचालय नभएको देखिन्छ । यस सर्भेक्षणका क्रममा दिशा कम्पोष्ट हुने शौचालय वर्गमा पनि उल्लेख्य शौचालयहरु देखिन्छन् ।

५.४.१. फोहोर मैला व्यवस्थापन

फोहोर मैलाको व्यवस्थापन आज भोली अत्यन्त जटिल हुँदै गएको छ । शहर उन्मुख गाउँपालिकाहरुका लागि यो एउटा समस्याका रुपमा खडा भएको पाइन्छ । हाम्रो नेपालमा फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न नसक्दा विभिन्न प्रकारका रोगव्याधिहरु जनमानसमा देखा पर्ने गरेका यथेष्ट उदाहरणहरु छन् । फोहोर मैलाको व्यवस्थापनमा जनमानसमा चेतनाको मात्र विकाश गर्न सकेको खण्डमा यस क्षेत्रमा भै रहेको हालको फोहोरमैला सम्वन्धी लगानी र व्यवस्थापनमा आधा भन्दा बढी व्यवस्थापन आफैं हुन जान्छ । फोहोर मैला काहा कसरी विर्सजन गर्ने भन्ने एउटा ठूलो समस्या देखिन्छ । घरबाट निस्कने सड्ने फोहोर र नसड्ने फोहोरको अवस्था यस गाउँपालिकामा कस्तो अवस्थामा छ भनेर यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो ।

कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुमा फोहोरको प्रकार अनुसार छुट्याउने गरेको छ वा छैन भनि हेर्दा निम्नानुसारका घरधुरी विवरणमा पाइएको छ ।

तालिका ४: घरबाट निस्कने फोहोरलाई छुट्याउने र नछुट्याउने घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	छुट्याउने	नछुट्याउने	जम्मा
१	७२०	४१९	११३९
२	६२६	८९६	१५२२
३	८	१२६७	१२७५
४	४९१	८२१	१३१२
५	१०५५	६६१	१७१६
६	१२१६	२१०	१४२६
७	७८९	२९८	१०७७
जम्मा	**४८९५**	**४५७२**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा फोहोरलाई छुट्यउने र नछुट्याउने गरी विभाजन गरेर हेर्दा झण्डै आधाभन्दा केहि बढी मात्र घरधुरीहरु फोहोर मैलाको व्यवस्थापनमा सचेत रहेको देखिन्छ । वडा नं. ३ मा ८ वटा र घरधुरीले मात्र फोहोर छुट्याउने बताएका थिए ।

फोहोरको व्यवस्थापनलाई प्रतिशतको आधारमा हेर्दा यस गाउँपालिकाका निम्न अनुसारको अवस्थामा रहेको देखिन्छ ।

बृत्त चित्र ▪: फोहोरको प्रकार अनुसार सड्ने र नसड्ने छुट्याउने घरधुरीको प्रतिशत

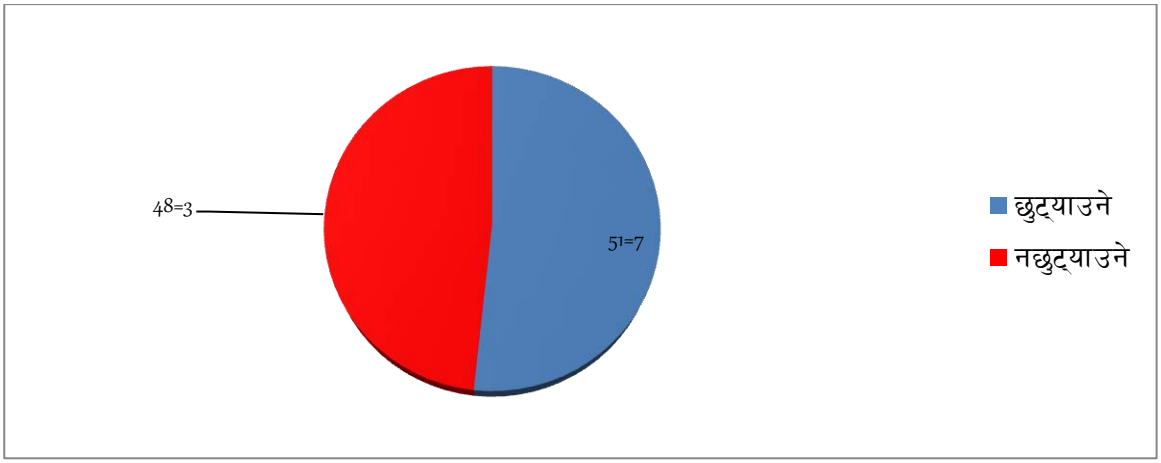

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

५.४.२. घरबाट निस्कने फोहोरको व्यवस्थापन

शहरीकृत वडाहरुमा रुपान्तरित भै रहेको कानेपोखरी गाउँपालिकाका क्षेत्रहरु पनि फोहोर मैला व्यवस्थापनको क्षेत्रमा आजभोली नै अवस्था विग्रने त होइन तर भोलिका दिनमा यसको उचित व्यवस्थापनगर्न अझ जटिल परिस्थिति आउनु अगावै केहि कार्यहरु गर्नु जरुरी देखिन्छ । मानिसहरुको फोहोरमैला प्रतिको चेतनास्तरमा सुधार ल्याउनु जरुरी छ । फोहोरलाई मोहोरमा परिणत गर्ने विभिन्न तरिकाहरु पनि केहि छिमेकी जिल्लाहरुमा लागू गरेको अवस्था छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकाले पनि घरबाट निस्कने फोहोर मैला तथा शहर बजार, हाट, पसलबाट निस्कने फोहोरको उचित व्यवस्थापनमा ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ । यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा घरधुरी सर्भेक्षण गर्दा फोहोरको व्यवस्थापन तपाईहरु कसरी गर्नु हुन्छ भनी तथ्यांक लिइएको थियो । जसलाई निम्न अनुसारको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ▪: घरबाट निस्कने फोहोरको व्यवस्थापन सम्वन्धी घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	आगोमा डाडाउने	खाल्डोमा पूर्ने	मल बनाउने	जतासुकै फाल्ने	अन्य	जम्मा
१	९८१	१८५	४०६	१००	६५	१७३७
२	१०२७	३७३	६४४	२४५	६	२२९५
३	१२४९	३७	५	१३	१	१३०५
४	११२३	३३५	१५६	८६	२	१७०२
५	१४७३	६६२	६१०	२९१	१२५	३१६१
६	१४००	१६०	२७२	१३	१९	१८६४
७	९८७	६६५	१५९	४०	१८१	२०३२
जम्मा	**८२४०**	**२४१७**	**२२५२**	**७८८**	**३९९**	**१४०९६**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथि उल्लेखित तालिका अनुसार जतासुकै फाल्ने घरपरिवारको संख्या र अन्य शिर्षकमा घर नजिकै खोला, पैनी तथा खोल्सीमा बगाउने भन्ने उत्तरहरु ज्यादै आएको देखिन्छ । यसबाट हेर्दा अझ पनि फोहोर मैलाको उचित ढंगमा र सहि रुपमा व्यवस्थापन नभएको देखिन्छ । यस्तो खालको वातावरण भै रहेमा भोली ति ठाउँ, टोल, गाउँ तथा समाजका सबैलाई असर पुर्‍याउने हुन सक्दछ ।

यस फोहोर मैलाको व्यवस्थापनमा कानेपोखरी गाउँपालिका को अवस्था प्रतिशतका आधारमा हेर्दा निम्नानुसार देखिन्छ ।

बृत्त चित्र ४: फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी प्रतिशतका आधारमा घरधुरी

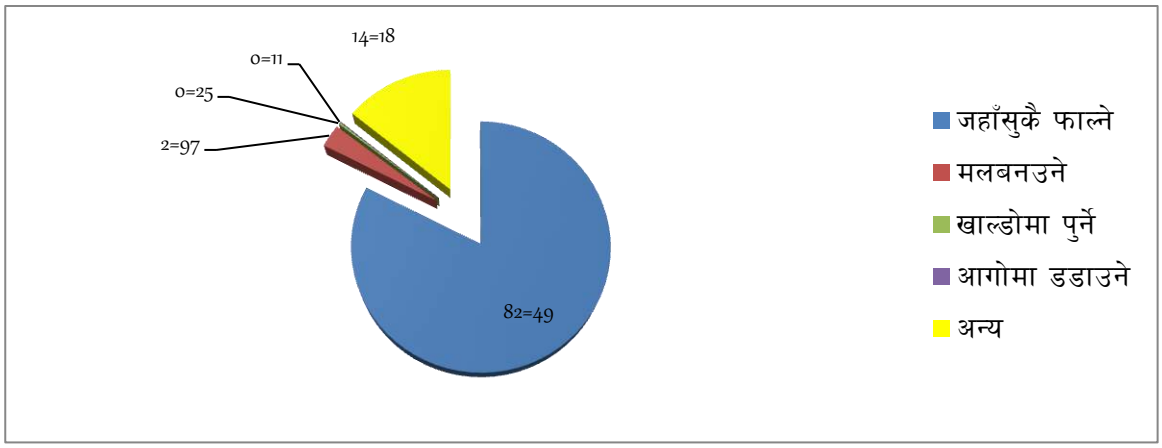

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

५.५. महिला बालबालिका लक्षित वर्ग तथा सामाजिक शसक्तिकरण

यस शिर्षक अन्तर्गत महिला बालबालिका लक्षित वर्ग तथा सशक्तिकरण सम्वन्धीत विभिन्न पक्षहरु समावेश गरिएको छ । यि विषयहरुलाई तलका उपशिर्षकमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.५.१ बालश्रमिकको स्थिति

बाल श्रमिक कानुनी रुपमा दण्डनिय भए पनि अझै पनि हाम्रो घर, समाज, गाउँ र टोलमा बालबालिकाहरुलाई काम गर्न राख्ने प्रचलन छ । कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुमा बालश्रमको अवस्था कस्तो छ भन्ने बारेमा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो जसलाई तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका - वार्ड अनुसार बालश्रमको विवरण

वार्ड नं.	केटा	केटी	जम्मा
१	०	१	१
२	१५	१०	२५
३	०	०	०
४	०	०	०
५	८	४	१२
६	२	०	२
७	०	०	०
जम्मा	**२५**	**१५**	**४०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपाखरी गाउँपालिकामा बाल श्रमको अवस्था वडा नं. २ र ५ मा ज्यादै रहेका रहेको देखिन्छ । वडा नं. २ मा २५ जना बालश्रमिक केटाकेटीहरु तथा वडा नं. ५ मा १२ जना रहेको देखिन्छ । बालश्रम उन्मुलन अभियानमा लागेको स्थानीय निकाय क्षेत्रहरुका पसल, घर तथा होटल र व्यवसायहरुमा बालश्रम मुक्त भनि स्टिकर टाँसेको देखिन्छ तर यहाँ अवस्था अहिले पनि ज्यादै रहेको पाइएको माथिको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

५.५.२. संघसंस्थामा आवद्धता सम्वन्धी विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न संघ संस्थाहरुले आफ्नो कार्यक्षेत्र बनाई काम गरी रहेको अवस्था देखिन्छ । महिला, बालबालिका हक हित र संरक्षणका लागी तथा आमा र बच्चाको स्वास्थ्य स्थिति सम्वन्धी काम गर्न चेतना अभिबृद्धि गर्न, बचत तथा सहकारी मार्फत सानोतिनो बचत परिचालन गर्न राम्रो वातावरण बनोस भनेर महिला स्वयम् सेविकाको नेतृत्वमा आमा समूह बनाएको पाइन्छ । यसैगरी कृषक समूहहरु पनि कृषि क्षेत्रका उत्पादनहरुको उत्पादकत्व देखि लिएर बजार व्यवस्थापन सम्मका कार्यहरु गर्नका लागी कृषक समूह बनाएको पाईन्छ । यसैलाई आधार बनाएर यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा गाउँपालिका अन्तर्गत ७ वटै वडाहरुमा विभिन्न संघ संस्थाहरु प्रति आबद्ध भएको घरधुरी कति छ भनेर तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । सोको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ..: संघ संस्थामा आवद्ध भएकाहरुको विवरण

वार्ड नं.	आमा समूह	कृषक समूह	सामूदायिक वन उपभोक्ता	सहकारी संस्था	गैरसरकारी संस्था	परम्परागत समूह	अन्य	जम्मा
१	९६	१५१	७	५१२	१६३	१३५	४९	१११३
२	४८	८१	१४२	९९६	२०८	१४५	६६	१६८६
३	१७५	२६७	२६	६०१	४०९	२६	२०	१५२४
४	१७१	९४	४१६	५५६	२७६	१२४	५१	१६८८
५	५४	९	२५७	६३४	६२२	२२८	२०	१८२४
६	११	२५	९१४	११०५	१२४	१७४	२	२३५५
७	१८	१४०	३१२	८५९	५४	७२	२०	१४१५

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुमा संलग्न रहेको जनसंख्या राम्रो रहेकोछ भने अन्य शिर्षकमा पनि जनसंख्या उल्लेख रहेको देखिन्छ । यस अन्य शिर्षक भित्र, जातिय समूहहरु, गुठी, बालबालिकासँग सम्वन्धीत क्लवमा आवद्ध हुनेहरुको संख्या सो शिर्षकमा आएको देखिन्छ ।

५.६. धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा धार्मिक तथा सांस्कृतिक परम्परा र रीतिरिवाज अनेकतामा एकता रहेको देखिन्छ । यहाँ विभिन्न जात जाति धर्म सम्प्रदायका मानिसहरुको बसोबास रहेको छ । हिन्दु, बौद्ध, मुस्लिम, क्रिष्चियन, किरात, जैन र प्रकृतिक धर्मका धर्मालम्बीहरु रहेकोले कुनै न कुनै रुपमा एक जाति विशेषको सांस्कृतिक परम्परा र धार्मिक उपलक्ष्यमा यहाँ अन्य जातिको पनि संलग्नता रहेको देखिन्छ । तराई जातिले मान्ने चाड छैठमा यहाँका पहाडी समूदायको पनि संलग्नता देखिन्छ । चण्डी पूर्णिमा सोराहीमा किरात, मुस्लिम पनि संलग्न भएको पाईन्छ । यसरी हेर्दा यहाँ विविधता भित्रको एकता धार्मिक र सांस्कृतिक रुपमा पाईन्छ । यस गाउँपालिकामा जात जातिगत हिसाबले मनाइने चार्डपर्व, जात्रा र मेला सम्वन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ..: स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेलाहरु

जात जाति	मनाइने चार्डपर्व	जात्रा	मेला
ब्राम्ह्मण, क्षेत्री र दशनामी	दशैं, तिहार, चैते दशै, तीज, शिवरात्री, कृष्ण जन्माअष्टमी, माघे संक्रान्ती, जनैपूर्णिमा, नागपञ्चमी, आदि	विभिन्न वडाका हाटबजार	विभिन्न वडाका हाट बजारहरु
तराई जनजाति तथा अन्य सबै	काली थान मेला, दलेली धान मेला, ढंगढंगे मेला, चण्डि पूर्णिमा, कालिकोशी, माघी, सिरुवा	सन्थाल जात्रा	सन्थाल मेला मकर मेला
बौद्धमार्गी/किराँत	ल्होसार, बुद्धजयन्ती,चण्डी पूर्णीमा		कालीथान मेला

श्रोत:– गाउँपालिका २०७५

परिच्छेद ६: भौतिक विकाशको अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिका भित्रको भौतिक पूर्वाधारहरुको स्थिति त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । जस अन्तर्गत भवन, बस्ती, उर्जा तथा घरायसी अचल सम्पती सम्वन्धी विवरण लगायतका विषयबस्तुहरु रहनेछन् ।

६.१. घरायसी विवरण

घरायसी सरसामान घरको स्वामित्व, घरको वनावट/प्रकार तथा घरमा प्रयोग हुने बस्तु र सरसामानहरुले त्यस घरपरिवारमा बस्ने व्यक्तिहरुको अवस्था र स्तर निर्धारण गर्दछ । नेपालको राष्ट्रिय स्तरको सर्भेक्षण "नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण तथा संयुक्त राष्ट्र संघले प्रकाशित गर्ने मानव विकास प्रतिवेदनका सूचांकहरुमा नेपालका कति प्रतिशत व्यक्तिसँग मोवाइल फोन छ, कति प्रतिशत व्यक्तिहरु फुसको छानो भएको घरमा बस्छन् र कति प्रतिशत मानिसहरुसँग आफ्नै सवारी साधन छ भन्ने बारेको तथ्यांकले नेपालीहरुको जीवनस्तर निर्धारण गर्दछ । विश्वको जनसांख्यिक अवस्थासंग तुलनात्मक रुपमा व्याख्या र विश्लेषण गर्दछ । यही आधारमा हामी विकाशमा तथा मानव सूचांक मा कुन स्तरमा छौं भन्ने कुराको मापन गरिन्छ ।

यसैगरी सुविधा सम्पन्न घरमा बस्ने व्यक्ति धनी हुने र स्वास्थ्यको दृष्टिकोणबाट सुरक्षित हुन्छन् भनी नेपालकै स्वास्थ्य सर्भेक्षणको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । जस्तो नेपाल जनसांख्यिक स्वास्थ्य सर्भेक्षण २०१६ मा नेपालमा घरको वनावटका हिसावले हेर्दा माटोले लिपेको घरमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुमा विभिन्न खालका स्वास्थ्य तथा सरुवा रोगका समस्याहरु सामना गर्ने गर्दछन भन्ने कुरा उल्लेख छ । अव्यवस्थित घरमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुमा सरसफाई सम्वन्धी चेतनाको विकाश भएको पाइन्दैन । त्यसको तुलनामा व्यवस्थित बसाइ र घरको निर्माणले सरसफाइ लगायत अन्य, घरायसी सुविधा, बाटोघाटो, शिक्षा, स्वास्थ्य, संञ्चार तथा खानेपानी लगायतका विकाशका पूर्वाधारहरुको निर्माणमा सहजता र विस्तार गर्न सहज हुन्छ । जस्तो कुनै घरमा एकै ठाउँमा बसोबास गर्ने, पशुपंक्षि पनि पाल्ने गर्ने गर्दछन् । जसले गर्दा सरसफाइमा अत्यन्तै कठिनाई उत्पन्न हुन जान्छ । यहि कारणबाट मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पर्न जान्छ । यसैगरी व्यवस्थित रुपको बसोबास, त्यसको समूचित सरसफाई सहितको व्यवस्था भए र गर्न सके मानव स्वास्थ्यमा हुने विभिन्न प्रकारका प्रभावहरुबाट मुक्ति मिल्न जान्छ । यसरी आफू र आफ्नो परिवारलाई सुरक्षित राख्न सकिन्छ । त्यसैले समग्रमा भन्दा मानव बसोवासले तथा घरायसी प्रयोगमा आउने प्रयोजनमा हुने सरसमाग्री, अचल बनावटहरुले मानव स्वास्थ्यमा र उसको जीवनस्तरमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने गरेको विभिन्न अध्ययन अनुसन्धान प्रतिवेदनहरुले देखाएका छन् ।

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा मानिसहरुको घरको स्वामित्वका आधारमा कस्तो अवस्था रहेको छ भन्ने बारेको तथ्यांक निम्नानुसार देखाइएको छ ।

तालिका ..: घरको स्वामित्वका आधारमा घरधुरी विवरण

क्र.सं.	स्वामित्वको विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	आफ्नै	८८४३	९३.४४
२	आफन्तको	२८७	३.०३
३	भाडामा	२३१	२.४४
४	अन्य (संस्थागत,मन्दिर, गुम्वा, चर्च)	१०३	१.०९
जम्मा		**९४६७**	**१००**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा ९३.४४ प्रतिशत अर्थात ८८४३ घरधुरीको आफ्नै स्वामित्वमा रहेको घर छ भने १.०९ प्रतिशत व्यक्तिहरुको आफ्नो घर नभए पनि मन्दिर, चर्च, गुम्वा तथा छिमेकी, साथीभाईको मा बसोबास गर्ने तथ्यांकले देखाउछ ।

६.२. घरको प्रकार अनुसार घरधुरी विवरण

घरको प्रकार अनुसार यस क्षेत्रमा विभिन्न खालका घरहरु देखिएता पनि तथ्यांक विभागको र नेपाल जनसांख्यिक स्वास्थ्य सर्भेक्षणमा प्रयोग गरिएको सूचांकको आधारमा हेर्दा मुख्य रुपमा फुसको छानो, टिन, सिमेन्टको, टायल, काठ आकारको टायल, क्यालालामाइन अर्थात सिमेन्टेको जस्ता, पक्की अर्थात RCC सिमेन्टलाई आधा बनाएर हेर्दा यस गाउँपालिकामा निम्नानुसार घरको छानोका प्रकारहरु देखिएका छन् । जसलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ..: वडा अनुसार घरको छानोको विवरण

वार्ड नं.	फूसको छानो	गुन्द्री/मान्द्रो	छानो नभएको	टिन/जस्ताप ता	काठको टायल/फल्या	सिमेन्टको आकारको जस्ता/क्याल	सिमेन्ट टायल, टायल,ढुंगा	सिमेन्टी	अन्य	जम्मा
१	२१९	३	०	८७६	२	१	६	३२	०	११३९
२	१९९	२	०	११९९	०	१०	०	११२	०	१५२२
३	१७३	२	०	१०४४	०	०	३	५३	०	१२७५
४	७०	१	०	११०४	०	०	०	१३७	०	१३१२
५	९५	०	०	१४६०	०	१०	२०	१३१	०	१७१६
६	५१	०	०	१२००	०	४	५	१६६	०	१४२६
७	२	४	०	९४३	०	४	०	१२४	०	१०७७
जम्मा	**८०९**	**१२**	**०**	**७८२६**	**२**	**२९**	**३४**	**७५५**	**०**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

उपरोक्त माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा ९४६७ घरहरु मध्ये ८.५४ प्रतिशत घरहरु फुसले छाएको देखिन्छ भने गुन्द्री, मान्द्रो, चित्रा तथा त्रिपाल र प्लाष्टिकले छोपिएको छानोको रुपमा १२ वटा अर्थात ०.१२ प्रतिशत घरहरु यस स्थलगत अध्ययनको क्रममा पाइएको छ । घरको छानोको रुपमा यस अध्ययनमा घरको छानोको अधिकांश भाग अर्थात बढी जसो जुन सामाग्रीले बनेको वा लगाइएको छ सोलाई गणना गरेर तथ्यांक संकलन गरिएको थियो ।

६.३. घरपरिवारले प्रयोग गरेको घरको भित्ताको प्रकार सम्वन्धी विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुमा बसोबास गर्ने घरपरिवारको व्यक्तिहरुको अचल सम्पत्तिको रुपमा रहेको आफ्नो भौतिक संरचनाको गाह्रो (भित्ता) केले बनेको छ र कस्तो कस्तो अवस्थामा यहाँका मानिसहरुको बसाइ रहेको छ भनेर जान्नका लागी यस पार्श्वचित्र निर्माण क्रममा भौतिक संरचनाहरुको अवलोकलन गरी तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । यस क्रममा घरको भित्ता अर्थात चारसुरमा अधिकांश बढी जसो के र कुन साधनले बनेको वा बनाइएको छ र बढी भन्दा बढी भाग ओगटेको पक्षलाई यस तथ्यांकमा समेट्ने प्रयास गरिएको छ । कानेपोखरी गाउँपालिकाका ९४६७ घरधुरीहरुमा वडा नं. अनुसार घरको भित्ताको प्रकार देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका .. : वडा अनुसार घर परिवारले प्रयोग गरेको घरको भित्ताको विवरण

वार्ड नं.	फल्याक वा तखती	भित्ता नभएको	सन्ठी, हाँगाविगा	माटो/ बालुवा	बाँस माटो	ढुंगा र माटो	प्लाइउड	पुरानो पुनः प्रयोग काठ	टिन जस्तापात	सिमेन्ट	ढुंगा सिमेन्ट	ईटा काँचो	सिमेन्ट ब्लक	अन्य	जम्मा
१	६८	०	५७	१८	५४२	२	०	४	१	२१२	१	१८१	४१	१२	११३९
२	६६	१	१११	२१	७०१	२	०	७	८	३३४	२	२५९	२	८	१५२२
३	२४	१	२३	६	७९८	१	०	१३८	७	१९७	३	७३	४	०	१२७५
४	७०	१	१३	८	६२२	७	०	३९	५	२७७	२३	१९३	३९	१५	१३१२
५	१६३	१	१३९	१८	६६९	१८	०	३	३०	१६२	३५	३८५	८४	१०९	१७१६
६	१५४	१	१८	२१	६४४	०	०	२	१४	३०७	५	२१९	२१	२०	१४२६
७	२६३	१	०	१२	३०८	२	०	७	१६	१३२	१४	४६	२१९	५७	१०७७
जम्मा	**८०८**	**६**	**३६१**	**१०४**	**४१८४**	**३२**	**०**	**२००**	**८१**	**१६२१**	**८३**	**१३५६**	**४१०**	**२२१**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस क्षेत्रका बासिन्दाहरुको घरको भित्ताको प्रकार हेर्दा अत्यन्त विविधता युक्त रहेको छ । यस गाउँपालिकामा भित्ता नै नभएको अर्थात त्यसको अर्थ प्लाष्टिक,त्रिपाल या स्याउलाहरुले बेरेर बसेका अवस्थाका घरहरु ५ वटा रहेका देखिन्छन् । त्यस्तै गरेर अन्य शिर्षकमा पनि टाटी, चित्राले मात्र बेरेर बसेका अवस्थाका घरहरु पनि ८६ वटा रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

६.४ घरपरिवारले प्रयोग गरेको भूईको प्रकार

नेपालमा भएका विभिन्न प्रकारका सर्भेक्षणका प्रतिवेदनहरुमा उल्लेख भए अनुसार घरको भूइको प्रकारले मानिसहरुमा विभिन्न खालका सरुवा रोग चर्म रोगका कारण हुन सक्छन् भनि उल्लेख गरेका छन् । माटो, गोबरले लिपेको घरमा बसोबास गर्ने मानिसहरु भन्दा सिमेन्ट, काठले बनाएका घरका मानिसहरु स्वस्थ्य र निरोगी हुन सक्छ । तर यस्तो भन्दाभन्दै पनि नेपाल मै माटाको घरमा बसोबास गर्नेहरु मध्ये केहि १०० वर्ष भन्दा बढी बाचेकाहरु पनि छन् । सरसफाइका दृष्ट्रिकोणबाट हेर्ने हो भने अवश्य पनि प्राकृतिक भूई अर्थात माटोमा र पछि त्यसलाई बनाइएको, सिमेन्ट ,ईटा, ढुंगा वा काठले सुरक्षित मानिन्छ । कानेपोखरी गाउँपालिकामा घरका प्रकार, छानो, भित्ता सबैको चर्चा गरिसकिएको छ ।यहाँ घरको भूँई कस्ता कस्ता प्रकारका रहेछन् भन्ने बारेका विवरणहरु निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ▲: वडा अनुसार घर परिवारले प्रयोग गरेको भूईको प्रकार

वार्ड नं.	प्रकृतिक भूई	माटो बालुवा	गोबरले लिपेको	काठ/फ्ल्याक	कार्पेट	कार्पेट/ रंगिन काठ	सेरामिक टायल्स	सिमेन्ट	अन्य	जम्मा
१	३९	२७१	२५०	३५	३	२	१	५३६	३	११३९
२	२७	२०५	४३४	६२	३	०	०	७९०	४	१५२२
३	३४१	७	२५९	२४२	१	१	०	४२३	०	१२८६
४	२७८	३०	२६८	८०	१	०	३	६५१	१	१३१२
५	२७०	९१	२६६	५७	८	०	०	१०२०	४	१७१६
६	२५	६११	४६	६	११	१	२	८२०	४	१४२६
७	४०	१२१	३५४	३६	०	२	०	५२४	०	१०७७
जम्मा	**१०२०**	**१३३३**	**१८७७**	**५१८**	**२६**	**६**	**६**	**४६६४**	**१६**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुको घरको भूई प्रकृतिक भूई माटो जहाँ लिप पोत केहि नभएको र केही ओछ्याउने गुन्द्री, सुकुल पनि नहुने घर १०२० देखिन्छ । त्यसैगरी अन्य शिर्षक अन्तगर्त केही घरहरुमा भूईको अवस्था अवलोकन गर्न नपाएको त कतै कतै काँचो ईटा ढुंगा विच्छ्याएको पनि पाइएको थियो यस्ता घरहरु १६ वटा रहेको छन् ।

६.५. खाना पकाउन उपयोग हुने मुख्य उर्जाको श्रोत

मानव उद्विकासको इतिहास हेर्दा मानिसहरुले पहिला शिकार गरेका बस्तुहरु काँचै खान्थे । विकासको खुड्किलो पार गर्दै जादा उनिहरुले आगोको आविष्कार गरे र शिकारलाई पोलेर खान थाले । विस्तारै परिवार समाजको निर्माण हुन थाल्यो । पशु सरहका ति मानव पूर्खाहरु बुद्धिको विकाशले गर्दा आजसम्म आाइपुगेका छन् । यहि क्रममा आजभोली हामी स्वादका लागी विभिन्न परिकारहरु पकाएर खान्छौं र सन्तुष्टि लिने प्रयासमा मानव समूदाय अगाडी बढेको छ । परम्परागत रुपमा आगो बालेर पकाउनका लागि काठ दाउरा तथा हाँगाविगाहरुका

साथै तराइतिर गुइठाको चलन थियो । विस्तारै पथ्थर कोइलाबाट पनि मानिसहरुले आफ्नो इन्धनका आवश्यक्ता पुरा गर्दै गए । तर हाल आधुनिक युगमा मानिसहरुले शहर बजारमा इन्धनको रुपमा ग्यास, विद्युतिय इन्धन, गोबर ग्यास, अपनाउन थालेका छन् । हाम्रो ग्रामिण भेग तिर पनि दाउरा काठ, कृषि जन्य उत्पादनका बस्तुहरु गोबर ग्यास, गुइठामा नै निर्भर छ । सोलर प्यानल, सोलर हिटर, ग्यास जस्ता प्रविधीहरु पनि यदाकदा हाम्रो गाउँघरतिर भित्रि सकेका छन् तर सबै ग्रामिण समाजमा यो सरल र सहज ढंगबाट उपलब्ध नभैसकेको अवस्था पनि छ ।

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा मानिसहरुले विभिन्न प्रकारका इन्धनकाश्रोतहरुलाई उपयोग गर्ने गरेको यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा पाइएको छ । यस क्षेत्रमा खाना पकाउने इन्धनका रुपमा दाउरा, ग्यास, गोबर, गुँइठा जस्ता इन्धनमा आश्रित रहेको देखिन्छ । यसलाई अझ वडागत रुपमा निम्नानुसार देखाइएको छ ।

तालिका ..: वडा अनुसार खाना पकाउने मुख्य इन्धनको श्रोत सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं.	विजुली	एलपी ग्यास	मट्टीतेल	पथ्थर कोइला विग्रेट	दाउरा काठ	पराल कृषिजन्य उत्पादन	गुइठा	घरमा खाना नपकाउने	गोबर ग्यास	अन्य	जम्मा
१	१	३१७	०	०	५७१	८६	११	०	१५३	०	११३९
२	७	५२०	०	५	७७४	८१	९	१	१२५	०	१५२२
३	१	१७२	१	१	८४९	७७	१	०	१७३	०	१२७५
४	८	४७४	०	१	७४८	८	०	०	७३	०	१३१२
५	४	७४१	०	४	८४४	१	३	२	११७	०	१७२६
६	७	४५५	०	१	९२६	२	०	०	३५	०	१४२६
७	२	२६३	०	०	७८४	०	०	१	२७	०	१०७७
जम्मा	**३०**	**२९४२**	**१**	**१२**	**५४९६**	**२५५**	**२४**	**४**	**७०३**	**०**	**९४६७**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

कानेपाखरी गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुमा दाउरालाई मुख्य इन्धनको श्रोतको रुपमा प्रयोग गर्ने घरधुरी ५४९६ रहेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम मट्टीतेल प्रयोग गरेर स्टोभमा खाना पकाउने वडा नं. ३ मा १ घरधुरी रहेको देखिन्छ । यसैगरी कानेपोखरी गाउँपालिकामा घरमा खाना नपकाउने घर परिवारको संख्या ४ वटा रहेको देखिन्छ । बसोबास यहि डेरामा बस्ने र खाना होटलमा खाने गरेको देखिन्छ ।

६.७. सूचना तथा संञ्चार

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा संञ्चारका रुपमा विद्युतिय माध्यम धेरै नै उपयोगमा रहेको देखिन्छ । मुख्य रुपमा मोवाइललाई संञ्चारको माध्यमका रुपमा लिइएको यस क्षेत्रमा इन्टरनेट जस्ता आधुनिक संञ्चार माध्यमको पनि उपयोग मोवाईलबाट भएको र यो बढ्दो क्रममा रहेको स्थलगत अध्ययनका क्रममा पाइएको छ

। यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा सूचना तथा संञ्चारसँग सम्वन्धीत विषयवस्तुहरुका विवरणहरु कति र कुन कुन वडामा रहेका छन् भन्ने बारेको जानकारी निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ५: सूचना तथा संञ्चार साधनहरुको विवरण

वार्ड नं.	टेलिभिजन	कम्प्युटर	रेडीयो	ल्याण्डलाइन फोन	मोवाइल फोन	जम्मा
१	७२८	४६	१४३	६	१०६०	१९८३
२	९७८	५३	२३३	१०	१४०३	२६७७
३	८२०	५२	१०२	१	१२०१	२१७६
४	९८८	७८	१६९	९	१२४७	२४९१
५	१२८८	११७	२५२	११	१६४५	३३१३
६	१०११	१३१	२४३	९	१३७४	२७६८
७	८०९	५९	१४५	२३	१०१२	२०४८
जम्मा	**६६२२**	**५९६**	**१२८९**	**६९**	**८९४२**	**६८३१०**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको घरधुरी सर्भेक्षणबाट प्राप्त भएको तथ्यांक अनुसार मोवाइल फोन ८९४२ वटा रेडीयो १२८९ वटा तथा कम्प्यूटर/ल्याप्टप ५३६ वटा देखिन्छ । आम संञ्चारको साधनहरुमा मोबाइलबाट इन्टरनेट चलाउने तथा देश विदेशका खवरहरु सम्वन्धी जानकारी राख्नेहरुको संख्या पनि यस गाउँपालिकामा उल्लेख्य रुपमा रहेको छ ।

६.७. यातायातका साधनहरुको विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा यातायातको साधनहरुको उपयोग दिनानु दिन बढ्दै गइरहेको छ । यहाँका दुरदराज गाउँहरुमा पनि हाल बाटो घाटोको राम्रो व्यवस्था भएका कारणले दिन प्रतिदिन सवारी साधनहरु भित्रने क्रममा पनि देखिन्छ । सार्वजनिक यातायात मात्र नभएर यस क्षेत्रका बासिन्दाहरुले निजि सवारी साधनका रुपमा पनि विभिन्न सवारीहरु जस्तै गोरु राँगा (गाडा) देखि लिएर कार, बस, ट्रक, ट्याक्टर, मोटरसाइकल, स्कुटर, साइकल, रिक्सा, टेम्पो जस्ता सवारी साधनहरु पनि प्रयोगमा आउने देखिन्छ । यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा घरधुरी सर्भेक्षण गरी प्रत्येक घरधुरीलाई लक्षित गरी कस्ताकस्ता सवारी साधनहरु हाल गाउँपालिका भित्र रहेका छन् भनी तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । जसलाई देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ४: यातायातका साधनहरुको विवरण

वार्ड नं.	गोरु/राँगाले तान्ने गाडा	कार/ ट्रक वा ट्यक्टर	मोटरसाइकल /स्कुटर	साइकल/रिक्सा	टेम्पो/तिनपाग्रे	जम्मा
१	१३	२३	२१३	९३६	७	११९२
२	४७	२५	२९२	१२६०	८	१६३२
३	२७	२१	२२५	१०७०	१४	१३५७
४	४	२१	२४२	११५१	७	१४२५
५	९	६१	३४८	१४६५	१८	१९०१
६	२	३२	२६८	११२२	१५	१४३९
७	१	९	१९८	८५०	८	१०६६
जम्मा	**१०३**	**१९२**	**१७८६**	**७८५४**	**७७**	**४०२६८**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाको यातायातका साधनहरुको विवरण वडागत रुपमा कस्तो छ भन्ने बारेमा तथ्यांक दिइएको छ । वार्ड नं. ५ मा सबै भन्दा बढी १९०१ वटा सवारी साधनहरु देखिन्छन् भने सबै भन्दा कम वडा नं. ७ मा १०६६ वटा साधनहरु देखिन्छन् । टेम्पो र तिन पाग्रे सवारी साधनहरुमा वडा नं ५ मा १८ वटा देखिन्छ भने ७ वटै वडाहरुमा हेर्ने हो भने सो सवारी साधन ७७ वटा देखिन्छ ।

६.८. घरायसी सरसामानहरुको विवरण

यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा यस कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत घरायसी सरसामानहरु कति र वडा अनुसार कस्तो रहेको छ भन्ने बारेमा पनि तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । मुख्य गरेर घरायसी सरसामानहरुको विवरण हेर्ने हो भने विजुली बत्ति कति घरमा छ, टेबल, कुर्सी, दराज, जाँतो, भित्तेघडी, इन्भटर, हातेघडी जस्ता सरसामानहरुले समाजमा मानिसहरुको स्तर निर्घारण गर्ने गर्दछ । सो घरायसी बस्तुहरुले समाजमा मान सम्मान र प्रतिष्ठामा बृद्धि गर्छ । त्यसैले जीवनस्तर सर्भेक्षणमा यि यस्ता मूलभूत घरायसी सरसामानहरुका बारेमा मानिसहरुको स्तर निर्धारण गर्ने पनि चलन छ । मानव विकास सूचांकका आधारमा पनि मानिसहरुले आफ्नो आम्दानीको केहि हिस्साबाट घरमा यस्ता सामाग्रीहरु जोड्ने गर्दछन् जसले समाजमा उसको स्तर निर्धारण पनि गर्ने गर्दछन् भन्ने मान्यता पाइन्छ । यिनै कुराहरुको अवस्था यस गाउँपालिकामा कस्तो रहेको छ भन्ने बारेमा तलको तालिकामा वडागत रुपमा यि विवरणहरु देखाइएको छ ।

तालिका ४: घरायसी आधारभूत सामग्रीहरुको विवरण

वार्ड नं.	विजुली	टेवल	खाट पलङ्ग	दराज	विजुलीले चल्ने पंखा	ढिकि/ जाँतो	कुर्सी	सोफा	भित्ते घडी	इन्भटर /सोलर	घडी हाते	जम्मा
१	९८१	८४४	१०७९	६९०	७४८	२१३	६४०	१७०	३३९	७३	५७७	६३५४
२	१३८०	१०२८	१४११	९०१	११०३	३६१	९००	२००	४६२	१२३	७६८	८६३७
३	११८९	८९१	११९७	६८६	८९२	१५६	५६८	१८६	२७६	२१	४९२	६५५४
४	१२५६	११२७	१२७१	८५३	१०६७	१४८	७७४	२८९	३३०	१२२	७३२	७९६९
५	१६३३	१४०४	१६७६	११२४	१३८०	२८८	१०९९	३५१	३९५	१७५	९८१	१०५०६
६	१३५८	१२५१	१४१२	८७४	११६०	१७४	८१६	३०१	३९७	७४	९१४	८७३१
७	१०५०	९२२	१०१५	७६४	८५३	१००	६०८	२८९	३४४	७१	७८३	६७९९
जम्मा	**८८४७**	**७४६७**	**९०६१**	**५८९२**	**७२०३**	**१४४०**	**५४०५**	**१७८६**	**२५४३**	**६५९**	**५२४७**	**२१६७२५**

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार घरायसी सरसामानहरुको अवस्था हेर्दा विजुली बत्ती हुने घरधुरी ८८४७ अर्थात् ९३.४५ प्रतिशत घरमा विजुली बत्ती रहेको देखिन्छ भने ६.५५ प्रतिशत घरधुरीमा विजुली बत्ति विहिन देखिन्छ। यसैगरी अन्य समानहरु वडागत रुपमा माथिको तालिकामा देखाइएको छ।

परिच्छेद ७:गाउँपालिकाका आधारभूत सेवाहरु

यस परिच्छेदमा गाउँपालिका भित्र रहेका आधारभूत सेवा सुविधाहरुको विवरण तथा प्राप्त गर्ने सेवा सुविधाहरुका बारेमा विस्तृत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

७.१. स्थानीय तहहरुको कार्यलय

गाउँपालिका भित्र रहेको स्थानीय तहको कार्यलय अर्थात् वडा कार्यलयलाई नै बुझ्ने गरेको पाइन्छ । गाउँपालिका गाउँस्तरमा पहिलो जनतासँग प्रत्यक्ष सम्वन्धीत सरकारी निकाय हो । यसले जनतालाई वा सेवा ग्राहीहरुलाई स्थानीय स्तरमा चाहिएको सेवा प्रदान गर्नु प्रमुख दायित्व पनि हो । यि कार्यलयमा गाउँस्तरमा सेवाग्राहीहरुको पहुँचको अवस्था कस्तो छ भनेर निम्न समय विभाजनमा वृत्तचित्र मार्फत प्रस्तुत गरिएको छ ।

बृत्त चित्र ७: स्थानीय तहहरुको कार्यलयमा पहुँचको अवस्था

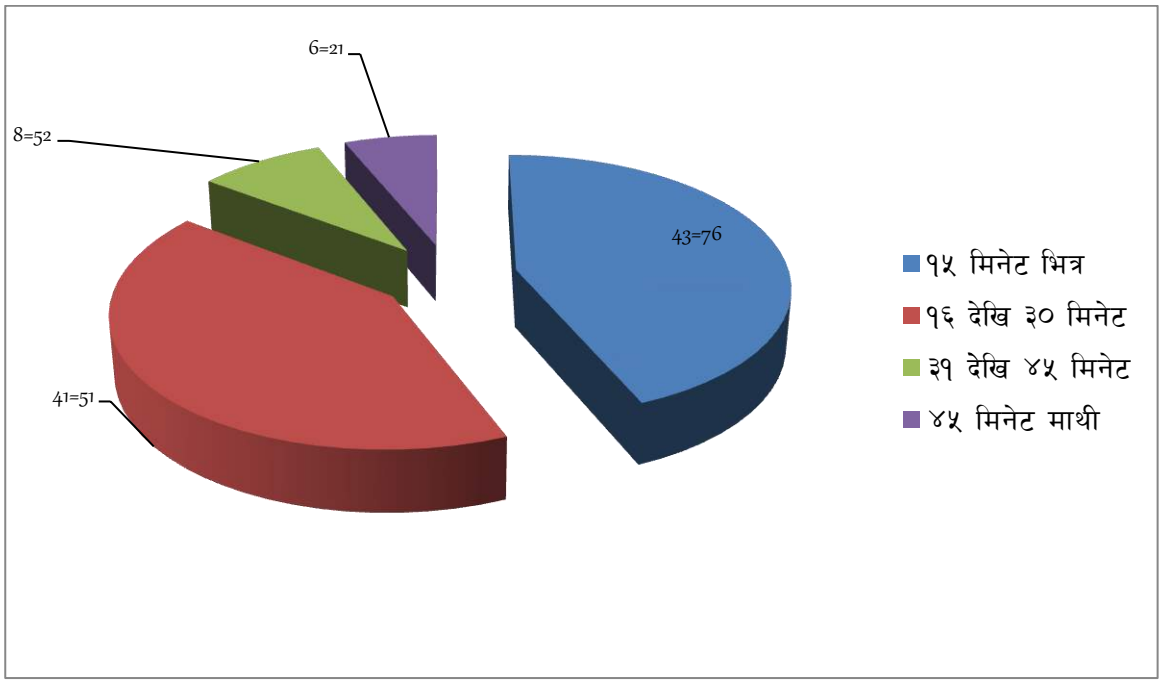

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको बृत्तचित्र अनुसार यस गाउँपालिकामा वडा नं. १ देखि ७ सम्मका सेवा ग्राहीहरुलाई स्थानीय तहको कार्यलयमा पुग्न १५ मिनेट भित्र पुग्ने घरपरिवारको प्रतिशत ४३.७६ छ भने सबैभन्दा बढी ४५ मिनेट भन्दा माथि समय लाग्ने घरधुरीको प्रतिशत ६.२१ रहेको देखिन्छ ।

७.२. सुरक्षा निकाय

स्थानीय तहमा जनताको जीउधनको सुरक्षाको लागि सरकारी पक्षबाट विभिन्न रुपमा शान्ति सुरक्षाको प्रत्याभूती दिनका लागि शसस्त्र प्रहरी, जनपथ प्रहरी, नेपाली सेनालाई परिचालन गरेको हुन्छ । जनताको

सुरक्षाका लागी यसरी परिचालित हुने सुरक्षा निकायहरुमा स्थानीय गाउँपालिका बासीहरुको पहुँचको अवस्था कस्तो छ सहज र सरल ढंगमा पहुँचको अवस्था छ कि छैन भनी यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा तथ्यांक लिइएको थियो । जसलाई देहाय अनुसार बृत्तचित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ५: स्थानीय स्तरमा सुरक्षा निकायमा पहुँचको अवस्था

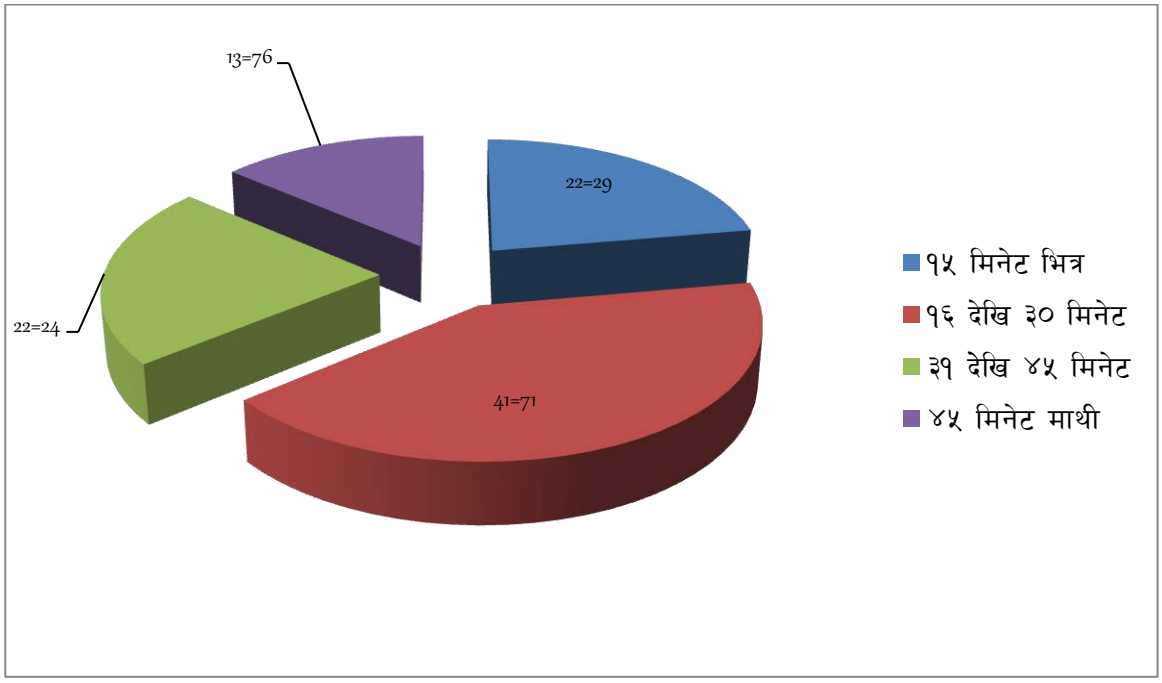

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार सुरक्षा निकायमा स्थानीय स्तरमा कानेपोखरी गाउँपालिकाको जनताहरुको पहुँचको स्थितिलाई दर्शाउछ । जसमा सबैभन्दा बढी १६ देखि ३० मिनेट भित्र आफूलाई आवश्यक परेको बखतमा सहज ढंगबाट सेवा सुविधा लिन, जानकारी दिन सकिने देखिन्छ । हालको परिपेक्षमा सबैको घरघरमा मोबाइल फोन भएका कारणले गर्दा जानकारी दिन, घटना दुर्घटना तथा अन्य सुरक्षा र शान्तिसँग सम्वन्धीत विषय वस्तु अवगत गराउन समय धेरै नलागे पनि त्यस ठाउँमा पुग्नका लागी हाल सबैभन्दा बढी मानिसहरुले प्रयोग गर्ने साधन वा पैदल दुरीलाई आधार मानिएकोले गर्दा यस ठाउँका केहि भागहरु ४५ मिनेट भन्दा माथी समय लाग्ने अवस्था रहेको पनि माथीको तालिकामा देखिन्छ ।

७.३. स्वास्थ्यको अवस्था

कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत रहेको स्वास्थ्यसँग सम्वन्धीत कार्यलय सेवा केन्द्रहरुमा स्थानीय सेवा ग्राहीहरुको पहुँचको अवस्था कस्तो छ । कति समय भित्रमा सेवा लिनेहरु स्वास्थ्य केन्द्रमा पुग्दछन् भन्ने बारेको तथ्यांक गाउँपालिकाका लागी महत्वपूर्ण हुन जान्छ । स्वास्थ्य सेवा स्थानीय सरकारको पहिलो प्राथमिकताको विषय पनि रहदै आाएको छ । स्थानीय जनताको स्वास्थ्यसँग सम्वन्धीत विभिन्न समस्याहरु रोगहरुको उपचार

विभिन्न सेवा केन्द्रहरुबाट तथा बालबालिकाका खोपको सुविधा विभिन्न सेवा केन्द्र हरुबाट दिइने गरिन्छ । यस कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुमा बालबालिकाहरुलाई बाल स्वास्थ्यका लागी लगाइने खोपकेन्द्रको अवस्थामा पहुँचको स्थिति कस्तो छ भन्ने बारेमा निम्न लिखित बृत्तचित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बृत्त चित्र ४: खोपकेन्द्रमा पहुँचको अवस्था

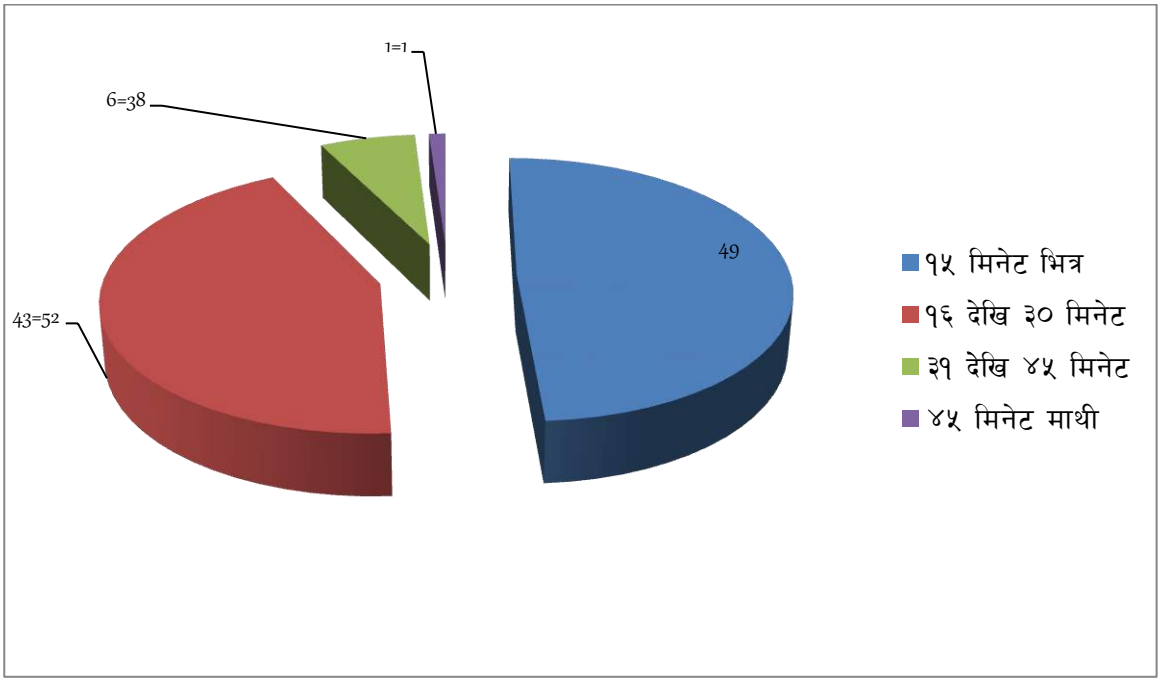

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको बृत्तचित्रअनुसार खोपकेन्द्रमा बालबालिकाहरुको बाल स्वास्थ्यको लागि दिइने विभिन्न खोप सेवाहरु कति समयमा लिन सक्ने रहेछन् भन्ने कुरा देखाउँछ । यस खोप सेवा केन्द्रमा अझ पनि ५०४ घरधुरीले हाम्रो पहुँचभन्दा धेरै टाडा रहेको कुरा उल्लेख गरेका छन् । १ घण्टा भन्दा धेरै समय लाग्ने घरधुरी मध्येका ति घरधुरीहरु छन् । जसले खोपकेन्द्र हाम्रो समूदाय नजिक छैन भनेको तथ्यांकले देखाउछ । भने केहि घरधुरी खोप केन्द्रबारे थाहा नभएको पनि बताएका थिए ।

७.४. गाउँघर क्लिनिक

गाउँपालिकामा अन्तर्गत रहेको स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो सेवा क्षेत्रभित्र सेवा ग्राहीलाई सहज ढंगमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुन सकोस भन्ने उद्देश्यले महिनामा कम्तिमा १ पटक गाउँघर टोल, समाजमा Out reach clinic को रुपमा आफ्नो सेवा लिएर जाने कार्यक्रम बनाएको हुन्छ । यस कोनेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत यस्तो खालका सेवा सुविधा हाम्रै गाउँघरमा उपलब्ध हुन सक्छ भन्ने जानकारी नै नभएका घरधुरीहरु पनि हाम्रोस्थलगत अध्ययनका क्रममा भेटिएको छ । यसरी गाउँघर क्लिनिक गाउँघरमा आएर स्वास्थ्य चेकजाँच हुन्छ भन्ने कार्यक्रममै थाहा नभएको र गाउँघर क्लिनिक नै यहा छैन भन्ने घरधुरी १७९४ वटा भेटिएको थियो । गाउँघर

क्लिनिकमास्थानीय वडाबासीहरुको पहुँचको अवस्था कस्तो छ र उनीहरुको त्यस ठाउँमा पुग्न कति समय लाग्छ भनेर तथ्यांक संकलन गरिएको छ । जसलाई देहायको बृत्तचित्रमा विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: गाउँघर क्लिनिकमा स्थानीय को पहुँचको स्थिति

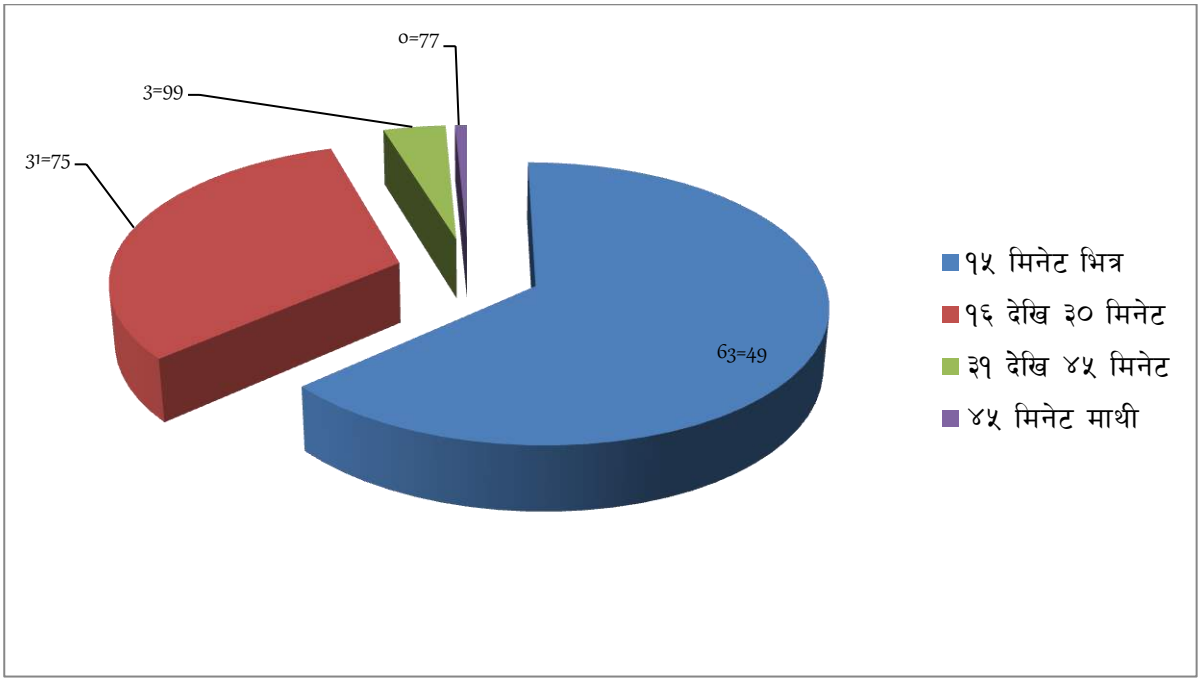

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको बृत्तचित्रमा हेर्दा १५ मिनेट भित्र यस गाउँपालिकाका सबैभन्दा बढी जनसंख्याले गाउँघर क्लिनिकबाट प्रवाह हुने सेवा सुविधाहरु प्राप्त गर्ने गरेको देखिन्छ भने ४५ मिनेट भन्दा माथी समय लाग्ने घरधुरीहरुमा पनि केहि प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

७.५. वैक तथा वित्तिय संस्था

कानेपोखरी गाउपालिकामा वैक र अन्य वित्तिय संस्थाहरुमा स्थानीय जनसमूदायहरुको पहुचको स्थिति कस्तो छ , भनी यस स्थलगत अध्ययनमा घरधूरी सर्भेक्षण अन्तर्गत तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो । यहाका वैक र वित्तिय संस्थानहरुमा मानिसहरुको बचत, ऋण तथा अन्य व्यवसायिक काम दिनप्रतिदिन परिनै रहेको हुन्छ । अझ अहिले आएर प्रत्येक घरका १ सदस्य वैदेशिक रोजगारीका लागी वाहिर गएका कारणले रिमिटेन्स संकलन गर्नका लागी पनि यस्ता वैक र वित्तिय संस्थाहरु आवश्यक भैसकेका छन् । यसका साथै गाउघरमा आफ्नो सानै भएपनि आम्दानीको केहि अंश भविष्यका लागी बचतगर्ने परिपाटी बसेका कारणले गर्दा मानिसहरुलाई वैक र वित्तिय सस्थांनहरु अत्ति आवश्यक भैरहेको पनि छ । यस गाउपालिकाको वडा नं. १ देखि ७ सम्म रहेका जम्मा ९४६७ घरधूरीहरु मध्ये कति घरधूरी निश्चित समयका आधारमा ति सेवा केन्द्रहरुमा पुग्छन भन्ने वारेको तथ्याङ्क संकलन गर्दा ६७६ घरधूरी हरुले यस समुदाय तथा स्थलमा ति वैक र वित्तिय संस्थान नभएको र ति सम्मको हाम्रो पहुच १ घण्टा भन्दा ज्यादा समय लाग्ने कुरा बताएका थिए । साथै आज सम्म वैक र वित्तिय संस्थामा

गएर काम नै नगरेको र ति संस्था जाने आवश्यकता नै नपरेको जानकारी तथ्याङक संकलन गर्दा पाइएको थियो । यस कानेपोखरी गाउपालिकामा यस्ता वैक र वित्तिय संस्थानमा यहाका जनसमूदाय/ सेवा ग्राहीहरुको पहुचको अवस्था कस्तो छ भनी निम्न वृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र -४ वैक तथा वित्तिय संस्था पहुँचको स्थिति

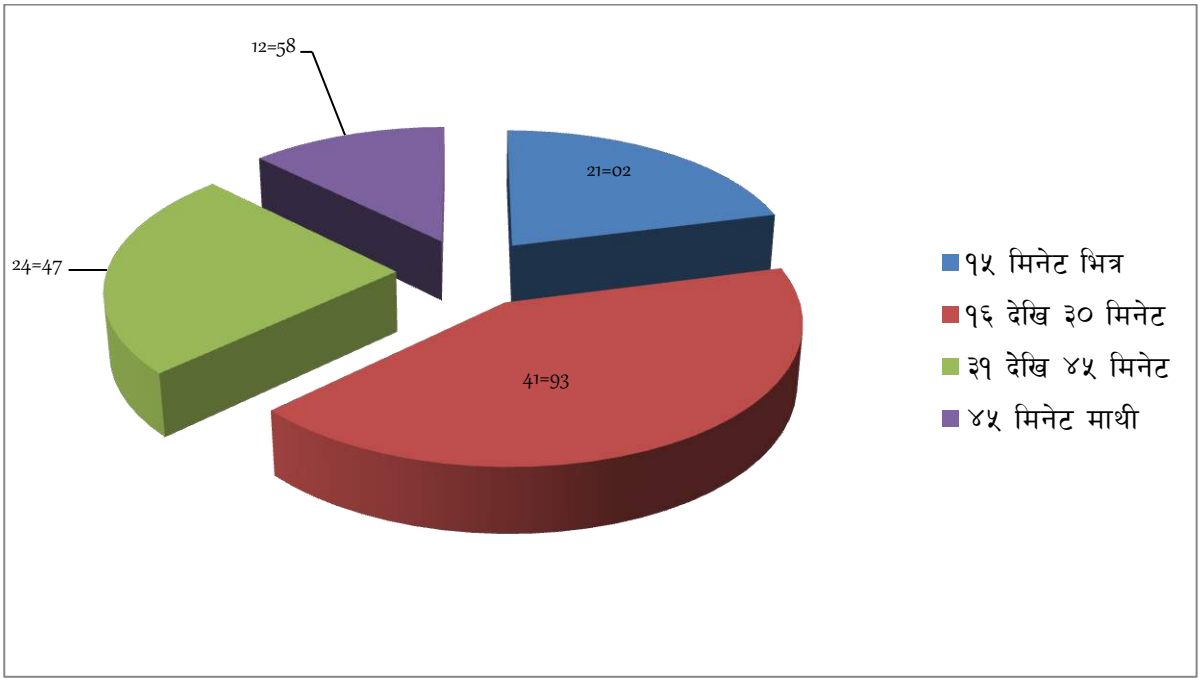

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको वृत्त चित्रमा दिइएको तथ्याङ्कका आधारमा हेर्दा यस गाउपालिकाका ११०६ घरपरिवार ४५ मिनेट भन्दा बढी समय लाग्ने गर्दछ भनी बताएका छन् । यी ११०६ घरधूरीले वैक तथा वित्तिय संस्थामा काम गर्नु गराउनु परेमा धेरै नै समय लाग्ने वताएका थिए । यसैगरी १५ मीनेट भित्र ति ठाउमा पुगेर सेवा लिन सकिने घरधूरीको संख्या १८४८ वटा रहेको वृत्त चित्रमा देखिन्छ ।

७.६. कृषी सेवा केन्द्र

नेपाल कृषी प्रधान देश भएकाले सरकारको निति तथा कार्यक्रमहरुमा पनि कृषी लाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेर कार्यक्रमहरु अगाडी वढाउने गर्दछ । यहा अधिकाश क्षेत्रमा मौसमी खेती प्रचलनमा रहेकाले सरकारले कृषीसंग सम्बन्धीत वेमौसमी तथा उन्नत प्रविधी मार्फत कृषी कार्यलाई अगाडी सारेको छ । स्थानीय सरकारले पनि देश विकाशका लागी कृषी क्षेत्रमा लगानी र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने, ज्ञानसिप र प्रविधिहरु भित्राउने गर्दछन । कुल ग्राहस्त उत्पादनमा कृषी क्षेत्रको उत्पादकत्व लाई अझ वढी रुपमा लैजानका लागी कृषी क्षेत्रमा प्रविधी, ज्ञान सिप र पारामर्श जस्ता कुराहरु कृषकहरु माझ पुऱ्याउन स्थानीय निकायहरुले विभिन्न क्षेत्रमा आफ्नो सेवा प्रवाह गर्ने वातावरण वनाएको हुन्छ । यस्ता स्थानीय तहका सेवा केन्द्रहरुले कृषी क्षेत्रमा आमूल परिर्वतन

गर्नका लागी सेवाग्राहीले चाहेका ज्ञान सिप र प्रविधीका साथै विज्ञ वा सम्वन्धीत पक्षका अगुवाहरु वाट शिक्षा प्रदान गर्ने गर्दछन । यस कानेपोखरी गाउपालिकामा कृषी सेवा केन्दहरुमा कृषक हरुको पहुचको अवस्था कस्तो छ भन्ने वारेमा तलको वृत्त चित्रमा दिइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: कृषि सेवा केन्द्रमा स्थानीय को पहुँच

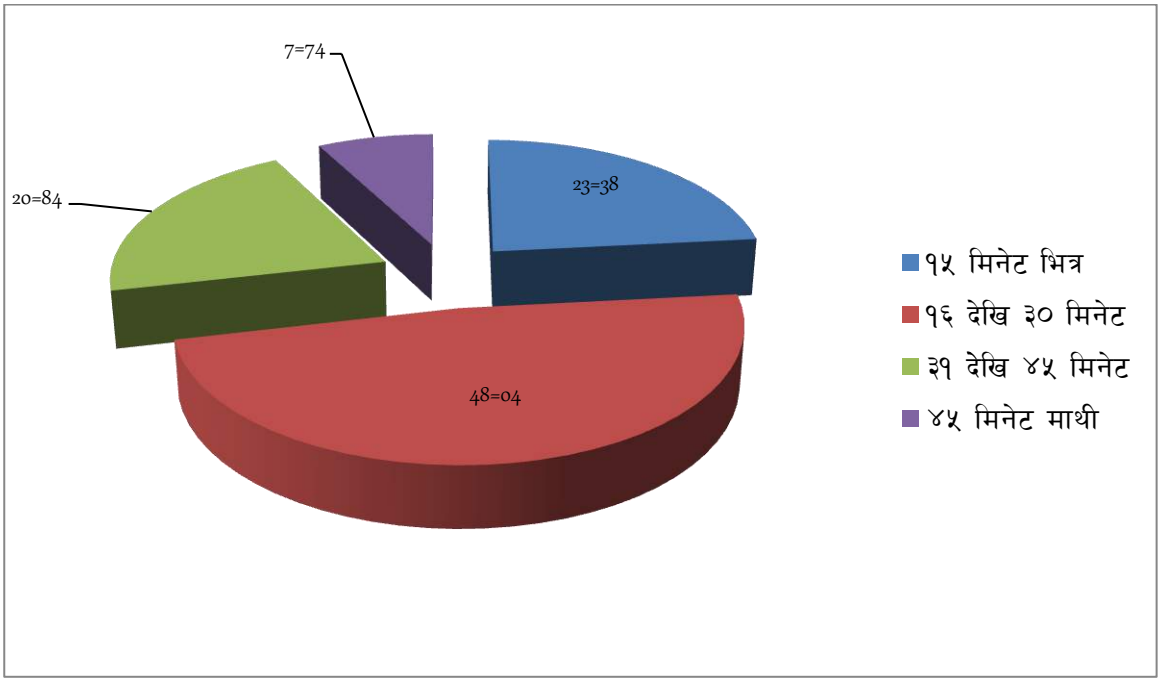

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको वृत्तचित्रमा देखाइए अनुसार यस गाउपालिकाका ४५२१ घरधूरीले हाम्रो ठाउँमा कृषी सेवा केन्द्र छैन भनी वताएका थिए । यही कृषी सेवा केन्द्र जानु पर्‍यो भने नजिकैका गाउपालिकाका वडाहरु र हाम्रो गाउपालिकाको जानु पर्दा १ घण्टा भन्दा बढी समय लाग्ने कुरा वताएका थिए । यसरी हेर्दा यस गाउँपालिकामा कृषी सेवा केन्द्रहरुमा कृषकहरुको पहुचको स्थिती अझ पनि राम्रो देखिदैन । १५ मीनेट भित्र मा ११५६ घरधूरीले कृषी सेवा केन्द्रको पहुच देखिन्छ भने ३८३ घरधूरी ४५ मीनेट भन्दा माथीको समयमा कृषी सेवा केन्द्र पुग्ने गरेको तथ्याङ्कमा देखिन्छ ।

७.७. सहकारी संस्था

नेपालको गाउघरतिर बढीमात्रमा खुलेका वित्तिय संस्थाहरुमध्ये सवैभन्दा बढी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था हुन । गाउघरमा रहेको ससानो बचत वैक नै हुन यिनिहरु । यसले गाउघरमा छरिएर रहेको पूँजीहरुलाई एकृकित गर्ने कार्य गरेको हुन्छ । सरकारी संस्थाले अन्य खालका गतिविधि जस्ता कृषकहरुमा लक्षित गरेर दुग्ध उत्पादन कृषक सहकारी संस्था, तरकारी खेती कृषक सरकारी संस्था महिला जागरण सहकारी संस्था जस्ता नामदिएर क्षेत्रगत रुपमा शसक्तीकरणका कार्यहरु गर्ने गरेको पाईन्छ । यस्ता सहकारी संस्थाहरुमा गाउघरमा

विना धितो समूहगत रुपमा वा व्यक्तिगत रुपमा कम व्याजदरमा ऋण पनि प्रवाह गर्दछन् । यस्ता सहकारी हरु मानिसको दैनिक जीवन मा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएका कारणले गर्दा कानेपोखरी गाउपालिकामा रहेका सहकारीहरुमा स्थानीय मानिहरुको पहूचको स्थिति कस्तो छ भनी यस सर्भेक्षणमा तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो । जसलाई निम्न वृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र -*: सहकारी संस्थामा पहुँचको अवस्था

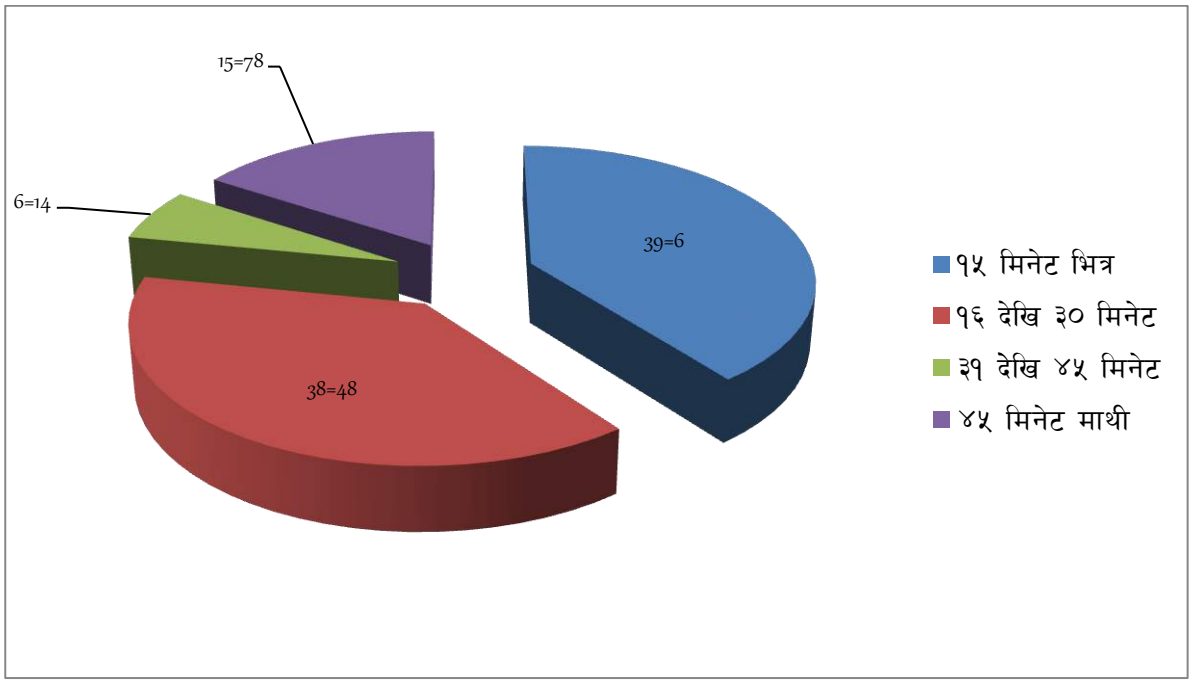

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको वृत्तचित्र अनुसार यस गाउपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरुमा आफ्नो वडाअनुसार पहुचको स्थिति हेर्दा १५ मीनेट भित्र सहकारी संस्थामा पहुचरहेको घरधूरी ३५९४ वटा रहेको देखिन्छ । यसरीनै ३९२ घरधूरीहरु जसले हाम्रो पायक पर्ने स्थानमा सहकारीहरु नभएको उल्लेख गरेका छन् ।

७.८. खेलमैदान

खेलकुदलाई मनोरंन्जनका रुपमा मात्र हेर्ने हाम्रो समाजमा हाल आएर केहि परिर्वतन भएको छ । मनोरञ्जका अतिरिक्त शरिरीक स्वास्थ्य तथा आयआर्जनका लागी पनि माध्यम बन्ने गरेको छ । खेलकुद र खेलमैदान दुवै कुरा युवायुवतीहरुको एकदमै चासोको बिषय रहेको पाईन्छ । गाउपालिका अन्तर्गत खेलकुद मैदान माथी पहुचको स्थिति कस्तो छ भनेर यस स्थलगत अध्ययनका क्रममा हेरिएको थियो । सातैवटा वडाहरुमा खेलमैदान मा पहुचको अवस्था निम्नुसार वृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: खेलमैदानमा पहुँचको अवस्था

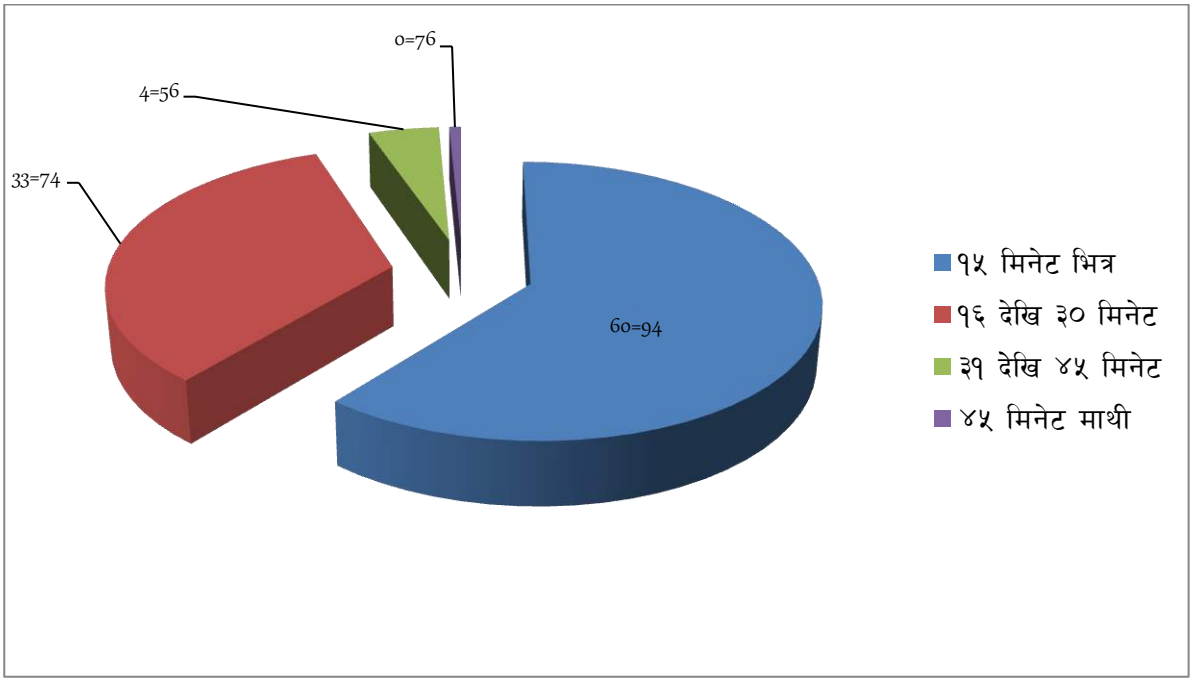

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको बृत्त चित्र अनुसार यस कानेपोखरी गाउपालिका अन्तर्गत ७ वटै वडाहरुमा स्थानीय वासीहरुको खेल मैदानमा पहुचको अवस्था देखाईएको छ । यस गाउपालिकामा २६३२ घरधूरी खेलमैदानको पहुच भन्दा एकदमै टाढा भएको बताएका छन् । यसरी हेर्दा ० देखि १५ मीनेट भित्र खेलमैदानमा पुग्ने घरधुरी ४१६५वटा रहेको तथ्याङ्कमा देखिन्छ ।

७.९. स्थानीय बजारमा पहुचको अवस्था

कानेपोखरी गाउपालिका अन्तर्गत७ वटै वडाहरुवाट स्थानीय हाटबजारमा पहुचको अवस्था कस्तो छ भन्ने वारेका जानकारी महत्वपुर्ण हुन जान्छ । स्थानीय व्यक्तिहरुका दैनिक जीवनसंग सम्वन्धीत किनमेल, वेचविखन जस्ता कुराहरुका साथ साथै स्थानीय स्तरमा उव्जनी भएका बस्तुहरु क्रयविक्रय गर्ने स्थान महत्वपुर्ण हुन जान्छ । कुनै पनि उत्पादनको बजारीकरण भएमा सोको उत्पादन स्वत वढ्न जान्छ । जसले गर्दा उत्पादकलाई फाइदा हुन्छ । स्थानीय स्तरमा हाटबजार भएको खण्डमा बजार मुल्य र आफ्नो उत्पादनहरुको वारेमा कृषकलाई जानकारी पनि प्राप्त हुने हुदा स्थानीय बजारको विकाशले ठुलो महत्व राख्दछ ।

यस कालेपोखरी गाउपालिकामा स्थानीय बजारमा स्थानीय जनताका पहुचको अवस्था कस्तो छ भन्ने वारेको तथ्याङ्क निम्न वृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र -६: स्थानीय बजारमा पहुँचको अवस्था

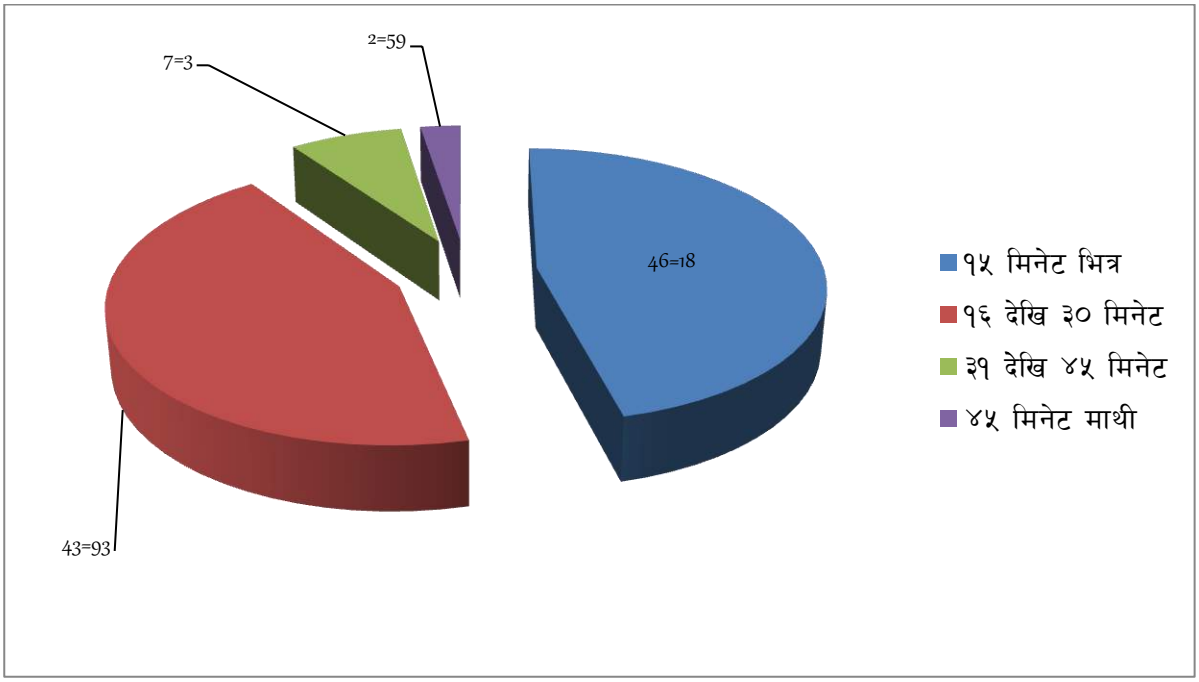

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको वृत्त चित्रअनुसार यस गाउपालिकामा १५ मीनेट भित्र ४३२८ घरधूरीको बजार नजिकै रहेको तथा अझ पनि ४५ मीनेट भन्दा माथी समय लाग्ने घरपरिवार यस गाउपालिकामा २४२ धूरी रहेको तथ्याङ्कमा देखिन्छ ।

७.१०. सामूदायिक भवन

गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न सामूदायिक भवनहरुमा जनसमूदायको पहुचको अवस्था कस्तो छ , कति टाढा कति नजिक भन्ने कुराले धेरै ठुलो प्रभाव पार्ने हुन्छ । सामूदायिक भवनहरुमा विभिन्न खालका क्रियाकलापहरु हुने गर्दछन् । जसले गर्दा स्थानीय स्तरमा मानिसहरुको भेला, जमघटका लागी कुनैपनि सभा समारोह तथा अन्य त्यस्तै खालका गाउस्तरिय मात्र नभएर अरु प्रकारका जमघट का लागी सामूदायिक भवनहरु वढी उपयोगमा आउने गर्दछन् । यस्ता भवनहरु हाल नेपालका सबै गाउपालिका वडाहरुमा छन भन्ने मान्यता रहेको पाईन्छ । यस पार्श्वचित्र निर्माणका क्रममा कानेपोखरी गाउपालिका क्षेत्रमा अझ पनि ४०६९ घरधूरीले सामूदायिक भवनको वारेमा नसुनेको, कसैले हाम्रो टोल छिमेक र समूदायमा छैन भनी बताएका थिए भने ५३९८ घरधूरीले मात्र समय अनुसार समूदायिक भवनमा पहुचको अवस्था वताएका थिए । जसलाई देहायको वृत्त चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: सामूदायिक भवनमा पहुँचको अवस्था

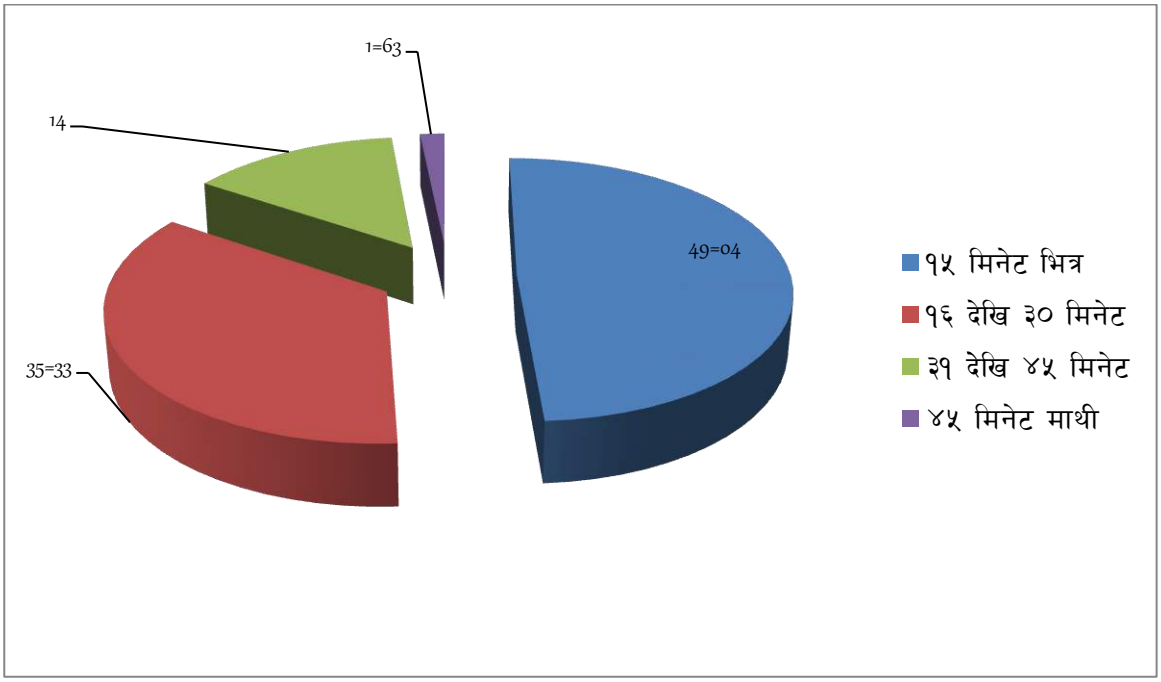

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको वृत्तचित्र अनुसार कानेपोखरी गाउपालिका ७ वटै वडाहरु वाट समूदायिक भवनमा पहुचको अवस्था हेर्ने हो भने धेरै घरधूरीहरु अझ पनि ३० मीनेट भन्दा बढी समय त्यहाको Mode of Transportation पैदल यात्रा गरेर पुग्ने गरेको देखिन्छ ।

७.११. शवदहा गर्ने स्थानमा पहुचको अवस्था

कानेपोखरी गाउपालिका अन्तर्गत शवदहा गर्ने स्थानको अवस्था स्थानीय हरुका लागी कतिटाढा वा कस्तो अवस्था छ । त्यस ठाउमा पहुचको स्थिति कस्तो छ भनी यस पार्श्व चित्रमा तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो । जसलाई निम्नानुसार देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: शवदहा गर्ने स्थानमा पहुँचको अवस्था

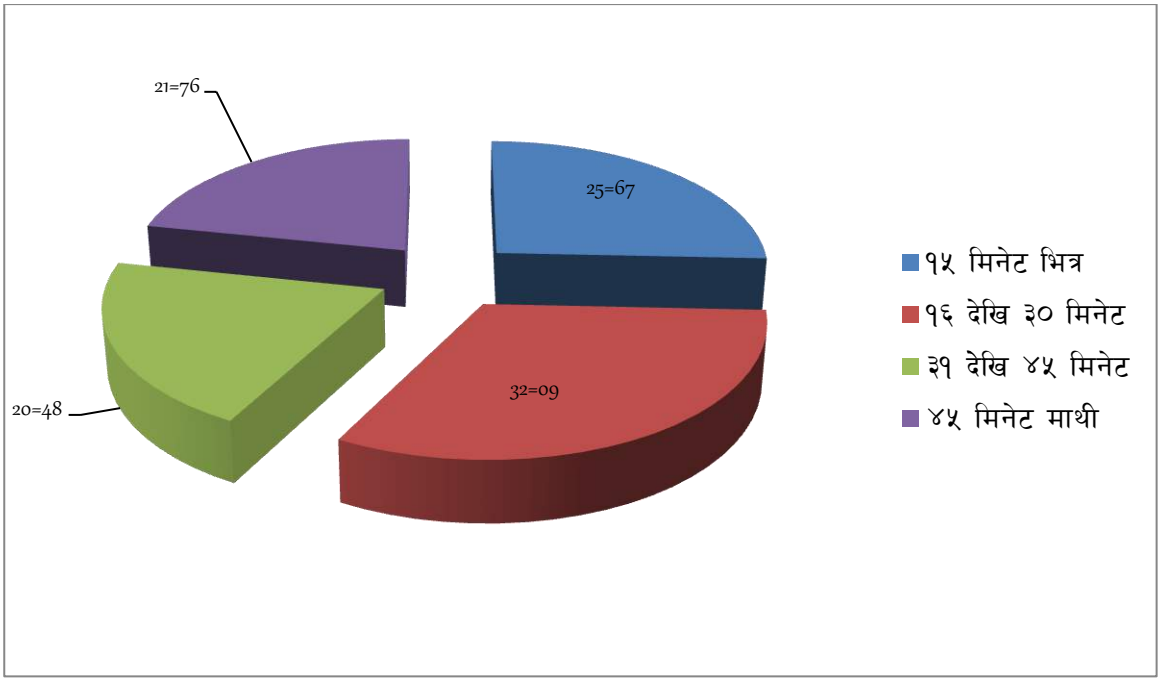

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको वृत्र चित्र अनुसार ४ प्रकारको समय विभाजनमा कानेपोखरी गाउपालिका घरधूरीहरुको शवदहा स्थलमा पहुचको अवस्था दर्शाइएको छ । जस अनुसार १५ मिनेट भित्र पुग्नेको प्रतिशत १६ देखि ३१ मिनेट भित्र त्यस्तो स्थानमा पुग्नेहरुको प्रतिशत माथीको वृत्तचित्रमा देखाइएको छ ।

७.१२. हुलाक सेवा केन्द्र

२१ औ शताब्दीको आम सञ्चारको युगमा एक क्लिकमा संसारको जहाको चाहयो त्यहिको समाचार खवर थाहापाइने यस समयमा पहिला देखि चलेको चिट्ठी आदनप्रदानका लागी प्रयोग गरिने हुलाक सेवा हिजो आज पनि आवश्यक्ता पर्ने गरेको छ । यस युगमा कतिपय दैनिक प्रयोजनमा आउने कार्यहरु हुलाक मार्फत नै हुने गरेका छन् । त्यसैले नेपाल सरकारको आम संञ्चारको क्षेत्रमा सेवा प्रदान गर्ने हुलाक सेवामाथी यस गाउपालिकाका जनसमूदायको घरधूरीहरुको पहुचको स्थिति कस्तो रहेछ भनी तथ्याङ्क संकलनगरीएको थियो जसलाई निम्न वृत्र चित्रमा देखाइएको छ ।

बृत्त चित्र ..: हुलाक सेवा केन्दमा पहुँचको अवस्था

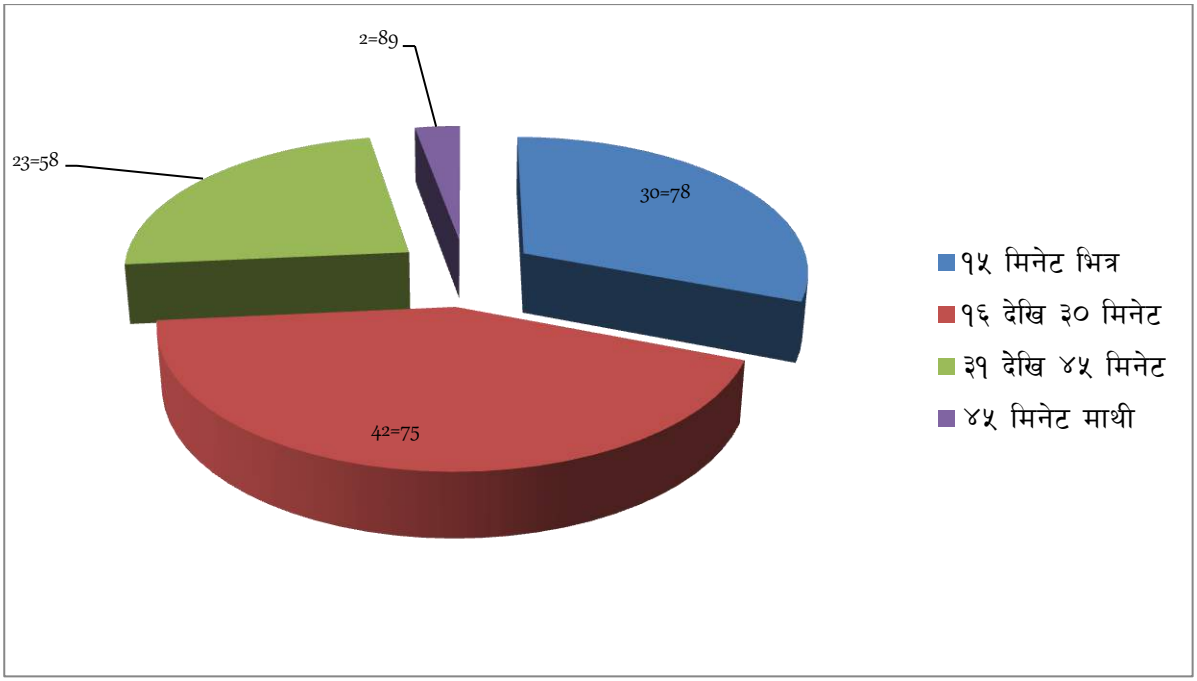

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको वृत्र चित्र अनुसार यस गाउपालिकाका ९४६७ घरधूरी मध्ये ७४३० घरधूरीले अर्थात ७८.४८ प्रतिशत घरधूरीले मात्र हुलाक कार्यलयको वारेमा वताएको अर्थात २१.५२ प्रतिशत घरधूरीलाई हुलाक कार्यलय यसठाउमा नभएको वताएका थिए । ७८.४८ प्रतिशत मध्ये १५ मीनेट भित्र सो कार्यलयमा पहुचको अवस्था हुनेहरुको सख्या २२७८ घरधूरी र १६ देखि ३१ मीनेट सम्म पहुचको अवस्था हुनेहरु ३१७६ घरधुरी रहेको माथीको तथ्याङ्कले देखाउछ ।

परिच्छेद ८: वन तथा वातावरणिय स्थिति

यस परिच्छेदमा यस कानेपोखरी गाउपालिका भित्रको वन तथा वातावराण संग सम्वन्धीत वन, जैविक विविधता, जलवायु परिर्वतन तथा विपद् जस्ता विषय र क्षेत्रहरु समावेश गरिएको छ ।

८.१. वन क्षेत्रको अवस्था

मुख्य रुपमा सरकारी संरक्षित वन, सामुदायक वन, धार्मिक वन, कवुलियत वन व्यक्तिगत रुपमा रहेका वन जस्ता वनका प्रकारहरुमा व्यवस्थापन भैरहेको हाल को वन सम्पदाहरुले वातावरण र जैविक विविधताका क्षेत्रमा राम्रो काम भएको छ । यस क्षेत्रमा पनि उष्ण प्रदेशिय वनको प्रकार रहेको र यहावाट वनपैदावार तथा जैविक विविधता हालका जल्दा वल्दा विषयहरुमा संरक्षण र यसको समूचित व्यवस्थापन गरेको पनि पाईन्छ । यस क्षेत्र परापूर्व काल देखि वन जंगलले ढाकिएको अवस्थामा थियो हालपनि यहाको ११०८ - २५ हेक्टर जग्गा वनजंलले ढाकेको तथ्याङ्कमा देखिन्छ । यसक्षेत्रमा हाल ३ वटा सामूदायिक वन, केहि निजि वन र १ धार्मिक वन पनि रहेको छ । यस क्षेत्रमा रहेको वनको विवरणलाई निन्न लिखित तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ४.: वनजंगल सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	सामूदायिक वन	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नं	मुख्य रुख र प्रजातिहरु
१	ग्रामीण सुधार सा.ब	नविन राई	९८४२१३८५५१	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
२	जनजागृती सा.ब	पूर्ण ब. अधिकारी	९८४२०३३२१६	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
३	महिला जागृती सा.ब	चन्द्रकला लिम्बु	९८४२०६७५६९	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
४	डाँस मोरङ्गी सा.ब	जिवन कटुवाल	९८२०४८९४५	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
५	सिता छ घरे सा.ब	शान्तिराम खड्का	९८४२२६०६१८	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
६	ज्योती सा.ब	टंकेश्वरी याखा	९८६२१५३०२६	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
७	लक्ष्मी सा.ब	गणेश मादेन	९८१८५३८७७३	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि
८	स्थानीय ग्रामिण सुधार श्रृजना सा.ब	सन्तोष लिम्बु	९८०३२०५५५२	साल, सिसौ, धमेरो, उतिस आदि

श्रोतःगाउँपालिका कार्यलय २०७५

८.२. जैविक विविधता र वातावरणीय अवस्था

यस गाउपालिका जैविक विविधताका हिसावले महत्वपुर्ण मानिन्छ । यस गाउपालिकाको उत्तर भु - भागको केहि भाग चारकोसे झाडीले ओगटेको पाईन्छ । यस क्षेत्रमा मुख्य रुपमा वनजंगलमा पाईने जरिवुट्टी तथा अन्य जैविक विविधताको क्षेत्रमा धेरै कामहरु नभएको देखिन्छ । यस क्षेत्रको वन सम्पदा भित्र पर्ने जरिवुट्टी जन्य वोट विरुवाहरु तथा जंगली जनवार र पन्छीहरुका वारेमा पनि अध्ययन अनुसन्धानका लागी नया हुन सक्ने वातावरण

रहेको यस क्षेत्रसंग सम्वन्धित विज्ञहरुको भनाइरहेकोले गर्दा यस क्षेत्रको जैविक विविधतालाई नयानै मान्नु पर्ने देखिन्छ ।

जैविक विविधताको रुपमा यस क्षेत्रको महत्वपुर्ण स्थानहरुमा पाईने प्रमुख जनवार तथा चराचुरुङ्गी सम्वन्धी विवरण देहायवमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४: बासस्थानका आधारमा प्रमुख जनवार तथा चराचुरुङ्गीको विवरण

वासस्थानको नाम	मुख्य जगली जनावरको नाम	मुख्य जंगली चराचुरुङ्गीहरु	सरीसृप प्रजाती
सामूदायिक वन	हात्ती, बाँदर,	सुगा, धनेष, कोयल	गोमन, करेत,
धार्मिक वन	बँदेल, हरिण	मयूर, वन कुखुरा	धामन, अजिङ्गर
निजि वन	चित्तल, निलगाई	मैना आदि	हरेउ, सिरिसे
	दुम्सी, खरायो, स्याल आदि		गोहोरो आदी

श्रोत : बन कार्यलय मोरंग

माथीको तालिका अनुसार यस कानेपोखरी गाउपालिका अन्तर्गत मुख्य रुपमा यहाको वनजंगल क्षेत्रमा हात्ती, हिरण, मृग, निलगाई, वदेल जस्ता जंगली जनावरहरु पाईने गरेको छ । यस क्षेत्रमा घनावन क्षेत्र भएका कारणले कहिले काही यहा वाहिर बाट आउने अन्य फिरन्ते जंगली जनावर र पक्षिहरु पनि आउने र केहि समय पश्चात पुन फर्कने गरेको कुरा विभिन्न रिपोर्टहरुमा उल्लेख छ ।

८.३. प्राकृतिक प्रकोप र विपदको अवस्था

यस गाउपालिकामा विगत ५ वर्षको अवधिमा के कस्ता विपदका असरहरु परेका छन् । यस्ता विपद् र प्राकृतिक प्रकोप, तथा मानव असावाधानीक तर्फवाट भएका घटना, दुर्घटना, प्रकोप जस्ता विषयहरुले प्रत्यक्षरुपमा हानीनोक्सानी र क्षति गराएको पाइएको छ । यस कानेपोखरीमा विगतमा के कस्ता प्रकृतिक प्रकोप र मानव असावधानीबाट घटेका घटनाहरु र भएको आर्थिक क्षति सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका ५.: प्रकोपको आधारमा क्षतिको आर्थिक विवरण

सि.नं.	प्रकोपको विवरण	आर्थिक क्षती रकम रु.मा.	घाइते	मानविय क्षती विरामी	मृत्यू
१	भुकम्प	१७१५०००	२	१	०
२	बाढी, पहिरो	७२५४७०००	०	१	०
३	आगलागी	८११००००	२	१	१
४	महामारी	०	०	०	०
५	खडेरी	१२६३०००	०	०	०
६	सडक दुर्घटना	१४३३७४००	५५	१८	९
७	अन्य	३२५५०००	१	१	०
	जम्मा	१०१२२७४००	७०	२२	१०

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथीको तालिका अनुसार यस गाउपालिकामा विगत ५ वर्षको अवधिमा प्रकृतिक प्रकोप, मानवीय असावधानी तथा विपद जस्ता घटनाहरुले घेरै ठुलो क्षति गराएको तथ्याङ्कमा देखिन्छ । यस गाउपालिकामा सड्क घटनाबाट मात्र ५५ जना घाइते र ९ जनाको मृत्यू भएको तथ्याङ्कमा देखिन्छ । यो मानव असावधानी वा विपद अनुसार हुने हो । यसैगरी बाढी आगलागी बाट पनि यहा उल्लेख्य रुपमा क्षती भएको माथीका तालिकामा देखिन्छ । यस तालिकामा अन्य शिर्षक अन्तर्गत पनि आर्थिक तथा मानविय घाइते भएको देखिन्छ जस अन्तर्गत, जंगली जनावरवाट क्षती, असिना, हावा हुण्डरी तथा सर्पको टोकाईबाट भएको क्षतीहरु समावेश भएको देखिन्छ ।

परिच्छेद ९: गाउँपालिका बासीको चाहाना

९.१. आवश्यक्ताको स्तरिकरण

यस परिच्छेदमा यस गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुका आवश्यक्ताहरुको वडागत रुपमा स्तरिकरण गरि विश्लेषण गरिएको छ । स्थलगत अध्ययनका क्रममा घरधुरी सर्भेक्षण गर्दा प्रत्येक घरधुरीमा यस तपाईको गाउँपालिका वा वडा कार्यलयबाट तत्कालै के सेवा वा चहानाको इच्छा राख्नु भएको छ भन्ने बारेमा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो । कानेपोखरी गाउँपालिका ७ वटा वडाहरुमा सर्भेक्षणका दौरानमा जम्मा ९४६७घरधुरीहरु मध्ये ९० प्रतिशत भन्दा केहि बढी घरधुरीहरुले यस प्रश्नावलीको जवाफ पूर्ण रुपमा दिइएको आधारमा यस तथ्यांकलाई विश्लेषण गरिएको छ ।

आफ्नो व्यक्तिगत आवश्यकता भन्दा सामूहिक आवश्यकताहरुको Coding गरी यस तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्नु महत्वपूर्ण हुन जाने हुँदा यहा व्यक्ति विशेष वा निश्चित घरधुरीका आवश्यकता भन्दा समग्र वडाको विकाश र निर्माण तथा सेवा विस्तारलाई मध्यनजर गरिएको छ । व्यक्तिगत रुपका आवश्यकताहरु जस्तै झुलको व्यवस्था, सिंचाइको लागि आफ्नो खेतमा बोरिङ्ग, घरछेउमा १ थान विजुलीको पोल, लत्ता कपडा, खानेपानी को शुद्धिकरणका लागि फिल्टर जस्ता व्यक्तिगत आवश्यकता जस्ता कुराहरुलाई यस स्तरिकरणमा समावेश गरिएको छैन ।

कानेपोखरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरुमा तत्कालका आवश्यकताहरुको स्तरिकरण अर्थात प्राथमिकिकरण गर्ने सवालमा कुनै वडाहरुमा व्यक्तिगत आवश्यकता घरपरिवारको आवश्यकक्ताहरुलाई सन्दर्भ अनुसार समाजिकिकरण अर्थात समाज, गाउँ, टोल र वडाका लागि उपयुक्त हुने आधारमा पनि विश्लेषण गरिएको छ । यहा आवश्यकताहरुको प्राथमिककरण गर्दा मुलतः त्यस वडामा प्रत्येक घरधुरीले कुन कुरालाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेका छन् र त्यसपछि दोश्रो र तेश्रो आवश्यकक्ता अनुसार बताएका थिए सोहि अनुरुप यहा पनि प्राथमिकता अनुसार नै व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ ।

९.२. विकाश निर्माणको प्राथमिकीकरण

यस पार्श्व चित्र निर्माणका क्रममा वडागत रुपमा आएका आवश्यकताहरुको प्राथमिकिकरणलाई वडागत रुपमा देहाय अनुसार तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ४: वार्ड नं. १ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	एम्बुलेन्स	१००३	दमकल	६६५	नि:शुल्क औषधी	४०६
२	सिपमूलक तालिम	९९४	रोजगारीको अवसर सिर्जना	७६८	खोलामा तटबन्ध	३०६
३	सडकको स्तर उन्नती	८०४	पुल निर्माण	७७४	सिंचाइको व्यवस्था	३९५
४	खानेपानीको व्यवस्था	४३४	ट्युवेल सामाग्रीको व्यवस्था	५०८	सुकुम्वासी दर्ता	३३६

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वडा नं. १ मा यहा एम्वुलेन्स सेवाका लागि १००३ घरधुरीहरुले सो विषयलाई पहिलो प्राथमिकतामा पारेको कुरा तथ्यांकमा देखिन्छ। भने सडक कालो पत्रे, भित्रि सडकहरु ग्राभेल, बाटो निर्माण तथा बाटोमा ह्युम पाइपहरुको निर्माण होस् भनी ८०४ घरधुरीले सो कार्यलाई तेश्रो प्राथमिकतामा राखेको देखिन्छ। यसैगरी सिपमूलक तालिमका लागि गाउँपालिका वा वडा कार्यलयबाट गाउँघरमा रहेको व्यक्तिहरुमा लक्षित गर्नु पर्ने सिप विकाशका कार्यका लागि दोश्रो प्राथमिकता दिएर ९९४ घरधुरीले बताएका छन्।

९.३. वडा नं २ को आवश्यकताको स्तरिकरण

यो गाउँपालिकाको वडा नं. २ जम्मा घरधुरी १५२२ रहेका र त्यसमध्ये ९१ प्रतिशत घरधुरीले तत्कालको आवश्यक आवश्यकक्ताको प्राथमिकिकरण गर्ने सवाल देहाय अनुसार गरेको थिए । जसलाई निम्नानुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५. : वार्ड नं. २ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	सरकारी स्कूलमा अंग्रेजी माध्यम पढाइ हुनु पर्ने	९४८	उच्च शिक्षाको व्यवस्था	१०१४	प्राविधिक शिक्षाको शिक्षकको व्यवस्था	८१३
२	हस्पीटलको गुणस्तरमा सुधार	६७४	औषधी निःशुल्क	६२८	एम्वुलेन्स सेवा	६०८
३	ह्युम पाइप	४८०	बाटो विस्तार	४९४	विद्युतिकरण	४३४
४	सुकुम्वासी समस्या समाधान	३९५	जग्गा दर्ता	२९८	जस्तापाताको व्यवस्था	७०८
५	उन्नत विउ विजन	७११	सिंचाइको व्यवस्था	११०४	कृषि विशेषज्ञको आवश्यकता	९८८
६	सिपमूलक तालिमको व्यवस्था	९०८	रोजगारीको श्रृजना	१११८	स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था	८०९

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार कानेपोखरी गाउँपालिकाका २ नं. वडामा तत्कालका आवश्यकताहरुको प्राथमिकिकरणका आधारमा हेर्दा रोजगारीको लागि गाउँपालिकाले अवसरहरुको श्रृजना गर्नुपर्ने भनी १११८ घरधुरीले बताएका थिए भने सिंचाइको लागि नहर, कुलो, बाध पैनी निर्माण जस्ता कृषि सम्वन्धी व्यवस्था तत्कालै होस भनी आवश्यकताको प्राथमिकिरण गर्ने घरधुरी ११०४ रहेको देखिन्छ । सबैभन्दा कम घरधुरीले आवश्यकताको पहिचान गर्दा जग्गानापी गरी जग्गा दर्ता अभियान संञ्चालन गर्न आवश्यक रहेको र सोलाई प्राथमिकिरण गर्ने घरधुरी २९८ रहेको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

९.४. वडा नं ३ को आवश्यकताको स्तरिकरण

यसैगरी वडा नं. ३ मा रहेको जम्मा १२७५ घरधुरीहरु मध्ये ८८.४ प्रतिशत घरधुरीले यस सूचांकको Response दिइएका थिए । केहि घरधुरीले केहि पनि हुन नसक्ने भएका कारणले यो यहाको आवश्यक्ता हो भनी बताउन नचाहेको देखिन्छ । यस वडाबाट निम्नानुसारसम्वन्धीत विषयहरु उठेका थिए । जसलाई देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४५: वार्ड नं. ३ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	सिंचाई	९९८	सडक स्तरोन्नती	१०५१	रोजगार	८१८
२	सुकुम्वासी समस्या समाधान	४४३	तालिमको व्यवस्था	९१६	समूहगत ऋणको व्यवस्था	६९७
३	स्वास्थ्य सेवा पूर्ण निःशुल्क	११०१	कलकारखाना तथा उद्योगको स्थापना	४४८	दमकलको व्यवस्था	१३४

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वडा नं. ३ को लागि पहिलो प्राथमिकताको विकास निर्माणमा घरधुरी सर्भेक्षणबाट आएको तथ्यांक अनुसार पूर्ण रुपमा स्वास्थ्य सेवाहरु निःशुल्क हुनु पर्ने कुरा आएको देखिन्छ । जसमा ११०१ घरधुरीले विभिन्न रुपमा स्वास्थ्य सेवालाई पहिला प्राथमिकता दिइएको देखिन्छ । साथै सडकको स्तर राम्रो बनाउन बाटोघाटोको स्तर उन्नती गर्नु पर्ने र कल्भर्ट, ह्युम पाइप, पानीको निकाश जस्ता पक्षहरु पनि समेटेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा कम प्राथमिकतामा परेको विषय आगलागी हुँदा दमकलको आवश्यकता पर्छ र सोको व्यवस्थाका लागि १३४ घरले बताएको कुरा माथिको तालिकामा देखिन्छ ।

९.५. वडा नं ४ को तत्कालको आवश्यकताको स्तरिकरण

कानेपोखरी गाउँपालिका वडा नं. ४ मा रहेका जम्मा १३१२ घरधुरीहरु मध्ये ९३ प्रतिशतका हाराहरीमा यस सूचांकमा जवाफ दिएका थिए । जसमध्ये केहि घरधुरीहरु मध्ये केहि प्रतिशतले आफ्नो इच्छा र व्यक्तिगत आवश्यकतालाई यस अध्ययनमा समावेश गरिएको छैन । जसमा लुगाफाटा, झुल जस्ता कुराहरु पनि उल्लेख भएको पाइएको छ । यस वडामा मुख्य रुपमा निम्नानुसारको तत्कालका आवश्यकताहरुलाई देखाइएको छ ।

तालिका ४.: वार्ड नं. ४ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	सडक विस्तार	८४१	रोजगारीको अवसर	९१४	खानेपानीको व्यवस्था	७२४
२	उच्च शिक्षा	६१५	सिपमूलक तालिम	६७८	विद्युतिकरण	६१५
३	निःशुल्क स्वास्थ्य उपचार	७१९	सिंचाई	८९४	सुकुम्वासी दर्ता	४६४

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वडा नं. ४ मा पहिलो प्राथमिकतामा परेको तत्कालको आवश्यकता भनेको ९१४ घरधुरीले बताए अनुसार रोजगारीका अवसरहरु श्रृजना गर्नु पर्ने र स्थानीय लाई प्राथमिकता दिनु पर्ने बताएका छन् । यसैगरी खेतीपातीका लागि सिंचाइको व्यवस्थामा नहर कुलो पैनी तथा बोरिङ्गबाट पनि सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएमा भनी ८९४ घरधुरीले दोश्रो प्राथमिकिकरण गरेको माथीको तथ्यांकमा देखिन्छ ।

९.६. वडा नं ५ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिका अन्तर्गत वडा नं. ५ मा यस स्थलगत सर्भेक्षणका क्रममा सर्भेक्षणले समेटेका जम्मा १७२६ घरधुरीहरु मध्ये ९१ प्रतिशत भन्दा बढी घरधुरीले तत्कालका ३ वटा आवश्यकताहरुको बारेमा वताएका थिए जसमा अन्य वडाहरुको जस्तै यस वडामा सामूहिकताका लागि मुख्य रुपमा निम्नानुसार आवश्यकताहरुको स्तरिकरण गरी देखाइएको छ ।

तालिका ४४: वार्ड नं. ५ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	बाटो स्तरोन्नती	१२१५	विद्युतिकरण	२२४	खानेपानी	९१५
२	कृषि अनुदान	३६४	सिपमूलक तालिम	६१४	कृषि तालिम	६१८
३	सुकुम्वासी समस्या समाधान	१५३	सिंचाइको व्यवस्था	१०१४	रोजगारीको श्रृजना	९५१

श्रोत : स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार वडा नं ५ पहिलो प्राथमिकतामा परेको र सबैको आवश्यकता सम्वोधन गर्न सक्ने विषयबाटोको स्तरोन्नतीलाई १२१५ घरधुरीले वताएका थिए भने बाटोको स्तरउन्नतीका लागी कालोपत्रे, ग्राभेल, कल्भर्ट निर्माण, पुल पुलेसा निर्माण जस्ता कुराका अतिरिक्त सहायक बाटोहरुको निर्माण पनि जोडिएको छ । यसैगरी सिंचाइको व्यवस्थामा १०१४ घरधुरीले बताएको माथिको तालिकामा देखिन्छ ।यस गाउँपालिकामा केहि घरधुरी कृषिमा अनुदान विषयहरु पनि उठाएको पाइन्छ जसमा मलखाद, उन्नत विउ विजनका साथै कृषि विज्ञहरुको परामर्श अन्तक्रिया कार्यक्रम पनि समावेश रहेको छ ।

९.७. वडा नं ६ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण

यस स्थलगत सर्भेक्षणका क्रममा यस ६ नं. वडा अन्तर्गतका घरधुरीहरुमा तत्कालका आवश्यकताहरु अन्य वडाहरुकै जस्तो सिपमूलक तालिम,बाटोघाटो, खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता विषहरुकै सेरोफेरोमा रहेर बढी भन्दा बढी महत्व दिइएको विषयहरुलाई निम्नानुसार तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ११: वार्ड नं. ६ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	सिपमूलक तालिम	१११४	खोलामा पुल	४१२	दक्ष स्वास्थ्य कर्मीको व्यवस्था	२१९
२	बाटो स्तरोन्नती	१०८८	सुकुम्वासी समस्या समाधान	८१४	कृषिमा अनुदान	११७
३	खानेपानी	९११	सिंचाइ कुलो, पैनी र बाँधको व्यवस्था	६७१	घनी पूर्जा वितरण	३२८

श्रोत :स्थलगत अध्ययन २०७५

माथिको तालिका अनुसार यस वडामा पहिलो प्राथमितामा वडामा रहेका जम्मा १४२६ घरधुरी मध्ये १११४ घरधुरीले सिपमूलक तालिमको व्यवस्थालाई मानेको देखिन्छ । यसैगरी दोश्रो प्राथमिकतामा बाटो निर्माणलाई र कम घरधुरीले उठाएको तर कम घरधुरीको पहिलो प्राथमिकतामा पनि रहेको हुन सक्ने दक्ष स्वास्थ्य कर्मीको यहाँको अझ कम घरधुरीको प्राथमिकीकरणमा परेको कृषि क्षेत्रमा अनुदान भन्ने विषयले ११७ घरधुरी समेटेको छ ।

९.८. वडा नं ७ को तत्कालको आवश्यकताको सम्वन्धी विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकाको वडा नं. ७ मा जम्मा १०७७ घरधुरीहरुले यस सूचांकमा Response गरेका थिए । विकाश निर्माणसँग सम्वन्धीत विभिन्न पक्षहरु जस्तै बाटो घाटो, शिक्षा, स्वास्थ्य, भित्रका कुराहरुमा विशेष गरी तालिम, रोजगारी, सिंचाई, सुकुम्वासी समस्या जस्ता पक्षहरु बढी उठेको देखिन्छ । जसलाई स्तरिकरण गर्ने क्रममा निम्नानुसारको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ७: वार्ड नं. ७ को घरधुरीबाट प्राप्त मुख्य आवश्यकता सम्वन्धी विवरण

सि.नं.	पहिलो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	दोश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी	तेश्रो आवश्यकता विवरण	घरधुरी
१	सिपमूलक तालिम	८७४	खानेपानीको उचित व्यवस्था	२११	स्वास्थ्य चौकी नजिक भए राम्रो	११४
२	बाटो स्तरोन्नती	७९३	सुकुम्वासी समस्या समाधान	३९८	प्रहरी चौकी नजिक हुनुपर्थ्यो	१९४
३	रोजगारीको अवसर	७१८	जग्गा धनीपूर्जा वितरण	४४३	सिंचाइको व्यवस्था	१०४

श्रोत :स्थलगत अध्ययन २०७५

कानेपोखरी गाउँपालिकाको वार्ड नं. ७ को घरधुरी सर्भेक्षणका क्रममा तत्कालका आवश्यकतहरुको सिलसिलामा १ घरमा मुख्य ३ वटा आवश्यकता माथि स्तरीकृत गरियो । जसमा १०७७ घरधुरी मध्ये ८७४ घरधुरीहरुले सिपमूलक तालिमको व्यवस्था भए यहा रोजगारीको श्रृजना हुने र दक्ष जनशक्ति उत्पादन हुने बताएका थिए । यसैगरी बाटोको स्तरिकरणमा मुख्य गरी सडक कालोपत्रे, भित्रि सडकहरु ग्राभेल तथा पुलपुलेसा निर्माणसँग सम्वन्धीत भै ७९३ घरधुरी बताएका थिए । यसैगरी रोजगारीका अवसरहरु श्रृजना गर्नका लागि गाउँपालिकाले पहल गर्नुपर्ने कुरा ७१८ घरधुरीले बताएका थिए ।

यसरी हेर्दा यस गाउँपालिकामा हाल तत्कालै विकास निर्माणका पक्षमा सम्वोधन गर्नुपर्ने मुद्दाहरुलाई स्तरिकरणगरी प्रस्तुत गरिएको छ । जसले गर्दा भोलीका दिनमा वडा अनुसार कार्यक्रमहरु छनौट र लागू गर्नका लागि माथीका तालिकामा दिइएका सर्भेक्षण पश्चातका नतिजाले सहयोग गर्ने अपेक्षा पनि राख्न सकिन्छ ।

परिच्छेद १०: संस्थागत तथा सु शासनको स्थिति

गाउँपालिका भित्रको संस्थागत तथा सुशासनको विद्यमान अवस्था कस्तो छ। यसको संरचनागत ढाँचाहरु कस्ता छन् भन्ने बारेमा यस परिच्छेदमा दिइएको छ।

१०.१. सरकारी कार्यलय सम्वन्धी विवरण

यस कानेपोखरी गाउँपालिकामा विभिन्न सेवा प्रवाह गर्ने उद्देश्यले स्थापित सरकारी कार्यलयहरु रहेका छन्। यस्ता कार्यलयहरु कहाँकहाँ छन्। तिनीहरुको ठेगाना, जनशक्ति र कार्यक्षेत्र बारेको विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ४.: सरकारी कार्यलयसँग सम्वन्धीत विवरण

क्र.सं.	सरकारी कार्यलय	ठेगाना	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
१	गाउँ कार्यपालिका कार्यलय	रमाइलो कानेपोखरी ६		गाउँपालिका भर
२	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द			गाउँपालिका भर
३	हुलाक कार्यलय			गाउँपालिका भर
४	प्रहरी कार्यलय			गाउँपालिका र आसपास क्षेत्र
५	प्रहरी कार्यलय			गाउँपालिका र आसपास क्षेत्र

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

१०.२. गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न समूह सम्वन्धी विवरण

गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकारका समूहहरु मार्फत संगठीत रुपमा आवद्ध भै बचत तथा लगानी सम्वन्धी कार्यहरु हुने गरेका छन् । यस्ता संगठीत रुपमा विकाश निर्माण देखि सामूदायिक चेतना अभिबृद्धि गर्ने, सरसफाइ र सशक्तिकरणको क्षेत्रमा पनि त्यसैगरी कार्य गर्ने गरेका हुन्छन्। गाउँपालिका अन्तर्गतको क्षेत्रमा रहेर शान्ति, सुरक्षा, समाजमा मेलमिलाप र हिंसा, अपराधका विरुद्ध शसक्त हुन यस्ता समूह, समिति र संगठनहरुको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ। यस्ता सकारात्मक सोचको विकाश र विस्तार गर्ने गरी गठन र स्थापना भएका संघ संस्था र समूहको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ✓✓: गाउँपालिकामा भएका विभिन्न समूहहरुको विवरण

समूहको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या		
		महिला	पुरुष	जम्मा

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

१०.३. विकाश साझेदार गैरसरकारी संघसस्था

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र सांस्कृतिक विकाशमा सहयोग र सहकार्य गर्ने विकाश साझेदार तथा गैर सरकारी संस्थाहरु पनि कार्यरत रहेका छन् । सुशासन, लक्षित वर्ग सशक्तिकरण, सामाजिक, न्याय, आर्थिक विकाश र समुन्नतीका क्षेत्रमा साथै सास्कृतिक र धार्मिक सहकार्यलाई अगाडी बढाउने काम पनि भै रहेको देखिन्छ । यस्ता विकाशसँग सम्बन्धित यस क्षेत्रमा कार्यरत साझेदारहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ✓.:विकाश साझेदार गैरसरकारी संघसस्था

विकाश साझेदार संस्था	कार्यक्रमको विषयगत क्षेत्र	गैर सरकारी संस्थाका नाम	ठेगाना	लक्षित वर्ग		
				महिला	पुरुष	जम्मा

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

तालिका ४:बैक तथा वित्तिय संस्थानहरु

क्र.स.	सहकारी संस्था	विकाश बैंक	बैंक
१	अजम्वरी महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	मितेरी	मितेरी
२	अनुग्रह कृषि सहकारी संस्था लि.	जीवन विकाश	जीवन विकाश
३	अमर सहिद बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक
४	आदर्श बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	एन.आई.सी. एसिया	एन.आई.सी. एसिया
५	आफ्नै बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
६	उत्प्रेरणा तरकारी तथा फूलफूल सहकारी संस्था लि	–	–
७	कल्पतरु बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	–	–
८	गहना बचत तथा ऋण सहकारी स.लि.	–	–
९	जनएकता बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
१०	जनचेतना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	–	–
११	जनज्योती कृषि सहकारी स.लि.	–	–
१२	जनमुखी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
१३	जनविकास बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	–	–
१४	जनसम्पर्क बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	–	–
१५	जमघट सम्वृद्धि बहुउद्देश्यीय सहकारी स.लि.	–	–

१६	जागृति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
१७	दिगोपन सामाजिक उधमी महिला सहकारी संस्था लि.	–	–
१८	न्यून देउराली कृषक सहकारी संस्था लि.	–	–
१९	पालुवा सम्वृद्धी बहुउद्देश्यीय सहकारी स.लि.	–	–
२०	बांसवारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
२१	भौसावारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
२२	मातृभूमी कृषि सहकारी स.लि.	–	–
२३	मुक्ति कृषि सहकारी संस्था लि.	–	–
२४	मेहनती कृषि सहकारी स.लि.	–	–
२५	रमाईलो बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	–	–
२६	लगनशिल कृषि सहकारी स.लि.	–	–
२७	वयरवन महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	–	–
२८	सम्पदा जडिबुटी उत्पादन सहकारी संस्था लि	–	–
२९	सम्मान अपांगता कृषि सहकारी संस्था लि.	–	–
३०	साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि.	–	–
३१	साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि.	–	–
३२	साना किसान सहकारी संस्था लि.	–	–

३३	सामर्थ महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	–	–
३४	सिंहदेवी दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था लि	–	–
३५	सुनकोशी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	–	–
३६	होक्लावारी कृषि सहकारी स.लि.	–	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

तालिका ५ : औद्योगिक तथा व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धि विवरण

सि.नं	व्यापार व्यवसाया विवरण	जम्मा संख्या
१	दुग्ध व्यवसायी	१
२	टेलर्स	२२
३	सुनचाँदी व्यवसायी पृथ्वी	१०
४	भाडा व्यवसायी	४०
५	फेन्सी व्यवसायी	५५
६	होटल व्यवसायी	३५
७	इलेट्रोनिक्स व्यवसायी	२५
८	क्लिनिक तथा औषधी व्यवसायी	१०
९	तरकारी तथा फलफूल व्यवसायी	१५
१०	माछामासु व्यवसायी	६५
११	हेयर सैलुन तथा सौन्दर्य व्यवसायी	१५
१२	ठूला उद्योग	–
१३	बेकरी तथा मिष्ठान्न व्यवसायी	८
१४	बोडिङ्ग स्कूल	१९
१५	जुत्ता पसल	५५
१६	फोटो स्टुडियो	९
१७	फर्निचर	१५

१८	किराना पसल तथा व्यवसायी	१२०
१९	अटो वर्कसप	१०
२०	राइसमील	–
२१	घडी रेडियो टि.भि. मर्मत व्यवसायी	२०
२२	पेट्रोल पम्प	–
२३	खाजाघर चियापसल	१०५
२४	ग्यास डिलर	१५
२५	मल /बिउ पसल	१०
२६	भेटनरी पसल	३
२७	पुस्तक पसल	८
२८	मनि ट्रान्सफर सेवा	५५
२९	सहकारी	३८
३०	बैंक	४
३१	सिसा पसल	३
३२	साइवर/कम्प्युटर ट्रेनिङ्ग	२
३३	पानी उद्योग	–
३४	दन्त चिकित्सालय	–

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

१०.४. गाउँपालिकाको आय सम्वन्धी विवरण

कानेपोखरी गाउँपालिकाले विभिन्न शिर्षकहरुमा आय आर्जन गर्ने गरेको छ । मूलरुपमा कर, दस्तुर तथा अनुदान नै आयका प्रमुख श्रोतहरु हुन । जसमध्ये सरकारी संघिय र प्रान्तिय सरकारको अनुदानले नै उच्च परिमाण ओगटेको छ । यसलाई देहाय अनुसार देखाइएको छ ।

तालिका ४: गाउँपालिकाको आय सम्वन्धी विवरण

आय शिर्षक	गत वर्ष		चालु वर्ष अनुमानीत
	गत वर्ष २०७५–०७६ वास्तविक	गत वर्ष २०७५–०७६ संशोधित	
क) आन्तरिक श्रोत			
घरजग्गा कर (एकिकृत सम्पत्तिकर)			
मालपोत भूमिसुधार (एकिकृत सम्पत्तिकर)			
व्यवसाय			
प्रकृतिक श्रोत उपयोगकर सवारी साधनकर			
दस्तुर अन्य आय			
गत वर्ष आ. ल्या.			
जम्मा			
ख) बाहिरी श्रोत संघिय सरकारबाट अनुदान			
प्रान्तिय सरकारबाट अनुदान			
चालु तर्फ			
पुँजीगत तर्फ			
सा.सु. तथा बाल स. भत्ता			
थप अनुदान			
अन्य गैरसरकारी संस्था			
जम्मा (क+ख)			

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

१०.५. गाउँपालिकाका व्यय सम्वन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र विकाश तथा प्रशासनिक लागत विविध क्षेत्रहरुमा वा शिर्षकहरुमा खर्च हुने गरेको छ । तलब लगायत अन्य आन्तरीक कारोवार, विकाश निर्माणको क्षेत्रमा खर्च हुन्छ । सो सम्वन्धी विवरण देहाय अनुसार दिइएको छ ।

तालिका ४. :गाउँपालिकाका व्यय सम्वन्धी विवरण

व्यय शिर्षक	गत वर्ष		चालु वर्ष
	२०७५–०७६ वास्तविक	२०७५–०७६ संशोधित	
तलब			
भत्ता			
सरुवा भ्रमण भत्ता			
पदाधिकारी पारिश्रमीक			
लुगा भत्ता			
धारा विजुली तथा संञ्चार महशुल			
भाडा			
कार्यलय संञ्चालन आय खर्च			
विविध खर्च			
सामाजिक सेवा अनुदान			
कार्यक्रम भ्रमण खर्च			
उत्पादन तथा सेवा खर्च			
फिर्ता खर्च			
भैपरी आउने खर्च			
मेशिनरी औजार उपकरण खर्च			
कार्यक्रम खर्च			
सेवामूलक संस्थालाई अनुदान			

श्रोत : गाउँपालिका कार्यलय २०७५

कानेपोखरी गाउँपालिकाको

जनप्रतिनिधिहरुको नाम

सि.नं.	नामथर	पद	ठेगाना	मोबाइलनं.
१	ताराबहादुरकाफ्ले	अध्यक्ष	वडानं. ६	९८५२०३८४०७
२	राजमतीइंगनाम	उपाध्यक्ष	वडानं. ६	९८४२४३६३०४
३	दिपेशकार्की	वडाअध्यक्ष-१	वडानं.१,होक्लाबारी	९८५२०२१३७५
४	काजिमानभण्डारी	वडासदस्य-१	वडानं.१,होक्लाबारी	९८२४३०५४७७
५	हेमबहादुरकटवाल	वडासदस्य-१	वडानं.१,होक्लाबारी	९८१०४१०३७५
६	निर्मलाभण्डारी	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं.१,होक्लाबारी	९८१६३६५१०१
७	तुलसादेवीनेपाली	वडासदस्य-१	वडानं.१,होक्लाबारी	९८१९०१६५६२
८	शुशिलबुढाथोकी	वडाअध्यक्ष-२	वडानं.२,केरौन	९८४२०६७८४०
९	अर्जुनमगर	वडासदस्य-२	वडानं.२,केरौन	९८४२२४७८२९
१०	नरबहादुरभण्डारी	वडासदस्य-२	वडानं.२,केरौन	९८१६३२३१६३
११	सावित्राचौधरी	वडासदस्य-२	वडानं.२,केरौन	९८१९३८७५५७
१२	कलावतीरिषिदेव	वडासदस्य-२	वडानं.२,केरौन	९८१३३१५०११
१३	कृतिमानलिम्बु	वडाअध्यक्ष-३	वडानं.३,हरकपुर	९८६२०२५४२३
१४	उदयबहादुरकार्की	वडासदस्य-३	वडानं.३,हरकपुर	९८६२१७२७४३
१५	सुमनन्यौपाने	वडासदस्य-३	वडानं.३,हरकपुर	९८४२०४३१४४
१६	इन्द्रकुमारीराजवंशी	वडासदस्य-३	वडानं.३,हरकपुर	९८१७३३५७८१
१७	आसादेवीऋषिदेव	वडासदस्य-३	वडानं.३,हरकपुर	९८०५३६५८३६
१८	धनबहादुरराई	वडाअध्यक्ष-४	वडानं. ४,बयरवन	९८४२३४८६६०
१९	रोशनलामिछानेगुरुङ	वडासदस्य-४	वडानं. ४,बयरवन	९८१५३०१६२५
२०.	शिबदुलाल	वडासदस्य-४	वडानं. ४,बयरवन	९८४२२३४६९१
२१.	साउनीमाझी	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं. ४,बयरवन	९८२७३३२४२२

२२	श्यामकुमारीविश्वकर्मा	वडासदस्य-४	वडानं. ४,बयरवन	९८४२२०२२८१
२३	चरणगुरुङ	वडाअध्यक्ष-५	वडानं.५,डुम्रीघाट	९८५२०५६३९२
२४	रखीलालचौधरी	वडासदस्य-५	वडानं.५,डुम्रीघाट	९८४२२४३८८७
२५	रमेशचौधरी	वडासदस्य-५	वडानं.५,डुम्रीघाट	९८४२१९५९५८
२६	सुसिलाधिमाल	वडासदस्य-५	वडानं.५,डुम्रीघाट	९८०८९२२७४५
२७	प्रमिलापरियार	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं.५,डुम्रीघाट	९८१७९७४७४६
२८	खड्गबहादुरबस्नेत	वडाअध्यक्ष-६	वडानं.६,बयरवन	९८४२०६५११५
२९	त्रिभुनाथनेपाल	वडासदस्य-६	वडानं.६,बयरवन	९८६२०२६५११
३०	अशोकदर्जी	वडासदस्य-६	वडानं.६,बयरवन	९८११३५७६५४
३१	शुशिलाश्रेष्ठ	वडासदस्य-६	वडानं.६,बयरवन	९८४२०४४२५५
३२	देवीविश्वकर्मा	वडासदस्य-६	वडानं.७,आईतबारे	९८१५३११२४५
३३	मोहनप्रसादअधिकारी	वडाअध्यक्ष-७	वडानं.७,आईतबारे	९८४२०३६०४७
३४	दलबहादुरथामी	वडासदस्य-७	वडानं.७,आईतबारे	९८१६३३२८११
३५	धनबहादुरलिम्बु	वडासदस्य-७	वडानं.७,आईतबारे	९८१०४०६८६९
३६	पदमकुमारीकार्की	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं.७,आईतबारे	९८४२१०६२६७
३७	संगीताविश्वकर्मा	वडासदस्य-७	वडानं.७,आईतबारे	९८४२२०२०५०
३८	नरबहादुरधिमाल	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं.२,केरौन	९८४२२०१४११
३९	शिबकुमारराजबंशी	गाँउकार्यापालिकासदस्य	वडानं. ३,हरकपुर	९८६२१२५९६५

कानेपोखरी गाउँपालिकाको

कर्मचारीहरुको नाम

सि. न.	नाम	दर्जा	मो.नं.
१	पुरुषोतमघिमिरे	प्रमुखप्रशासकीयअधिकृत	९८५२०३८४०६
२	अजितभट्टराई	लेखाअधिकृत	९८१३७९७३३२
३	बुधिमानबस्नेत	सि.अ.हे.व.(छौठो)	९८४२५२८१५५
४	रोहिन्द्रकुमारराजभण्डारी	सि.अ.हे.व.(छौठो)	९८४२०२६२४३
५	कामेश्वोरअधिकारी	जनस्वा.नि. छैठो	९८४२१९४६८९
६	मो. मोलवीनदाफ	सि.अ.हे.व.(छैठो)	९८४२३५५२०७
७	ओमप्रकाशलिम्बु	सि.अ.हे.व.(छैठो)	९८४२१६२०३३
८	अर्पणथापा	सिभिलइन्जिनीयर	९८४२३३१९७९
९	अलङगुरुङ	सूचनाप्रविधिअधिकृत	९८०८७१५९९९
१०	प्रेमकार्की	श्रोतव्यक्ति	९८४२०४४४०९
११	टिकाप्रसादनेपाल	लेखापाल	९८६२०३९९४६
१२	चुल्हाईचनचौधरी	का.स.	९८५२०२४८७८
१३	नरमायारोक्का	रा.प्र.अन.प्रथम (प्रा.स)	९८६२१४१६३६
१४	सुरजभण्डारी	अ.हे.ब. (पाचौं)	९८४२०५०१७७
१५	टिकामायापाण्डे	अ. न. मि(पाचौं)	९८४२२३९७२०
१६	मोहिनीरामचम्लागाई	सि.अ.हे.व.(पाचौं)	९८४२६३०९४०
१७	मुनाराई	अ. न. मि(पाचौ)	९८१९७४१२३९
१८	श्रीमतीकमलाकाफ्ले	अ. न. मि(पाचौं)	९८०७३३०९७८
१९	लोकमणितामांग	हे. अ	९८६२२१३५२२
२०	रुनागदाल	हे.अ.	९८४२५८१७९०
२१	ओमबहादुरमगर	खरिदार	९८४२०९८३९४
२२	ज्ञानवहादुरमाझी	खरिदार	९८४२२०४२४८
२३	विनोदनिरौला	खरिदार	९८५२०६१११०
२४	गीताराई	म.वि.नि	९८४२२३०१७५
२५	ओमाश्रेष्ठ	खरिदार	९८४२१३९८७७

२६	गणेशगुरागाईं	रा.प.अनं. द्वित्त्य(खरिदार)	९८५२०६८३११
२७	मित्रप्रसादखतिवडा	रा.प.अनं. द्वितीय	९८४३४०७६५०
२८	संगीताकार्की	ना.प्रा.स.	९८४४४७६५१८
२९	भवानीशंकरकोइराला	ना.प.स्वा.	९८४२२५२४३८
३०	भेषराजकार्की	अ.सव. इन्जिनियर	९८६०८५४२४८
३१	सुनिलकुमारशाह	अ.हे.व.	९८०४८४८९५१
३२	कल्पनाकार्की	अ. न. मि(स. चौथो)	९८६२१२०८९०
३३	मालिकारोकाया	अ. न. मि(सहायकचौथो)	९८६९५७६४०६
३४	संजिलाघिसिङ्ग	अ. न. मि(सहायकचौथो)	९८१३२१९३५९
३५	सपनावि.क.	अ. न. मि	९८१०४९४३०४
३६	रन्जनानेपाल	अ. न. मि	९८४२२९९६०९
३७	रमिलागौतम	अ.हे.व.	९८४२२६३००८
३८	सुर्यकुमारअधिकारी	सा. चौ.(अमिन)	९८४२२३५६६५
३९	निशाराजभण्डारी	ल्याबअसिस्टेन्ट	९८४२१३६४१८
४०	दीपकऋषिदेव	का.स.	९८६१९०६०१०
४१	पुष्पबहादुरकार्की	का.स.	९८४२२४८०८५
४२	सुस्तिकाजोगी	का.स.	९८६२३१५२१४
४३	सम्झनाधिमाल	का.स.	९८४२२४४५२६
४४	राजकिशोरमुखियामाझी	का.स.	९८१६३८९४४१
४५	झरनाखत्रीखड्का	का.स.	९८१९३८०४८८
४६	चुल्हाईचनचौधरी	का.स.	९८४२१८५२२७
४७	सानुचौधरी	का.स.	९८१४३४८५७४
४८	पदमप्रसादभट्टराई	का.स.	९८१२३२६६९२
४९	युवराजभुजेल	पाले	९८५१२५९८४९
५०	बिनाकटुवाल	सामुदायिकपुन:स्थापनासहजकर्ता	९८६२०१३४५०
५१	बिनिताराजबंशी	सामुदायिकपुन:स्थापनासहजकर्ता	९८१६३०६१३०
५२	सरस्वतीगुरागाई	सामुदायिकपुन:स्थापनासहजकर्ता	९८१०५३९६५८
५३	धनमायाकार्की	खरिदार	९८४२२०२२४०

५४	मिनादर्नाल	का.स.	९८०७३२०९३०
५५	मन्दिराभण्डारी	-	९८४२२११०९४
५६	रेखाचौधरी	सामाजिकपरिचालिका	९८४२०९३६६५
५७	पशुपतिमाझी	सवारीचालक	९८०५३८९२४९
५८	श्यामकुमारचौधरी	खरिदार	९८४२१४७३०६
५९	चन्द्रबहादुरबानिया	का.स	९८४९१९४३२०
६०	डम्बरप्रसादखरेल	सहायकन्यायिकसमिति	९८४२१३४६३६
६१	तारानिश्रेष्ठ	-	९८१२३६४९५७
६२	यादवप्रसादनिरौला	खरिदार	९८४२३४५०३९
६३	सुशिलाधिमाल	रोजगारसंयोजक	९८१३४२६७८३
६४	डम्बरब. राई	-	९८४२५००५२९
६५	गणेशप्रसादघिमिरे	ना.सुब्बा	९८६१९७५७५५
६६	श्यामप्रसादखतिबडा	अधिकृत(अधिकृतस्तरछौठो)	९८४२०७११०१
६७	सुभमरौनियार	सबईन्जिनियर	९८२४८८४८८८
६८	बिजयमाझी	सवारीचालक	९८००९१६३३१
६९	नविनादाहाल	अ.न.मीचौथो (बयरवन)	९८५२६७९४४४
७०	नरमप्रसादश्रेष्ठ	ना.सुब्बा	९८४२२४५३२९
७१	भिमादेवीगौतम	म.वि.नि	९८४२२४७५२८
७२	युवराजलिम्बू	कम्प्यूटरअपरेटर	९८४२१६३२५९
७३	रत्नबहादुरकार्की	सहायकश्रोतव्यक्ति	९८४२१४१९४५

फिल्डमा अध्ययन टोली

क्र.सं.	अध्ययन टोलीको नाम	पद
१	बिमला गुरागाईं	सुपभाइजर
२	मुन्नी गुरुङ्ग	सुपभाइजर
३	मनोज कुमार शाह –	अन्तवार्ताकर्ता
४	मेलीना खड्का	अन्तवार्ताकर्ता
५	राजेश बिष्ट	अन्तवार्ताकर्ता
६	जानुका खड्का	अन्तवार्ताकर्ता
७	नविन बोहोरा	अन्तवार्ताकर्ता
८	योगेन्द्र धिमाल	अन्तवार्ताकर्ता
९	सूर्य बहादुर राई	अन्तवार्ताकर्ता
१०	बालेश्वर ठाकुर	अन्तवार्ताकर्ता
११	अस्मिता नेपाल	अन्तवार्ताकर्ता
१२	नितु राई	अन्तवार्ताकर्ता
१३	विद्या राई	अन्तवार्ताकर्ता
१४	सुनिल सिंह	अन्तवार्ताकर्ता

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

- नेपाल अधिराज्यको संविधान – कानुनी किताब व्यवस्था समिति ।

- स्थानीय स्वायत्त शासन सञ्चालन २०७४ ऐन, कानुन किताब व्यवस्था समिति ।
- स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली २०७४, कानुनी किताब व्यवस्था समिति ।
- राष्ट्रिय जनगणना प्रतिवदेन–२०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग ।
- नेपाल जनसांख्यिक स्वास्थ्य सर्भेक्षण २०१६–स्वास्थ्य मन्त्रालय ।
- नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण –२०६८/०६९ – तथ्यांक विभाग ।
- वार्षिक प्रतिवेदन २०७३/०७४ – जिल्ला कृषि कार्यालय मोरङ्ग ।
- वार्षिक प्रतिवेदन २०७४ – जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय मोरङ्ग ।
- वार्षिक प्रतिवेदन २०७४ – जिल्ला शिक्षा कार्यालय मोरङ्ग ।
- Population Monograph २०६८ – केन्द्रीय तथ्यांक विभाग ।
- गाउँपालिका पार्श्वचित्र – २०७४ मोरङ्गकानेपोखरी गाउँपालिका
- जिल्ला पार्श्वचित्र जि.वि.स मोरङ्ग– २०६४ र २०७०
- A study survey on disabilty in Nepal